

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

DISERTAČNÍ PRÁCE

2018

PhDr. Iva Deylová

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Středisko ibero-amerických studií
Iberoamerikanistika

DISERTAČNÍ PRÁCE

PhDr. Iva Deylová

**Kulturní vztahy mezi bývalým Československem a
vybranými státy andského regionu v letech 1945–
1989**

*Cultural Relations between Former Czechoslovakia and
Selected States from the Andean Region in 1945–1989*

2018

PhDr. Simona Binková, CSc.

„Prohlašuji, že jsem disertační práci napsal/a samostatně s využitím pouze uvedených a řádně citovaných pramenů a literatury a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.“

ABSTRAKT

Z dochovaných historických dokumentů je patrné, že kontakty mezi střední Evropou a Latinskou Amerikou byly navázány velmi brzy po objevení Nového světa. Postupně se rozvíjely a prohlubovaly až konečně ve 20. století dostaly také v případě nově ustanovené Československé republiky oficiální charakter nejprve v oblasti diplomatické a obchodní, později také na poli vědy a kultury.

Přestože v minulém století byly nejrozšířenější vazby hospodářské, rozhodla jsem se věnovat tuto práci poměrně málo zmapované oblasti kulturních vztahů s andskou oblastí ve 2. polovině 20. století, respektive s Peru, Ekvádorem a Bolívií v letech 1945–1989. Z široké škály kulturních aktivit jsem zvolila tři nejčtenější a také nejlépe zdokumentované okruhy – film, výstavy, rozhlasové a televizní vysílání. Jako hlavní zdroj informací jsem využila dostupné fondy z Archivu Ministerstva zahraničních věcí v Praze a také Národního archivu České republiky.

Kulturní dění je spolu s mnoha dalšími sférami nedílnou součástí veřejného života každé země. Jako takové tedy není uzavřeno do pomyslné „věže ze slonoviny“, naopak bývá ovlivňováno a často také podněcováno vnějšími okolnostmi, proto považuji za důležité poukázat na úzké propojení s tehdejšími politickým i ekonomickým směřováním všech zúčastněných zemí a nastínit také širší mezinárodní kontext.

Vezmeme-li v úvahu geografickou vzdálenost a také ne vždy příznivou politickou a ekonomickou situaci v obou regionech, která výrazně ovlivňovala intenzitu vzájemné spolupráce, můžeme konstatovat, že kulturních aktivit bylo uskutečněno velmi mnoho. Rozsah archivních dokumentů i přesah tématu do jiných vědních oborů nabízí rovněž celou řadu možností dalšího bádání.

ABSTRACT IN ENGLISH

Many historical documents prove that the first contacts between Central Europe and Latin America were established soon after the New World was reached by Christopher Columbus. However, it took a long time until the official relations with the former Czechoslovakia could have been initiated, first in the diplomatic field, second in the area of trade and then in science and culture as well.

It may be redundant to say that in the last century the most frequent were the commercial relations. Even though, this work aims to describe mainly a cultural cooperation between Czechoslovakia and Andean states in the second half of the 20th century, more precisely Peru, Ecuador and Bolivia in between 1945–1989. From the wide range of activities organized by the Czechoslovak representation I have choosed the most often repeated, that is film presentations, exhibitions, radio and TV broadcasting. About those activities there is also the most evidence in the principal source of information I have selected, i. e. funds available from the Archive of the Ministry of Foreign Affaires in Prague and the National Archive of Czech Republic.

As far as it is impossible to separate or isolate culture form other aspects of everyday functioning of any state, it has been necessary to outline the basic facts of the history as well as the economic developement of all the countries involved. I have had to mention also a broader context as in the second half of the 20th century both parts had a strong participant on the international field close by.

Considering a great geographical distance between both regions we can come to a conclusion that there were many activities in the area of culture, in spite of not allways favourable political and economic conditions. A large number of archive documents regarding this topic also offer a whole range of further research possibilities.

KLÍČOVÁ SLOVA

kulturní vztahy, kulturní politika, diplomatické vztahy, archiválie, Československo, Bolívie, Ekvádor, Peru, rozmezí let 1945–1989

KEY WORDS

cultural relations, cultural policy, diplomatic relations, archives, Czechoslovakia, Bolivia, Ecuador, Peru, time period between 1945–1989

1. ÚVOD	11
1.1 INFORMAČNÍ ZDROJE	13
1.2 SOUČASNÝ STAV BĀDÁNĀ	16
1.3 STRUKTURA, METODA, CĀLE	20
2. TEORETICKĀ VYMEZENĀ KULTURNĀCH VZTAHŮ	22
2.1 CO JE TO KULTURA?	22
2.2 KULTURA V MEZINĀRODNĀCH VZTAZĀCH	26
2.2.1 KulturnĀ dimenze zahraniĀnĀ politiky	28
3. KULTURNĀ VZTAHY V SOUVISLOSTECH	29
3.1 ĀESKOSLOVENSKĀ ZAHRANIĀNĀ POLITIKA V LETECH 1945–1989	29
3.1.1 Postoj Ministerstva zahraniĀnĀch vĀĀĀ Āeskoslovenska vŮĀi LatinskĀ Americe	31
3.1.2 DiplomackĀ zastoupenĀ v Peru	32
3.1.3 DiplomackĀ zastoupenĀ v EkvĀdoru	35
3.1.4 DiplomackĀ zastoupenĀ v BolĀvii	39
3.2 POLITICKĀ A EKONOMICKĀ NĀHLED DO ANDSKĀHO REGIONU	42
3.2.1 BolĀvie ve 2. polovinĀ 20. stoletĀ	43
3.2.2 EkvĀdor ve 2. polovinĀ 20. stoletĀ	46
3.2.3 Peru ve 2. polovinĀ 20. stoletĀ	48
3.2.4 SrovnĀnĀ s Āeskoslovenskem	50
3.3 HISTORIE KULTURNĀCH VZTAHŮ S ANDSKĀMI ZEMĀMI	51
4. AGENDA KULTURNĀCH VZTAHŮ	60
4.1. MINISTERSTVO KULTURY V ĀESKOSLOVENSKU I V ANDSKĀCH ZEMĀCH	61
4.2 INSTITUCE A SPOLEĀNOSTI PĀSTUJĀCĀ KULTURNĀ VZTAHY U NĀS I ZA OCEĀNEM	67
4.2.1 SpoleĀnosti v Āeskoslovensku	67

4.2.2 Společnosti v Bolívii.....	68
4.2.3 Společnosti v Ekvádoru	71
4.2.4 Společnosti v Peru	73
4.3 KONCEPCE KUTURNÍ POLITIKY ČESKOSLOVENSKA V LATINSKÉ AMERICE V KONTEXTU DOBY	77
4.4 KULTURNÍ DOHODY.....	94
5. KULTURNÍ AKTIVITY ČESKOSLOVENSKA V ANDSKÝCH STÁTECH	108
5.1 FILM	108
5.1.1 Československý film v Bolívii.....	110
5.1.2 Československý film v Ekvádoru.....	121
5.1.3 Československý film v Peru.....	128
5.2 VÝSTAVY.....	146
5.2.1 Výstavy v Bolívii	147
5.2.2 Výstavy v Ekvádoru.....	154
5.2.3 Výstavy v Peru.....	161
5.3 ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ	181
5.3.1 Rozhlasové a televizní vysílání v Bolívii	182
5.3.2 Rozhlasové a televizní vysílání v Ekvádoru.....	189
5.3.3 Rozhlasové a televizní vysílání v Peru.....	198
6. ZÁVĚR	215
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	226
SEZNAM ZKRATEK.....	237
PŘÍLOHY	239

1. ÚVOD

Slovní spojení „kulturní vztahy“ či „kulturní výměna“ jsou natolik neurčitá a významově rozsáhlá, že nabízejí velmi široké možnosti pojetí či úhlů pohledu. Jejich prvopočátek je prakticky nemožné přesně datovat, vždyť bychom mohli s trochou nadsázky prohlásit, že ho můžeme spatřovat již na úsvitu dějin, kdy si člověk spolu s rozvojem řeči osvojil také poznávací a rozumové schopnosti, jak je známe dnes, a byl schopen vytvářet nejprve nezbytně nutné předměty pro přežití a později také umělecké artefakty. Ve své podstatě jakékoli setkání příslušníků dvou odlišných skupin, ať už kmene či národa, v sobě nese prvky kulturní výměny.

Tato práce si ovšem neklade natolik ambiciózní cíl, jakým by bylo jistě zajímavé objasnění vývoje takových vztahů, nýbrž cíl mnohem skromnější, a to zmapování kulturních vztahů¹ mezi bývalým Československem a zeměmi andského regionu ve 2. polovině 20. století a zasazení této látky do kontextu doby. I toto téma se však ukázalo jako příliš rozsáhlé, a proto bylo nutné jej omezit jak v časovém, tak i prostorovém rozpětí. Z andských zemí jsem se zaměřila na jakési geografické jádro, tedy Peru, Ekvádor a Bolívii.² Tři sousedící země, které mají historicky mnoho společného (po několik staletí velká část jejich dnešního území náležela ke stejnému správnímu útvaru – nejprve k autochtonní Incké říši a po

¹ Kulturní vztahy jsou zde míněny ve smyslu kulturní diplomacie, blíže k tomu viz podkapitola 2.2.1 této práce.

² Výběr těchto tří států z andského regionu, do kterého náleží více zemí (Chile, Kolumbie a někdy bývá zahrnována též Venezuela) byl podmíněn více důvody. Například Chile se ve svých pracích věnoval již Michal Zourek, vztahům s Kolumbií Vít Rouč a kulturním vztahům s Venezuelou Pavel Štěpánek. Dalším důvodem byl také rozsah celého teritoria a objem dostupných archiválií. Dala jsem tedy přednost důkladnému zpracování tří vybraných zemí před méně podrobným přehledem pokrývajícím tak rozsáhlé a rozmanité teritorium, jakým celek všech výše zmíněných států je.

jejím dobytí Španěly k Místokrálovství Peru až do 18. století), i když po vzniku jednotlivých národních států v 19. století byl vývoj v každém z nich poněkud odlišný. Nadále se zde ovšem setkáváme s podobnými prvky a trendy v politickém, ekonomickém i kulturním dění, které můžeme označit jako charakteristické pro celý region.³ Souhrn všech těchto faktorů se pak velkou měrou odrazil na povaze a úrovni nejen kulturních vztahů s bývalým Československem. Peru, v porovnání s ostatními dvěma státy, představuje v novodobé historii významnějšího partnera na kontinentální i celosvětové úrovni a pravděpodobně z toho důvodu je v jeho případě objem dostupných informací, relevantních pro tuto práci, zcela jednoznačně rozsáhlejší než těch, které se týkají Bolívie a Ekvádoru.

Jako hlavní zdroj informací jsem zvolila materiály z českých archivů, a rozhodla jsem se proto nahlédnout téma prizmatem historického vývoje v naší zemi. Vymezení časového horizontu mezi lety 1945 až 1989 se tak jevílo jako nejvhodnější. Konec druhé světové války byl velikým milníkem v dějinách mnoha zemí a v případě Československa znamenal navíc jakýsi pozvolný začátek procesu, který plně vyvrcholil o tři roky později, konkrétně v únoru roku 1948. Rok 1989 byl pak rokem ukončení nesvobodného, čtyři dekády trvajícího komunistického režimu, návratem k demokratickému uspořádání země a s tím souvisejícími změnami ve všech oblastech veřejného dění. V rámci stanoveného období se povaha i četnost kulturních styků měnila a vyvíjela v závislosti na různých faktorech, zejména politických a ekonomických. Vysledovat míru jejich vlivu je jedním z vytčených cílů celé práce.

³ Mám zde na mysli zejména časté střídání vojenských a civilních vlád, levicově či pravicově smýšlejících, a s tím často související ekonomickou podporu ze strany USA; problém chudoby a analfabetismu; vysoké procento zastoupení indiánského obyvatelstva zejména v Bolívii a Peru, v menší míře i v Ekvádoru; silné předhispánské tradice a celosvětově významné kulturní dědictví.

V její hlavní části se tedy zaměřuji na realizované kulturní aktivity ve vybraných zemích a jejich zasazení do širších souvislostí, neboť domácí i zahraniční politika všech aktérů, která nebyla prosta ani vnějších mezinárodních tlaků, se promítala i do oblasti kulturních vztahů. Z celé škály kulturních, školských, vědeckých i sportovních aktivit, organizovaných čs. představiteli v cílových zemích, jsem si vzhledem k rozsahu pramenné základny vybrala tři nejčtenější a také nejpodrobněji zdokumentované okruhy – prezentaci čs. kinematografie, pořádání výstav a rozhlasové a televizní vysílání. Jejich podrobné prostudování poskytlo cenné a doposud nezpracované podklady pro vyvození obecných závěrů o výše zmíněné provázanosti kulturní spolupráce s děním v politické i ekonomické oblasti.

1.1 INFORMAČNÍ ZDROJE

Jak jsem již zmínila výše, jádro práce představuje analýzu archivních materiálů, při které jsem vycházela z informací dostupných především v Archivu Ministerstva zahraničních věcí. Nejdůležitějšími fondy pro zvolené téma jsou zejména fond Dokumentace teritoriálních odborů (dále jen DTO) pokrývající rozmezí let 1945–1989 a dále též fond Teritoriální odbory vedený v režimu tajné (dále jen TO – T) z let 1943–1993 i obyčejné (dále jen T – O) z let 1945–1997. Jednotlivé státy jsou zde řazeny abecedně a o každém z nich jsou vedeny informace vypracované našimi zastupitelskými úřady a zasílané na Ministerstvo zahraničních věcí (dále jen MZV) v Praze či jeho prostřednictvím na další příslušná pracoviště. Jsou to nejčastěji zprávy o stavu dané země a aktivitách jednotlivých zastupitelských úřadů a jejich pracovníků v oblasti diplomatických, hospodářských i kulturních vztahů a hodnocení této činnosti. V menší míře zde najdeme též

ohlasy v místních médiích, instrukční dopisy z centrálního pracoviště v Praze, záznamy z rozhovorů a setkání československých delegátů s jejich protějšky či našich diplomatů s významnými osobnostmi z politických, hospodářských i kulturních kruhů v místě jejich působnosti. Je ovšem potřeba upozornit na fakt, že rozsah údajů není konstantní a zejména z počátečního, ale také závěrečného období našeho zájmu je velmi neuspokojivý. I když jednotlivé fondy jsou označeny časovým rozpětím od roku 1945 či 1943, informace o kulturních aktivitách se v nich objevují až počátkem 50. let. V případě fondu DTO Peru první kniha zaznamenává roky 1955–1959, první kniha DTO Bolívie roky 1957–1958 a první kniha vyhrazená Ekvádoru dokonce až roky 1969–1972. Ve fondech TO – O i TO – T jsem objevila zmínky o kulturním dění i dřívějších dat, ty první jsou datovány rokem 1952 v Bolívii a Ekvádoru. Absenci informací jsem zaznamenala u jednotlivých států i v různých etapách v průběhu sledovaného období, a to zejména v souvislosti s komplikacemi v oblasti diplomatických styků či jejich přerušením. Ani závěrečné období není zdokumentováno zcela uspokojivě, např. fond DTO by měl pokrývat vymezené období až do roku 1989, nicméně u zkoumaných zemí tomu tak není. O Bolívii a Peru například chybí v tomto fondu veškeré informace z téměř celého desetiletí v rozmezí let 1978–87, kdy byl v obou zemích akreditován stejný velvyslanec se sídlem v Limě. Tento fakt je vzhledem ke korektnosti vztahů v tomto období poněkud překvapivý. Dle informací pracovníků Archivu MZV ČR je několik možných důvodů tohoto stavu, mezi nimiž nechybí ani ztráta či zařazení chybějících archiválií do jiného fondu. Dokumenty vztahující se k Ekvádoru jsou v tomto fondu zpracovány také pouze do roku 1978, poslední kniha č. 9 je věnována pouze návštěvě ekvádorského ministra zahraničních věcí Luise Valencii Rodrígueza v Československu v roce 1983. Chybějící informace jsou pak částečně k dispozici ve fondu TO – T, v jehož

rámci ovšem z rozmezí let 1980–1989 nejsou zpracovány dokumenty všech zemí, což se doposud týká i Peru.⁴ Dostupné informace o Bolívii a Ekvádoru z poslední dekády zkoumaného období jsou jiné povahy než z předchozích období. Nejedná se již o více či méně obsáhlé zprávy o jednotlivých aktivitách československých zastupitelů v příslušných zemích vypracovaných jimi samotnými, nýbrž převážně o souhrnné informace o činnosti zahraničních úřadů za celý rok, jejichž autory byli českoslovenští úředníci MZV sídlící v Praze a v nichž bylo kulturním vztahům vyhrazeno jen málo místa. Zejména pro zpracování podkapitoly 4.3 věnované koncepci kulturní politiky Československa vůči Latinské Americe jsem využila dokumentaci z fondu Porady kolegia, který pokrývá rozmezí let 1953–1989. Velmi podrobně propracované koncepce či roční hodnocení plnění těchto koncepcí, jež se v tomto fondu nacházejí, byly předkládány k projednání na zasedání vlády a ke schválení ministrem. V Archivu MZV ČR se rovněž nachází fond s názvem Odbor kulturních styků vztahující se k rokům 1955–1980, v němž by měly být zaznamenány mimo jiné i kulturní a vědecké styky Československa s jednotlivými státy. Ten však zůstává prozatím nezpracovaný, a tudíž veřejnosti nepřístupný. Ve stejném archivu i stejném stavu se nachází také fond s názvem Československá společnost pro mezinárodní styky (dále jen ČSMS) s dokumenty z let 1960–1969.⁵ Pokládám za nezbytné zmínit také počet, rozsah a úroveň zpráv o kulturních aktivitách, které byly v různých obdobích i zemích velmi rozdílné, často v závislosti na personálním obsazení příslušných zahraničních úřadů.

⁴ Na základě informací pracovníků Archivu MZV ČR je konkrétně tento fond ve fázi zpracování, ovšem dosud není přesně stanoven termín, kdy bude zpřístupněn. Rozsah dostupných informací o Peru v letech 1980–1989 se tak dozajisté značně rozšíří.

⁵ O zpracování obou jmenovaných fondů se na základě informací pracovníků Archivu MZV ČR prozatím neuvažuje.

V menší míře jsem také čerpala z údajů dostupných v Národním archivu České republiky, kde jsem se zaměřila zejména na fond s názvem Ministerstvo zahraničních věcí – Výstřižkový archiv (dále jen MZV – VA II, III) a dále fondy Ministerstvo kultury (MK) a Ministerstvo školství a kultury (MŠK). V prvně jmenovaném jsou k dispozici výstřižky z domácího a zahraničního tisku vztahující se k vnitřním a mezinárodním událostem nebo osobám významným v politickém, hospodářském a kulturním životě z let 1918–1987. Relevantní informace zde nalezené jsem použila jako doplnění či podložení faktů z hlavní pramenné základny. Z fondu Ministerstvo kultury s datací 1953–1956 jsem čerpala informace o organizaci a vnitřním chodu ministerstva a stycích se zahraničím v tomto časovém rozmezí. Z velké části nezpracovaný fond Ministerstvo školství a kultury, který zahrnuje roky 1945–1967, je částečně rozdělen také teritoriálně a kromě mnoha jiných informací zahrnuje i oblast zahraničních styků. V Národním archivu se nachází ještě fond Československý filmexport pokrývající časové rozmezí let 1957–1991, který by jistě k podkapitole věnované prezentaci filmové produkce přinesl mnoho zajímavých údajů, je ale dosud nezpracovaný a dle vyjádření pracovníků archivu není jeho zpracování v blízké budoucnosti plánováno.

V Národním filmovém archivu jsou fondy týkající se Latinské Ameriky dosud nezpracované a v materiálech, které mi pracovníci archivu umožnili prostudovat, bylo k oblasti mého zájmu překvapivě jen velmi málo údajů. Na základě komunikace se zaměstnanci Archivu České televize a Českého rozhlasu je zřejmé, že také v nich je mnoho zajímavých dat. Jejich prozkoumání tak představuje další možné směry výzkumu.

1.2 SOUČASNÝ STAV BĀDÁNÍ

Nečekaným zjištěním pro mě byla existence poměrně malého množství odborných publikací, které se na kulturní oblast našich zahraničních vztahů zaměřují. Kulturních aktivit na obou stranách oceánu bylo ve vymezeném období nespočet, ale informace o jejich přípravách, průběhu a ohlasu či výsledcích byly obvykle zpracovány samostatně v podobě cestopisných knih, rozhlasových reportáží, dokumentárních filmů či odborných článků. Stručné zmínky najdeme také v některých historicky zaměřených dílech, prozatím ovšem chybí jakýsi souhrnný průřez či přehled kulturních počinů jak ze strany Československa, tak i latinskoamerických států.⁶ Jednou z prvních publikací na toto téma je útlá kniha Jitky Pušové z roku 1967 *Encuentros con la América Latina*,⁷ která nabízí zajímavé informace kulturního i ekonomického zaměření převážně ke staršímu období, ale novodobé vztahy jsou zde popsány jen částečně a vzhledem k roku vydání knihy a rozsahu tématu nepokrývají celé zkoumané období.

O deset let později vyšel z pera pracovníků Oddělení Latinské Ameriky Orientálního ústavu ČSAV sborník materiálových studií (původně určený jen pro interní potřebu) pod názvem *Československo a Latinská Amerika po druhé světové válce*.⁸ Tato poměrně obsáhlá práce zahrnuje nejen politické a ekonomické, ale i kulturní, vědecké a školské styky Československa a jednotlivých států Latinské Ameriky přibližně do poloviny 70. let. I přes časté, a v době vydání práce nezbytné, ideologické fráze a klišé je tento sborník prvním souhrnným zpracováním našich poválečných vztahů s Latinskou Amerikou, avšak konkrétní kulturní počiny jsou zde

⁶ Kapitulu věnovanou vztahům (i kulturním) s Peru či Bolívií najdeme např. v následujících publikacích: ROEDL, Bohumír: *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: LN, 2007; BUBEN, Radek; SOMOGYI, Petr. *Bolívie*. Praha: Libri, 2009.

⁷ PUŠOVÁ, Jitka. *Encuentros con la América Latina*. Praha: Orbis, 1967, 118 s.

⁸ *Československo a Latinská Amerika po druhé světové válce*. Praha: Orientální ústav ČSAV, 1977, 342 s.

vyjmenovány v chronologickém sledu dosti zkratkovitě, bez dalších souvislostí či zasazení do širšího kontextu.

V ročence *Ibero-Americana Pragensia* vydávané Střediskem iberio-amerických studií na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vyšlo k sledovanému tématu kulturních vztahů několik průkopnických příspěvků, vždy opět zaměřených na celou oblast Latinské Ameriky. V roce 1994 to byl článek Jitky Pušové *Los lazos culturales entre Checoslovaquia y América Latina en los años de 1945–1968*.⁹ O dva roky dříve Hedvika Vydrová a Šárka Grauová vypracovaly pod názvem *Literaturas ibero-americanas en la traducción checa*¹⁰ seznam děl brazilských a hispanoamerických autorů přeložených do češtiny.¹¹ Stanislav Kázecký se ve svém článku *Películas documentales checas con temática latinoamericana rodadas antes del año 1989*¹² věnuje českým a jednomu slovenskému filmu, které u nás byly natočeny o Latinské Americe před rokem 1989. Do určité míry se kulturním vztahům věnují také monotematicky zaměřená Supplementa výše zmíněné ročenky, konkrétně je to číslo 38 s názvem *Las relaciones entre Checoslovaquia y América Latina 1945–1989 en los archivos de la*

⁹ PUŠOVÁ, Jitka. Los lazos culturales entre Checoslovaquia y América Latina en los años 1945–1968. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXVIII. Praga: Karolinum, 1994, s. 174–184.

¹⁰ VYDROVÁ, Hedvika; GRAUOVÁ, Šárka. Literaturas ibero-americanas en la traducción checa. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXVI. Praga: Karolinum, 1992, s. 243–256.

¹¹ Základními díly k tématu latinskoamerické literatury zůstávají v českém jazyce i nadále dvě následující práce: ANDERSON IMBERT, Enrique. *Dějiny literatur Latinské Ameriky*. Praha: Odeon, 1966. (1. vydání, překl. Josef Forbelský, Silvie Pavlíková, Pavla Lidmilová, Zdeněk Hampl); HODOUŠEK, Eduard a kol. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Praha: Libri, 1996.

¹² KÁZECKÝ, Stanislav. Películas documentales checas con temática latinoamericana rodadas antes del año 1989. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXXVIII. Praga: Karolinum, 2004, s. 175–179.

República Checa a také číslo 40 s názvem *Las relaciones entre Europa Oriental y América Latina 1945–1989*.¹³

Kniha *Ekonomicko-politické vztahy Československa a andských států Latinské Ameriky v letech 1918–1975 v československé diplomatické korespondenci*¹⁴ Víta Rouče z roku 2008 a *České a československé aktivity ve vybraných oblastech Latinské Ameriky do roku 1989*¹⁵ od stejného autora z roku 2016 se zaměřují na oblast a částečně i období mého zájmu, ovšem jejich prioritou nejsou kulturní styky, nýbrž především ekonomické, diplomatické či v případě druhé publikace také vojenské vztahy. Zcela logicky jsou zde zmínky o kulturních aktivitách spíše okrajové.

V tomto směru naprosto výjimečnou publikaci *Čechy a Peru. Historie a umění. Dějiny vzájemných kulturních vztahů* z pera Pavla Štěpánka vydala v roce 2013 Univerzita Palackého v Olomouci. Autor se v ní velmi podrobně zabývá kulturními vztahy od jejich prvopočátků až do současné doby, přičemž plně využívá hojnost materiálů shromažďovaných od 60. let minulého století. Jde o dílo vskutku impozantní, které bylo vydáno u příležitosti devadesáti let trvání diplomatických styků mezi Českou republikou a Peru.¹⁶ Pavel Štěpánek podobným způsobem popsal také umělecké styky

¹³ OPATRŇY, Josef; ZOUŘEK Michal; MAJLÁTOVÁ Lucia; PELANT, Matyáš. *Las relaciones entre Checoslovaquia y América Latina 1945–1989 en los archivos de la República Checa*. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2015. Ibero-Americana Pragensia. Supplementum, 38.; OPATRŇY, Josef (ed.). *Las relaciones entre Europa Oriental y América Latina 1945–1989*. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2015, Ibero-Americana Pragensia. Supplementum, 40.

¹⁴ ROUČ, Vít. *Ekonomicko-politické vztahy Československa a andských států Latinské Ameriky v letech 1918–1975 v československé diplomatické korespondenci*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, 2008.

¹⁵ ROUČ, Vít. *České a československé aktivity ve vybraných oblastech Latinské Ameriky do roku 1989*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, 2016.

¹⁶ ŠTĚPÁNEK, Pavel: *Čechy a Peru. Historie a umění. Dějiny vzájemných kulturních vztahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.

s Venezuelou a Brazílií, ovšem v případě Bolívie a Ekvádoru zatím jakákoli souhrnná publikace chybí.

1. 3 STRUKTURA, METODA, CÍLE

Abychom se vytyčeným tématem mohli zabývat do hloubky – opticky si toto zpracování můžeme představit jako vertikální – považuji za nutné zasadit ho nejprve do pomyslné roviny horizontální, tedy nejen do mezinárodních, místních, politických či ekonomických souvislostí, ale také správně uchopit a postihnout tak těžko definovatelné termíny jako je kultura a kulturní vztahy. V úvodní části práce jsem se proto rozhodla nejprve pohovořit právě o pojmu kultura, jeho významu a proměnách chápání v čase. Jsem si plně vědoma, že toto téma by vydalo na samostatnou práci, nicméně se domnívám, že je zde potřeba krátce uvést nejdůležitější aspekty této problematiky a také jasně vymezit význam slovního spojení „kulturní vztahy“. Dále se zaměřím na oblast kultury v rámci mezinárodních vztahů, představím různá pojetí termínu „zahraniční kulturní politika“ a běžně užívané pojmosloví v mezinárodním kontextu.

Další část práce je již zaměřena na výše vymezené období a teritorium. Vývoj československé zahraniční politiky zaznamenal v průběhu zkoumaného období řadu proměn a v závislosti na peripetiích politického a ekonomického vývoje nejen u nás, ale i v cílových zemích se měnila také frekvence a forma kulturních aktivit. Pro ucelený pohled na dané téma proto považuji za důležité uvést alespoň v hrubých obrysech dobový mezinárodní kontext, politické směřování všech zúčastněných států a rovněž základní údaje o jejich hospodářské situaci. Zejména politická, ale i ekonomická situace významně ovlivňovala také diplomatické vztahy, na jejichž pozadí se převážná většina kulturních aktivit bývalého

Československa odehrávala. Stručný přehled vývoje diplomatických styků tedy napomůže ozřejmit provázanost kulturního dění s politickým klimatem v daných oblastech. Kulturní vztahy mezi oběma regiony nebyly započaty až v průběhu 20. století, aby tedy bylo zřejmé, na jak dlouhodobou tradici bylo možné ve zkoumaném období navázat, věnuji jednu podkapitolu také stručnému přehledu historických kulturních vazeb. Významnou roli v organizování či zaštiťování jednotlivých kulturních počinů představovaly rovněž instituce a společnosti pěstující kulturní vztahy jak v Československu, tak ve vybraných andských státech, a proto je jejich vzniku a činnosti věnována samostatná část úvodní podkapitoly. Za podobně důležitou součást uvedení do tématu považuji otázku kulturních dohod s jednotlivými státy našeho zájmu. Na peripetiích provázejících přípravy, podpisy a následná schvalování těchto dokumentů je jasně patrné rozlišné nazírání priorit zástupců obou stran a zároveň také provázanost kulturních vztahů s aktuálním politickým i ekonomickým děním.

Jaká tedy byla situace v doposud tak málo zmapovaném okruhu kulturních vztahů v oblasti a době, kterým se tato práce věnuje? Do jaké míry zde hraje roli přímý či nepřímý vliv již zmíněných politicko-ekonomických faktorů? Byly zájmy kulturní politiky Československa vůči andským státům a naopak shodné? V jakém kulturním odvětví byla spolupráce nejintenzivnější? Nakolik byla kulturní kooperace pouze záležitostí metropolí a nakolik se jí dařilo šířit i do ostatních regionů? V případě dostupnosti informací bude zajímavé sledovat také návštěvnost a ohlasy u publika. Tyto a další otázky se budu snažit pomocí analýzy, komparace a syntézy pramenů i odborné literatury objasnit na následujících stránkách.

2. TEORETICKÉ VYMEZENÍ KULTURNÍCH VZTAHŮ

Abychom se mohli podrobně věnovat otázce kulturních vztahů Československa s vybranými státy v daném období, je třeba zasadit téma do širších souvislostí, jak již bylo naznačeno v úvodu. Abych se vyhnula jakýmkoli nejasnostem, začnu tím základním, tedy co vlastně pod pojmy kultura a kulturní vztahy obecně rozumíme. Dále se v této kapitole zaměřím na postavení kultury v mezinárodních vztazích a v rámci zahraniční politiky.

2.1 CO JE TO KULTURA?

Pokud se rozhlédneme po současném veřejném prostoru, zjistíme, že je v něm místo vyhrazené kultuře nesrovnatelně menší než to, které se ve většině případů věnuje jiným oblastem lidského zájmu, např. politice, ekonomice nebo sportu. Ve sdělovacích prostředcích bývají zprávy z kultury uváděny až v závěru, v televizním vysílání pak v pozdních nočních hodinách, v našem státním rozpočtu je kultuře poskytována jedna z nejnižších částek (v posledních letech nepřekročila 1% státního rozpočtu) a podobné je to také v oblasti mezinárodních vztahů. Informace o kulturních aktivitách bývají často zmiňovány až na posledním místě, zastíněny zpravidla obsáhlejšími údaji z oblasti politické a hospodářské. Na druhou stranu je potřeba si uvědomit, že převážná většina kulturních počinů, především v rámci mezinárodní spolupráce, je s oběma výše jmenovanými oblastmi úzce provázána a v mnoha případech na nich dokonce přímo závislá. Tuto domněnku budou

postupně potvrzovat fakta uvedená v následujících kapitolách a podkapitolách.

Proč je tedy obecně kultuře a v našem případě kulturním vztahům věnováno tak málo pozornosti? Je to s podivem, když uvážíme, jakou roli kultura hraje v životě každého z nás. Ať už si to uvědomujeme, či nikoli, člověk a kultura jsou dva neoddělitelné pojmy, jakési spojené nádoby, a to v kterémkoli možném chápání tohoto slova. Co ale přesně rozumíme pod pojmem kultura? Možnosti jeho užití jsou opravdu rozsáhlé a jednoduchá definice vždy poněkud omezující. Patří bezesporu mezi termíny, které jsou v každodenním životě tak běžně používané, že nad jejich bližším významem se málokdy zamyslíme a považujeme je za naprosto srozumitelné, i když si zde každý účastník komunikace může představit něco odlišného. Na odborné úrovni bylo a stále je vymezení kultury věnováno hodně prostoru, a proto se nyní pozastavím pouze u několika základních, a z pohledu této práce podstatných, faktů.

Nalistujeme-li heslo kultura v Českém etymologickém slovníku, dozvíme se, že je odvozeno „z latinského *cultūra* 'pěstování, vzdělávání, zušlechťování' a to od *colere* (příč. trp. *cultus*)... Dnešní základní význam slova se formoval ve filozofii konce 18. st. (Herder, Kant aj.)“.¹⁷ Pokusím-li se ve zkratce shrnout etymologický vývoj slova kultura, dostávám se až do doby Marka Tullia Cicerona, který použil slovo kultura již v 1. století před naším letopočtem ve svých *Tuskulských hovorech*, a to ve smyslu kultivování ducha.¹⁸ Obsah slova kultura se postupně měnil a

¹⁷ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2012, s. 321.

¹⁸ Cicero zde hovoří o filozofii, kterou chápe jako aktivní pěstování ducha (*cultura animi autem philosophia est*). Podrobněji k tomu viz LEHMANNOVÁ, Zuzana. *Kulturní dimenze mezinárodních vztahů*. Praha: VŠE, 1999, s. 11; SOUKUP, Martin: *Kultura. Biokulturologická perspektiva*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011, s. 37.

vyvíjel, až se nakonec stal předmětem samostatného vědního oboru – kulturologie.¹⁹ Potud panuje povětšinou shoda, ale co se týká dění mezi zmíněnými mezníky, setkala jsem se s dvěma základními názory. První²⁰ předkládá tezi, že termín kultura se zejména do odborného jazyka dostal z němčiny, respektive z díla Johanna Gottfrieda Herdera, osvícenského filozofa, který kulturu na jedné straně chápe v duchu antiky jako „pěstění ducha“,²¹ ale zároveň již předjímá moderní pojetí kultury jako kvality „vymezující lidství obecně“. ²² K tomuto názoru se přiklání také britský myslitel Roger V. Scruton a s humorem sobě vlastním k tomu podotýká: „Pojem kultura vyskočil v plné zbroji v polovině 18. století z hlavy Johanna Gottfrieda Herdera a od té doby svádí jednu bitvu za druhou“. ²³ Méně často se pak setkáme s názorem, že slovo kultura se do němčiny, angličtiny a dalších jazyků dostalo pomocí jazykové výpůjčky z francouzštiny. Tuto teorii předkládá k zamyšlení Adela Kvasničková ve svém příspěvku do sborníku věnovaném mimo jiné také pojmu kultura.²⁴ Je ovšem třeba podotknout, že práce, ze kterých vychází, jsou francouzské provenience. Podle autora jedné z nich, Philippa Bénétóna, to z moderních evropských jazyků byla právě francouzština, kde se slovo kultura, nejprve s původním

¹⁹ Více o historii a zaměření kulturologie viz Ústav etnologie. *Kulturologie* [online] Praha: FFUK, ©2011. [cit. 19.4.2016]. Dostupné z: <http://etnologie.ff.cuni.cz/node/197>; Encyclopaedia Britannica. *Leslie A. White* [online] Britannica: ©1998. Poslední změna 12.12.2007 [cit. 19.4.2016]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Leslie-A-White>.

²⁰ Podrobněji o peripetiích chápání a užívání slova kultura v již zmiňovaných pracích LEHMANNOVÁ, 1999; SOUKUP, 2011 či SCRUTON, Roger. *Průvodce inteligentního člověka po moderní kultuře*. Praha: Academia 2002.

²¹ SOUKUP, 2011, s. 39.

²² LEHMANNOVÁ, 1999, s. 12.

²³ SCRUTON, 2002, s. 9.

²⁴ KVASNIČKOVÁ, Adela. *Kultúra verzus civilizácia ako príbeh*. Šubrt, Jiří; ÁRNASSON, Jóhann Páll (eds.). In: *Kultury, civilizace, světový systém*. Praha: Karolinum, 2010, s. 16–17.

významem kultivace země a později kultivace ducha, objevilo již koncem 13. století. V době osvícenství se pak ve Francii začalo používat jako samostatné slovo s již přeneseným významem, kdy označovalo soubor dosavadního poznání celého lidstva jako jeden z distinktivních rysů lidského druhu. V té době se pak ve stejném smyslu objevilo také v Německu, kde se velmi rychle rozšířilo, na rozdíl od Francie, kde se naopak stále častěji používal výraz civilizace.²⁵ V průběhu 19. století se pak objevuje nový pohled a pojem kultura začíná být chápán nejen ve smyslu aktivity, ale také entity. Takto je nahlížena zejména badateli, kteří stáli na počátku kulturní antropologie, mezi něž patří britský badatel Edward Burnett Tylor. Definice, již nabízí ve svém díle *Primitive culture* (1871), je považována za první antropologické vymezení kultury a jakousi základnu k modernímu pojetí tohoto obtížně uchopitelného pojmu.²⁶ Jako důkaz nadčasovosti této definice můžeme považovat současné, celosvětově uznávané nahlížení na kulturu, které je zakotveno ve Všeobecné deklaraci UNESCO o kulturní diverzitě, přijaté na 31. zasedání Generální konference UNESCO v Paříži 2. listopadu 2001 v následujícím znění: „Kultura musí být uvažována jako soubor distinktivních duchovních a hmotných, intelektuálních i citových rysů, které charakterizují společnost nebo společenskou skupinu, a zahrnuje vedle umění a písemnictví také způsoby života, způsoby soužití, hodnotové systémy, tradice a přesvědčení.“²⁷

²⁵ KVASNIČKOVÁ, 2010, s. 17–18.

²⁶ „Kultura neboli civilizace, chápána ve svém nejširším etnografickém významu, je komplexní celek, který zahrnuje znalosti, víru, umění, mravy, právo, obyčeje a všechny schopnosti a zvyky osvojené člověkem jako členem společnosti.“ SOUKUP, 2011, s. 38–39.

²⁷ Ministerstvo kultury. *Rozmanitost kulturních projevů a dokumenty týkající se umění a umělců.*

VŠEOBECNÁ DEKLARACE UNESCO O KULTURNÍ DIVERZITĚ, s. 1. [online]. MKCR: [cit. 28.4.2016]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/rozmanitost-kulturnich-projevu-a-dokumenty-tykajici-se-umeni-a-umelcu-744.html>.

Toto jsou pouze střípky z rozmanité mozaiky našeho „západního“ nazírání na kulturu. Mnoho dalších, více či méně obsáhlých definic tohoto pojmu bychom napříč stoletími a kontinenty našli nespočet, cílem této práce je ale nahlédnout kulturu v rámci mezinárodních vztahů, konkrétně zahraniční kulturní politiky.

2.2 KULTURA V MEZINÁRODNÍCH VZTAZÍCH

Podobně jako je tomu u výrazů kultura či kulturní vztahy je koncept mezinárodních vztahů bezpochyby mnohem starší než jeho pojmenování, které se objevuje až koncem 18. století. V evropském kontextu se tradičně počátek či předchůdce později ustanovených vědních disciplín hledá a nachází v antickém Řecku. V souladu s tímto postupem můžeme i v tomto případě označit za „praotce teoretické reflexe mezinárodních vztahů“ řeckého spisovatele z 5. století př. n. l. Thukydida, který ve svém díle *Dějiny peloponéské války* položil základy tzv. realistické školy. Ve zkratce bychom mohli říci, že realisté za hlavní otázku mezinárodních vztahů považují problém moci, která se v jejich pojetí ztotožňuje zejména s vojenskou silou. Hlavními aktéry jsou jednotlivé státy, mezi kterými neustále panuje rivalita až nepřátelství, neboť každý z nich sleduje své cíle a zájmy, kvůli nimž se dostávají do vzájemných konfliktů či válek. Optikou nazírání mezinárodních vztahů jako záležitosti výhradně mocenské je válka pro realisty jejich trvalým prvkem, a naopak trvalý mír ani spolupráce nejsou možné. Je tedy zřejmé, že představitelé této tradice nepřikládají kultuře v jakékoli její podobě významný vliv. Druhým základním přístupem k problematice mezinárodních vztahů je tzv. liberálně-idealistická tradice, která vychází především z myšlenek římských stoiků, Marka Tullia Cicera, Lucia Annaea

Seneky či Marka Aurelia. Na rozdíl od realistů je jejím základním rysem víra v možnost trvalého míru a spolupráce, která se ovšem neodehrává výhradně na úrovni mezistátní, ale významnou roli zde hrají také instituce (ať už mezinárodní, či národní) a společnost sama. Kromě politicko-bezpečnostní dimenze kladou důraz také na oblast hospodářskou, normativní, etickou, kulturní i technologickou.²⁸ V tomto přístupu je tedy kultuře věnováno více pozornosti a mezinárodní vztahy jsou vnímány komplexně, což konvenuje v úvodu vyřčené tezi o propojenosti kulturního dění s politickým a ekonomickým směřováním států.

V duchu liberální tradice vyzdvihuje významnou roli kultury také americký politolog Joseph Samuel Nye Jr. Ve své knize *Soft power. The Means to Success in World Politics* hovoří o všeobecně známé „tvrdé moci“ (*hard power*) představované vojenskou a ekonomickou silou, které označuje za běžné prostředky k dosažení cíle ve světové politice. Jako její alternativu navrhuje využívat tzv. „měkkou moc“ (*soft power*), spočívající ve schopnosti ovlivnit preference ostatních jiným způsobem, respektive působením vlastního chování jako vzoru a přesvědčením ostatních, aby vyřčené cíle přijali za své. K tomu mají sloužit především tři prostředky: kultura, uplatňované politické hodnoty a legitimní zahraniční politika.²⁹

Můžeme tedy konstatovat, že oblast kultury v mezinárodních vztazích, pokud ji budeme chápat v souladu s liberální tradicí, je její nedílnou součástí, a proto je také zapotřebí věnovat jí náležitou pozornost.

²⁸ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2003, s. 12-73.

²⁹ NYE, Jr., Joseph Samuel. *Soft power. The Means of Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004. Zde také podrobněji k využití kultury jako jednoho z možných prostředků „měkké moci“ v mezinárodních vztazích.

2.2.1 Kulturní dimenze zahraniční politiky

V souladu s výše uvedeným pojímá kulturní vztahy také Eliška Tamalová, autorka knihy *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, v níž říká: „Kulturní vztahy jsou běžnou součástí každodenního života. Na všech úrovních, tedy i v oblasti mezinárodních vztahů, probíhají spontánně a nepotřebují ke svému rozvoji organizované formy kulturní spolupráce.“³⁰ Domnívám se, že ani s postupující globalizací nedojde v tomto směru k převratným změnám. Toto chápání kulturních vztahů, jakkoli zajímavé a bohaté, je ovšem pro účely této práce nepřijatelné, a to právě pro svou přílišnou šíři. Budu se proto držet poněkud užšího vymezení téže autorky, které dle anglosaské tradice pojímá zahraniční kulturní politiku jako nedílnou součást zahraniční politiky jako takové. Zahraniční kulturní politika je podle ní tvořena dvěma rovinami, kulturní diplomacií a tradiční diplomacií. Cílem kulturní diplomacie je přiblížení kulturních hodnot příslušníkům jiných států „formou podpory kulturních akcí (výstav, koncertů apod.), výměn osobností (vědců, úředníků), univerzitní spolupráce, výuky jazyka, zahraničního televizního a rozhlasového vysílání. Cílovou skupinou nejsou diplomaté partnerské země, ale celá společnost, popř. její elity, jež mají větší vliv na formování veřejného mínění“.³¹ Jak již bylo řečeno v úvodní kapitole, tři zvolené okruhy (film, výstvy, rozhlasové a televizní vysílání) z těchto aktivit tvořily hlavní náplň mapovaných kulturních vztahů, a hlavní část práce se tedy podle této definice věnuje kulturní diplomacii bývalého Československa vůči daným zemím ve vymezeném období.

³⁰ TAMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008, s. 9.

³¹ Ibid., s. 11–12.

Než se ovšem zaměříme na samotné kulturní styky, které se vždy odehrávají na pozadí dané politické a ekonomické situace, je třeba představit také tento rámeček.

3. KULTURNÍ VZTAHY V SOUVISLOSTECH

Během téměř celého půlstoletí, kterému se ve své práci věnuji, doznala povaha i četnost kulturních aktivit iniciovaných z československé strany mnohých změn. Nejprve je třeba připomenout, že oficiální kulturní styky nebyly z pochopitelných důvodů nikdy prioritou ani jedné ze zúčastněných stran a vždy podléhaly vnějším vlivům, zejména politickým a ekonomickým, jak již bylo naznačeno v úvodní kapitole. Proto je také v podstatě celé zkoumané období poznamenáno politicko-ekonomickým vývojem ve všech zúčastněných zemích a nezdá se, že by událostmi celosvětového dosahu. V této kapitole se tedy pokusím zasadit počínání Československa na poli kulturní spolupráce do širšího kontextu, na úrovni národního, ale také nadnárodního dění.

3.1 ČESKOSLOVENSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V LETECH 1945–1989

Konec druhé světové války, ale také události jemu předcházející, předznamenal následný vývoj v historii Československa i dalších středoevropských a východoevropských zemí. Traumatizující zkušenosti z celosvětového konfliktu a bezprostřední blízkost jeho původce napomáhaly realizovat zamýšlenou strategii Sovětskému svazu, který pro část národa v té době představoval nejdůležitějšího garanta nezávislosti státu.

Jakkoli se během války Sovětský svaz stavěl spolu s ostatními významnými partnery (zejména USA a Velká Británie) do čela protihitlerovské koalice, již v prvních poválečných letech se vztahy mezi bývalými spojenci začaly pozvolna měnit v konflikt, který postupně přerostl v neozbrojený, ale dlouho trvající ideologický střet, tzv. studenou válku. Československá diplomacie v čele s Janem Masarykem, snažící se o politiku „pomyslného mostu“ mezi Západem a Východem, narážela v krátkém poválečném demokratickém období na stále více komplikací. Několik zásadních skutečností³² znamenalo začlenění Československa do rodícího se sovětského bloku a následnou pasivitu Západu v rozhodujícím střetu demokratických sil a komunistů v únoru 1948. Tyto události pak vyústily v „rychlou přeměnu komunistického Československa z bytí limitovaně autonomního spojence v uniformní satelitní režim stalinistického stříhu, ve všech otázkách včetně zahraniční politiky absolutně následující moskevské vládce“.³³ V tomto duchu, tedy omezení vlastních aktivit a pouhého kopírování sovětských stanovisek, se nesla zejména první polovina 50. let, kdy mimo jiné došlo k naprostému rozvrácení diplomatického sboru. Diplomaté buď rezignovali sami, nebo byli k odchodu donuceni.³⁴ Jisté uvolnění koncem 50. let a zejména během příští dekády přineslo i částečné obnovení vlastní zahraničně-politické činnosti státu, třebaže vazba na Moskvu zůstávala vždy na prvním místě. Srpnové události roku 1968 a následná přítomnost sovětských vojsk na

³² Od vítězství Komunistické strany Československa v prvních poválečných volbách v roce 1946 přes narůstající neshody v Národní frontě mezi komunisty a ostatními stranami až po odmítnutí Marshallova plánu v roce 1947.

³³ DEJMEK, Jindřich: *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992)*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002, s. 31.

³⁴ Velmi podrobně se této problematice věnuje Jindřich DEJMEK, *Diplomacie Československa. Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918–1992)*. Praha: Academia 2012, díl 1., podkapitola Destrukce čs. diplomatického aparátu v letech stalinistického teroru (1950–1953), s. 155–165.

československém území pak znovu jasně vymezily, lépe řečeno omezily, hranice samostatného fungování socialistických států v rámci sovětského bloku. Proces postupného obnovování zahraničních vztahů, zejména se západoevropskými státy, byl tedy opět přerušen, ale již v 70. letech znovu obnoven a s postupným uvolňováním napětí mezi Západem a Východem byl i nadále rozvíjen tento kurs zahraniční politiky státu. Konstantou nicméně zůstával podřízený vztah k Sovětskému svazu i rozsáhlá spolupráce s jemu blízkými režimy po celém světě, což zůstalo nezměněno až do pádu komunistického režimu v Československu v roce 1989.³⁵

3.1.1 Postoj Ministerstva zahraničních věcí Československa vůči Latinské Americe

Latinská Amerika patřila v podstatě od počátku existence samostatného Československa k jeho významným partnerům, ať již z politického či ekonomického hlediska.³⁶ Mezi nejdůležitější státy patřily především ty geograficky rozsáhlejší, především Brazílie, Argentina a Mexiko, ale přítomnost diplomatického zastoupení ve většině zemí Latinské Ameriky v předvečer druhé světové války vypovídá jasně o postoji Československa vůči i tak vzdálenému regionu.³⁷ Po roce 1945 se tato situace poněkud změnila a

³⁵ DEJMEK, 2002, s 27–39. K tématu viz také podrobněji VESELÝ, Zdeněk. *Československá zahraniční politika 1945–1989 (Dokumenty)*. Praha: VŠE, 2001.

³⁶ Latinskoamerické země neváhaly s uznáním vzniku samostatného Československa a brzy se staly významnými obchodními partnery. Blíže viz OPATRŇÝ, Josef. Constantes y cambios en las relaciones entre Checoslovaquia y los países latinoamericanos en el contexto de la tradición anterior (1945–1989). In: *Las relaciones entre Europa Oriental y América Latina 1945–1989*. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2015, s. 33–45. Ibero-Americana Pragensia, Supplementum 40.

³⁷ Nově vzniklý stát si musel na mezinárodním poli najít vhodnou oblast např. pro zahraniční obchod, zde se Latinská Amerika jevila jako vhodný kandidát. Blíže viz

v československé zahraniční politice, která se nyní plně soustředila na svou novou hlavní úlohu zprostředkovatele mezi Západem a Východem, přestala Latinská Amerika zaujímat původně významnou pozici z hlediska politického. Nicméně i nadále zůstala důležitým partnerem v oblasti hospodářské.

Připomeňme také, že zejména ve druhé polovině 20. století vstoupil do hry jeden významný, zdánlivě nezúčastněný „zákulisní hráč“, a to Spojené státy americké. Jako nesporný hegemon amerického kontinentu v poválečném období se USA snažily ovlivňovat dění a politické uspořádání svých jižních sousedů v souladu se svými zájmy, přičemž tento trend významně posílil po roce 1959.³⁸ Naproti tomu Československo, jako poslušný vazal Sovětského svazu, importovalo do rozvojových jihoamerických zemí mimo jiné také socialistické ideje, což ve vypjatějších momentech z hlediska mezinárodních vztahů nezřídka vyvolávalo zvýšenou pozornost USA.³⁹ Jak se tedy vyvíjely a jakým vlivům podléhaly diplomatické vztahy Československa s třemi vybranými andskými státy, nastíním níže.

3.1.2 Diplomatické zastoupení v Peru

Z trojice zemí Bolívie, Ekvádor, Peru je z hlediska mezinárodních vztahů pro Československo tou nejdůležitější posledně jmenovaná. Budu se tedy nejprve věnovat právě Peru,

KYBAL, Vlastimil: *Jižní Amerika a Československo s přehledem obchodní, finanční a emigrační činnosti jiných národů*. Praha: Merkur, 1928.

³⁸ V tomto roce Američané neuspěli v pokusu zmařit na Kubě nástup Fidela Castra k moci.

³⁹ Zájem zpravodajských služeb USA o působení československé zahraniční mise v Ekvádoru přibližuje např. kniha AGEE, Philip: *Byl jsem agentem CIA*. Praha, Panorama, 1980. Dokumentuje také tlaky severoamerické administrativy, jež zasáhly negativně například naše diplomatické vztahy s Ekvádorem.

kteří již v roce 1922 jako jedna z prvních latinskoamerických zemí navázalo s nově ustanoveným Československem diplomatické styky. V roce 1927 byly v hlavních městech obou států zřízeny konzuláty a krátce před druhou světovou válkou, v roce 1937, byly povýšeny na vyslanectví. Do té doby byl v Limě akreditován náš velvyslanec v Santiagu de Chile.⁴⁰ Po okupaci naší vlasti nacistickými vojsky byly vztahy „zmraženy“, ne však přerušeny, a to když českoslovenští diplomaté byli nuceni odevzdat svá pověření do německých rukou. Představitelé našeho státu, kteří se tomuto diktátu odmítli podrobit a později dosáhli mezinárodního uznání československé exilové vlády, usilovali mimo jiné také o obnovení diplomatických vztahů se zeměmi Latinské Ameriky. V případě Peru bylo tohoto úspěchu dosaženo po složitých jednáních v červenci roku 1942,⁴¹ kdy Peru vstoupilo do války na straně Spojenců. Od roku 1942 byl náš zahraniční úřad veden nejprve *chargé d'affaires* Vladimírem Polodnou a následně pak vyslanci Vladimírem Smetanou (1943–1946) a Václavem Krestou (1946–1947),⁴² který

⁴⁰ Archiv Ministerstva zahraničních věcí, DTO Peru, 1945–1989, kniha 4, s. 147. Vztahy mezi ČSSR a Peru.

⁴¹ Velmi podrobně se tomuto období věnuje v několika pracích Vladimír Nálevka. Viz NÁLEVKA, Vladimír. Restablecimiento de relaciones diplomáticas entre el gobierno checoslovaco en el exilio y los países de América Latina. *Ibero-Americana Pragensia*. 1968, vol. II, s. 93–113 a dále také v některých kapitolách knihy *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha: Universita Karlova, 1972.

Není bez zajímavosti, že v archivních materiálech, konkrétně ve fondu DTO Archivu Ministerstva zahraničních věcí, se jako rok znovunavázání diplomatických vztahů s Peru i Ekvádorem opakovaně uvádí rok 1945. Z výše uvedených zdrojů, ale také z informací poskytovaných MZV v současné době (viz http://www.mzv.cz/lima/cz/staty_akreditace/peru/vzajemne_vztahy/historie_diplomatickych_vztahu_mezi_cr_a.html) vyplývá, že díky vytrvalé činnosti našich reprezentantů v exilu se tento, z hlediska mezinárodní politiky důležitý akt podařilo naplnit ještě před koncem druhé světové války.

⁴² MZV. Historie diplomatických styků ČR s Peru a Ekvádorem. *Peru. Velvyslanci a vedoucí mise* [online]. MZV ČR. Poslední změna 11.2.2016. [cit. 25.7.2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/lima/cz/o_velvyslanectvi/historie_diplomatickych_styku/historie_diplomatickych_styku_mezi_cr_a.html.

byl odvolán a nahrazen Eduardem Kühnlem, bývalým *chargé d'affaires* z Kuby. Archivní materiály uvádějí, že E. Kühnl po únorových událostech roku 1948 v Československu odešel do Chile, kde již předtím pobýval, a vzal přitom z úřadu do úschovy veškeré cennosti včetně hotovosti a úředních pomůcek. Na vyslanectví poté zůstala pouze administrativní pracovnice Jaroslava Kostková, která nebyla vedena jako diplomatka, a nemohla tudíž převzít veškerou agendu úřadu. V Peru nicméně zůstala několik dalších let a do Československa pravidelně zasílala informace o tamějším aktuálním dění. Peruánští představitelé v Praze byli v roce 1948 odvoláni, neboť se údajně podíleli na nelegálním vystavování cestovních dokladů a napomáhali našim občanům s vycestováním a přestěhováním majetku do Peru. Tímto fakticky vzájemné styky zanikly, aniž by byly oficiálně přerušeny. Peru pak již nové zastupitele do Prahy nevyslalo a také nepřistoupilo na jakékoli personální změny na našem vyslanectví v Limě.⁴³ Tento stav trval až do poloviny 50. let, kdy se změnou vlády v Peru bylo možné koncem roku 1955 odvolat J. Kostkovou, která již delší dobu usilovala o návrat do Československa, a pověřit vedením úřadu Jiřího Krátkého. V roce 1956, kdy byly styky normalizovány, do Limy odcestoval *chargé d'affaires* Josef Rutta a Peru začalo zvažovat obnovení svého zastupitelského úřadu v Praze. V průběhu roku 1957 byl do Peru vyslán také obchodní přidělenec, protože naše vztahy byly nejvíce rozvinuty právě v této oblasti. Kvůli údajnému vměšování tehdejšího *chargé d'affaires* Rutty⁴⁴ však byly styky 4. 10. 1957 z peruánské strany přerušeny a k jejich oficiálnímu obnovení došlo až v roce 1968, nejprve na úrovni generálních konzulátů, o rok později pak na úrovni velvyslanectví.

⁴³ AMZV, TO – O Peru, 1945–1959, č.j. 133.456/53-ABO/2. Peru – situace na našem vyslanectví v Limě, Lima, 25. 8. 1953.

⁴⁴ Informace o těchto událostech přinesl dokonce světový tisk, konkrétně The Times ze dne 7.10. 1957 viz Národní archiv, MZV, VA III – Peru, 1-948.

Přerušení diplomatických vztahů však neznamenal úplné pozastavení činnosti v oblasti obchodu, vědy, kultury či sportu a zájem peruánské strany zejména o obchodní vztahy s ČSSR dokládá také zřízení stálé obchodní mise v roce 1967, a to na popud peruánské strany.⁴⁵ Od této doby se vzájemné vztahy vyvíjely korektně a nedocházelo již k dalším sporům, přičemž hlavní důraz byl oběma stranami kladen na obchodní spolupráci. Dohoda o vědecko-technické spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Peruánské republiky i Kulturní dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Peruánské republiky byly podepsány v Limě počátkem 70. let, konkrétně v letech 1971 a 1974, a vstoupily v platnost o několik let později (1973 a 1977). Obě jsou platné dodnes.⁴⁶

3.1.3 Diplomatické zastoupení v Ekvádoru

V podobném duchu jako s Peru se utvářely také naše diplomatické styky s Ekvádorem, jejich počátek můžeme datovat do roku 1926, kdy byla navázána spolupráce na úrovni honorárních konzulátů, povýšených v roce 1935 na úroveň velvyslanectví. Další vývoj vzájemných vztahů byl poznamenán jednak druhou světovou válkou, ale také následným politickým vývojem obou regionů. Ihned po obsazení Československa nacistickými vojsky 15. 3. 1939 došlo k přerušení vzájemných styků a k jejich obnovení pak díky

⁴⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 128. Čs.-peruánské vztahy.

⁴⁶ Evidence mezinárodních smluv mezinárodněprávního odboru MZV. *Peru. Seznam platných mezinárodních smluv s Českou republikou* [online]. MZV ČR. [cit. 16.12.2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/peru/smlouvy/index.html.

aktivitám československé vlády v exilu již v roce 1943.⁴⁷ V období mezi roky 1943–1949 byli v Ekvádoru akreditováni vyslanci z Bogoty Vratislav Trčka a Viktor Jansa. Do Quita se náš zahraniční úřad (dále jen ZÚ) přemístil až v roce 1949 pod vedením Josefa Bretiše, *chargé d'affaires*.⁴⁸ Již během počátku 50. let se úřad potýkal s různými obtížemi, zejména nedostatečným personálním obsazením. To nebylo vždy zaviněno čs. stranou, naopak bylo to ekvádorské ministerstvo zahraničních věcí, které v roce 1951 zamítlo žádost o přidělení pracovníka čs. ministerstva zahraničního obchodu (dále jen MZO) k našemu ZÚ. Když se o rok později úředníka MZO podařilo vyslat, ekvádorská strana mu při výjezdu ze země dodatečně zrušila vízum a tím znemožnila návrat zpět. Ze stejného důvodu byla v roce 1953 znemožněna výměna vedoucího čs. ZÚ a přerušeno kurýrní spojení. V roce 1954, kdy ekvádorská vláda nereagovala na oznámení o odvolání dosavadního *chargé d'affaires* a žádost o udělení víza jeho nástupci, připravilo čs. MZV návrh na likvidaci ZÚ v Quitu, aniž by byly přerušeny diplomatické styky. K tomu ale nakonec nedošlo, neboť koncem roku 1954 proběhla výměna čs. *chargé d'affaires* a v následujícím roce, během prezidentského období Josého Maríi Velaska Ibarry (1952–1956), byl do Ekvádoru vyslán další diplomatický pracovník ve funkci III. vyslaneckého tajemníka a byla udělena víza pro obchodního přidělence a dalšího administrativního pracovníka, které však čs. strana nejmenovala.⁴⁹ Situace se výrazně změnila

⁴⁷ NÁLEVKA, 1968, s. 111.

⁴⁸ MZV. Historie diplomatických styků ČR s Peru a Ekvádorem. *Ekvádor. Velvyslanci a vedoucí mise* [online]. MZV ČR. Poslední změna 11.2.2016. [cit. 25.7.2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/lima/cz/o_velvyslanectvi/historie_diplomatickych_styku/historie_diplomatickych_styku_mezi_cr_a.html.

⁴⁹ AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 1, č. j. 417.378/54-ABO/2. Návrh na likvidaci vyslanectví v Quitu, Ecuador, bez přerušení diplomatických styků, Praha, 8. 9. 1954; AMZV, TO – T Ekvádor, 1955–1989, karton 1, 411.423/55. Čs.-ekvádorské vztahy, Praha, 3. 2. 1955.

s nástupem antikomunisticky orientovaného Camila Ponce Enríqueze do prezidentského úřadu v roce 1956 a vyvrcholila na podzim roku 1957, kdy byli zaměstnanci československého velvyslanectví pro údajné zasahování do vnitřních záležitostí ze země vyhoštěni. V obsáhlé zprávě o této události uvádí tehdejší vedoucí ZÚ v Quitu Ludvík Horák velmi podrobně možné důvody vypovězení pracovníků čs. vyslanectví a zastavení jeho činnosti s neobvykle krátkou lhůtou pro opuštění země do 48 hodin. Ze zprávy vyplývá, že tyto důvody byly patrně dva. Jednak Sověty tvrdě potlačené maďarské povstání v roce 1956, po němž bylo Československo v Ekvádoru viděno jako „bašta sovětské moci ve střední Evropě“.⁵⁰ Druhým důvodem údajně byla osoba tajemníka B. Bohatého, který byl ekvádorskými úřady považován za „komunistického slídila“.⁵¹ Dle Horákova názoru zde byla patrná intervence ze strany USA a údajné vměšování našich činitelů do národních záležitostí uváděné ekvádorskou stranou jako hlavní důvod vypovězení byly smyšlené.⁵² Jen s několikaměsíčním intervalem začali zástupci obou zemí na půdě OSN jednat o normalizaci diplomatických vztahů, jež byla ekvádorskou stranou podmiňována rozšířením obchodních a hospodářských styků.⁵³ V roce 1959 čs. vláda schválila usnesení o obchodní smlouvě s Ekvádorem a v následujícím roce pak znovuzřízení vyslanectví v Quitu, neboť diplomatické styky nebyly v roce 1957 přerušeny ani suspendovány. Koncem roku 1960, opět za vlády Josého Maríi Velaska Ibarry, bylo vyslanectví v Quitu znovu otevřeno, ovšem

⁵⁰ AMZV, TO – T Ekvádor, 1955–1959, karton 1, č. j. 20724/57. Vývoj ecuadorsko-československých vztahů před rozhodnutím ecuadorské vlády z 26/9 1957 o vypovězení pracovníků čs. vyslanectví v Quitu a zastavení jeho činnosti, Praha, 16. 11. 1957.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

⁵³ AMZV, TO – T Ekvádor, 1955–1959, karton 1, č. j. 0344/58. Ecuador – normalisace styků, Washington, 12. 4. 1958.

pouze do dubna roku 1962, kdy Ekvádor diplomatické styky na nátlak USA přerušil. V tomto případě předcházely přerušení styků události posledních let na Kubě a její vyloučení z Organizace amerických států odhlasované na 18. meziamerické konferenci v Punta del Este v lednu 1962.⁵⁴ Spolu s ČSSR přerušil Ekvádor styky také s Kubou a Polskem.⁵⁵ Tentokrát se o obnovení vzájemných vztahů začalo po iniciativě ekvádorské strany jednat až o několik let později, respektive na podzim roku 1968, čemuž předcházelo zřízení čs. stálé obchodní kanceláře o rok dříve. Koncem roku 1968 byly tedy navázány nejprve konzulární styky a v květnu následujícího roku pak byly během návštěvy čs. mise dobré vůle v Ekvádoru povýšeny na úroveň velvyslanectví.⁵⁶ Již počátkem 70. let došlo také k prohloubení ekonomických vztahů ošetřených mezivládní obchodní dohodou z června roku 1971, která navázala na v té době již neplatnou smlouvu z roku 1937. Ovšem ani v době přerušovaných diplomatických styků či absence oficiálních dohod k reálnému přerušení obchodních styků nikdy nedošlo a obchodní spolupráce představovala hlavní oblast vzájemné kooperace a zároveň zajišťovala i její kontinuitu. K dalšímu rozvoji vztahů přispěl také podpis vládní dohody o vědecko-technické spolupráci v roce 1971 v Praze⁵⁷ a realizace návštěv oficiálních

⁵⁴ Během konání konference byl na čs. ZÚ v Quitu spáchán atentát, při kterém vznikla značná materiální škoda na budově ZÚ, nikdo neutrpěl zranění. Podrobněji viz AMZV, TO – T Ekvádor, 1960–1964, karton 1, č. j. 021.356/62. Atentát na čs. ZÚ v Quitu, Praha, 31. 1. 1962. Z knihy Philipa Ageeho *Byl jsem agentem CIA* je zřejmé, že naše zahraniční mise v Quitu byla v té době také v hledáčku amerických tajných služeb. Blíže k tomu AGEE, 1980, s. 79–80, 93, 128, 130.

⁵⁵ AMZV, TO – T Ekvádor, 1960–1964, karton 1, č. j. 025.044/62. Přerušení diplomatických styků mezi ČSSR a Ecuadorem, Praha, 6. 5. 1962.

⁵⁶ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 1, s. 368. Vývoj a vztahy ČSSR a Ecuadorem, Quito, 11. 11. 1970.

⁵⁷ MZV. Evidence mezinárodních smluv mezinárodněprávního odboru MZV. *Ekvádor. Seznam platných mezinárodních smluv s Českou republikou* [online]. MZV ČR. [cit. 16.12.2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/ekvador/smlouvy/index.html.

delegací obchodního, kulturního či vědeckého zaměření během této dekády. I tato doposud málo rozvinutá část společných aktivit byla intenzivněji rozvíjena v průběhu 70. let a konečně na počátku 80. let posvěcena smluvní cestou. Dohoda mezi ČSAV a Polytechnickou univerzitou v Quitu byla podepsána v roce 1982 a z hlediska této práce relevantní Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Ekvádorské republiky o kulturní a vědecké spolupráci v roce 1983, a to po dlouhém usilování ze strany Československa. V platnost však vstoupila až v roce 1987 a je platná dodnes.⁵⁸

3.1.4 Diplomatické zastoupení v Bolívii

Oficiální styky s Bolívií byly navázány později než se dvěma výše zmíněnými státy, a to v roce 1935 na úrovni vyslanectví. Veškerou agendu týkající se Bolívie nicméně vyřizovalo vyslanectví v Buenos Aires v sousední Argentině až do roku 1954, kdy byla zahájena činnost vyslanectví v La Pazu. Během druhé světové války mezi léty 1939–1942 byly vztahy přerušeny a k jejich obnovení došlo na základě společné deklarace zástupců obou zemí podepsané ve Washingtonu v červnu 1942.⁵⁹ V Praze byl bolivijský zastupitelský úřad zřízen až v roce 1960. O čtyři roky později byly diplomatické styky bolivijskou vládou přerušeny a obnoveny pak v roce 1970, tentokrát již na úrovni velvyslanectví.⁶⁰ Během 50. a

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Dodejme ještě, že Bolívie byla druhou latinskoamerickou zemí (první bylo Mexiko), která se rozhodla uznat československou exilovou vládu a obnovit diplomatické vztahy. Viz NÁLEVKA, 1968, s. 110.

⁶⁰ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 316. Bilaterální vztahy; MZV. Historie diplomatických vztahů mezi ČR a Bolívií [online] MZV ČR. Poslední změna, 4.11.2015. [cit. 19.1.2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/santiago/cz/vzajemne_vztahy/bolivie/vzajemne_vztahy/historie_diplomatickych_vztahu_mezi_cr_a.html.

počátkem 60. let se naše styky s Bolívií vyvíjely velmi pozitivně, ze všech tří zkoumaných zemí bychom je mohli díky spolupráci s vládami Víctora Paze Estenssora označit za nejplodnější. K obratu a postupné stagnaci vztahů došlo v průběhu roku 1964, kdy vrcholila předvolební prezidentská kampaň, během níž došlo v rámci sílící antikomunistické kampaně k opakovanému napadení čs. ZÚ v La Pazu.⁶¹ Situace byla završena dne 30. 10. 1964, kdy bolivijská vláda vypověděla diplomatické styky s ČSSR pro údajné vměšování čs. ZÚ v La Pazu do vnitřních záležitostí Bolívie. Jako hlavní důvody byly uvedeny dodávky čs. zbraní bolivijským odborům a financování odboje proti nově zvolené vládě Víctora Paze Estenssora. Ta byla několik dní po přerušení styků s ČSSR svržena vojenskou juntou, v jejímž čele stál generál René Barrientos Ortuño, který údajně prohlásil, že styky s ČSSR obnoví.⁶² K tomu však došlo až o šest let později, v březnu 1970 za vlády generála Juana Josého Torrese. Obchodní a hospodářské styky byly v tomto období pro obě strany prioritou, což je zřejmé i z plánovaného průběhu obnovení diplomatických styků. Prostřednictvím zastupitelských úřadů Československa a Bolívie v Londýně se o něm začalo jednat již v roce 1968 a následujícího roku byl vypracován konkrétní návrh, podle něhož měl být po obnovení vztahů u bolivijské vlády akreditován čs. velvyslanec z některé sousední země a následně zřízeno čs. obchodní zastoupení v La Pazu.⁶³ Velvyslanci akreditovaní v Bolívii tak měli stálé sídlo nejprve v Montevideu a posléze v Limě, přičemž čs. ZÚ v La Pazu

⁶¹ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 4, s. 11–14, č. j. 075/64. Zpráva o činnosti ZÚ za 1. pololetí 1964, La Paz, 15. 6. 1964; AMZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, karton 1, č. j. 0103/64. Rozbor čs.-bolivijských vztahů, La Paz, 8. 8. 1964.

⁶² AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 4, s. 55. Republika Bolívie, 30. 12. 1964.

⁶³ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 47, č. j. 2710/68. Navázání diplomatických styků s Bolívií, Londýn, 29. 5. 1968; AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 174. Obnovení diplomatických styků mezi ČSSR a Republikou Bolívií na úrovni velvyslanectví, č. j. 020.702/69-6, Praha, únor, 1969.

byl veden pracovníkem MZO ve funkci *chargé d'affaires*.⁶⁴ Obchodování mezi oběma zeměmi se bez větších překážek realizovalo i v období přerušovaných diplomatických vztahů, kdy se o stále vzrůstající vývoz do Bolívie starala čs. afilace Skobol.⁶⁵ Brzy po normalizaci diplomatických styků byla uzavřena obchodní dohoda a dohoda o vědecko-technické spolupráci, obě byly podepsány v La Pazu v roce 1972 a poslední jmenovaná platí od roku 1973 dodnes. Situace na poli vzájemných vztahů zůstala v podstatě nezměněna až do konce 80. let. Po celou tuto dobu stál v čele našeho ZÚ v La Pazu pracovník MZO (poslední v této funkci byl Zdenko Flat), který zároveň zastával funkci obchodního rady, a těžiště jeho práce tedy spočívalo právě v oblasti obchodní. Až v listopadu 1987 byl vystřídán pracovníkem MZV, který se kromě ekonomických vztahů zaměřil na prohloubení spolupráce také v oblasti politické, kulturní, školské a vědecko-technické. Tato změna byla zvažována již v roce 1984, avšak pro nejistou perspektivu politického vývoje v Bolívii nebyla realizována.⁶⁶ Kulturní dohoda, o které byla vedena jednání už v 60. letech, byla podepsána v Praze až v roce 1985 a vstoupila v platnost o pět let později, rovněž platí dodnes.⁶⁷

⁶⁴ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 6, s. 25. Čtvrtletní přehled styků 1972; AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 10, s. 128.

⁶⁵ AMZV, TO – T Belgie, Bolívie, 1970–1974, karton 3, desky 2, s. 4. Vzájemné čs.-bolivijské vztahy.

⁶⁶ AMZV, TO – T Bolívie, 1980–1989, č. j. 011.566/87-9. Návrh na změnu ve vedení velvyslanectví ČSSR v Bolivijské republice, Praha.

⁶⁷ MZV. Evidence mezinárodních smluv mezinárodněprávního odboru MZV. *Bolívie. Seznam platných mezinárodních smluv s Českou republikou* [online]. MZV ČR. [cit. 19.1.2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/bolovie/smlouvy/index.html.

3.2 POLITICKÝ A EKONOMICKÝ NÁHLED DO ANDSKÉHO REGIONU

Kulturní dění je spolu s mnoha dalšími sférami nedílnou součástí veřejného života každé země. Jako takové tedy není uzavřeno do pomyslné „věže ze slonoviny“, naopak bývá ovlivňováno a často také podněcováno vnějšími okolnostmi. Je zřejmé, že politický vliv či ekonomickou situaci můžeme v otázce mezinárodních kulturních vztahů zařadit mezi významné činitele. Pro ucelený pohled na dané téma uvádím tedy nastínění politického směřování zúčastněných států a rovněž několik poznámek o jejich hospodářské situaci.

Obecně lze říci, že poválečný vývoj na jihoamerickém kontinentu byl poznamenán zdánlivě vzdáleným konfliktem, respektive studenou válkou. Spojené státy americké se proti teritoriální a ideologické rozpínavosti Sovětského svazu snažily bojovat kombinací vojenských i politických opatření, mezi něž můžeme zařadit také podnět k vytvoření Organizace amerických států (OAS), zaměřené mimo jiné cíle na obranu proti vnější agresi vůči americkému regionu. Organizace vznikla v roce 1948 a již v roce 1954, na desáté panamerické konferenci v Caracasu, byl za ohrožení Ameriky explicitně označen komunismus a byla také přijata opatření k boji proti němu.⁶⁸ V duchu této koncepce pak USA zasahovaly, ať už přímo vojenskou intervencí či nepřímým vytvářením tlaků prostřednictvím finanční pomoci, do politického dění mnoha latinskoamerických zemí. Ty, kterým se věnuje tato práce, nevyjímaje. I tak malá země jako Československo se jako součást komunistického tábora několikrát ocitla v hledáčku USA a naše vztahy s latinskoamerickými partnery byly tímto zájmem

⁶⁸ WITTMAN, Tibor. *Historia de América Latina*. Budapest: Gondolat, 1971, s. 473–476.

nejednou narušeny. Podívejme se nyní podrobněji na vývoj v jednotlivých zkoumaných zemích.

3.2.1 Bolívie ve 2. polovině 20. století

Podobně jako ve většině latinskoamerických zemí byla druhá polovina 20. století v Bolívii poznamenána poněkud neklidným vývojem. Za vše hovoří fakt, že během období, kterému se zde věnuji, se v čele státu vystřídal dvacet šest prezidentů, z nichž někteří pobýli v úřadě jen velmi krátce.⁶⁹ Bolívie, jejíž ekonomika spočívala především v exportu nerostných surovin a zemědělských produktů, prošla v nedávné historii dvěma válečnými konflikty (v letech 1879–1884 tzv. ledkovou válkou s Chile a v letech 1932–1935 tzv. válkou o Gran Chaco s Paraguayí), v nichž ztratila nezanedbatelné části svého území včetně strategického přístupu k moři a důležitého přístavu Antofagasta.⁷⁰ Bolívie je tedy vnitrozemským státem, v němž je ještě v dnešní době více než polovina obyvatelstva indiánského původu. Nejinak tomu bylo ve druhé polovině 20. století, kdy sociální rozdíly zejména mezi městem a venkovskými oblastmi byly obrovské. Během 40. let se na politické scéně objevil Víctor Paz Estenssoro, zakladatel Národního revolučního hnutí (*Movimiento Nacional Revolucionario*), který ji výrazně ovlivňoval v podstatě do konce zkoumaného období. V čele státu stanul celkem čtyřikrát, nejprve počátkem 50. i 60. let (konkrétně 1952–1956, 1960–1964, několik měsíců v roce

⁶⁹ ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: Lidové Noviny, 2007, s. 302–303.

⁷⁰ Podrobněji o uvedených válkách a jejich důsledcích viz ROEDL, 2007, s. 252–266.

1964) a znovu pak koncem 80. let minulého století (1985–1989). Jeho levicově zaměřená a výrazně protiamerická politika z počátečních let jeho vlády konvenovala tehdejšímu vedení československému státu, což se pozitivně odrazilo na vzájemných vztazích. Bolivijská revoluce, která Paze vynesla v roce 1952 do prezidentského křesla, byla pro domácí scénu zásadní dvěma opatřeními. Mimo jiné během ní došlo k zestátnění tří největších společností těžících cín a vytvoření státní důlní společnosti *Corporación Minera de Bolivia* (COMIBOL). V roce 1953 pak byla vyhlášena pozemková reforma, ale ani jedno z těchto opatření nepřineslo kýžené výsledky. Země byla stížena ekonomickými potížemi v podobě vysoké inflace, a tak jejím představitelům nezbývalo, než využít finanční pomoci nabízené Spojenými státy americkými. Výměnou za tuto podporu byly ze strany USA požadovány kroky, jejichž uskutečnění znamenalo výrazný odklon od původních cílů revoluce. Jednalo se například zrušení monopolu lapazské vlády na těžbu ropy, odmítnutí nabídky Sovětského svazu na vybudování rafinérií cínu a také úhrada odškodného původním vlastníkům znárodněných dolů, mezi nimiž byli též severoameričtí akcionáři. Ani v dalším volebním období v letech 1960–1964 se Víctoru P. Estenssorovi nepodařilo kvůli nepříznivé hospodářské situaci pokračovat v realizaci původních revolučních plánů, naopak se stále více opíral o podporu vojenských sil, konkrétně osobu mladého generála Reného Barrientose. A byl to právě on, kdo pouhé tři měsíce po třetím zvolení Víctora Paze Estenssora do prezidentského úřadu ukončil vojenským převratem jeho vládu a započal tak dlouhé období plné převratů, v němž se u moci střídali pravicově i levicově orientovaní vojenští představitelé. Během operace proti guerillové skupině Ernesta Guevary, která byla zakončena v říjnu 1967 po smrti jejího vůdce, přizval Barrientos ke spolupráci severoamerickou armádu. Barrientosovi následovníci v prezidentském úřadě – Alfredo Ovando Gandía (1969–1970) a

Juan José Torres (1970–1971) – se naopak snažili najít podporu u levicově orientovaných intelektuálů i důstojníků. Tohoto vývoje využila stále sílící odborová organizace *Central Obrera Boliviana* (COB), která „na svém kongresu v květnu 1970 vyhlásila za svůj prvořadý úkol nastolení socialismu.“⁷¹ To se ovšem nepodařilo a v zemi zavládl zmatek, který byl potlačen až za vlády Huga Banzera Suáreze (1971–1978) represivními opatřeními v podobě rozpuštění politických stran i odborů či věznění politických odpůrců. Za jeho vlády došlo ke krátkodobému zlepšení ekonomické situace země, a to především díky stoupajícím cenám hlavních vývozních surovin, nafty, zemního plynu a rud. Následující čtyřletí 1978–1982 se vyznačovalo obrovskou politickou nestabilitou. Během něj se na postu prezidenta vystřídalo osm osob a v letech 1979–1980 to byla také první žena na této pozici, Lidia Gueiler Tejada. Postupně se zhoršující hospodářská situace a neschopnost vojenských vlád vyřešit nahromaděné problémy vedla v roce 1982 k návratu civilistů do vlády a obnovení demokratického uspořádání země. Prvním prezidentem se v tomto období stal Hernán Siles Zuazo (poprvé zvolen v r. 1956), během jehož tříletého mandátu se Bolívie ocitla v nejhlubší hospodářské krizi od počátku století. Ani za posledního funkčního období Víctora Paze Estenssora v letech 1985–1989 nedošlo k výraznému zlepšení, naopak důsledky snížení cen cínu na světovém trhu nesla celá země. I přes veškeré komplikace a s nimi spojená nepopulární opatření, následné stávkové akce, a dokonce vyhlášení stanného práva se podařilo v Bolívii udržet demokratický režim a země se již nevrátila pod vládu diktátorů.⁷²

⁷¹ Ibid., s. 271.

⁷² DEL POZO, José. *Historia de América Latina y del Caribe. Desde la independencia hasta hoy*. Santiago de Chile: Editorial LOM, 2009, s. 143–261; ROEDL, 2007, s. 266–274.

3.2.2 Ekvádor ve 2. polovině 20. století

Ani Ekvádor se v tomto období nevyhnul bouřlivým změnám a vývoj na jeho území bychom jen stěží mohli označit za poklidný. Podobně jako v Bolívii se i v této zemi objevila postava politika, který výrazně ovlivnil její vývoj, a celkem pětkrát to bylo z pozice prezidenta. Tímto mužem byl José María Velasco Ibarra, poprvé zvolen do prezidentského křesla v roce 1934 a v roce následujícím sesazen během vojenského převratu. Obdobný scénář se během příštích čtyř dekád odehrál v jeho politické kariéře ještě čtyřikrát, bylo to v letech 1944–1947, 1952–1956, 1960–1961 a konečně 1968–1972. Nikdy však nestál v čele jedné politické strany, nýbrž vždy hledal podporu v koalicích, často se silným zastoupením levicových stran. Navazoval také kontakty se Sovětským svazem, jeho satelity a později i s kubánským režimem Fidela Castra. V roce 1945 podpořil vznik odborářské organizace Konfederace ekvádorských dělníků (*Confederación de Trabajadores de Ecuador*), ale v důsledku tlaků severoamerické administrativy v souvislosti s počínající studenou válkou byl nucen odejít do exilu. Poté se na postu prezidenta vystříдалo několik osobností, až v samém závěru 40. let a během následující dekády bylo na domácí scéně nastoleno po dlouhé periodě vnitropolitických turbulencí i vážných zahraničních sporů⁷³ období stability, související mimo jiné s tzv. banánovým boomem. Ekvádor se díky vnějším okolnostem, ale také významnému úsilí vlastních vlád (Galo Plaza Lasso 1948–1952, J. M. Velasco Ibarra 1952–1956, 1960–1961 a Camilo Ponce Enríquez 1956–1960) vypracoval do vedoucí pozice vývozce banánů, které vedle kávy a kakaa představovaly více než polovinu

⁷³ Byl to například válečný konflikt z let 1941–1942 s Peru o příhraniční oblast v povodí řeky Putumayo, jehož výsledkem byla ztráta 40 % ekvádorského území a další konflikty již menšího rozsahu v pozdějších letech (podrobněji viz DEL POZO, 2009, s. 147).

veškerého exportu země. Dekáda 50. let se tak odehrávala ve znamení hospodářských a sociálních změn, které s sebou ekonomický růst přinesl. V souvislosti s těmito změnami došlo k významné migraci venkovského obyvatelstva do měst a také k přesunu z horských oblastí na pobřeží, kde již v roce 1950 žilo 40 % celkové populace. V následujících letech pak bude tato část území poskytovat domov většině Ekvádorců. Země se také zapojila do tzv. ISI programu (Import Substitution Industrialization), který si kladl za cíl podporovat rozvoj místního průmyslu na úkor dovozu hotových výrobků ze zahraničí. Již v polovině 50. let se však příjmy z exportu začaly snižovat, což s sebou přineslo sociální nepokoje, které vyvrcholily začátkem roku 1959 v Guayaquilu, kde byly tvrdě potlačeny armádou. Následující období pak bylo ovlivněno agro-exportní krizí, ale také dopady kubánské revoluce na celý kontinent. Země se postupně i přes výše zmíněnou snahu o ekonomickou samostatnost dostávala do stále větší závislosti na zahraničním kapitálu, zejména severoamerickém, což se odrazilo v politické situaci na domácí i mezinárodní úrovni. Přerušování diplomatických styků s Kubou a dalšími socialistickými zeměmi včetně Československa v roce 1962 či podpora pravicových sil a armády jsou ukázkou zahraniční politiky USA vůči Latinské Americe jako celku v tomto období. Střídání civilních vlád s vojenskými či osobními diktaturami trvalo až do konce 70. let. Mezi léty 1972–1979 se datuje nejdelší nepřetržitě období diktatur v Ekvádoru (1972–1976 Guillermo Rodríguez Lara, 1976–1979 Alfredo Poveda Burbano), ale současně také doba nebyvalé ekonomické prosperity spojená s těžbou a vývozem ropy. Tato etapa je charakterizována celou řadou významných sociálních a hospodářských změn a rovněž snahami o zavedení nezbytných reforem, zejména pozemkové a daňové, které však vzhledem k postupnému snižování příjmů z ropy byly uskutečněny jen částečně. Neustále sílící nepokoje nakonec vedly k předání moci civilní vládě v roce

1979, po volebním vítězství levicového kandidáta Jaime Roldóse Aguilery s heslem „fuerza del cambio“ (síla změny). Naplnit tento slogan se ovšem ukázalo jako nemožné, neboť parlamentní převaha opozičních pravicových stran to v podstatě neumožňovala. Celá následující dekáda pak byla poznamenána spory mezi jinak smýšlejícími prezidenty a zástupci parlamentu. K těmto vnitropolitickým obtížím se postupně přidala také sílící ekonomická krize spojená s poklesem těžby ropy a v závěru 80. let také několik přírodních katastrof v podobě rozsáhlých záplav a velkého zemětřesení. Tyto faktory měly za následek nový nárůst sociálních nepokojů a posílení levicových stran ke konci 80. let.⁷⁴

3.2.3 Peru ve 2. polovině 20. století

Také Peru se ve 2. polovině 20. století potýkalo s nelehkými politickými a ekonomickými výzvami. V tomto období plném změn se na peruánské scéně udržela konstanta reprezentovaná politickým uskupením *Alianza Popular Revolucionaria Americana* (APRA) a jeho zakladatelem, významným peruánským myslitelem a politikem Víctorem Raúlem Haya de la Torrem. Jeho levicové a protiamerické postoje vedly k opakovaným zákazům působení výše zmíněné strany i jeho samého. Několikrát byl dokonce vězněn a nucen uchýlit se do exilu. Vývoj v Peru po druhé světové válce byl silně ovlivněn nejen vnitropolitickými a hospodářskými poměry, ale také nově nastoleným celosvětovým uspořádáním, tedy počínající studenou válkou. V roce 1948 byla vojenským převratem svržena vláda Josého Luise Bustamanta a generál Manuel Odría pak vládl až do roku 1956, přičemž v roce 1950 obhájil svůj post v legitimních

⁷⁴ BETHELL, Leslie. *The Cambridge History of Latin America. Vol. VIII. Latin America since 1930. Spanish South America*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991, s. 697–725; DEL POZO, 2009, 143–261.

prezidentských volbách. Hned na počátku své vlády postavil stranu APRA mimo zákon, aby ale neztratil podporu širokých vrstev, zahájil vstřícnou sociální politiku po vzoru argentinského prezidenta Juana Peróna. To mu počátkem 50. let dovolovalo krátkodobé zlepšení ekonomické situace v důsledku nárůstu vývozu během korejské války. V následujícím období nadále pokračovalo střídání u moci mezi demokraticky zvolenými prezidenty a pučistickými generály, kteří opírali svou moc o sílu armády. Ekonomika se pak nesla ve znamení podpory americkým a v menší míře také západoevropským kapitálem do těžby surovin a dalších průmyslových odvětví. Pozemkovou reformu z roku 1964, vyhlášenou demokraticky zvoleným prezidentem Fernandem Belaúndem Terryem (1963–1965), částečně vynucenou prudkým nárůstem obyvatelstva⁷⁵ a následnou migrací z horských oblastí na pobřeží, se podařilo realizovat až o několik let později, během takzvané peruánské revoluce. V jejím čele stanul roku 1968 generál Juan Velasco Alvarado (1968–1975) s ideou nalézt úspěšnou střední cestu mezi komunismem a kapitalismem. S vidinou tohoto cíle byl vyhlášen reformní plán s názvem Plán Inka, jehož základem se stala dlouho očekávaná pozemková reforma. Dalším bodem plánu bylo zestátnění velkých průmyslových podniků, zejména v oblasti důlního průmyslu, těžby a zpracování ropy, rybolovu a energetiky. Stejnému osudu se nevyhnul ani bankovní sektor, doprava a sdělovací prostředky. Ekonomických cílů se však nepodařilo dosáhnout a situace se ještě zhoršila během světové hospodářské krize v roce 1975 a v následujících letech politikou Velascova nástupce, Francisca Moralese Bermúdeze (1975–1980). Ten v rámci tzv. druhé fáze revoluce postupně rušil zákony Plánu Inka a zaváděl nová opatření

⁷⁵ V roce 1940 žilo v Peru šest milionů obyvatel, v roce 1950 to bylo již deset milionů. (Podrobněji k tomu viz ROEDL, Bohumír. *Peru*. Praha: Libri, 2003, s. 79.)

Plánu Túpac Amaru. Peru se posléze ocitlo na seznamu zemí, v nichž více než polovina obyvatel žila pod hranicí chudoby. Po vlně stávek z let 1977 a 1978 byly vypsány volby do národního shromáždění, jejichž vítězem se stala APRA, a posléze také prezidentské volby v roce 1980. Hlavou státu se stal již podruhé Fernando Belaúnde Terry (1980–1985), který v tomto volebním období musel čelit dalšímu ekonomickému propadu, sociálním nepokojům a zároveň stále silícím teroristickým aktivitám extremistických levicových skupin Světlá stezka (*Sendero Luminoso*) a Revoluční hnutí Túpac Amaru (*Movimiento Revolucionario Túpac Amaru*), jejichž činnost dále destabilizovala politickou situaci. Krátkodobé zlepšení ekonomické situace v polovině 80. let za vlády Alana Garcíi (1985–1990), prvního představitele APRA na postu prezidenta, skončilo záhy novou politickou i ekonomickou nejistotou, která vyústila v občanskou válku. Aktivitu guerill se podařilo ukončit až Garcíovu nástupci během 90. let.⁷⁶

3.2.4 Srovnání s Československem

Z výše uvedených stručných přehledů je více než zřejmé, že situace v andských zemích je těžko měřitelná se situací v Československu. Bolívie, Ekvádor a Peru se v námi sledované době potýkaly s problémy podobného rázu, jakými byla zejména politická nestabilita v podobě častého střídání vlád levicové i pravicové orientace, demokraticky zvolených či prosazených pomocí vojenské síly. Dalším společným jevem v andských státech byla

⁷⁶ ROEDL, 2007, s. 221–228; DEL POZO, 2009, s. 143–253; LLOSA, Luis Gonzalo; PANIZZA, Ugo. La gran depresión de la economía peruana: ¿Unatormenta perfecta? *Revista Estudios Económicos* [online]. Lima, Banco Central de Reserva del Perú, 30, s. 91–117 [cit. 19.12.2017]. ISSN 1028-6438. Dostupné z: <http://www.bcrp.gob.pe/docs/Publicaciones/Revista-Estudios-Economicos/30/ree-30-llosa-panizza.pdf>.

akumulace majetku v rukou velmi úzké vrstvy společnosti a chudoba zbývajícího obyvatelstva, a to i přes skutečnost, že všechny tři země disponovaly poměrně velkými nalezišti nerostných surovin. S disproporčním rozdělením majetku souvisí do určité míry i další společný fenomén tohoto regionu, analfabetismus, který se stále, i když v daleko nižší míře, vyskytuje v určitých lokalitách dodnes.

Československo se v průběhu sledovaného období změnilo ze suverénního a na mezinárodní scéně etablovaného útvaru ve v podstatě nesvéprávnou jednotku, jejíž fungování bylo řízeno z moskevského centra. Problematika politické nestability, chudoby či analfabetismu v podobě, jakou známe ze zemí Latinské Ameriky, se Československa netýkala. Zdálo by se proto, že oba regiony nemají příliš mnoho styčných bodů. I přes veškeré tyto rozdíly našly obě strany prostor pro vzájemné propojení na diplomatické úrovni, v obchodní sféře i na poli kultury, a to nejen ve druhé polovině 20. století, ale i v dobách dřívějších.

3.3 HISTORIE KULTURNÍCH VZTAHŮ S ANDSKÝMI ZEMĚMI

Na první pohled by se mohlo zdát, že dvě tak kulturně i geograficky vzdálené oblasti nebudou mít na poli umění a vědy mnoho styčných bodů. Opak je ale pravdou, a to nejen v nedávné historii, nýbrž v podstatě od doby, kdy bylo navázáno spojení mezi americkým a evropským kontinentem. Aby bylo zřejmé, v jak dlouhodobé tradici bylo možné po skončení druhé světové války pokračovat, předkládám v této části práce stručný přehled vzájemných styků předcházejících období, kterému se budu věnovat následně.

I přes velkou geografickou a kulturní vzdálenost, která odděluje střední Evropu a Ameriku, došlo k propojení obou regionů

poměrně brzy poté, co Krayštof Kolumbus přistál u břehů Nového světa. Již během 16. století se čeští čtenáři mohli s novým kontinentem seznámit díky několika spisům v mateřštině. Vůbec první informace o Americe v českém jazyce, *Spis o nových zemích a o novém světě, o němž jsme prve žádné znalosti neměli, aniž co kdy slýchali*, vydal tiskem Mikuláš Bakalář pravděpodobně v roce 1506, tedy pouhých čtrnáct let po uskutečnění první Kolumbovy objevené plavby. Plzeňský tiskař, nakladatel a publicista čerpal informace zejména z relace nazvané příznačně *Mundus Novus* (Nový Svět) italského cestovatele a mořeplavce Ameriga Vespucciho, který se tímto počinem proslavil natolik, že jako pojmenování nového kontinentu bylo vybráno právě jeho jméno. Důležitějším přínosem jeho práce je nepochybně fakt, že díky překladům zmíněného spisu do dalších jazyků se podařilo rozšířit čerstvé poznatky o Novém světě mezi poznání chtivými obyvateli světa starého. O necelých padesát let později vydal Zikmund z Púchova *Kosmografii českou*, jež vychází z díla německého autora Sebastiana Münstera a mimo jiné pojednává o objevných plavbách, ale také o dobovatelských počátcích v Novém světě. Do konce 16. století vznikl u nás ještě český překlad latinsky psaného díla *Historia Navigationis in Brasiliam, quae et America Dicitur* (*Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasilia slove*) francouzského duchovního Jeana de Léryho. V našem prostředí to byla první obsáhlejší publikace plně se věnující pouze americkému kontinentu, přinášela tudíž velké množství především etnografických informací.⁷⁷ O Americe se ve svých dílech zmiňují rovněž významní čeští vzdělanci té doby, například Daniel Adam z Veleslavína,

⁷⁷ PUŠOVÁ, Jitka. *Encuentros con la América Latina*. Praha: Orbis, 1967, s. 7–13. Podrobněji k tématu také KAŠPAR, Oldřich: *Nový svět v české a světové literatuře 16. – 19. století*. Praha, Univerzita Karlova, 1980.

Benjamin Petřek z Polkovic, Mikuláš Dačický z Heslova, Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic a později také Jan Ámos Komenský.⁷⁸

Pravděpodobně první reálné seznámení obyvatel českých zemí s novým kontinentem můžeme datovat již do první poloviny 16. století, i přesto že přístup do kolonií byl v této době cizincům zakázán. Jednalo se o skupinu horníků z česko-saského pomezí, kteří se vydali přes Atlantik v rámci výpravy organizované německým bankovním domem Welserů. Tuto výjimku jim udělil císař Karel I. poté, co finančně podpořili jeho volbu.⁷⁹ Později to byli zejména příslušníci náboženských řádů, z českého prostředí především jezuitů, kterým bylo umožněno vydat se za misijní činností do Ameriky. Příslušníci České jezuitské provincie⁸⁰ směli takto vycestovat až po roce 1664, kdy „*Španělské království dovolilo vstoupit na svá americká a filipínská území také dalším národnostem, poddaným druhého domu habsburského, což oznámilo zvláštním královským výnosem, tlumočeným generálem Tovaryšstva*⁸¹. V období od roku 1678, kdy na cestu vyrazila první skupina, až do ukončení působnosti Tovaryšstva Ježíšova v Novém světě roku 1767 se v rámci několika misionářských výprav za oceán odebralo asi 160 členů z České provincie, z nichž se někteří natrvalo zapsali do dějin zemí své působnosti. Do španělských kolonií nepřicházeli pouze v roli šířitelů křesťanské víry mezi původní pohanské obyvatelstvo, ale také jako odborníci v různých oborech – lékaři, učitelé, architekti, stavitelé, řemeslníci, umělci

⁷⁸ KAŠPAR, 1980, s. 66–69.

⁷⁹ OPATRŇÝ, Josef. Tradice české iberoamerikanistiky. *Kdo byl kdo. Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté* [online]. Praha: Libri, 1999, [cit. 10.11.2016]. Dostupné z: <http://www.libri.cz/databaze/orient/iberoam.php>.

⁸⁰ Nemuseli být vždy rodilí Češi, podstatné je, že se na misijní činnost připravovali na území Koruny české. Setkáme se mezi nimi se jmény českými, slovenskými i německými.

⁸¹ ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Čechy a Peru. Historie a umění. Dějiny vzájemných kulturních vztahů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. s. 55.

řemeslníci aj. Významným přínosem českých jezuitů je rovněž zaznamenání některých indiánských jazyků či nářečí v podobě slovníčků a gramatik, které měly usnadnit práci jejich misijním následovníkům. Kromě těchto činností odkazují v podobě deníků, dopisů, odborných spisů či map také *„jedinečná svědectví o podobě tamní společnosti 17. a 18. století; která jsou pro zájemce nadmíru vydatným pramenem poznatků historických, sociologických, etnografických, přírodovědných, počínaje astronomií a konče botanikou a zoologií...“*⁸² Koncem 17. století a během první poloviny 18. století se několik desítek misionářů z České jezuitské provincie dostalo také do oblasti našeho zájmu. Mezi nejznámějšími z nich můžeme jmenovat například Františka Boryně ze Lhoty, Jindřicha Václava Richtera či Samuela Fritze, který *„spolu s podrobnými zprávami o životě amazonských indiánů, o politické situaci v této oblasti a s mapou amazonského veletoku, jež byla v Quitu r. 1707 vydána tiskem, přispěl nemalou měrou k vědeckému poznání jednoho z nejméně přístupných území Jižní Ameriky“*.⁸³

Neuvěřitelná činnost a široké pole působnosti všech výše jmenovaných je nám dobře známa díky jejich korespondenci či osobním záznamům, které se dochovaly do dnešní doby.⁸⁴ V oblasti působilo i mnoho dalších misionářů z dnešního Česka i Slovenska, o nich však máme k dispozici daleko méně informací. Je to vskutku obdivuhodné, představíme-li si, že v tehdejší době, bez veškerých dnes běžně užívaných technických a technologických vynálezů,

⁸² BARTEČEK, Ivo. *Jezuité zemí koruny české v Latinské Americe*. Ostrava: Scholaforum, 1997, s. 10.

⁸³ BINKOVÁ, Simona; POLIŠENSKÝ, Josef (ed.). *Česká touha cestovatelská: cestopisy, deníky a listy ze 17. století*. Praha: Odeon, 1989, s. 454.

⁸⁴ Ukázky takových záznamů najdeme v například v knize *Česká touha cestovatelská: cestopisy, deníky a listy ze 17. století* (viz předchozí poznámka poznámka) nebo knize Zdeňka Kalisty: *Cesty ve znamení kříže: dopisy a zprávy českých misionářů XVII.-XVIII. věku ze zámořských krajů*. 1. vydání. Praha: Evropský literární klub, 1941.

dokázali někteří Češi svým způsobem zasáhnout do historického vývoje v oblastech tak vzdálených od jejich vlasti. Ať už je náš pohled na působení katolické církve na americkém kontinentě jakýkoli, obrovské úsilí některých jejích příslušníků je nezpochybnitelné. Pro lepší představu zmiňme například zakládání misí, které se nezdálo staly zárodky měst či obcí, architektonické úpravy katedrál v Limě Jana Rehra, výuku řemesel i hudby a mnohé další.⁸⁵

Politický vývoj ovšem jezuitskému řádu nebyl příliš nakloněn a jeho činnost v Americe byla ukončena roku 1767 uzavřením jezuitských kolejí a vypovězením všech členů řádu zpět do Evropy. Řádoví bratři byli pak koncem 18. a zejména v 19. století zcela v souladu s duchem doby vystřídáni přírodovědci, cestovateli, obchodníky či specializovanými odborníky. Z českého prostředí se v rámci Malaspinovy vědecké expedice z konce 18. století v roli botanika dostal do Ameriky například Tadeáš Haenke, rodák z Chřibské, který se po ukončení svých povinností v rámci zmíněné výpravy rozhodl strávit zbytek života v Horním Peru, dnešní Bolívii, do jejíchž dějin se zapsal jako jeden ze zakladatelů tamní přírodovědy. Během Malaspinovy výpravy Haenke procestoval zejména západní pobřeží amerického kontinentu od Argentiny až po Aljašku. Z mexického Acapulca pak výprava zamířila dále na západ k Filipínám, Austrálii, Novému Zélandu a přes souostroví v jižním Pacifiku zpět do Peru.⁸⁶ Nějaký čas pobyl Tadeáš Haenke také na území dnešního Ekvádoru. Zde se z guayaquilského přístavu vydal do vnitrozemského Bodegas, Quita a dalších

⁸⁵ Velmi podrobně se českým účastníkům jezuitských misí věnuje ve své knize ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Čechy a Peru. Historie a umění. Dějiny vzájemných kulturních vztahů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013.

⁸⁶ POLIŠENSKÝ, Josef. Tadeo Haenke y la guerra de la Independencia. *Estudios Latinoamericanos*. [online]. Varsovia: Academia de Ciencias de Polonia, 1981, 8, 103–107 [cit. 18.4.2017]. ISSN 0137-3080. Dostupné z: http://www.ikl.org.pl/Estudios/EL8/EL8_4.pdf.

menších měst. Před odjezdem do Panamy zdolal také pravděpodobně jako první český rodák ekvádorské vulkány Chimborazo a Pichincha.⁸⁷ I poté, co se rozhodl usadit v Cochabambě, vedl velmi činorodý život a svá pozorování, poznatky a výzkumy zaznamenal také písemně ve formě odborných prací, článků či korespondence.⁸⁸ Tadeáše Haenkea můžeme tedy právem považovat za prvního amerikanistu s českými kořeny.⁸⁹

V našem prostředí pak v době „národního obrození“ nadále pokračují snahy šířit povědomí o Novém světě pokud možno v českém jazyce. Této úlohy se zhostil pražský vydavatel Václav Matěj Kramerius a na základě u nás dostupných prací v německém jazyce vydal v Praze roku 1803 knihu *Historické vypsání, kterak čtvrtý díl světa Amerika od Kolumba vynalezena byla*. Latinskoamerická tematika se rovněž objevuje ve větším počtu také v článcích v česky psaných časopisech jako například Hlasatel český, Jindy a nyní, Česká včela či Květy české.⁹⁰

Během 19. století a zejména pak během jeho druhé poloviny přilákal Nový svět celou řadu cestovatelů a také sběratelů, kteří po návratu do vlasti přispívali významnou měrou ke zlepšení

⁸⁷ PÉREZ PIMENTEL, Rodolfo. Tadeo Haenke. *Diccionario Biográfico del Ecuador* [online]. Tomo 10. [cit 18.4.2017]. Dostupné z: <http://www.diccionariobiograficoecuador.com/tomos/tomo10/h1.htm>.

⁸⁸ Za nejvýznamnější jsou považovány jeho příspěvky do kolektivních děl *Popis Peru (La Descripción del Perú)* a *Popis Chile (La Descripción de Chile)*, dále jeho vlastní spis *Memoria sobre los ríos navegables que fluyen al Marañón* a v neposlední řadě také články otištěné v časopise *Telégrafo Mercantil* a mapy různých oblastí Jižní Ameriky.

⁸⁹ Podrobněji se o životě a díle Tadeáše Haenkea viz POLIŠENSKÝ, Josef. La obra americanista de Tadeo Haenke y su Memoria sobre los ríos navegables. *Ibero-Americana Pragensia*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1970, Vol. IV, s. 199–208; La expedición de Alejandro de Malaspina y Tadeo Haenke, Josef Opatrný (ed.), *Ibero-Americana Pragensia*, Supplementum 14/2005, Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005; PALAU, Mercedes, SOLER, Emilio, OPATRŇÝ, Josef ed. *El Paraíso Ilustrado. Malaspina y Haenke en el Nuevo Mundo*, Madrid: Lunwerg, 2006.

⁹⁰ KAŠPAR, 1980, s. 90–99. Autor zde také pojednává o autorství zmíněných článků a příčinách zvýšeného zájmu o Latinskou Ameriku na počátku 19. století.

informovanosti zdejších obyvatel o životě na americkém kontinentu. Dělo se tak velmi často prostřednictvím významného kulturního a společenského centra, které v domě u Halánků začal v 60. letech 19. století spolu se svou matkou Annou budovat Vojtěch Náprstek. Později se k těmto aktivitám připojila i jeho žena Josefa a kolem jimi založeného muzea a vůbec první pražské veřejné knihovny se zformovalo středisko české inteligence, v němž nechyběli ani cestovatelé. Ti se zde dělili s veřejností o své poznatky a zkušenosti z cest a muzeu věnovali cenné exponáty shromážděné přímo v terénu, které jsou dnes považovány za zlatý fond jeho sbírek. Dnes celý objekt tvoří součást Národního muzea a od roku 1962 nese název Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur.⁹¹ Mezi mnoha jinými cestovateli je s domem u Halánků spjat také Enrique Stanko Vráz, který během svých výprav po různých kontinentech zavítal mimo jiné i do dnešního Peru a Ekvádoru. Na konci 19. století podnikl neobvyklou cestu od východního pobřeží Jižní Ameriky na západní. Vydal se proti proudu řeky Orinoka a Amazonky, přes Andy až k tichomořskému pobřeží. Toto dobrodružství vylíčil velmi poutavě v knize *Napříč rovníkovou Amerikou* vydané v Praze roku 1900.⁹² Archeolog a sběratel orchidejí Antonín Huebsch procestoval koncem 19. století kromě Peru a Ekvádoru také Kolumbii a některé středoamerické státy a podobně jako Vráz věnoval muzeu bohaté etnografické sbírky z těchto cest. Ještě dříve se sběru orchidejí a obchodu s nimi věnoval další spolupracovník muzea Benedikt Roetzl.⁹³

Ve 20. století pak pokračovaly, respektive se nadále zintenzivňovaly, obchodní a cestovatelské aktivity započaté ve

⁹¹ BAĎUROVÁ, Monika a kol. (ed.). *Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur*. Praha: Národní muzeum, 1999, s. 34–36

⁹² VRÁZ, Enrique Stanko. *Napříč rovníkovou Amerikou*. (k vydání připravila a literárně upravila Olga Kandertová). Praha: Panorama, 1984.

⁹³ ROEDL, 2007, s. 285–287.

století předcházejícím, které byly po roce 1918 podpořeny postupným navazováním přímých diplomatických a obchodních vztahů. V této souvislosti je třeba zmínit jméno Vlastimila Kybala a vyzdvihnout jeho zásluhy při formulování zahraničně-politické a obchodní strategie nově vzniklého Československa vůči zemím Latinské Ameriky. Původním povoláním historik zasvětil svou činnost v období první republiky povolání diplomata. Působil jako velvyslanec střídavě v Evropě (Itálii a Španělsku) a Latinské Americe (Brazílii, Argentině, Mexiku, kde byla jeho působnost rozšířena na další středoamerické republiky). Zkušenosti a poznatky z těchto pobytů využil k napsání několika knih, konkrétně vztahům Československa s Latinskou Amerikou se věnoval v knize *Jižní Amerika a Československo: s přehledem obchodní, finanční a emigrační činnosti jiných národů* vydané v Praze roku 1928 a také v původně přednáškovém textu z roku 1935 *Po československých stopách v Latinské Americe*, který byl později vydán také knižně. Jeho diplomatická dráha ovšem skončila spolu se samostatností mladého Československa v roce 1939 a zbytek života pak Vlastimil Kybal strávil v exilu v USA, kde se vrátil ke svému povolání historika a přednášení na univerzitách.⁹⁴ Další zajímavou postavou z řad československých představitelů spjatou s Latinskou Amerikou a přímo také s jednou zemí našeho zájmu – Ekvádorem, je Milan Rastislav Štefánik, který byl v roce 1913 pověřen francouzskou společností S. P. E. I., aby pro ni získal zakázku na vybudování radiotelegrafické sítě, meteorologické stanice a observatoře na ekvádorském území. Štefánik svůj úkol splnil, projekt však z různých důvodů realizován nebyl.⁹⁵ Podrobněji se o této Štefánikově misi můžeme dočíst v jeho deníku, který pod názvem

⁹⁴ HRDLIČKA, Jaroslav. *Vlastimil Kybal doma a v exilu*. Praha: Seriprint, 2001, s. 13-28.

⁹⁵ ŠTĚRBA, Francisco Carlos. *Češi a Slováci v Latinské Americe*. Ivo Barteček (ed.) Olomouc: Erbum, 2008, s. 66.

Zápisník Dr. M. R. Štefánika z Equadoru z r. 1913 vydal o patnáct let později Štefánikův průvodce na této cestě Vladislav Polívka.⁹⁶ Z oblasti kulturní a vědecké zmiňme v tomto období jména Josefa Kvapila Urbánka a Aleše Hrdličky. První jmenovaný se jako hudební skladatel a dirigent rozhodl z rodné Olomouce přesídlit až do dalekého Peru, kde se oženil, založil rodinu a žil až do roku 1911. Působil tam jako ředitel vojenské hudby a dirigent Filharmonické společnosti v Limě. Také jeho syn Julio E. Kvapil Hidalgo byl hudebníkem a později i dirigentem. Aleš Hrdlička, český lékař a antropolog, prováděl v Peru v letech 1910 a 1913 archeologické výzkumy, které měly potvrdit jeho hypotézy o původu prvních obyvatel Ameriky.⁹⁷

Celospolečenské změny vyvolané událostmi druhé světové války se odrazily také na nedávno ustanovených vzájemných vztazích Československa se zeměmi Latinské Ameriky. Po ukončení konfliktu na ně bylo opět navázáno, a i přes různé lokální peripetie pokračovala spolupráce obou stran i nadále.

⁹⁶ KYBAL, Vlastimil. *Po československých stopách v Latinské Americe*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 72.

⁹⁷ ROEDL, 2007, s. 286.

4. AGENDA KULTURNÍCH VZTAHŮ

Nejprve je třeba připomenout, že v komunistickém Československu bylo zcela zásadní kontrolovat veškeré oficiální počiny a zejména aktivity rozvíjené na západní polokouli se zeměmi takzvaného kapitalistického tábora, do něhož Bolívie, Ekvádor i Peru v období našeho zájmu v určitých etapách náležely.⁹⁸ Kulturní akce v zahraničí byly chápány do velké míry jako propagandistické, a byly tedy pod drobnohledem komunistické strany, nejinak tomu bylo také v případě jejich účastníků. V souvislosti s politickým děním na domácí scéně pak tento tlak zesiloval či oslaboval, nejdůslednější byla v tomto směru kontrola na počátku 50. let. Směrnice Ministerstva kultury byly nekompromisní a jakákoli aktivita na tomto poli, ať už byla organizována jedním z uměleckých svazů, spolků či jiných institucí, měla být evidována, kontrolována a schvalována samotným ministerstvem.⁹⁹ Zahraniční spolupráce pak byla vždy realizována v součinnosti s příslušným zahraničním úřadem, respektive jeho kulturním atašé (pokud byl jmenován, v opačném případě se agendě kulturních vztahů věnoval jiný pracovník ZÚ) a případně také místní společností, které byly za účelem propagace kulturních aktivit v jednotlivých státech zřizovány. Na činnosti takových center se podíleli jak zaměstnanci našich ZÚ, tak místní dobrovolníci, kteří měli k naší zemi nějaký

⁹⁸ Na rozdíl od Československa se ve všech třech zemích během zkoumaného období několikrát změnila politická orientace, což mělo v tehdejším bipolárním světě samozřejmě dopad i na zahraniční vztahy.

⁹⁹ Národní archiv, MK, karton 359, ivn. č. 867, č.j. 31.090 1956, s. 2.

vztah. Často se jednalo o bývalé stipendisty, rodiče stipendistů či pracovníky, kteří navštívili Československo v rámci kulturní delegace nebo pracovního pobytu. Ti pak zajišťovali fungování center a vlastní realizaci kulturních akcí, československá strana obvykle významnou měrou přispívala na finanční náklady a podílela se také na zabezpečení prezentovaných děl.

4.1. MINISTERSTVO KULTURY V ČESKOSLOVENSKU I V ANDESKÝCH ZEMÍCH

Samostatné Ministerstvo kultury bylo v Československu založeno až v roce 1953. Do té doby spadalo řízení kulturních aktivit včetně kulturní spolupráce se zahraničím pod jiná ministerstva. Nejčastěji bylo spojováno se vzděláváním, a to již v době první republiky, která v tomto směru navazovala na tradici z doby Rakouska-Uherska. Od roku 1918 do roku 1945 spravovalo oblast kultury Ministerstvo školství a národní (od roku 1942 lidové) osvěty, od roku 1948 se kultura rozdělila do gesce hned dvou ministerstev, a to Ministerstva školství, věd a umění a Ministerstva informací. Už v prvních poválečných letech bylo patrné postupné prosazování kulturní politiky Komunistické strany Československa, které se pak naplno rozvinulo právě po roce 1948. Samostatné ministerstvo bylo kultuře dopřáno v letech 1953–1956, kdy také v důsledku celkového „otevření“ na poli mezinárodních vztahů došlo k nárůstu intenzity kulturních styků se zahraničím,¹⁰⁰ a trvale pak až v roce 1969. Mezi tím byla kultura opět řízena společným

¹⁰⁰ Například v roce 1954 vycestovalo do zahraničí 930 osob rámci 128 uskutečněných akcí, o rok později už to byl více než dvojnásobek (313 akcí a 2409 osob). Ještě vyšší čísla jsou uvedena u návštěv ze zahraničí v roce 1954, kdy k nám přijelo 1400 osob během 179 akcí a v roce 1955 pak 2101 osob v rámci 337 akcí. Další statistické informace viz NA, MK, karton 266, inv. č. 425, č.j. 31.090 1956, s. 2.

resortem Ministerstva školství a kultury a od roku 1967 Ministerstvem kultury a informací.¹⁰¹

Agenda kulturních styků se zahraničím byla od května roku 1945 realizována v rámci Ministerstva informací dvěma odbory; první byl zaměřen na slovanské a východní země, druhý pak na země západní. V následujícím roce byly oba odbory sloučeny v jeden a počet jeho zaměstnanců se postupně snižoval, zejména pak od roku 1949, kdy nastal výrazný pokles kulturních styků. Do roku 1952 fungovala také instituce kulturních přidělců v rámci našich zahraničních úřadů, ta byla ovšem zrušena stejně jako činnost oddělení všeobecně kulturních styků¹⁰² a také oddělení kulturně propagačního.¹⁰³ Od roku 1945 pomáhaly ministerstvu s touto agendou také společnosti pro kulturní styky s jednotlivými zeměmi, ty však byly po roce 1948 postupně rušeny a v roce 1950 zcela zanikly. Jejich činnost měla převzít připravovaná Společnost pro kulturní styky se zahraničím, která nebyla schválena vládou, a celá agenda kulturních styků tak zůstala v kompetenci zahraničního odboru Ministerstva informací až do roku 1953.¹⁰⁴ Od ledna do září tohoto roku pak byla řízena nově ustanoveným Výborem pro kulturní styky se zahraničím, kterému předsedal Josef Urban, a částečně také Státním výborem pro věci v umění. V září 1953 se však agenda vrátila na Ministerstvo kultury, kde odbor pro kulturní

¹⁰¹ Ministerstvo kultury. *Historie ministerstva*. [online]. MK ČR: ©2007 [cit. 26.01.2017]. Dostupné z <http://www-old.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1839>.

¹⁰² To zajišťovalo agendu mezinárodních zájezdů, UNESCO, OSN a mírového hnutí; propagaci filmem; vydávání bulletinu Kulturní informace, činnost kulturních přidělců aj.

¹⁰³ Toto oddělení obstarávalo kulturní materiál všeho druhu kulturním přidělcům, zahraničním úřadům, institucím i jednotlivcům v cizině a organizovalo knižní výstavy.

¹⁰⁴ NA, MK, karon 359, inv. č. 867.

styky se zahraničím¹⁰⁵ vedl Eugen Stejskal. Po sloučení resortu školství a kultury v roce 1956 byla kulturní výměna převedena na Ministerstvo zahraničních věcí, přičemž na Ministerstvu školství zůstal i nadále zahraniční odbor vedený zpočátku Ludkem Holubcem.¹⁰⁶ Na postu ministra, ať už osvěty, školství či kultury, se během let 1945–1989 vystřídal poměrně mnoho reprezentantů (úplný seznam i s dobou mandátu viz příloha 1.). Nejkratší dobu, okolo jednoho roku, působili v úřadě ministři na počátku 50. let a také kolem roku 1968. Nejdéle pak ve funkci ministra setrval Milan Klusák v období normalizace v letech 1973–1988. I přes veškeré institucionální a personální změny zůstávalo trvalou konstantou centrální řízení všech oficiálních kulturních aktivit doma i v zahraničí a nezbytná ideologická kontrola stranickým aparátem KSČ.¹⁰⁷

V latinskoamerických státech našeho zájmu byla samostatná ministerstva kultury zřízena ještě o mnoho později než u nás, a proto byla v některých případech vzájemná spolupráce do té doby uskutečňována především v součinnosti se státními kulturními institucemi, které do jisté míry plnily roli chybějících ministerstev.

V Bolívii můžeme zaznamenat první, i když ne zcela úspěšné, snahy o zřízení samostatného Ministerstva kultury již v roce 1965. Rezort kultury byl pak záhy spojen s rezortem školství a v tomto rámci došlo v roce 1975 k ustanovení Bolivijského kulturního institutu (*Instituto Boliviano de Cultura*), který je považován za zakládající orgán bolivijské kulturní politiky. Spolu s institucionální

¹⁰⁵ V této době byl odbor rozdělen na čtyři oddělení teritoriální (styky se Sovětským svazem, styky s evropskými lidovými demokraciemi, styky se zeměmi Východu a styky se zeměmi kapitalistickými) a jedno oddělení společné.

¹⁰⁶ K tomuto podrobněji KNAPÍK, Jiří: *V zajetí moci. Kulturní politika, její systém a aktéři 1948–1956*. Praha: Libri, 2006, s. 248–249.

¹⁰⁷ Ministerstvo kultury. *Historie ministerstva*. [online]. MK ČR: ©2007 [cit. 6.2.2017]. Dostupné z <http://www-old.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1839>.

změnou Ministerstva školství a kultury v Ministerstvo pro rozvoj lidských zdrojů (*Ministerio de Desarrollo Humano*) v roce 1993 došlo rovněž k transformaci Bolivijského kulturního institutu v Národní kulturní sekretariát (*Secretaría Nacional de Cultura*), jehož činnost byla ukončena v roce 1997, kdy byl zřízen nový úřad pro kulturu s obtížně přeložitelným názvem *Viceministerio de Cultura*.¹⁰⁸ V roce 2009 pak vzniklo Ministerstvo kultur a cestovního ruchu (*Ministerio de Culturas y Turismo*).¹⁰⁹

Jednou z prvních oficiálních ekvádorských kulturních institucí je dodnes existující Dům ekvádorské kultury (*Casa de la Cultura Ecuatoriana*) založený roku 1944 Benjamínem Carriónem. Jeho předchůdce, Institut ekvádorské kultury (*Instituto Ecuatoriano de Cultura*), vznikl jen krátce předtím a během svého nedlouhého působení nestihl zanechat výraznější odkaz v historii své země a s postupně rostoucím významem svého následovníka upadl v zapomnění. Termín „kulturní politika“ pronikl na ekvádorskou politickou scénu ještě o několik desetiletí později, respektive v 70. letech, na jejichž sklonku vzniklo Ministerstvo školství a kultury. Tato instituce se však primárně věnovala oblasti vzdělávání a kultura zůstala opět v gesci Domu ekvádorské kultury a od roku 1984 také Národní rady pro kulturu (*Consejo Nacional de Cultura*). V 60. letech se v Ekvádoru začal v kulturní oblasti angažovat také

¹⁰⁸ Podrobnou historii institucionálního řízení bolivijské kulturní politiky nabízí Viceministerio de Desarrollo de las Culturas. *Breve historia*. [online]. Bolivia.com: ©2002 [cit. 28.2.2017]. Dostupné z http://www.bolivia.com/empresas/cultura/Breve_historia/index.asp.

¹⁰⁹ Zde je potřeba zdůraznit nezvyklý název současného ministerstva kultur, kde se jasně odráží problematika nastíněná v kapitole 2.1 této práce. V tomto konkrétním případě pak množné číslo slova kultury odkazuje na multietnický charakter země, kde v současné době stále žije vysoké procento indiánské populace (podobně je tomu v Peru, v menší míře také v Ekvádoru). Podrobnější vysvětlení aktuálního vnímání kulturní politiky v Bolívii nabízí Ministerio de Culturas y Turismo. *Plan Estratégico Institucional 2011–2015*. [online]. Minculturas: Dirección General de Planificación, 2011 [cit 1.3.2017]. Dostupné z: <http://www.minculturas.gob.bo/index.php/template/lorem-ipsam/pei>.

jeden, do té doby neobvyklý element. Byla jím Centrální banka (*Banco Central*), která se ujala role obvykle vykonávané muzei, akademiemi věd či knihovnami a iniciovala různé projekty v oblasti archeologie, muzejnictví i nakladatelské činnosti doma i v zahraničí. Samostatné Ministerstvo kultury bylo v Ekvádoru zřízeno až v roce 2007 za vlády Rafaela Correy a v roce 2013 změněno na Ministerstvo kultury a národního kulturního dědictví (*Ministerio de Cultura y Patrimonio*).¹¹⁰

V případě Peru byl roku 1941, za vlády Manuela Prady, v rámci Ministerstva školství zřízen Odbor umělecké výchovy a šíření kultury (*Dirección de Educación Artística y Extensión Cultural*), který měl přesný popis pracovní náplně doslova vepsán do svého názvu. Kromě dohledu nad výukou a propagováním kultury také spravoval a koordinoval významné státní instituce v této oblasti. O téměř dvě desetiletí později byl v Limě založen Dům peruánské kultury (*Casa de la Cultura del Perú*), který v letech 1962–1971 fungoval v součinnosti s dalšími kulturními organizacemi, jako byla například Národní komise pro kulturu (*Comisión Nacional de Cultura*), pod jejíž záštitou byly zakládány regionální pobočky Domu peruánské kultury. V roce 1965 pak Národní komise pro kulturu zanikla a byla nahrazena Národním úřadem pro podporu kultury (*Sistema Nacional de Fomento de la Cultura*), do kterého byly pod dohledem Nejvyšší rady pro podporu kultury (*Consejo Superior de Fomento de la Cultura*) zahrnuty i všechny pobočky Domu peruánské kultury. Členy této rady byli kromě ministra kultury také ředitelé významných kulturních institucí (Národní knihovny, Národního archivu, Domu per. kultury, Akademie výtvarných umění) a zástupci univerzit. V roce 1971, za

¹¹⁰ O kulturní politice Ekvádoru a jeho kulturních institucích viz TINAJERO, Fernando. Las políticas culturales del Estado (1944–2010). *Estado del país. Informe cero. Ecuador 1950–2010*. [online]. Quito: 2011, s. 29–41 [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: <http://www.flacsoandes.edu.ec/libros/digital/39587.pdf>.

vlády Juana Velasca Alvarada, vznikl Národní kulturní institut (*Instituto Nacional de Cultura*), veřejná instituce nezávislá na Ministerstvu školství, která spravovala veškerou kulturní agendu až do roku 2001, kdy byla ustavena pod stejným názvem jako v 60. letech Národní komise pro kulturu (*Comisión Nacional de Cultura*)¹¹¹ s pověřením vytvořit samostatné ministerstvo. K tomu došlo sloučením různých státních institucí, včetně Národního kulturního institutu, až o devět let později, v roce 2010 za vlády Alana Garcíi.¹¹²

Z tohoto stručného přehledu je zřejmé, že oblast kultury a kulturní politika nebyla v námi sledovaném období ani v jedné ze tří sledovaných latinskoamerických zemí prioritou. Vzhledem k jejich tehdejší politické i hospodářské situaci je to zcela pochopitelné. Neznamená to však naprosté pomínutí kulturní sféry a každý ze tří států se s touto problematikou vypořádal postupem času dle svých možností. Z hlediska této práce je důležité, že ve všech třech bylo možné navázat v oblasti kulturní spolupráce kontakt se státní organizací, která v dané době byla pro realizaci zájmů Československa v této oblasti adekvátním partnerem. Také na naší straně to nebylo vždy jen ministerstvo, které se podílelo na kulturních aktivitách u nás či v zahraničí, a proto je nutné připomenout několik společností zaměřených obecně na mezinárodní styky či konkrétně na oblast Latinské Ameriky, které jsou u organizování jednotlivých kulturních počinů nejčastěji zmiňovány. O nich i o některých výše zmíněných na

¹¹¹ Zde se název instituce shoduje s již výše zmíněnou, zaniklou v roce 1965.

¹¹² Ministerio de Cultura. *¿Quiénes somos? Historia* [online]. Gobierno del Perú [cit. 1.3.2017]. Dostupné z: <http://www.cultura.gob.pe/es/informacioninstitucional/quienessomos>. Podrobněji k tématu viz také *Lineamientos de Política Cultural 2013–2016. Versión preliminar* [online]. Lima: Ministerio de Cultura, 2012. Dostupné z: <http://www.cultura.gob.pe/sites/default/files/pagbasica/tablaarchivos/11/lineamientosmc.pdf>.

latinskoamerické straně podrobněji pojednám v následující podkapitole.

4.2 INSTITUCE A SPOLEČNOSTI PĚSTUJÍCÍ KULTURNÍ VZTAHY U NÁS I ZA OCEÁNEM

4.2.1 Společnosti v Československu

V roce 1945 kulturní propojení s Latinskou Amerikou téměř neexistovalo. V Praze sídlil Iberoamerický ústav, který byl ovšem pro svou orientaci na frankistické Španělsko zrušen. V roce 1947 byla založena Společnost přátel Latinské Ameriky, jejímž předsedou byl Egon Ervín Kisch.¹¹³ Další osud této společnosti se mi nepodařilo vypátrat, nicméně v průběhu zkoumaného období se objevuje další organizace s názvem Latinskoamerická společnost, která se společně se zastupitelskými úřady latinskoamerických zemí v Praze i dalšími institucemi zabývajícími se tímto regionem spolupodílela na organizování kulturních aktivit v Československu. V současné době pokračuje v její činnosti Česká Iberoamerická společnost, nevládní nezisková organizace, založená v roce 2006.¹¹⁴

V zahraničí pak byla činná Československá společnost pro mezinárodní styky (dále jen ČSMS), která sídlila v těsné blízkosti ministerstva zahraničí v Loretánské ulici a měla ve spolupráci s jednotlivými zahraničními úřady podporovat (i finančně) příslušné společnosti přátel jednotlivých zemí či regionů, které byly zakládány mimo jiné také za účelem realizace kulturních aktivit.

¹¹³ AMZV, Porady kolegia 1953–1989, kniha 55, č. j. 031.790/60-6/2. Dlouhodobá koncepce MŠK pro provádění kulturních a školských styků se zeměmi Latinské Ameriky, s. 4, Praha, 21. 11. 1960.

¹¹⁴ Česká iberoamerická společnost [online]. [cit.8.3.2017]. Dostupné z: <http://www.iberospol.com/o-nas/>.

Pravděpodobně byla založena v roce 1960 a poslední zprávy o její činnosti jsou zaznamenány ve fondu Porady kolegia v roce 1986.¹¹⁵

4.2.2 Společnosti v Bolívii

Poměrně neobvyklým způsobem byla v Bolívii založena jedna z výše zmíněných institucí již koncem roku 1953, kdy Československo dosud nemělo v Bolívii zastupitelský úřad. Bolivijští přátelé Československa se setkali s vedoucím naší obchodní delegace, Miroslavem Maruškou, během jeho návštěvy v Bolívii s návrhem zřídit v La Pazu Komitét¹¹⁶ československo-bolivijského přátelství (*Centro de Amistad Checoslovaco-Boliviana*). Ten se měl podle navržených stanov věnovat nejen kulturní spolupráci, nýbrž obecně spolupráci na bilaterální úrovni ve všech oblastech.¹¹⁷ Po zřízení samostatného zahraničního úřadu v La Pazu v roce 1954 byly tyto stanovy pozměněny a spolu s novým vedením společnosti dohodnuta jeho hlavní činnost, totiž rozvoj kulturních styků obou zemí.¹¹⁸ Podobně jako docházelo k neustálým změnám ve vedení společnosti či plánovaných aktivitách, měnil se i její název. V roce

¹¹⁵ AMZV, Porady kolegia 1953–1989, kniha 49, Současný stav Československé společnosti pro mezinárodní styky a návrhy na další opatření, Praha, 17. 3. 1960; AMZV, Porady kolegia 1953–1989, kniha 265, Zaměření činnosti ČSMS po XVII. sjezdu KSČ, Praha, 19. 11. 1986.

¹¹⁶ V archivních dokumentech panuje značná nejednotnost v užívání názvu tohoto spolku. Později se ustoupilo od výrazu Komitét a střídavě se užívaly názvy Ústředí či Centrum a později též Společnost čs.-bolivijského přátelství.

¹¹⁷ V překladu do češtiny představují navrhované stanovy čtyřstránkový dokument, kde se velmi podrobně hovoří nejen o pohnutkách založení spolku, jeho vedení a fungování, ale především o možnostech rozvoje obchodních a hospodářských vztahů. Dále jsou zde zmíněny velkorysé plány na zřízení knihovny a výstavního sálu, pořádání konferencí, vydávání knih, časopisů a dalších tiskových materiálů. Celý dokument je součástí zprávy vyslanectví v Buenos Aires ministerstvu zahraničních věcí, AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, č. j. 960/dův.53. Stanovy „Ústředí přátelství československo-bolivijského“ v La Pazu, Buenos Aires, 1. 11. 1953.

¹¹⁸ Ibid.; AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, č. j. 863/55. Činnost spolku „Comité Nacional de Amistad Checo-Boliviana, La Paz, 15. 2. 1955.

1957 byl po vzoru ostatních evropských států navržen nový název – Bolivijsko-československé kulturní centrum ¹¹⁹ (*Centro Cultural Boliviano-Checoslovaco*), ale k právní legalizaci pod tímto jménem došlo až v roce 1960. V tomto období vedl spolek, který měl v La Pazu asi sto až sto padesát členů, šéfredaktor bolivijského deníku *El Pueblo* Fernando Siñani. Vzhledem k finančním potížím však byla jeho dosavadní činnost omezena na pořádání drobnějších aktivit, zejména promítání filmů.¹²⁰ Československé velvyslanectví opětovně žádalo o vyšší finanční podporu a rovněž o příspěvek v podobě propagačního materiálu, například knih, časopisů, gramodesek, filmů a podobně, ale spolek začal plně fungovat až koncem roku 1963, kdy bylo změněno jeho vedení a rovněž navýšen stávající rozpočet. V následujícím roce se tedy činnost centra výrazně zvýšila a mezi jeho nejvýznamnějšími aktivitami můžeme jmenovat výuku českého jazyka, a to dvakrát týdně pro šedesát posluchačů, vydávání měsíčníku centra *Paz y Amistad*, založení technické a vědecké knihovny či pravidelné promítání celovečerních filmů. Kromě výše jmenovaného byly uspořádány další akce jako například hudební či literární večery, kterých se zúčastnilo přibližně sto osob.¹²¹ V říjnu roku 1964 bylo ovšem úspěšné působení spolku výrazně poznamenáno přerušením diplomatických styků mezi oběma státy. Spolek sice nezanikl, ale jeho činnost se omezila na občasná setkání u příležitosti významných výročí a spolupráci s rodiči bolivijských stipendistů v ČSSR. Diplomatické styky byly

¹¹⁹ I nadále se však v archivních materiálech přetrvává nejednotnost v pojmenování spolku. Nejčastěji se setkáváme s názvem Společnost bolivijsko-československého přátelství, který odkazuje k původnímu názvu z roku 1953.

¹²⁰ AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, č. j. 289/57. *Centro Cultural Boliviano-Checoslovaco*, La Paz, 6. 5. 1957; AMZV, TO – O Bolívie, 1960–1964, č. j. 025/60 *Legalisace Centra Cultural Boliviano-Checoslovaco*, La Paz, 22. 2. 1960.

¹²¹ AMZV, TO – O Bolívie, 1960–1964, č. j. 1283/64. Zpráva o činnosti Střediska čs.-bolivijského přátelství za I. čtvrtletí 1964, 23. 3. 1964; AMZV, TO – O Bolívie, 1960–1964, č. j. 1681/63. *Středisko čs.-bolivijského přátelství/Centro de Amistad Boliviano Checoslovaco*, La Paz, 26. 8. 1960.

znovu obnoveny v roce 1970, ovšem když se následujícího roku ujal moci pravice smýšlející generál Hugo Bánzer Suárez, vzájemná spolupráce s Bolívií se omezila především na obchodní činnost. V souladu s tímto směřováním se také staronový předseda spolku Fernando Siñani dohodl během své návštěvy v Praze se zástupci ČSMS na směřování činnosti centra také do obchodních sfér.¹²² Koncem 70. let se kulturní vztahy začaly pomalu obnovovat a náš zahraniční úřad se pokoušel hledat možnosti oživení činnosti Společnosti čs.-bolivijského přátelství.¹²³ Tyto snahy se však nepodařilo naplnit, o čemž svědčí krátká poznámka ve zprávě z roku 1988, ve které se hovoří o „získání zkušeností ve věci založení Spolku československo-bolivijského přátelství na základě spolupráce s vedením Institutu bolivijsko-sovětského přátelství“ a o plánovaném uskutečnění tohoto záměru v nadcházejícím roce.¹²⁴

Mezi tím byl v roce 1975 založen Bolívijský kulturní institut (*Instituto Boliviano de Cultura*), v jehož spolupráci se uskutečnil například vůbec první československý filmový festival v Bolívii v březnu roku 1977. Ten byl natolik úspěšný, že se doposud upozadované kulturní styky dostaly alespoň v době jeho konání zpět do centra dění.¹²⁵ Bolívijský kulturní institut poté i nadále spolupracoval s naším ZÚ v La Pazu a v podstatě do konce sledovaného období se spolupodílel na většině uskutečněných kulturních akcích.

¹²² AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 365-369, č. j. 29/69 Záznam o pobytu p. Fernando Siñaniho a Guillermo Guillena z Bolívie, Praha, 17. 6. 1969.

¹²³ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 322. Oblast kultury, propagace a tisku.

¹²⁴ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 12, č. j. 679/88. Zpráva o kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických stycích ČSSR s Bolívií v roce 1988, La Paz, 4. 12. 1988.

¹²⁵ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 299-300, č. j. 1289/77. Bolívie – Týden čs. filmů, Lima, 11. 3. 1977.

4.2.3 Společnosti v Ekvádoru

Dům ekvádorské kultury (*Casa de la Cultura Ecuatoriana* – dále jen CCE) byl založen 9. 8. 1944 za vlády Josého Maríi Velasca Ibarry významným představitelem ekvádorského kulturního života Benjamínem Carriónem. Vznik této instituce byl do velké míry ovlivněn teritoriálními sváry v příhraniční oblasti v povodí řeky Putumayo, při kterých Ekvádor ztratil v roce 1942 téměř 40 % svého dosavadního území.¹²⁶ Tato událost znamenala obrovský národní otřes a osobnosti jako byl Benjamín Carrión se mu rozhodli čelit aktivně a s ohledem na reálné možnosti ochromeného státu.¹²⁷ V oblasti kulturních vztahů nejen s Československem hrála tato instituce poměrně významnou úlohu, neboť v podstatě nahrazovala roli ministerstva kultury, které bylo v Ekvádoru zřízeno až za vlády Rafaela Correy v roce 2007.¹²⁸ Dům ekvádorské kultury měl proto ve svém popisu práce kromě koordinace všech kulturních a vědeckých aktivit v zemi také reprezentaci Ekvádoru na mezinárodním poli a zastřešení spolupráce se zahraničními organizacemi. Čs. zahraniční úřad v Quitu ve zprávě o činnosti CCE z 13. 2. 1974 uvádí konkrétně tyto základní úkoly: „chránit, podporovat a rozšiřovat ekvádorskou národní kulturu; orientovat a koordinovat rozvoj národní kultury v rámci snah po

¹²⁶ Casa de la Cultura Ecuatoriana. *Breve Historia de la Casa de la Cultura Ecuatoriana Benjamín Carrión* [online]. [cit. 9.3.2017] Dostupné z: http://www.casadelacultura.gob.ec/?ar_id=10&ge_id=18&title=Historia%20de%20la%20Casa%20de%20la%20Cultura%20Ecuatoriana&palabrasclaves=Historia%20de%20la%20Casa%20de%20la%20Cultura%20Ecuatoriana.

¹²⁷ Jedním z hesel B. Carrióna bylo výmluvné prohlášení: „Jestliže nemůžeme být vojenská a ekonomická velmoc, můžeme být místo toho velmocí kulturní, která se bude napájet ze svých nejbohatších tradic.“

¹²⁸ El Centro Regional para la Salvaguardia del Patrimonio Cultural Inmaterial de América Latina. *Ecuador. Instituciones gubernamentales* [online]. Cusco: CRESPIAL, ©2014 [cit. 9.3.2017]. Dostupné z: <http://www.crespial.org/Es/Content2/index/0010/NF/1/ecuador-enlaces-interes>.

latinskoamerické kulturní integraci; zpřístupňovat kulturní statky širokým lidovým vrstvám; spoluvytvářet podmínky pro uměleckou výchovu a za tím účelem zakládat střediska a organizace; navazovat, podporovat a rozšiřovat styky s mezinárodními organizacemi v oblasti kulturní výměny; reprezentovat Ekvádor na mezinárodním kulturním poli.¹²⁹ Centrální instituce v Quitu měla několik sekcí (literární, hudební, právní atd.) a spadaly pod ni také četné pobočky v provinciích, z nichž mezi významnější patřily ty ve městech Guayaquil, Latacunga, Loja či Ambat. Kulturní počiny, které se našemu zastupitelskému úřadu podařilo realizovat v hlavním městě, se tak často, pokud to z technických či časových důvodů bylo možné, dostaly k dalšímu publiku právě skrze regionální pobočky CCE.

Počátkem roku 1973 založil v Quitu tehdejší *chargé d`affaires* Karel Budka ve spolupráci s ekvádorskými studenty Sportovní a kulturní klub ČSSR, který měl zpočátku své existence padesát členů, zejména z řad studentů. Aby mohl klub náležitě fungovat, bylo třeba zajistit vhodné prostory, sportovní i kulturní vybavení (dresy pro fotbalové mužstvo, sportovní náradí a také knihy, filmy, promítací přístroj, gramofon, desky atd.).¹³⁰ O dva roky později byla organizace oficiálně legalizován ekvádorským Ministerstvem školství jako Československo-ekvádorský kulturní institut a vzhledem k nedostatečnému personálnímu obsazení čs. ZÚ měl převzít zejména povinnosti v oblasti kulturní a tiskové propagace. Od roku 1975, zpravidla spolu s Domem ekvádorské kultury, je tak vskutku pravidelně zmiňován jako jedna z pořádajících institucí nejrůznějších kulturních či společenských aktivit v Ekvádoru. Zpočátku byl rádius činnosti institutu značně omezen, neboť neměl

¹²⁹ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 4, s. 155, č. j. 1143/74. Zpráva o činnosti „Casa de la Cultura Ecuatoriana“, Quito, 13. 2. 1974.

¹³⁰ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 3, s. 170–171, č. j. 2020/73. Založení Institutu československo-ekvádorské kulturní spolupráce, Quito, 16. 4. 1973.

k dispozici vlastní prostory, ovšem tento nedostatek byl do určité míry vyvážen prací jeho místopředsedkyně Matilde Suárez a rovněž spoluprací s instituty ostatních zemí socialistického tábora.¹³¹

4.2.4 Společnosti v Peru

Dům peruánské kultury (*Casa de la Cultura del Perú*), byl založen roku 1962 a fungoval v součinnosti s Národní komisí pro kulturu (*Comisión Nacional de Cultura*) do roku 1971. V jeho čele stály významné osobnosti peruánské kultury jako například spisovatelé José María Arguedas či José Miguel Oviedo. Hlavním úkolem této instituce bylo jednak podporovat domácí kulturní dění ve všech jeho projevech a také šířit povědomí o specifické peruánské kultuře v zahraničí. Do jeho gesce spadaly důležité kulturní celky a instituce jako například Národní symfonický orchestr, Národní divadlo, archeologická muzea či veřejné knihovny. Když byly posléze ustanoveny jeho pobočky v regionálních městech, spravovaly též důležité místní kulturní společnosti. Dům peruánské kultury také vydal řadu knih zaměřených na peruánskou historii, literaturu a lingvistickou problematiku. V letech 1964–1970 vycházel pod jeho patronací časopis *Cultura y Pueblo* a *Boletín Informativo de la Casa de la Cultura del Perú*, o rok dříve začal vycházet také časopis *Revista peruana de Cultura*. Dům peruánské kultury byl zrušen v roce 1971, kdy byl nově ustanoven jeho nástupce Národní kulturní institut (*Instituto Nacional de Cultura*).¹³² Ten měl až do roku 2010,

¹³¹ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 5, s. 152, č. j. 2559/75. Hodnocení KŠVZS za rok 1975, Quito, 28. 10. 1975; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 6, s. 77, č. j. 3560/76. Hodnocení KŠVZS za rok 1976, Quito, 5. 11. 1976.

¹³² COLOMA PORCARI, César. ¿Una casa de la cultura? In: *El Perú y su historia*. Lima: El Comercio, 22.7.2001 [online]. [cit. 9.3.2017] Dostupné z: <https://sites.google.com/site/elperuysuhistoria/la-casa-de-la-cultura-del-peru>.

kdy bylo zřízeno samostatné Ministerstvo kultury, za úkol upevňovat a rozšiřovat pole působnosti svého předchůdce, respektive „propagovat a podporovat rozvoj domácích kulturních počinů a dále výzkum, obnovení, zachování a šíření národního kulturního dědictví“.¹³³ Ke spolupráci s ním byla v této etapě zvána i široká veřejnost a hlavní akcent byl kladen na práci na domácí scéně, spolupráce se zahraničím se přesunula postupně do pozadí.¹³⁴

V Peru byla v dubnu 1971 také založena ve spolupráci s československým velvyslanectvím a místními dobrovolníky Kulturní společnost peruánsko-československého přátelství (*Asociación Cultural y de Amistad Peruano-Checoslovaca*) a posléze také několik jejích poboček v provinciích. O jejím ustanovení se začalo jednat již v roce 1969, prakticky ihned po obnovení diplomatických vztahů, které byly od roku 1957 na popud peruánské strany přerušeny. Společnost měla disponovat vlastními prostory, technickým vybavením, dostatečným množstvím publikací všeho druhu (knihami, časopisy, mapami, slovníky, učebnicemi, fotografiemi atd.) a dalším potřebným vybavením. To vše bylo financováno československou stranou (z fondů ČSMS), peruánská účast spočívala v personálním obsazení a osobní angažovanosti samotných členů. U zrodu celého projektu stál pozdější generální tajemník spolku Carlos Yahya, rektor univerzity v Ica a bývalý student práv v ČSSR, který během příprav poskytl své právnícké znalosti a rovněž znalost místního prostředí. Čestným předsedou se stal historik a antropolog Luis E. Valcárcel a v době vzniku

¹³³ Portal de la Cultura de América Latina y el Caribe. *Instituto Nacional de Cultura de Perú* [online]. UNESCO, ©2016. [cit. 9.3.2017] Dostupné z www.lacult.unesco.org/docc/estInstNacPeru.doc.

¹³⁴ COLOMA PORCARI, César. Treinta años del Instituto Nacional de Cultura. In: *El Perú y su historia*. Lima: El Comercio, 26.3.2001 [online]. [cit. 9.3.2017] Dostupné z: <https://sites.google.com/site/elperuysuhistoria/el-instituto-nacional-de-cultura-del-peru>.

společnost čítala přes třicet osobností veřejného života, například profesory, lékaře, žurnalisty a další. Hlavní náplní veřejných aktivit mělo být promítání československých filmů z filmotéky ZÚ; šíření informací o ČSSR prostřednictvím tisku, rozhlasového a televizního vysílání; přednášková činnost ve spolupráci s peruánskými občany, kteří navštívili Československo, a v neposlední řadě také organizování jazykových kurzů a dalších akcí.¹³⁵ Nakolik se podařilo naplnit výše uvedené cíle vytčené při zakládání společnosti, je otázkou. Informace z dokumentů s pozdější datací ukazují spíše na problematické fungování, ať už z hlediska personálního obsazení či technického vybavení a z toho vyplývající nezpůsobilost dosáhnout žádaných výsledků. Vedení společnosti se často měnilo a původně zamýšlené apolitické řízení se brzy změnilo ve prospěch členů Komunistické strany Peru. O kvalitě fungování společnosti jasně vypovídá také zpráva o jejím vybavení z roku 1977, kde se z původně plánovaného inventáře zmiňuje pouze psací stroj.¹³⁶ Nicméně je třeba zdůraznit, že i když společnost nevyvíjela ve větší míře samostatnou činnost, byla jistě v neustálém kontaktu s naším zahraničním úřadem a československými krajany v Peru a zapojovala se pravidelně do pořádání různých kulturních aktivit, například společenských večerů spojených s projekcí čs. filmů, organizování výstav apod. V únoru roku 1978 byla u příležitosti oslav 30. výročí „Vítězného února“ založena pobočka v Arequipě, jejíhož slavnostního otevření se zúčastnil zástupce našeho ZÚ i předseda z limského centra. Tento akt byl pojat opravdu velkoryse, byly svolány tiskové konference, uspořádáno setkání s regionálním

¹³⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 123–124, č. j. 1024/71. Společnost peruánsko-československého přátelství, Lima 11. 12. 1971; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 256–258, č. j. 4/71. Společnost peruánsko-čs. přátelství, Lima, 15. 3. 1971.

¹³⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 653–4, č. j. 10177/77. Vybavení Společnosti přátel Peru–ČSSR, Lima, 23. 12. 1977.

vedením KSP a na závěr připraven slavnostní večer v místním divadelním sále, kde byli kromě nezbytných projevů představeni členové vedení nově ustavené pobočky, mezi nimi i několik univerzitních profesorů. Za hlavní cíle práce společnosti bylo stanoveno založení literární Ceny Julia Fučíka pro peruánské novináře a spisovatele, uspořádání kongresu Společnosti přátel Československa z celé Latinské Ameriky a samozřejmě organizace veřejných aktivit u příležitosti významných čs. i peruánských událostí a výročí.¹³⁷ O několik měsíců později pak byla během návštěvy čs. velvyslance oficiálně zahájena činnost pobočky také v Cuzcu, kde podle hodnocení velvyslance byl o její činnost „větší zájem jak mezi členy výboru, tak mezi obyvatelstvem než v Limě.“¹³⁸ Pobočka byla fakticky založena již dříve, nicméně ustanovující schůze, během níž kromě slavnostního slibu členů výboru nové pobočky zazněly projevy čs. velvyslance, předsedy limské pobočky a předsedy pobočky z Cuzka, se konala v promočním sále univerzity až koncem srpna 1978. Představitelé společnosti v Cuzku kladli důraz především na promítání čs. filmů, respektive zakoupení či zapůjčení projektoru, který v té době v Cuzcu vlastnila pouze Společnost peruánsko-sovětského přátelství. Dále také projevíli zájem o pořádání výstav, půjčování knih čs. autorů ve španělštině, o propagační materiály o ČSSR a v neposlední řadě taktéž o zajištění vhodného prostoru, neboť prozatím měli k dispozici pouze jednu místnost v lokální odborové organizaci řidičů.¹³⁹ Společnost pak pracovala dalších pět let, o

¹³⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 10–11, č. j. 1195/78. Informace o společenském večeru pro Společnost přátel a krajany, Lima, 20. 2. 1978; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 418–422, č. j. 1209/78. Oficiální zahájení činnosti pobočky Kulturní společnosti přátelství Peru-ČSSR ve městě Arequipa, Lima 23. 2. 1978.

¹³⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 288, č. j. 2040/78. Informace o služební cetě velvyslance do Cuzca ve dnech 30. 8.–1. 9. 1978, Lima, 26. 9. 1978.

¹³⁹ Ibid., s. 286–288.

kterých v prostudovaných fondech nejsou k dispozici žádné informace, a poté byla v roce 1983 její činnost ukončena. Ihned po jejím zániku ovšem obě strany usilovaly o její znovuvytvoření, čehož bylo dosaženo až koncem roku 1988, opět ve spolupráci s Komunistickou stranou Peru. Nový název společnosti *Asociación de Amistad Peruano-Checoslovaca (Společnost peruánsko-československého přátelství)* již v sobě nenesl jasné kulturní zaměření, jako tomu bylo u její předchůdkyně, nicméně se i nadále aktivně zapojovala do organizace kulturních akcí ve spolupráci s naším zahraničním úřadem.¹⁴⁰

4.3 KONCEPCE KUTURNÍ POLITIKY ČESKOSLOVENSKA V LATINSKÉ AMERICĚ V KONTEXTU DOBY

Počáteční roky zkoumaného období se vyznačují jen velmi nízkou či nulovou aktivitou na poli kulturní výměny. Hlavním důvodem byla vnitropolitická situace v Československu poznamenaná koncem druhé světové války a o tři roky později komunistickým převratem. V tomto krátkém období byly poměrně rychle obnovovány a rozšiřovány styky přerušené válkou. Napomáhalo tomu jednak oficiální uznání československé exilové vlády Bolívií, Ekvádorem i Peru už během válečných let a také dlouhodobé, rozsáhlé a tradičně bezproblémové diplomatické zastoupení Československa v rámci celého regionu. I přes tyto veskrze příznivé podmínky nezbývalo v této době na kulturní aktivity mnoho prostoru. Vztahy se znovu zkomplikovaly po únorových událostech roku 1948 v Československu a dále pak i po založení Organizace amerických států na deváté panamerické konferenci v Bogotě v dubnu téhož roku. Svět se tehdy postupně

¹⁴⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 18, č. j. 3050/88. Založení Společnosti peruánsko-československého přátelství, Lima, 9. 12. 1988.

rozdělil na dva tábory a vstoupil do období studené války, v jejímž počátečním období byly možnosti pro rozvoj kulturní činnosti velmi omezeny. Zástupci Československa v čele s Klementem Gottwaldem jasně vymezili postavení a priority naší země v mezinárodním kontextu v programovém prohlášení poúnorové vlády, které zaznělo na půdě poslanecké sněmovny již 10. 3. 1948: „Budiž řečeno na všechny strany, že Československo je a zůstává věrným a spolehlivým členem slovanské rodiny a že se také cítí spojencem jiných zemí lidové demokracie. Toto nikterak nevyklučuje, že chceme učiniti z naší strany všechno, aby byl zachován dobrý poměr ke všem ostatním státům, což ovšem musí spočívat na vzájemnosti. Nechceme od nich nic jiného než poctivé obchodování a nevměšování se do našich vnitřních záležitostí.“¹⁴¹ Vztahy na poli kulturní, vědecké a školské spolupráce zde prozatím nejsou ani zmíněny a je jen pochopitelné, že v tomto období byl kladen hlavní důraz na hospodářský a politický aspekt nově nastoleného režimu.

Kulturní spolupráce se začala postupně rozvíjet během 50. let, nyní již především v závislosti na politickém uspořádání a vůli vládnoucích složek v cílových zemích, neboť Československo v souladu s usnesením X. sjezdu KSČ, který se konal v červnu roku 1954, v oblasti zahraniční politiky nevyklučovalo spolupráci se státy rozdílného společenského zřízení, a snažilo se tak o udržení či rozšíření styků hospodářských i kulturních se všemi latinskoamerickými státy.¹⁴² V této době jsme ze všech zemí se socialistickým zřízením, včetně Sovětského svazu, měli v Latinské Americe jednoznačně nejrozsáhlejší diplomatické i hospodářské styky. Upevňování a rozšiřování našich obchodních vztahů byla tedy

¹⁴¹ Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé 1946–1948, *Stenoprotokol z 94. schůze* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [cit. 2. 6. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/094schuz/s094002.htm>.

¹⁴² *Československo a Latinská Amerika po druhé světové válce*. Praha: Orientální ústav ČSAV, 1977, s. 20.

přikládána mimořádná důležitost. Postupem času byl pro posílení našich relací s latinskoamerickými státy připojen další sektor, od druhé poloviny 50. let se měla spolupráce více zaměřit také na oblast vědy a kultury. Konkrétní úlohou Československa, země s pověstí kulturně vyspělého státu s vysokou úrovní vědy a umění, bylo podporovat kontakty mezi institucemi a organizacemi kulturního, uměleckého, vědeckého a vzdělávacího zaměření, a to nejlépe prostřednictvím vzájemných návštěv osobností, výměnou materiálů, zajištěním možnosti praxe vědeckým a technickým pracovníkům či poskytováním stipendií na čs. školách. Také čs. zastupitelské úřady měly rozšířit okruh svých dosavadních aktivit a styků, zejména na představitele oficiálních kulturních institucí, vysokých škol, vědeckých organizací, rozhlasové pracovníky a novináře.¹⁴³

Z trojice států mého zájmu se v 50. letech nejpříznivěji rozvíjela spolupráce s Bolívií, kde se po revoluci v roce 1952 stal prezidentem představitel tzv. bolivijské revoluce Víctor Paz Estenssoro. V roce 1954 bylo v Bolívii otevřeno samostatné vyslanectví a veškerou agendu týkající se Bolívie, do té doby zajišťovanou vyslanectvím v Buenos Aires, převzali pracovníci v La Paz.¹⁴⁴ Na organizování poměrně četných kulturních aktivit, vysílání a přijímání delegací se zde podíleli pracovníci vyslanectví nezdědka i za přispění svých manželek až do roku 1964, kdy byly diplomatické vztahy přerušeny. Koncem roku 1957, v souvislosti s podzimními událostmi předchozího roku v Maďarsku a následným přerušením styků s Ekvádorem a Peru, se také v Bolívii objevily snahy zdiskreditovat a očernit čs. vyslanectví a ČSR nařčením

¹⁴³ AMZV, Porady kolegia, 1953–1989, kniha 29, s. 61, č. j. 018.631/57-ABO/2. Výhledový plán vztahů mezi ČSR a státy Latinské Ameriky, Praha, 23. 7. 1957.

¹⁴⁴ O zřízení zastupitelského úřadu v Bolívii se začalo jednat již v roce 1952, na jeho otevření měla zájem i vláda nového prezidenta Víctora Paze Estenssora. K tomu blíže v záznamu pro ministra zahraničních věcí ze dne 20. 8. 1952: AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1954, č. j. 127.867/52.

z nelegálních dodávek zbraní. Pracovníkům čs. ZÚ se díky přijatým opatřením, ale také díky „oblíbě mezi četnými bolivijskými oficiálními osobnostmi, které se postavily proti této kampani a proti přerušení styků“ podařilo tento krátkodobý výkyv překonat a pokračovat v realizování plánovaných aktivit.¹⁴⁵ Vzájemné vztahy ovšem zůstávaly i nadále napjaté až do roku 1960, kdy byl v Praze zřízen bolivijský zastupitelský úřad vedený prozatím *chargé d'affaires*, avšak s příslibem prezidenta Paze Estenssora obsadit úřad v příštím roce vyslancem. V následujících letech došlo k oživení diplomatických styků také prostřednictvím oficiálních návštěv, mimo jiné i na úrovni ministrů obou zemí. Během cesty čs. ministra zahraničních věcí Hájka v roce 1961 pak byla v La Pazu podepsána dohoda o kulturní spolupráci.¹⁴⁶

Situace v Ekvádoru byla v počátcích zkoumaného období komplikovanější, neboť zastupitelský úřad v Quitu byl od roku 1948 obsazen pouze jedním úředníkem ve funkci *chargé d'affaires*, který pokrýval veškerou agendu a jehož působení i samotné fungování vyslanectví bylo komplikováno neochotou spolupráce ze strany ekvádorských úřadů.¹⁴⁷ Československá vláda proto již od roku 1954 zvažovala zrušení našeho ZÚ v Quitu¹⁴⁸ (ovšem bez oficiálního přerušení diplomatických vztahů), ke kterému ostatně z jiných důvodů došlo o tři roky později. Situace se krátkodobě zlepšila v posledních dvou letech vlády prezidenta Josého Maríi Velasca Ibarry (1954–1956), kdy byl personál našeho vyslanectví rozšířen o

¹⁴⁵ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 1, s. 10, Bolívie – vztahová zpráva za VI. čtvrtletí 1957, La Paz, 10. 1. 1958.

¹⁴⁶ MZV, TO – O Bolívie, 1960–1964, Podklad pro důvodovou zprávu k návrhu na uzavření kulturní dohody s Bolívií.

¹⁴⁷ Například v roce 1952 se Ministerstvo informací a osvěty pokoušelo opakovaně, avšak neúspěšně navázat kulturní styky s Ekvádorem prostřednictvím našeho ZÚ. Viz AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 1, č. 45.174/52, Žádost o zaslání přípisu čs. ZÚ v Ecuadoru, Praha, 29. 8. 1952.

¹⁴⁸ AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 1, č. j. 417.378/54-ABO-2. Návrh na likvidaci vyslanectví v Quitu, Ecuador, bez přerušení diplomatických styků, Praha, 8. 9. 1954.

jednoho pracovníka, s nástupem Camila Ponce Enríqueze v roce 1956 do prezidentské funkce se však okolnosti opět zhoršily. A celkově nepříznivá situace pro zástupce socialistických zemí po maďarských událostech na podzim roku 1956 vyústila ve vyhoštění našich pracovníků a pozastavení činnosti ZÚ v Quito na podzim následujícího roku.¹⁴⁹ Již v květnu 1957 informoval *chargé d`affaires* Ludvík Horák, že kulturní spolupráce navrhovaná čs. ministerstvem kultury na podněty ekvádorského delegáta v OSN Josého Vicenta Trujilla, který navštívil Československo v srpnu 1956, nebude v dohledné době možná. Bylo to především z důvodu zmíněné změny vlády a jejího užšího napojení na USA, ale také z důvodu stále nedostatečného personálního obsazení vyslanectví. Ve zprávě Ludvíka Horáka se k tématu kulturní spolupráce doslova říká: „Chceme-li zde úřad udržet a v mezích možností rozvíjet hospodářskou spolupráci, proti níž zde zatím není námitek a která v hospodářsky málo vyvinutém státě, jako je Ecuador, je tím nejlepším propagačním prostředkem, pak je jen doporučitelné ve všem ostatním se hodně uskrovnit a nezavdávat příležitost k popuzení našich nepřátel, kteří jen čekají, aby nám podrazili kolena.“¹⁵⁰ I přesto se v průběhu 50. let podařilo v Ekvádoru uskutečnit menší počet kulturních akcí, ovšem v porovnání s realizovanými aktivitami v tomto období v Bolívii se jejich rozsah i význam jeví jako minimální.

Ani v Peru nebyla situace našeho zastoupení a potažmo kulturního působení na počátku a v průběhu 50. let jednoduchá. Vyslanectví v Limě bylo od roku 1948 obsazeno pouze administrativní pracovníci, která neměla diplomatické pověření a jejíž činnost se tedy omezovala na zasílání novinových výstřižků,

¹⁴⁹ AMZV, TO – T Ekvádor, 1955–1959, č. j. 2074/57. Mimořádná politická zpráva, Quito, 10. 7. 1957.

¹⁵⁰ AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 2, č. 222/57-LH. Ecuador – kulturní plán, Quito, 16. 5. 1957.

udržování inventáře a archivu. Tato situace se změnila až koncem roku 1955 jmenováním nového *chargé d'affaires* a počátkem roku 1956 také obchodního přidělence. Peruánská strana dokonce během jednání vedoucího čs. ZÚ s peruánským ministrem zahraničních věcí potvrdila zřízení ZÚ v Praze a zájem akreditovat v naší metropoli vyslance v případě, že bude schválena příslušná rozpočtová položka.¹⁵¹ Ani přes tento pozitivní vývoj ve vzájemných vztazích nebyla politická situace v Peru příliš vhodná k zahájení výraznější činnosti v oblasti kultury. V průběhu roku 1957 čs. *chargé d'affaires* Josef Rutta jednal se zástupci kulturních institucí o možnostech působení v této oblasti a vzhledem k tehdejšímu společenskému klimatu navrhoval jako možné zřízení Evropsko-peruánského institutu, který by se spolupodílel na pořádání filmových a hudebních představení, výstav apod. Otevření takové instituce, v jejímž názvu by se jmenovitě objevil název Československa, považoval za možné až po případném zřízení peruánského ZÚ v Praze. Postupné ochlazování a narušování vzájemných vztahů např. útoky některých peruánských deníků namířených proti existenci čs. vyslanectví v Limě a proti Československu jako takovému ovšem vyvrcholilo přerušением diplomatických vztahů v říjnu 1957. Ty byly plně obnoveny až po nástupu k moci generála Juana Velasca Alvarada v roce 1968. Je s podivem a v případě dalších zkoumaných zemí ojedinělé, že se v archivních materiálech nacházejí dokumenty i z doby bez oficiálních diplomatických styků. Můžeme si to vysvětlit faktem, že Peru bylo považováno za významného obchodního partnera v regionu a uskutečněné, byť sporadické kulturní aktivity, mohly být naší vládou vnímány jako nápomocné pro oblast hospodářskou.

¹⁵¹ AMZV, TO – O Peru, 1945–1959, č. j. 417.379/54-ABO/2. Návrh na likvidaci vyslanectví v Limě, Peru, bez přerušení diplomatických styků, Praha, 8. 9. 1954; AMZV, DTO. Peru, 1945–89, kniha 1, s. 11, 14, č. j. 027/57. Stručný přehled styků ČSR – Peru, Lima, 25. 5. 1957.

V průběhu 60. let se znovu plně ukázala závislost kulturních vztahů na politické situaci všech zde zkoumaných zemí a zároveň jejich zapojení do mezinárodních vztahů v rámci tehdejšího bipolárního rozdělení světa. Byly to s andským regionem či Československem zdánlivě nesouvisející události na Kubě, kde roku 1959 zvítězila kubánská revoluce v čele s Fidelem Castrem, který dal brzy najevo svou antiamerickou a naopak prosovětskou orientaci. Spojené státy reagovaly okamžitě zvýšením svých aktivit po celé Latinské Americe, které mimo jiné zahrnovaly omezování styků se zeměmi socialistického tábora, ke kterým Československo od roku 1948 patřilo. Ve vztahu k naší zemi se tyto aktivity projeví zejména rušením diplomatických vztahů nebo odmítavým stanoviskem k jejich obnovení či rozšíření. Ve třech zemích mého zájmu byly konkrétní dopady následující: v Bolívii byly styky přerušeny v letech 1964–1970, v Ekvádoru v letech 1962–1968 a v Peru již od roku 1957 do roku 1968.¹⁵² Z pohledu Československa byla tato situace viděna jako „zoufalá snaha imperialistických kruhů USA a reakčních vládnoucích kruhů ve většině zemí Latinské Ameriky zamezit rostoucímu vlivu socialistického tábora a významnému působení kubánské revoluce na vědomí národů Latinské Ameriky.“¹⁵³ Aby tedy byl naopak podpořen „národně osvobozenecý boj lidových mas“,¹⁵⁴ byla vyzdvižena důležitost kulturních styků jako významného nástroje čs. zahraniční politiky vůči zemím Latinské Ameriky. Stále také platil fakt, že Československo mělo v regionu největší zastoupení ze všech socialistických zemí, a proto také nejširší pole možné působnosti. Největší pozornost byla z pochopitelných důvodů věnována ke

¹⁵² Podrobné informace o přerušení diplomatických styků s jednotlivými státy viz podkapitoly 3.1.2–3.1.4.

¹⁵³ AMZV, Porady kolegia, 1953–1989, č. j. 031.790/60-6/2. Dlouhodobá koncepce MŠK pro provádění kulturních a školských styků se zeměmi Latinské Ameriky, s. 1, Praha, 21. 11. 1960.

¹⁵⁴ Ibid., s. 1.

Kubě, dále pak byla směřována na státy, které byly považovány za „pokrokovější“ (mezi ně patřil na počátku 60. let také Ekvádor a Bolívie), a teprve nakonec ke státům „podřízeným mezinárodnímu imperialismu“ (kromě jiných také Peru) či s diktátorskými režimy.¹⁵⁵

Za nejvhodnější formu kulturní propagace byla považována spolupráce v oblasti rozhlasu, filmu a televize, tedy masových médií, které mohly působit na nejširší lidové vrstvy bez ohledu na jejich kulturní úroveň či vzdělání, respektive gramotnost. V oblasti filmu byl největší důraz kladen na komerční zařazení čs. filmů, které bylo od roku 1959, kdy se dařilo každoročně zařadit do programů kin latinskoamerických zemí čtyři až pět filmů, považováno za uspokojivé. Bylo tomu tak i v případě zemí, se kterými v té době neexistovala jiná forma kulturní spolupráce (např. některé státy Střední Ameriky). Významnou a z hlediska této práce stěžejní součástí prezentace čs. filmografie bylo nekomerční promítání zajišťované spoluprací Československého Filmexportu (převážně jeho součástí – Komisí pro propagaci filmem) a čs. ZÚ v jednotlivých zemích. Do této oblasti byly zařazeny snímky umělecké, propagační i naučné. O posledně jmenované jevíly univerzity i vědecké instituce velký zájem, překážkou v jejich využití ovšem bylo jejich nedostatečné množství ve španělské verzi ve filmotékách ZÚ. V koncepci bylo také navrženo pořádání filmových festivalů v podobě Týdnů čs. filmu ve spolupráci s obchodními partnery Československého filmu (ČSF) a pokud možno doplněno o vyslání filmové delegace, ve které by kromě pracovníků ČSF byl zastoupen režisér a hlavní představitel či představitelka jednoho z uváděných snímků. V případě rozhlasového vysílání mělo být nadále pokračováno v již započaté spolupráci Československého rozhlasu s řadou místních rozhlasových stanic, které do svých pořadů pravidelně zařazovaly kompletně připravené hudební a

¹⁵⁵ Ibid., s. 2.

propagační programy ve španělském jazyce. Spolupráce měla být postupně rozšířena o propagaci jednotlivých aktivit pořádaných čs. ZÚ a také na univerzitní vysílací stanice. Televizní vysílání nebylo v tomto období dosud plně využíváno, neboť Československá televize prozatím nenavázala potřebné kontakty se svými latinskoamerickými partnery. Dále měly být rozvíjeny již osvědčené formy, jakými bylo pořádání výstav a zájezdy uměleckých souborů. Každá z připravených výstav měla v rozmezí dvou až tří let projít nejméně devíti zeměmi a každoročně bylo plánováno připravit jednu či dvě expozice. Mezi příhodnými náměty byly jmenovány např. užité umění, čs. knihy, dětské hračky či učební pomůcky. V oblasti vědy a školství byl velký důraz kladen na poskytování stipendií a nově také na snahy o zapojení bývalých stipendistů po jejich návratu do vlasti do kulturních aktivit pořádaných čs. zahraničními úřady zejména ve spolupráci s tzv. Společnostmi přátel ČSSR. Rozšířena měla být také meziuniverzitní spolupráce a spolupráce Československé akademie věd s příslušnými institucemi v Latinské Americe v podobě výměny osob a publikací. Dále měly být také účinněji distribuovány a využívány propagační materiály o ČSSR ve španělském jazyce.¹⁵⁶

Prosazování a realizace uvedené kulturní koncepce byly i počátkem 60. let nejnáze uskutečnitelné v Bolívii, s níž i nadále přetrvávala nejvyšší míra styků. V červencových prezidentských volbách roku 1960 tam již podruhé zvítězil Víctor Paz Estenssoro (jeho první volební období bylo mezi roky 1952–1956), představitel levicově orientované strany Movimiento Nacional Revolucionario. Kulturní aktivity byly realizovány především díky spolupráci čs. ZÚ s nedávno založeným Institutem československo-bolivijského přátelství (v roce 1953) a také bolivijskými univerzitami. Spolupráce

¹⁵⁶ AMZV, Porady kolegia 1953–1989, kniha 55, s. 5, č. j. 031.790/60-6/2. Dlouhodobá koncepce MŠK pro provádění kulturních a školských styků se zeměmi Latinské Ameriky, Praha, 21. 11. 1960.

fungovala v oblasti pořádání výstav menšího rozsahu, rozhlasového vysílání, filmu a poskytování stipendií bolivijským studentům. Úspěšná realizace kulturních styků však byla koncem roku 1964 pozastavena z důvodu přerušení diplomatických vztahů ze strany Bolívie. To znamenalo ukončení veškerých kulturních aktivit pořádaných čs. zastupiteli v Bolívii, ale například v udílení stipendií ekvádorským studentům nezpůsobil tento stav žádné překážky. V roce 1960 v ČSSR studovalo patnáct bolivijských studentů a v roce 1969, kdy se začínala vést jednání o obnovení diplomatických styků, studovalo v ČSSR kolem sedmdesáti studentů z Bolívie, kteří se dle zprávy předsedy ČSMS Bohuslava Bohatého sdružovali v „dobře organizovaném Svazu.“¹⁵⁷

V Ekvádoru byla situace komplikována přerušením diplomatických styků, jak již bylo uvedeno výše, a míra i úroveň kulturní kooperace tomuto stavu odpovídala. Počátkem 60. let se nicméně během krátkého volebního období Josého Maríi Velasca Ibarry (1960–1961) a jeho nástupce Carlose Julia Arosemeny Monroye (1961–1963) zdálo, že pozastavenou kulturní spolupráci bude možno obnovit především prostřednictvím Domu ekvádorské kultury a jeho rozhlasové stanice či univerzity v Quitu. V roce 1962 však byla tato očekávání odsunuta do samého závěru 60. let a realizována byla prakticky až počátkem následující dekády.

Situace v Peru byla v tomto ohledu poněkud odlišná a i přes poměrně dlouhé období přerušených diplomatických styků mezi roky 1957 až 1968 snahy o realizaci kulturní politiky ČSSR nevymizely zcela, došlo pouze k výraznému omezení jejich rozsahu. Také obchodní styky byly v té době na nižší úrovni, a proto byla

¹⁵⁷ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 367, č. j. 026/69. Záznam o pobytu p. Fernando Siñani Baldivieso, člena Výkonného výboru MON, předsedy Agrupación Nacional de Periodistas Bolivianos a předsedy Centro de Amistad Checoslovaco-Boliviano v La Pazu, Praha, 5. 6. 1969.

možnost „vybudování kulturních styků velmi vítána.“¹⁵⁸ V roce 1960 se Československo snažilo proniknout do kulturního života v Peru například prostřednictvím spolupráce s Univerzitou San Marcos v Limě, ale peruánská vláda nebyla těmto snahám příliš nakloněna. Čs. MZV proto doporučovalo jednat jen na úrovni jednotlivých institucí, popřípadě prostřednictvím ČSMS. Lidská univerzita a také univerzita v Arequipě a Cuzku samy projevily zájem o spolupráci v podobě vyslání stipendistů do ČSSR, výměny pedagogických pracovníků a publikací, získání odborných filmů a univerzita v Limě dokonce navrhovala zřízení katedry slovanských jazyků, na níž by působil také čs. profesor.¹⁵⁹ Na konci 60 let. navštívila čs. delegace v čele se státním tajemníkem MZV Václavem Pleskotem několik států Latinské Ameriky včetně všech tří zemí mého zájmu. Cílem této cesty bylo „znovu upevnit často padesát let staré tradiční politické, hospodářské a kulturní styky a položit základy k trvalejší dvoustranné spolupráci.“¹⁶⁰ V případě Peru se v následující dekádě podařilo vytčených met dosáhnout nejlépe.

V 70. letech, kdy se v mezinárodní politice vztahy mezi Západem a Východem postupně uvolňovaly, nedocházelo již ani na úrovni našich obnovených diplomatických vztahů se všemi třemi státy k vážnějším narušením. Základem vzájemných vztahů zůstávalo i nadále „prosazování zásad politiky mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením s tím, že přes rozdílnost politických systémů bylo třeba usilovat o aktivní obsah vztahů mezi oběma státy.“¹⁶¹ Kulturní i jiné styky se tak v tomto období mohly rozvíjet kromě závislosti na politické situaci také v návaznosti na

¹⁵⁸ AMZV, TO – O Peru, 1960–1964, karton 2, č. j. 120.339/60-6/2. Peru – kulturní spolupráce s universitou San Marcos – Lima, Praha, 1. 8. 1960.

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 2, s. 807. Zpráva o cestě státního tajemníka s. Pleskota do andských zemí LA ve dnech 24. 4. – 28. 5. 1969.

¹⁶¹ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 259. Zaměření a hlavní úkoly čs. zahraniční politiky vůči Ekvádoru, 1977.

ekonomické možnosti jednotlivých aktérů. Nejpodrobnější informace z této dekády máme k dispozici o poměrně četných aktivitách v Peru, nejmenší počet akcí, ale též nejnižší informovanost o nich se vztahuje k Bolívii. Je zřejmé, že nově jmenovaní představitelé Československa byli po znovunavázání diplomatických styků plně vytíženi agendou politickou a také hospodářskou, proto rozvoj kulturních styků zůstal z počátku dekády poněkud upozaděn. Tato situace se postupem času měnila a kromě pořádání jednotlivých kulturních aktivit byl v tomto období kladen velký důraz na uzavření příslušných smluvních dokumentů (podrobněji k tomuto tématu viz podkapitola 4.4 této práce), jejichž ratifikací čs. strana často podmiňovala další spolupráci. V průběhu této dekády a zejména pak po událostech roku 1977 v ČSSR spojených s podpisem Charty 77 a vlnou následných represí byly v rámci prezentace čs. kultury stále intenzivněji patrné snahy o ideologické působení, neboť kulturní vztahy „sa osvedčili ako vhodný a účinný nástroj propagandy, najmä do nesocialistického sveta, pri propagovaní predností socialistického systému a výdobytkov reálneho socializmu v ČSSR.“¹⁶² Tento ofenzivní způsob realizace kulturní spolupráce pak znamenal větší či menší možnosti působení v jednotlivých zemích našeho zájmu.

Vzájemné vztahy mezi ČSSR a Bolivijskou republikou byly v 70. letech založeny na stycích v ekonomické oblasti. Pravicová vláda generála Huga Bánzera Suáreze (1971–1978) a rovněž orientace v zahraniční oblasti na USA a země Latinské Ameriky neposkytovala v tomto období mnoho prostoru pro rozvoj politické či kulturní spolupráce. Čs. zahraniční úřad byl v této době obsazen pouze pracovníkem ministerstva obchodu ve funkci *chargé*

¹⁶² AMZV, Porady kolegia 1953–1989, kniha 215, č. j. 96.719/80. Zhodnotenie plnenia dlhodobých zásad vlády ČSSR pre rozvoj a vykonávanie kultúrnych, školských, vedeckých a zdravotníckych stykov so zahraničím za obdobie 1976–1980, Praha, 12. 5. 1980.

d`affaires, který se věnoval zejména hospodářským záležitostem, a kulturní spolupráci tak byla věnována jen velmi malá pozornost. Omezovala se v podstatě jen na promítání filmů či jejich zapůjčování kulturním a vzdělávacím institucím.

Ani v Ekvádoru nebyla situace v 70. letech zcela příhodná pro rozvoj kulturních vztahů. V podstatě po celé desetiletí byl Ekvádor v zajetí diktátorských a vojenských režimů, a proto bylo pracovníkům čs. velvyslanectví doporučeno „v kulturně-propagační oblasti volit opatrný a krajně uvážlivý postup. Vzhledem k rušivým antikomunistickým zásahům realizovat spíše menší výstavky a příležitostná vystoupení čs. umělců na komerční bázi. Současně provést sondáže k případnému uzavření kulturní dohody.“¹⁶³ Situaci komplikoval i nedostatečný rozsah reprezentativních materiálů a také počet pracovníků.¹⁶⁴ Ještě v roce 1975 byl čs. ZÚ obsazen pouze dvěma osobami, i přesto se dařilo realizovat početně více kulturních akcí než doposud, zejména v oblasti filmu, rozhlasového vysílání a výstav menšího rozsahu. V tomto roce byla také ekvádorským ministerstvem školství uzákoněna činnost Československo-ekvádorského kulturního institutu, založeného již v roce 1973, který měl převzít část kulturní agendy ZÚ a zintenzivnit tak aktivity v této oblasti.¹⁶⁵ S pomocí této instituce a také Domu ekvádorské kultury se dařilo v následujících letech pořádat zejména filmová představení v hlavním městě i v provinciích a v menším rozsahu také výstavy. Spolupráce, i když převážně jednostranná ze strany ČSSR, probíhala také mezi televizními a rozhlasovými stanicemi. Představitelé vojenských vlád se vytrvale vyhýbali

¹⁶³ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 1, s. 436. Informace o vnitropolitické situaci v Ecuadoru pro operativní radu u s. nám. Kurky v souvislosti s nástupem nového *chargé d`affaires* Licka na ZÚ Quito, Praha, prosinec 1970.

¹⁶⁴ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 1, s. 31, č. j. 240/71. Hodnocení činnosti ZÚ za I. pololetí 1971, 29. 8. 1971.

¹⁶⁵ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 5, s. 150–153, č. j. 2559/75. Hodnocení KŠVZS za rok 1975, Quito, 28. 10. 1975.

podpisu kulturní dohody a v závěru dekády odmítali rovněž nabídky stipendií, a to i přesto, že ekvádorští studenti by možnost studia v ČSSR uvítali. Také některé vzdělávací instituce a kulturní organizace projevovaly zájem o spolupráci, na čs. ZÚ ovšem chyběl diplomatický pracovník, který by se mohl věnovat pouze této oblasti a velvyslanec nemohl sám pokrýt a soustavně zpracovávat celý komplex dění v oblasti politické, ekonomické i kulturní.¹⁶⁶ Intenzita kulturní spolupráce se postupně snižovala a v závěru 70. let se ocitla na velmi nízké úrovni.

Vzhledem k vnitropolitickým změnám v Peru, které započaly v roce 1968 s nástupem generála Juana Velasca Alvarada k moci, se tato země dostala v rámci Latinské Ameriky spolu s Kubou a dočasně (do roku 1973) také s Chile do popředí zájmu čs. zahraniční politiky. Počátek 70. let byl tedy v Peru v porovnání s Bolívií a Ekvádorem daleko příhodnější pro realizaci čs. kulturní politiky, což se projevilo v počtu uskutečněných aktivit, rychlého dosažení podpisu kulturní dohody (1974) a dohody o vědecko-technické spolupráci (1971), na jejichž základě pak mohly být uzavírány další dílčí smluvní dokumenty, např. meziuniverzitní. Čs. velvyslanectví bylo také v průběhu první poloviny této dekády obsazeno dostatečným počtem pracovníků, kteří pak mohli plně „využívat vnitropolitickou situaci v zemi, jež umožňovala permanentní kulturní propagaci.“¹⁶⁷ V tomto duchu probíhala kulturní spolupráce i nadále a i přes stále se zhoršující ekonomické problémy země trval tento stav ještě v roce 1977, kdy bylo Peru z hlediska možností kulturní spolupráce považováno za jednoho z nejdůležitějších partnerů Latinské Ameriky (kromě Kuby a nyní

¹⁶⁶ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, k. 8, s. 159–160, č. j. 5566/78. Zpráva o průběhu a výsledcích čs. kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických styků za rok 1978, Quito, 29. 11. 1978.

¹⁶⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 4, s. 9. Materiál k aktivizaci čs. zahraniční politiky, Praha, listopad, 1970.

Mexika) a v oblasti vědeckotechnické spolupráce patřilo k „zemím přednostního zájmu“.¹⁶⁸ V samém závěru 70. let pak vnitropolitické změny, prohlubující se ekonomická krize a také zlepšování vztahů s USA vedlo naopak k postupnému zhoršování podmínek pro realizaci čs. kulturních aktivit v Peru. Čs. velvyslanectví reagovalo na vzniklou situaci obnovením spolupráce s Kulturní společností peruánsko-československého přátelství, která svou činnost směřovala nově také mimo hlavní město, konkrétně do Cuzka a Arequipy, kde byly založeny její pobočky, čímž bylo umožněno rozšíření „ideově politického působení na co nejširší peruánské vrstvy i v jednotlivých provinciích země.“¹⁶⁹ I přes tyto nepřilíš příznivé podmínky, vyjadřovali někteří zástupci peruánského MZV zájem o další rozvoj a prohloubení dosavadních kulturních vztahů s ČSSR.¹⁷⁰

Podobně jako v předchozím období i v posledním desetiletí sledovaného období se kulturní aktivity ČSSR řídily směrnicemi MZV a příslušnými usneseními vlády, dle nichž se měl jejich rozvoj opírat především o platné smluvní dokumenty. Zvýšený důraz měl být kladen na kvalitu a přípravu jednotlivých aktivit, jakož i na jejich následné vyhodnocení. Ve vztahu k zemím Latinské Ameriky byla kromě rozšiřování a prohlubování dosavadní spolupráce považována za důležitou součást také „ideově-politická náplň“, jež měla napomoci v „jejich (latinskoamerických zemí) boji proti

¹⁶⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 664, č. j. 018072/77-9. Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky vůči Peruánské republice, Praha, 30. 11. 1977.

¹⁶⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 396, č. j. 2036/78. Peru – hodnotící zpráva o průběhu a výsledcích kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických styků s Peru za rok 1978, Lima, 26. 9. 1978.

¹⁷⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, k. 15, s. 762, č. j. 1029/78. Záznam o rozhovoru Petra Sinkuly (kulturního přidělence) a Jiřího Votýpky (tiskového přidělence) se zástupcem vedoucího odboru kulturních styků peruánského MZV Augustem Salamankou, Lima, 23. 2. 1978.

imperialismu.“¹⁷¹ I nadále tak byly kulturní aktivity považovány za velmi důležitou součást zahraniční politiky ČSSR, neboť společně s ostatními zeměmi socialistického zřízení považovala kulturní, vědecké a školské styky za „významný prostředek v prosazování mírové spolupráce a vzájemného porozumění v různých světadílech naší planety.“¹⁷² Příslušné dokumenty z tohoto období jsou plně podobných ideologických floskulí a nicneříkajících frází o potřebě využití této cesty k propagaci socialistického způsobu života, jeho předností před kapitalistickým a zároveň k eliminaci imperialistické propagandy, protikomunistických a protičeskoslovenských kampaní, za jejichž původce byly označovány Spojené státy americké. Ze zemí Latinské Ameriky našeho zájmu bylo nyní z hlediska zahraniční politiky ČSSR považováno za důležitého partnera pouze Peru, kde měl být důraz kladen zejména na komerční spolupráci a rozvíjení činnosti s vysokými školami, jejichž vedení bylo považováno „za pokrokově orientované.“¹⁷³

Bolívie se potýkala v tomto období s vážnými ekonomickými problémy, jež měly za následek celkovou nestabilitu země. Ve vzájemných vztazích přetrvávalo i nadále zaměření na spolupráci v obchodní a hospodářské sféře. Ani podpis kulturní dohody v roce 1985 neznamenal výrazné zvýšení počtu kulturních počinů, mezi něž můžeme zařadit především pořádání menších výstav či promítání filmů. Jedinou opravdu fungující formou, byť převážně jednostranné spolupráce, bylo poskytování stipendií bolivijským studentům. Až v samém závěru sledovaného období, tedy koncem roku 1987, byl do Bolívie vyslán pracovník MZV a v roce následujícím také bolivijská vláda projevila zájem o prohloubení

¹⁷¹ AMZV, Porady kolegia 1953–1989, kniha 215, č. j. 96.719/80. Zásady pre rozvoj a vykonávanie kultúrnych, školských, vedeckých a zdravotníckých stykov so zahraničím na obdobie 1981–1985, Praha, 12. 5. 1980.

¹⁷² Ibid.

¹⁷³ Ibid.

spolupráce v kulturní oblasti, a tak mohla být zahájena jednání o konkrétní podobě prováděcího plánu ke kulturní dohodě.¹⁷⁴ V těchto letech se tedy podařilo uskutečnit větší počet kulturních počinů, především v oblasti filmu, ovšem vzájemná spolupráce byla výrazně omezena nedostatkem finančních prostředků na bolivijské straně.

Velmi podobný scénář se odehrával též v Ekvádoru, včetně komplikované vnitropolitické situace a prohlubující se ekonomické krize. Také zde se podařilo čs. představitelům dosáhnout podpisu kulturní dohody, ale ani v tomto případě nepřinesl tento akt očekávané zlepšení spolupráce. Jednotlivé kulturní počiny byly spíše sporadické a jistou konstantou v tomto ohledu bylo opět promítání filmů.¹⁷⁵

V hlavním informačním zdroji této práce, tedy fondech Dokumentace teritoriálních odborů a Teritoriální odbory tajné i obyčejné z Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR, nejsou dosud informace z 80. let vztahující se k Peru plně zpracované (podrobněji o tom viz podkapitola 1.1 této práce). K dispozici v rámci zmíněných fondů tak máme pouze dokumenty z posledních tří let sledovaného období, z nichž a rovněž z dalších zdrojů vyplývá, že určitá míra kulturní spolupráce s Peru v tomto období byla realizována. Výhodu v porovnání s oběma předchozími státy představovala již v minulé dekádě ratifikovaná kulturní dohoda, k níž se čs. strana snažila vždy každé dva až tři roky uzavírat prováděcí plán. Tato snaha však nebyla vždy úspěšná, nicméně i v letech, ve kterých tento dokument nebyl peruánskou stranou schválen, mohla pokračovat kulturní činnost pracovníků čs. velvyslanectví. Jednalo se zejména o

¹⁷⁴ AMZV, TO – T Bolívie, 1980–1989, č. j. 014.123/87-9. Informace o současném vývoji v Bolivijské republice a perspektiva vzájemných československo-bolivijských vztahů, Praha, říjen, 1987; AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 12, č. j. 679/88. Zpráva o kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických stycích ČSSR s Bolívií v roce 1988, La Paz, 4. 12. 1988.

¹⁷⁵ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 014.508/85-9. Zameranie a hlavné úlohy československej zahraničnej politiky voči Ekvádorskej republike, Praha.

pořádání filmových představení v Limě i v provinciích či umístování pořadů o ČSSR do peruánského rozhlasu a televize. I přes velmi obtížnou vnitropolitickou i ekonomickou situaci v zemi se podařilo uzavřít prováděcí plán ke kulturní dohodě na roky 1983–1985, jehož hlavní body však bylo pro čs. stranu obtížné plnit. Jedinou formou spolupráce ze strany Peru bylo v této době přijímání nabízených stipendií pro peruánské studenty ke studiu na vysokých školách v Československu.¹⁷⁶ V posledních dvou letech sledovaného období se počet uskutečněných aktivit i přínos peruánské strany mírně zvýšil a ani přetrvávající obtíže na politické scéně nezabránily udržení rozsahu kulturních styků. V novém prováděcím plánu na roky 1988–1990, původně připravovaném na rozmezí let 1986–1988, byly dokonce navrženy možnosti jejich dalšího rozvoje.¹⁷⁷ Ten se však vzhledem k listopadovým událostem roku 1989 v ČSSR odehrával za nově vzniklých politických podmínek v období, kterému se již tato práce nevěnuje.

4.4 KULTURNÍ DOHODY

Jednotlivé kulturní aktivity, které se dařilo zorganizovat v počátcích, ale také průběhu námi sledovaného období, byly ponejvíce výsledkem snah představitelů zastupitelských úřadů v daných státech, často za pomoci místních kulturních či vzdělávacích institucí a nežádka také dobrovolníků z řad příznivců

¹⁷⁶ AMZV, Porady kolegia, 1955–1989, kniha 230, s. 48, č. j. 75.526/82-OKS. Hodnocení kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických styků se zahraničím za rok 1981 a hlavní plán akcí na rok 1982, Praha, 29. 1. 1982; AMZV, Porady kolegia, 1955–1989, kniha 252, s. 59, č. j. 76.231/85-OKS. Hodnocení kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických styků se zahraničím v r. 1984 a plán hlavních akcí na r. 1985, Praha, 14. 2. 1985.

¹⁷⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 18. Podpis prováděcího programu ke Kulturní dohodě mezi ČSSR a Peru na léta 1988–1990, Lima, 10. 5. 1988.

a přátel Československa.¹⁷⁸ Oficiální právní rámec pro tento druh aktivit, na rozdíl od obchodní oblasti, dlouho chyběl. Vzhledem k tomu, že kulturní spolupráce podléhala daleko více zahraničně-politickému směřování zainteresovaných stran než reálné poptávce publika, začalo se o smluvních podkladech kulturních aktivit uvažovat relativně pozdě.

První zmínky na toto téma jsem zaznamenala ve zprávách z Bolívie z roku 1960, tedy tam, kde byly kulturní styky v tomto období ze všech tří zemí nejintenzivnější. V tomto roce byla podepsána dohoda mezi Československým rozhlasem a bolivijskou státní stanicí Radio Illimani. Při slavnostním aktu podpisu této dohody prohlásil vedoucí evropského odboru bolivijského ministerstva zahraničních věcí Evert Mendoza, že dohoda bude sloužit jako jeden z výchozích bodů pro jednání o mezistátní kulturní dohodě. Tato jednání měla být podle jeho slov zahájena ještě téhož roku po nástupu nového prezidenta k moci.¹⁷⁹ Oboustranný zájem byl doložen poměrně rychlým průběhem celého procesu, jehož zdárné naplnění mělo „znamenat, že dobrým kulturním stykům ČSSR s Bolívií se dostane oficiálního rámce a že na základě této dohody se budou kulturní, školské a vědecké styky mezi oběma zeměmi dále prohlubovat.“¹⁸⁰ Bolivijským prezidentem byl zvolen Víctor Paz Estenssoro, hlavní představitel Bolivijské revoluce, během jehož prvního volebního období v letech 1952–1956 „dobré kulturní styky“ započaly. Na jeho pozvání přicestoval do Bolívie počátkem roku 1961 náměstek ministra zahraničních věcí ČSSR Jiří Hájek jako vedoucí čs. mise dobré vůle a během této návštěvy pak byla dne 24. 1. 1961 podepsána kulturní dohoda

¹⁷⁸ Zde mám na mysli především členy společností, jejichž vznik a působení jsou popsány podrobně v podkapitole 4.2 této práce.

¹⁷⁹ MZV, TO – O Bolívie 1960–1964, č. j. 1312/60. Bolívie – Plán kulturních styků na rok 1961, La Paz, 23. 5. 1960.

¹⁸⁰ MZV, TO – O Bolívie 1960–1964, Podklad pro důvodovou zprávu k návrhu na uzavření kulturní dohody s Bolívií.

mezi oběma státy. Bolivijskou stranu při tomto aktu reprezentoval ministr zahraničních věcí Eduardo Arze Quiroga, který při slavnostním projevu zmínil dlouhou historii vztahů mezi čs. a bolivijským lidem reprezentovanou například osobou vědce Tadeáše Haenkeho, původem z českých zemí.¹⁸¹ Text dohody byl překvapivě stručný (návrh schválený bolivijským prezidentem obsahoval 6 článků, které zaplnily necelé dvě strany strojopisu¹⁸²) a koncipovaný ve velmi obecných mezích. Konkrétní náplň pak měla být projednána každé dva roky prostřednictvím zástupců smluvních stran v tzv. plánu kulturní spolupráce, jehož nedílnou součástí byla také součinnost v oblasti vědy a školství. První takový plán na léta 1962–1963 byl podepsán v září 1961 v Praze, a vzájemné styky se tak z kulturně-propagační roviny ve formě pravidelných filmových přehlídek a výstav pořádaných v Bolívii rozvinuly i do roviny politické. Mezi nejvýznamnějšími akty takové povahy můžeme jmenovat návštěvu bolivijského ministra školství Josého Fellmana Velarde v ČSSR v září 1961, v dubnu 1962 pak čs. ministr školství a kultury František Kahuda navštívil v rámci své cesty po Latinské Americe také Bolívii. Větší intenzita v oblasti školství se projevila také na úrovni materiální výpomoci ze strany ČSSR, když prakticky obratem po podepsání prováděcího protokolu ke kulturní dohodě do Bolívie dorazila zásilka třiceti beden školních pomůcek věnovaných na boj proti analfabetismu. Bolivijská strana projevila také zájem o spolupráci na výzkumném projektu indiánských etnik a významné archeologické lokality Tiwanaku, kterého se v roce 1963 zúčastnil pozdější ředitel Náprstkova muzea Václav Šolc.¹⁸³ Skutečná

¹⁸¹ NA, MZV VA III – Bolívie, zpráva z Rudého práva 25. 1. 1961.

¹⁸² Stěžejními byly v celém dokumentu Článek 2 a 3, v nichž jsou v několika bodech podrobněji rozvedeny metody a formy vzájemných kulturních vztahů. Celý text návrhu dohody viz příloha č. 2.

¹⁸³ MZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, Předání školních pomůcek bolivijskému MŠK k č. j. 031.655/61, La Paz, 8. 12. 1961; MZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, č. j. 089/62. Hodnocení plnění plánu kulturní spolupráce za I. pol. 1962, La Paz, 22. 6.

spolupráce tedy probíhala na velmi dobré úrovni, avšak záhy se dostavily nečekané komplikace se schválením kulturní dohody bolivijským kongresem. Zatímco čs. strana ratifikovala dokument v obvyklé lhůtě,¹⁸⁴ bolivijská strana tento akt neustále odkládala a k celé záležitosti přistupovala poněkud nedůsledně. Obdobný přístup byl zjištěn i v případě prováděcího plánu, o němž se více než rok po jeho podpisu v pravidelné hodnotící zprávě čs. ZÚ uvádí, že „dokonce pracovníci jak MŠK tak MZV ani nevěděli, co bylo v Praze podepsáno.“¹⁸⁵ Odkládání ratifikace dohody nebyla údajně záměrná a čs. strana byla udržována v naději, že se tak stane v nejbližší době, o čemž svědčí mj. poznámka v jedné z pravidelných zpráv ZÚ z následujících let, kde tehdejší *chargé d'affaires* Josef Rutta vyjadřuje jistotu, že ukončení celého procesu je „otázkou již jen několika dnů.“¹⁸⁶ Toto očekávání ovšem nebylo naplněno a místo něj se v jiné zprávě z roku 1963 uvádí, že dohoda již byla připravena ke schválení, nicméně tentokrát se vůbec nedostala na jednací pořad.¹⁸⁷ Podle informací ze sekretariátu kongresu to nebyl jediný případ, celkem bylo v tomto období takto odloženo schválení dvaceti osmi různých smluv. Čs. *chargé d'affaires* tak situaci vyhodnotil jako důsledek „celé řady vnitřních

1962; MZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 3, s. 159. Zpráva o kulturních, vědeckých a školských stycích s Latinskou Amerikou za II. čtvrtletí 1963.

¹⁸⁴ Během října a listopadu 1961 bylo prostřednictvím diplomatických nót bolivijské MZV informováno o schválení dohody čs. stranou a čs. ZÚ následně o převzetí této informace. Viz MZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 346. Dohoda o kulturní spolupráci mezi Československou socialistickou republikou a Bolivijskou republikou, Praha, 25. 8. 1970.

¹⁸⁵ MZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, č. j. 089/62. Hodnocení plnění plánu kulturní spolupráce za I. pol. 1962, La Paz, 22. 6. 1962. (pozn. V této zprávě se v názvu i samotném textu několikrát opakuje slovo kulturní napsané s kroužkem nad u.)

¹⁸⁶ MZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, č. j. 0145/62. Zpráva o kulturní činnosti za II. pololetí 1962, La Paz, 5. 12. 1962. Zde také *chargé d'affaires* vysvětluje situaci „pouze organizačními nedostatky na MZV, kdy byl text dohody v době, kdy parlament nezasedá, založen a později, po provedených změnách v personálním obsazení MZV, bylo na něj zapomenuto.“

¹⁸⁷ MZV, TO – O Bolívie 1960–1964, č. j. 1003/63. Kulturní dohoda mezi ČSSR a Bolívií – ratifikace boliv. stranou, La Paz, 4. 1. 1963.

problémů země, s kterými se kongres po dobu svého zasedání musel zabývat.¹⁸⁸ Vzhledem k tomu, že kongres měl znovu zasedat až v srpnu 1963, zdárné završení tohoto postupu bylo opět oddáleno. Ani následujícího roku nebylo dosaženo kýženého výsledku a vzhledem k dvouleté periodicitě stanovení prováděcího plánu ke kulturní dohodě, bylo nyní potřeba nalézt shodu i nad tímto novým dokumentem. Prováděcí plán na roky 1964–1965 byl sice dojednán, ale ani koncem března 1964 nebyl podepsán bolivijským ministrem zahraničních věcí, což bylo ze strany čs. diplomatů považováno za důsledek „neustálých změn ve vládě i na ministerstvech, jakož i mimořádné politické situace v zemi, což vedlo nejen u nás, ale i u jiných států k odkládání naléhavých aktů.“¹⁸⁹ Po zbývající dobu působení čs. zahraniční mise v Bolívii (30. 10. 1964 byli čs. diplomaté vypovězeni ze země) tyto otázky postupně ustupovaly do pozadí a z pravidelných zpráv je zřejmé, že politická atmosféra v Bolívii nebyla příhodná k řešení podobných záležitostí. Poslední zprávou k tématu kulturní dohody v tomto období je stručná zmínka o předpokládaném podpisu protokolu o kulturní, školské a vědecké spolupráci na léta 1965–1966, který se měl uskutečnit v I. čtvrtletí 1965 a který se vzhledem k uvedeným skutečnostem nerealizoval.¹⁹⁰ Diplomatické styky byly znovu obnoveny v březnu roku 1970 po sérii obvyklých protokolárních jednání, jejichž součástí byla také cesta státního tajemníka MZV Václava Pleskota v čele mise dobré vůle do Bolívie, kde pobýval ve dnech 11. až 14. září 1969. Na závěr jeho pobytu bylo podepsáno společné komuniké s bolivijským ministrem zahraničních věcí Gustavem Medeirosem Querejazuem, v němž se kromě dalších společných kroků oba představitelé shodli na prosazování

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ MZV, TO - O Bolívie 1960–1964, č. j.1299/64 Podepsání prováděcího plánu kulturních styků 1964 - 65, La Paz, 25. 3. 1964.

¹⁹⁰ MZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 4, s. 47. Čtvrtletní přehledy styků.

jednotlivých bodů zakotvených v kulturní dohodě podepsané v lednu 1961 a také na pokračování v jednáních o uzavření dohody o vědeckotechnické spolupráci a obchodní dohody.¹⁹¹ Tyto poté byly v poměrně krátké době uzavřeny (obě byly podepsány v La Pazu dne 6. 9. 1972).¹⁹² Po znovunavázání vzájemných vztahů byla kulturní agenda velmi upozaděna a situace zůstala v podstatě nezměněna až do konce 80. let. Po celou tuto dobu stál v čele našeho ZÚ v La Pazu pracovník ministerstva obchodu (poslední v této funkci byl Zdenko Flat), který zároveň zastával funkci obchodního rady, a těžiště jeho práce tedy spočívalo právě v oblasti obchodní. Na pozici vedoucího ZÚ byl vystřídán pracovníkem ministerstva zahraničních věcí až v listopadu 1987, kdy se kromě ekonomických vztahů do běžné agendy úřadu opět vrátila také spolupráce v oblasti politické, kulturní, školské a vědeckotechnické. Změna na postu vedoucího ZÚ byla zvažována již v roce 1984, avšak pro nejistou perspektivu politického vývoje v Bolívii nebyla realizována.¹⁹³ Kulturní dohoda, jejíž první verze z roku 1961 nikdy nenabyla právní platnosti, byla podepsána v Praze až v roce 1985 a v platnost vstoupila až o pět let později.¹⁹⁴ Podrobnosti a peripetie tohoto vývoje ovšem zprávy z prostudovaných fondů nezachycují.

V případě Ekvádoru se první zmínka o kulturní dohodě objevuje v souvislosti s pobytem čs. mise dobré vůle v několika

¹⁹¹ MZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 48–49. Comunicado, La Paz, 14. 9. 1969.

¹⁹² MZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 308. Společně přijaté dokumenty, Praha, 30. 11 1977.

¹⁹³ AMZV, TO – T Bolívie, 1980–1989, č. j. 011.566/87-9. Zpráva k návrhu na změnu ve vedení velvyslanectví ČSSR a Bolivijské republiky.

¹⁹⁴ MZV. Evidence mezinárodních smluv mezinárodněprávního odboru MZV. *Bolívie. Seznam platných mezinárodních smluv s Českou republikou* [online]. MZV ČR. [cit. 19.1.2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/bolovie/smlouvy/index.html.

zemích Latinské Ameriky v roce 1961 vedené náměstkem ministra zahraničních věcí Jiřím Hájkem, který podepsal smluvní dokument o kulturní spolupráci s Bolívií krátce před tím, než se mise přesunula do Ekvádoru. Text této dohody pak čs. *chargé d'affaires* Stanislav Novotný předložil ekvádorskému ministru zahraničních věcí, ministru školství a předsedovi Domu ekvádorské kultury Ministr zahraničních věcí Chirriboga však projevil zájem o přednostní projednání a podpis smlouvy obchodní, jejíž návrh měl pro tuto příležitost již připraven, popřípadě o současný podpis obou dokumentů.¹⁹⁵ Ani jeden nakonec v tomto roce podepsán nebyl a nová jednání se uskutečnila až na počátku 70. let, kdy se obě strany snažily rozvinout či prohloubit spolupráci po několikaletém období přerušení diplomatických vztahů (1962-1968). Obchodní vztahy nezanikly ani v tomto období, nicméně stále nebyly ošetřeny platnou smlouvou, o niž ekvádorská strana opět projevila prvořadý zájem. Současně bylo „ekvádorskými nejvyššími místy“ navrženo sjednání dohody o vědecko-technické spolupráci, kulturní dohody a rovněž dohody na úseku zdravotnictví. V překvapivě rychlém sledu, konkrétně v průběhu roku 1971 pak byly podepsány i ratifikovány první dvě jmenované, tedy obchodní smlouva, která vstoupila v platnost 14. 2. 1971, a dohoda o vědecko-technické spolupráci, která vstoupila v platnost 1. 3. 1973.¹⁹⁶ V případě kulturní dohody ekvádorská strana příliš nespěchala, podobně jako tomu bylo v Bolívii. Československo v této otázce zaujímal zcela opačný postoj, jak plyne z některých dokumentů, např. tzv. plánu práce na II. pololetí roku 1972, v němž je podpis kulturní dohody

¹⁹⁵ AMZV, TO – O Ekvádor, 1960–1964, karton 1, č. j. 147/61. Zpráva o pobytu mise dobré vůle v Ecuadoru 12. – 18. února 1961, Quito, 24. 2. 1961.

¹⁹⁶ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 1, s. 369. Vývoj a vztahy ČSSR s Ecuadorem, 11. 11. 1970; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 1, s. 392, Vztahová zpráva za IV. čtvrtletí 1971; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 8, s. 323. Vztahová zpráva – Smluvní dokumenty, Quito, 2. 2. 1979.

uveden jako jeden z hlavních úkolů.¹⁹⁷ Kulturní spolupráce tak nadále probíhala bez právního rámce, což dle mínění tehdejšího velvyslance Bedřicha Pištory bránilo v jejím dalším rozvoji. Situaci nezjednodušil ani podpis kulturní dohody Ekvádoru s Rumunskem v roce 1974, s Maďarskem v roce 1975 a údajná příprava podpisu s Polskem a Sovětským svazem. Rovněž dosavadní politický vývoj nenaznačoval, že by ekvádorská strana v blízké době zaujala iniciativnější přístup. Sovětský svaz a později také Německá demokratická republika jsou v pravidelných zpravodajských relacích uváděni jako nejaktivnější pořadatelé kulturních událostí, jakož i pobytů uměleckých souborů či vědeckých pracovníků.¹⁹⁸ V lednu 1977 byl v souladu s plánem čs. ZÚ na tento rok v oblasti kulturních styků předložen ekvádorskému Ministerstvu výchovy návrh kulturní dohody, k němuž však tehdejší vojenské vedení státu zaujalo negativní stanovisko s doporučením vyčkat příští občanské vlády.¹⁹⁹ I přes tento váhavý přístup ze strany Ekvádoru představovalo uzavření kulturní dohody pro Československo významný úkol, který aktivně převzal nástupce Bedřicha Pištory, velvyslanec Lubomír Hrdlička. Také pracovníci MZV v Praze vyvíjeli tlak na ekvádorské představitele, a to skrze zastupitelství Ekvádoru v ČSSR. V létě 1978 předal vedoucí latinsko-amerického teritoriálního odboru FMZV Richard Ježek španělský text návrhu kulturní dohody (viz příloha č. 3) tehdejšímu *chargé d'affaires* ekvádorského velvyslanectví v Praze Roberto Bartusovi, obeznámil ho s doposud neúspěšnými snahami

¹⁹⁷ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 1, s. 4. Hlavné úlohy plánu práce teritoria Ecuador na II. polrok 1972.

¹⁹⁸ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 4, s. 298, č. j. 1468/74. Hodnocení KŠVZS za první pololetí 1974, Quito, 19. 7. 1974; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 5, s. 150, č. j. 2559/75. Hodnocení KŠVZS za rok 1975, Quito, 28. 10. 1975; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 6, s. 74, č. j. 3560/76. Hodnocení KŠVZS za rok 1976, Quito, 5. 11. 1976.

¹⁹⁹ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 303, č. j. 04/77. Plán práce čs. ZÚ Quito na rok 1977, Quito, 4. 1. 1977; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 115, č. j. 4695/77. Průběh a výsledky KŠVZS v roce 1977, Quito, 26. 11. 1977.

výše zmíněných čs. velvyslanců v Ekvádoru a požádal ho o zapojení ekvádorského ZÚ v Praze do celého procesu. Roberto Bartus, potomek čs. krajana, přislíbil okamžité doporučení urychleného schválení vzájemné dohody, neboť dle jeho názoru bylo „v zájmu obou stran realizovat tuto dohodu co nejdříve.“²⁰⁰ Ani tento postup nepřinesl kýžený výsledek. Po sedmi letech vojenské vlády byl v srpnu roku 1979 v Ekvádoru demokraticky zvolen prezident Jaime Roldós Aguilera, do jehož vlády byly čs. stranou vkládány v otázce podpisu kulturní dohody jisté naděje. Ty však byly záhy opět zmařeny, když tehdejší čs. velvyslanec Lubomír Hrdlička v dopise latinsko-americkému odboru FMZV doslova říká: „Stejně jako představitelé vojenské vlády, tak i ministři Roldósovy vlády a vedoucí pracovníci ministerstva zahraničních věcí v Quito mohou jen slibovat a hovořit o vhodnosti uzavření takovéto dohody.“²⁰¹ Sjednání nových dokumentů v kulturní, ale i politické oblasti označil za nepřicházející v úvahu. V roce 1980 se tak i přes veškeré aktivity čs. ZÚ v Quito ekvádorská strana k návrhu kulturní dohody ani nevyjádřila.²⁰² Obrat v celé záležitosti nastal již následujícího roku, kdy se čs. představitelům podařilo vzbudit zájem ekvádorské strany, dokončit vypracování textu dohody, a dokonce se zaměřit také na přípravu podmínek k ratifikaci dokumentu v ekvádorském parlamentu. Pracovník FMZV v Praze vyhodnotil tuto situaci slovy o existenci „reálných předpokladů, že v blízké budoucnosti dojde k podpisu kulturní dohody.“²⁰³ Po dlouhých letech usilování ze strany

²⁰⁰ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 8, s. 131, č. j. 99.928/78-9. Záznam z rozhovoru dr. R. Ježka, vedoucího 9. t. o. s panem Roberto Bartusem, chargé d'affaires ekvádorského velvyslanectví, Praha, 6. 6. 1978.

²⁰¹ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 036/80. Dopis velvyslance L. Hrdličky FMZV – 9. t. o., Quito, 17. 6. 1980.

²⁰² AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 016.537/80-9. Zameranie a hlavné úlohy československej zahraničnej politiky voči Ekvádorskej republike, Praha, 1980.

²⁰³ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 016.702/81-9. Informácie o plnení „Zameranie a hlavných úloh čs. zahraničnej politiky voči Ekvádorskej republike“,

ČSSR byl tedy nyní Ekvádor ochoten vést o uzavření dohody alespoň jednání, která byla podpořena také návštěvou náměstka ministra zahraničních věcí Stanislava Svobody v Ekvádoru koncem listopadu roku 1982. Při této příležitosti tehdejší ekvádorský ministr zahraničních věcí Luis Valencia Rodríguez navrhl realizovat podpis kulturní dohody během jeho plánované oficiální návštěvy ČSSR v průběhu následujícího roku. Ta se opravdu uskutečnila v září 1983 a byla hodnocena velmi pozitivně jak z hlediska politického, tak i bilaterálního, neboť obě strany shledaly dosud nevyužité možnosti ve všech sférách spolupráce.²⁰⁴ Podpis kulturní dohody dne 13. 9. 1983 tedy sliboval další rozvoj dosavadních vztahů, které se doposud omezovaly zejména na promítání filmů a pořádání výstav. K velkému obratu však nedošlo ani po podpisu dohody, neboť ekvádorský parlament ji schválil téměř po třech letech, tedy 17. 2. 1986.²⁰⁵ Smlouva konečně vstoupila v platnost v roce 1987, kdy byla schválena také ekvádorským prezidentem, nicméně konkrétní kroky k výraznějšímu rozvoji kulturních vztahů učiněny nebyly, neboť až do roku 1989 nebyl ekvádorským MZV schválen prováděcí protokol ke kulturní dohodě, který pracovníci čs. ZÚ předložili na příslušné oddělení již v květnu 1987.²⁰⁶ V tomto období však z hlediska mezinárodní politiky tehdejšího Československa Ekvádor již dále nefiguroval mezi nejdůležitějšími zeměmi Latinské Ameriky.

Na rozdíl od obou výše popsaných případů se v dokumentaci vztahující se k Peru první zmínky o kulturní dohodě objevují až

Praha, 30. 11. 1981; AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 0104/82. Zpráva o činnosti ZÚ v Quitu v r. 1981.

²⁰⁴ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 015.467/83-9. Informácie o priebehu a výsledkoch oficiálnej návštevy ministra zahraničných vecí Ekvádorskej republiky Luisa Valenciu Rodrígueza v ČSSR v dňoch 11.-14. septembra 1983, Praha 20. 10. 1983.

²⁰⁵ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 015.807/86-9. Informace o plnění „Zaměření a hlavních úkolů zahraniční politiky vůči Ekvádorské republice, Praha 23. 12. 1986.

²⁰⁶ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 0100/89. Ekvádor – Plnenie Zamerania zahraničnej politiky ČSSR z r. 1989, Quito, 20. 2. 1989.

počátkem 70. let. Konkrétně to bylo v roce 1970, kdy byl úkol dokončit jednání o uzavření kulturní dohody a také dohody o vědecko-technické spolupráci uveden jako první bod v plánu práce čs. ZÚ na tento rok v kulturně-propagační oblasti. V podrobnějším rozpisu tohoto úkolu je uvedeno, že tehdejší vnitropolitická situace v Peru umožňovala „permanentní kulturní propagaci“ a širší spolupráce v této oblasti by mohla být umožněna zájmem peruánské strany o uzavření kulturní dohody. Bilaterální jednání o této a také o meziuniverzitní dohodě mezi Univerzitou Karlovou v Praze a Univerzitou San Marcos v Limě byla zahájena hned v prvním čtvrtletí 1970.²⁰⁷ Také peruánský velvyslanec v Praze Jaime Heredia Cabieses urgoval na příslušném odboru ministerstva zahraniční podpis kulturní dohody, a to v souvislosti s možností čs. spolupráce na projektu vybudování čtyřleté odborné školy Instituto Técnico Superior v Limě. Tato instituce měla být společným projektem zemí andské skupiny (Bolívie, Ekvádoru, Chile, Kolumbie, Peru, Venezuely) a organizace UNESCO, která by hradila veškeré náklady, přičemž Československo by zde mohlo uplatnit své pedagogy a rovněž dodat technické vybavení školy. Kulturní dohoda by dle slov peruánského velvyslance řešení projektu usnadnila a přispěla by k prohloubení spolupráce také v oblasti vědy, školství a techniky.²⁰⁸ Čs. strana tedy vypracovala návrh textu, který byl předán ještě v prosinci roku 1970 peruánskému ZÚ v Praze, nakonec ovšem tento akt zůstal bez odezvy. Kromě vyjádření designovaného velvyslance v Peru Oldřicha Kaisra (jeho nominace byla nakonec zrušena) vypracovaného v Praze dne 13. 3. 1970 se k výše zmíněnému projektu v prostudované dokumentaci nenacházejí žádné další zprávy, z čehož lze usuzovat, že se

²⁰⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, k. 4, s. 2, 5 Plán práce ZÚ Lima na rok 1970; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, k. 4, s. 103, Vztahová zpráva za 1. čtvrtletí 1970.

²⁰⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 4, s. 249, č. j. 104.106/70-6. Záznam o přijetí peruánského velvyslance Joaquína Heredii Cabiese, Praha, 19. 2. 1970.

nerealizoval. Z dopisu tehdejšího čs. *chargé d'affaires* v Peru Věroslava Vágnera vedoucímu 6. teritoriálního odboru MZV Stanislavu Svobodovi vyplývá, že smluvní opatření v kulturní oblasti by pravděpodobně nepřineslo očekávané prohloubení dosavadní spolupráce, neboť „peruánská strana nemá dosud dostatečné možnosti plnění kulturních závazků vůči nám.“ Dle jeho názoru by ani čs. strana nebyla schopna uspokojivě naplňovat smluvně ukotvené závazky, jelikož jeho dosavadní návrhy, žádosti a výzvy ke spolupráci nebyly z pražského ústředí nijak reflektovány a rovněž vybavení čs. velvyslanectví kulturně-propagačním materiálem (filmy, hudebními pořady atd.) bylo naprosto neuspokojivé.²⁰⁹ V létě roku 1971 byla do Peru vypravěna čs. obchodní delegace vedená náměstkem ministra zahraničního obchodu Ivánem Peterem, během jejíž návštěvy byla kromě dohod ekonomického charakteru podepsána také dohoda o vědecko-technické spolupráci, která vstoupila v platnost o dva roky později. Dále byla ustanovena smíšená čs.-peruánská komise, která měla napomáhat další spolupráci a sledovat plnění již uzavřených dohod.²¹⁰ Možnost uzavření kulturní dohody zůstávala prozatím pouze v jednání, ovšem vzhledem k významu Peru, které bylo ze všech latinskoamerických států v tomto období spolu s Kubou a Chile nejvýznamnějšími partnery ČSSR, se tento bod stále objevoval jako jeden z nejvýznamnějších úkolů čs. zahraniční politiky v kulturní oblasti. Hlavní iniciativu tedy převzala čs. strana a prostřednictvím tehdejšího velvyslance v Peru Josefa Mejstříka působila na představitele peruánského MZV, i přes zjevnou nemožnost dodržet reciprocitu v počtu případných kulturních aktivit a v jejich finančním

²⁰⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 4, s. 33, č. j. 018/70. Dopis Věroslava Vágnera vedoucímu 6. t. o. MZV, Lima, 13. 6. 1970.

²¹⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 85. Vztahové zprávy za III. čtvrtletí 1971; informaci o podpisu Dohody o vědecko-technické spolupráci přinesly také hlavní limské deníky *El Peruano* (6. 7. 1971) a *El Comercio* (7. 7. 1971) AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 103, 105.

zajištění ze strany Peru. V rámci těchto jednání navrhl generální tajemník peruánského MZV Carlos García Bedoya možnost podpisu kulturní dohody během případné návštěvy čs. ministra zahraničních věcí Bohuslava Chňoupka v Peru, kterou při této příležitosti označil za užitečnou.²¹¹ V říjnu roku 1973 pak čs. představitelé již podruhé odevzdali návrh textu kulturní dohody peruánskému MZV, aby toto mohlo zahájit připomínkové řízení. I přes zájem veřejnosti, kulturních institucí i oficiálních míst o čs. kulturu nepředpokládal čs. ZÚ v Peru rychlý průběh uzavření kulturní dohody. Podle názoru velvyslance Mejstříka mohly k podpisu dohody přispět plánované návštěvy peruánských vládních činitelů v ČSSR.²¹² Kulturní dohoda (celé znění dokumentu viz příloha č. 4) byla naproti veškerým očekáváním podepsána 14. 11. 1974 v Limě během oficiální návštěvy čs. ministra zahraničních věcí Bohuslava Chňoupka jím a jeho peruánským protějškem, brigádním generálem Miguelem A. de la Flor Vallem.²¹³ Obdobně jako tomu bylo v případě Bolívie a Ekvádoru i peruánským představitelům trvala ratifikace dohody několik let. Peruánská vláda schválila text 21. 12. 1976, o čemž čs. stranu informovala až v lednu následujícího roku. Dohoda kromě velmi obecně formulovaných článků o kulturní spolupráci obsahovala také neurčitou zmínku o konkrétních podmínkách spolupráce, které měly být zahrnuty v protokolech uzavřených mezi příslušnými institucemi obou zemí. Peruánská strana v tomto ohledu preferovala předložení návrhu čs. stranou, k němuž měla následně předkládat protinávrh, či doplňující návrh. Schvalovací

²¹¹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 6, s. 81. Záznam o rozhovoru velvyslance ČSSR Josefa Mejstříka s ředitelem odboru kultúry peruánského ministerstva zahraničních věcí Roca Reyom, dňa 7. novembra 1972; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 6, s. 84. Záznam z rozhovoru s gen. tajemníkem peruánského MZV dne 9. 11. 1972.

²¹² AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 8, s. 131, č. j. 1113/74. Kultúrno-propagačná správa za rok 1973, Lima, 8. 2. 1974.

²¹³ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 8, s. 174–179. Kulturní dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Peruánské republiky.

řízení prováděcích protokolů bylo dle názoru tehdejšího čs. kulturního přidělence na ZÚ v Limě Petra Sinkuly zdoluhavé, a proto v praxi probíhala kulturní výměna jen na základě kulturní dohody. V lednu 1977 mělo Peru platný dvouletý prováděcí protokol pouze s Maďarskem, s Mexikem jeho platnost již vypršela, ale obě strany dokument nadále považovaly za platný.²¹⁴ Lze proto považovat za úspěch, že prováděcí protokol o kulturní spolupráci mezi Peru a ČSSR na roky 1977–1979, sjednaný 1. 7. 1977 smíšenou čs.-peruánskou komisí v Praze, vstoupil v platnost již 29. 8. 1977.²¹⁵ Poslední dokument tohoto typu, který se vztahoval k období 1988–1990 (původně čs. stranou vypracovaný již na léta 1986–1988) byl zástupci obou zemí podepsán 6. 5. 1988 v Limě.²¹⁶

Z výše popsaného je zřejmé, že převážná většina kulturních počínů realizovaných ve zkoumaném období byla uskutečněna i bez právního rámce. V následující kapitole uvádím konkrétní aktivity, jaké se čs. zástupitelům dařilo v daných podmínkách uskutečňovat.

²¹⁴ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 428–429. Záznam z rozhovoru kulturního přidělence čs. ZÚ Lima s vedoucím odboru kulturních styků peruánského MZV, velvyslancem Carlos Jimémez Vázquez de Velasco, konaného dne 20. 1. 1977, Lima.

²¹⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 410. Záznam z jednání o Prováděcím plánu ke Kulturní dohodě mezi ČSSR a Peruánskou republikou na léta 1977–1979, Praha, 4. 7. 1977; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 90, č. j. 1973/77. Prováděcí plán ke kulturní dohodě s Peru, Lima, 5. 9. 1977.

²¹⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 18. Podpis Prováděcího programu ke Kulturní dohodě mezi ČSSR a Peru na léta 1988–1990, Lima, 10. 5. 1988.

5. KULTURNÍ AKTIVITY ČESKOSLOVENSKA V ANDSKÝCH STÁTECH

Kulturní spolupráce v podobě, jaké se bude věnovat tato stěžejní část práce, byla započata až v průběhu 50. let 20. století. Z celé škály kulturních, školských, vědeckých i sportovních aktivit, organizovaných čs. představiteli v cílových zemích, jsem si vzhledem k rozsahu informací v pramenné základně vybrala tři nejčtetnější a také nejpodrobněji zdokumentované okruhy – prezentaci čs. kinematografie, pořádání výstav a také rozhlasové a televizní vysílání. Nejpočetnější, a tudíž první popisovanou skupinu tvořila filmová představení.

5.1 FILM

Film bývá jako umělecké médium obvykle řazen mezi komunikační prostředky s největším dosahem a vlivem. Příprava a realizace filmového představení či projekce je ve všech ohledech nenáročná, nevyžaduje kromě samotného filmu a promítacího přístroje žádné další technické vybavení, k přemísťování a manipulaci s filmovou cívkou není kromě osoby promítače potřeba speciální pracovní síly a rovněž nároky na prostory nepřesahují obvykle dostupné možnosti. Všechny tyto faktory patrně vedly k tomu, že československá filmová produkce byla hojně a úspěšně využívána jako zdroj informací o naší zemi přístupný poměrně širokému publiku. Filmu se tedy budu z celé škály kulturních aktivit věnovat jako prvnímu.

Dlouhá tradice československého filmového průmyslu na světové úrovni jistě v těchto aktivitách napomáhala. V počátečním období mého zájmu byly nejčastěji promítány krátkometrážní filmy s dokumentární, vědeckou či sportovní tematikou a velké oblibě se

těšily také animované či loutkové snímky, jejichž kvalita byla nesporná. Pokud zde zmiňujeme počáteční období je nutné dodat, že mezi roky 1945 a 1954 nemáme o šíření naší filmové produkce v Latinské Americe žádné zprávy. Je také třeba říci, že s výjimkou Bolívie nebylo v tomto období filmu využíváno komerčně, i když snahy čs. strany o komercializaci zaznamenány byly. Nejčastěji tak v 50. letech byla organizována filmová představení či filmové večery našimi zahraničními úřady ve spolupráci s lokálními kulturními institucemi (např. Dům ekvádorské kultury, Bolivijský filmový institut) a později také s tzv. společnostmi přátel ČSSR, buď v jejich vlastních prostorách, nebo díky jejich aktivitám ve školách a univerzitách či jiných veřejných institucích. V pozdějším období, zejména v 70. a 80. letech, byly prezentovány ve větší míře také celovečerní filmy, a to zejména v rámci tzv. Dnů či Týdnů čs. filmu a méně též jako součást programu lokálních filmových festivalů. V tomto období byly také např. v Peru navázány vztahy na komerční úrovni, které byly z hlediska koncepce kulturních vztahů považovány za stěžejní. O nich se ovšem v dostupných fondech nachází jen sporadické informace, neboť tyto aktivity spadaly do pracovní náplně státního podniku Československý Filmexport.²¹⁷ V Národním archivu se sice středně obsáhlý fond s tímto názvem a časovým rozpětím mezi lety 1957–1991 nachází, nicméně je stále

²¹⁷ Československý Filmexport vznikl v roce 1957 při reorganizaci instituce Československý film. Cílem této organizace byl „dovoz a vývoz filmů s monopolním oprávněním k získávání zahraničních monopolů pro ČSSR (i pro TV), k prodeji a půjčování monopolů čs. filmů do zahraničí, jakož i k dovozu a vývozu osvětleného filmu.“ Součástí Filmexportu tvořila i Komise pro propagaci filmem v zahraničí, která měla za úkol zviditelňovat Československo v cizině. Její členové pořádali nekomerční promítání filmů po celém světě. Projekce často doprovázely různé doprovodné akce, přednášky, besedy, semináře a podobně. Nejčastěji se promítalo ve školách, kulturních domech, filmových klubech a nejrůznějších institucích a organizacích. Výběr filmů často ovlivňovala místní cenzura, druh publika a samozřejmě i politické a kulturní okolnosti. Podrobněji k tomu viz POLÁČKOVÁ, Barbora. *Propagace českého filmu v zahraničí*. Brno, 2014. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta [online]. [cit. 26.7.2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/397755/fss_b/Propagace_ceskeho_filmu_v_zahranici_final.pdf.

nezpracovaný a na základě informací pracovníků NA ČR jeho zpracování není v blízké budoucnosti plánováno.

Prezentace čs. filmové tvorby byla zejména v počátcích zkoumaného období komplikována nízkým počtem příhodných snímků ve filmotékách čs. ZÚ, dále také nevhodnou volbou filmů ze strany Čs. státního filmu a častou absencí španělských titulů, což představovalo omezení možností prezentace širšímu publiku. I tyto nedostatky byly postupně překonány a díky poměrně snadné realizaci filmových představení i mimo hlavní město a velkému zájmu místních obyvatel mohla československá filmová tvorba proniknout i do dosti vzdálených a odlehlých koutů jihoamerického subkontinentu a tamní diváci měli možnost zhlédnout velmi často aktuální snímky nesporné kvality.²¹⁸

5.1.1 Československý film v Bolívii

Jak už jsem zmínila výše, nejaktivnější spolupráce Československa v počátečním období našeho zájmu probíhala s Bolívií a bylo to právě tam, kde se již v polovině 50. let jednalo o navázání i obchodních styků v oblasti filmového průmyslu. Počátkem roku 1954 informoval čs. ZÚ v Buenos Aires o zájmu ředitele Bolivijského kinematografického institutu (*Instituto Cinematográfico Boliviano*) pana Walda Cerruta s manželkou navštívit ČSR v rámci jejich studijní cesty po Evropě. V Praze se chtěl Waldo Cerruto seznámit s čs. filmovým průmyslem a prozkoumat možnosti nákupu vybavení pro plánované bolivijské

²¹⁸ Podrobné informace o promítaných filmech jsou dostupné na webových stránkách Česko-Slovenské filmové databáze <https://www.csfd.cz>. Pokud u některých snímků nejsou v této práci uvedeny doplňující informace o režisérovi či roku natáčení, nebyly v této databázi ani jinde nalezeny.

filmové laboratoře.²¹⁹ Příslušné úřady v ČSR neměly proti návštěvě námitek možná i z toho důvodu, že Waldo Cerruto byl švagrem tehdejšího bolivijského prezidenta Víctora Paze Estenssora a jeho manželka dcerou bolivijského krajana Morávka. O samotném uskutečnění návštěvy a plánovaných obchodních aktivit se však další zprávy nezmiňují. Zde je třeba mít na paměti, že v říjnu roku 1954 byl v La Pazu otevřen zastupitelský úřad, který převzal odpovídající agendu z Buenos Aires a jehož činnost byla zpočátku limitována omezeným personálním obsazením. Již následujícího roku byla uskutečněna návštěva delegace Čs. státního filmu v několika zemích Latinské Ameriky, včetně Bolívie. Zástupci Čs. státního filmu František Šolc a Richard Falbr navštívili během tříměsíční cesty osm zemí (Brazílii, Uruguay, Argentinu, Bolívii, Peru, Kolumbii, Kubu a Mexiko) a jednali zde zejména o výměně a v menší míře též o komerčním užití filmů. V Bolívii se setkali s výše zmiňovaným Waldem Cerrutem a dalšími představiteli vznikající bolivijské kinematografie, s nimiž byla dohodnuta vzájemná výměna krátkých filmů. U příležitosti jejich návštěvy byl v téměř každé zemi, kterou projížděli, promítnut nejnovější film Karla Zemana *Cesta do pravěku*.²²⁰ V roce 1955 uspořádali pracovníci čs. ZÚ promítání všech krátkých i dlouhých filmů, které měli k dispozici, na univerzitách, školách druhého stupně a v dalších mládežnických či sportovních organizacích v hlavním městě i mimo něj. Filmy sklidily vždy značný úspěch, a proto bylo jejich promítání zařazeno jako důležitá součást kulturní činnosti v Bolívii i do pracovního plánu ZÚ na další roky. Jak ovšem vyplývá ze zprávy tehdejšího čs. tituláře Josefa Hokeše z dubna roku 1957 prezentace naší filmové tvorby nebyla i přes deklarované možnosti příliš úspěšná. Jako hlavní

²¹⁹ AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1954, č. j. 002551/54-II/4/Puš. Pozvání tří kulturních pracovníků do ČSR, Praha, 10. 4. 1954.

²²⁰ AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, č. j. 1743/55. Delegace Čs. státního filmu v La Pazu, La Paz, 22. 7. 1955.

důvod této situace jsou zmiňovány zejména nevhodný výběr zasílaných snímků či neodeslání těch požadovaných. Autor zprávy též poukazuje na vzrůstající zájem bolivijských diváků o politický a zejména hospodářský vývoj v ČSR, v němž dle jeho názoru spatřovali příklad pro řešení různých problémů ve své zemi. Vzhledem k velké negramotnosti především venkovského obyvatelstva tak film považoval „za jednu z nevhodnějších forem, jak přiblížit a ještě více seznámit bolivijský lid s našimi budovatelskými úspěchy.“²²¹ Žádal proto o zasílání filmů se zemědělskou tematikou a vědeckých a sportovních snímků, z nichž ty doposud promítuté (např. dokumentární film Jana Fuksy z roku 1950 *Navracený zrak* nebo sportovní snímek Martina Friče a Jána Kadára *Spartakiáda* z roku 1955) zaznamenaly značný divácký úspěch. Z celovečerních snímků pak vyslanectví projevilo zájem o film *Cesta do pravěku*, který byl prezentován zástupci ČSF během jejich cesty po Latinské Americe. Velký ohlas mezi širokou veřejností zaznamenal také celovečerní dokument *Mladé dny* z roku 1955 (na kterém se mimo jiné podílela i významná režisérská dvojice Ján Kadár – Elmar Klos) zachycující průběh prvního spartakiádního ročníku. Tento film byl promítán v mnoha bolivijských městech a obcích, často ve spolupráci s Centrem čs.-bolivijského přátelství.²²²

Pro užší okruh diváků z řad politiků, diplomatických pracovníků, obchodních partnerů či univerzitních studentů byla vedením čs. ZÚ v průběhu roku 1957 uspořádána menší filmová představení, na nichž byly prezentovány následující krátké dokumentární a animované filmy: *Mozartova Praha* režiséra Františka Šulce z roku 1956, *Zátopek* Pavla Blumenfelda z roku 1954, *Šest dní v Ga-Pa* Františka Papouška z roku 1956, *Mládí naši*

²²¹ AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, č. j. 060/57. Bolívie-propagace čs. filmem, La Paz, 12. 4. 1957.

²²² Ibid.

vlasti Martina Fryče z téhož roku, výše zmiňovaný *Navrácený zrak* a animovaný snímek ze série příběhů o panu Prokoukovi *Pan Prokouk, přítel zvířátek* Karla Zemana z roku 1955. Celovečerní snímek Čeňka Duby z roku 1956 *Synové hor*, ani válečné drama Jiřího Sequense st. z téhož roku *Neporažení* nemohly být použity pro původně zamýšlenou prezentaci ve velkých kinosálech, neboť byly zaslány pouze kopie s nízkým rozlišením.²²³

Na podzim roku 1959 uspořádalo čs. vyslanectví ve spolupráci s filmovou společností *Illimani Cinematográfica Boliviana* v hlavním městě galapředstavení, na kterém byly uvedeny tři aktuální snímky čs. produkce. Hlavním z nich byl *Vynález zkázy* Karla Zemana z roku 1958, dále *Dědeček automobil* Alfréda Radoka z roku 1956 a *Černý prapor* Vladimíra Čecha z roku 1958. Představení bylo jistě významnou kulturní událostí, neboť se ho zúčastnilo asi dvě stě osob, mezi nimiž nechyběli zástupci bolivijského kulturního i politického života, tisku, rozhlasu a diplomatických kruhů. Za všechny jmenujme viceprezidenta republiky, předsedu poslanecké sněmovny či 1. tajemníka velvyslanectví USA.²²⁴ Společnost *Illimani* také úspěšně uváděla čs. snímky (do roku 1960 to bylo osm filmů) v rámci svého komerčního působení a do budoucna bylo plánováno prodat do Bolívie pět až šest filmů ročně.²²⁵

I počátkem následující dekády byla prezentace čs. filmové tvorby spolu s pořádáním různě zaměřených výstav považována za nejvhodnější a nejúspěšnější způsob kulturních aktivit v Bolívii, a tak i v tomto období mohla úspěšně pokračovat práce našeho ZÚ na tomto poli a bolivijská diváci měli možnost shlédnout ukázky čs.

²²³ AMZV, TO – O Bolívii, 1945–1959, č. j. 143/58. Bolívii – využití čs. propagačních filmů, La Paz, 3. 3. 1958.

²²⁴ AMZV, TO – O Bolívii, 1945–1954, č. j. 777/59. Bolívii – premiéra čs. filmu „Vynález zkázy“, La Paz 6. 10. 1959.

²²⁵ AMZV, Porady kolegia, 1953–1989, kniha 55, č. j. 031.790/60-6/2. Dlouhodobá koncepce MŠK pro provádění kulturních a školských styků se zeměmi Latinské Ameriky, s. 25, Praha, 21. 11. 1960.

kinematografie posledních let. V roce 1960 bylo zahájeno pořádání filmových představení dokumentárních a populárně-vědeckých filmů, které se setkávaly s velkým ohlasem diváků. Do organizace filmových představení se aktivně zapojovalo také Centrum bolivijsko-čs. přátelství, které bylo v roce 1960 právně legalizováno, a mohlo se tak naplno účastnit zejména kulturních počinů čs. ZÚ v La Pazu, jehož personální obsazení nebylo odpovídající objemu veškerých realizovaných aktivit.²²⁶ Také nedostatečné finanční prostředky určené na kulturní činnost komplikovaly snahy pracovníků našeho ZÚ o širší prezentaci čs. filmové tvorby. Částky vyhrazené pro film (v roce 1962 to bylo 1.000,-Kčs) často pokrývaly jen nezbytné náklady na údržbu promítacích zařízení a nestačily již na uhrazení dalších nutných výdajů, což vedlo ke snížení počtu filmových představení pořádaných naším ZÚ. Filmy sice byly i nadále k dispozici alespoň k zapůjčení, ovšem většina institucí v té době neměla vlastní promítací zařízení, ani prostředky na zaplacení obsluhy.²²⁷ Čs. Filmexport i nadále dobře zásoboval čs. ZÚ filmovými novinkami, konkrétní tituly se však v tomto období ve zprávách objevují jen sporadicky a v 50. letech obvyklé detailní informace o uspořádaných filmových představeních pak v 60. letech mizí úplně. V roce 1962, u příležitosti uspořádání výstavy loutek Jiřího Trnky v La Pazu, Oruru a několika dalších městech, byly také promítány loutkové a kreslené filmy, což značný zájem o výstavu ještě podpořilo.²²⁸ S postupným ochlazením čs.-bolivijských vztahů, které vyvrcholilo na podzim roku 1964 jejich přerušením, se prezentace čs. snímků omezila na jejich promítání v Centru čs.-bolivijského přátelství a půjčování veřejným institucím, zejména

²²⁶ AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, č. j. 1312/60. Bolívie – plán kulturních styků na rok 1961, La Paz, 23. 5. 1960.

²²⁷ AMZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, karton 1, č. j. 089/62. Hodnocení plnění plánu kulturní spolupráce za I. pol. 1962, La Paz, 22. 7. 1962.

²²⁸ AMZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, karton 1, č. j. 0145/62. Zpráva o kult. činnosti za II. pololetí 1962, La Paz, 5. 12. 1962.

školským, ale i vojenským a odborářským.²²⁹ Pravidelné promítání filmů v Centru, které bylo pořádáno dvakrát za měsíc a bylo oznamováno rozhlasovými stanicemi a rovněž v časopise Centra, bylo podpořeno z čs. strany zasláním nového promítacího přístroje. Průměrně se těchto filmových představení účastnilo kolem padesáti osob.²³⁰ V březnu 1964 byl u příležitosti 25. výročí okupace Československa nacistickými vojsky v Centru čs.-bolivijského přátelství uspořádán vzpomínkový večer, v jehož závěru bylo promítnuto válečné drama Vojtěcha Jasného z roku 1960 *Přežil jsem svou smrt*.²³¹

Z následujícího období mezi roky 1964–1970, kdy byly diplomatické vztahy mezi Československem a Bolívií přerušeny, máme jen velmi málo informací a z oblasti kulturní činnosti jsou prakticky nulové. Centrum čs.-bolivijského přátelství nebylo sice oficiálně zrušeno, jeho vybavení a inventář byl však rozkraden, a tak se jeho aktivity výrazně zredukovaly na občasné schůze členů u příležitosti významných výročí ČSSR. Takto charakterizoval činnost Centra jeho staronový předseda Fernando Siñani během svého pobytu v Praze v roce 1969, kdy již obě strany jednaly o obnovení diplomatických styků, nově na úrovni velvyslanectví.²³²

Po znovunavázání vztahů byl po dohodě ministrů obchodu a zahraničí čs. ZÚ v La Pazu obsazen pouze jedním pracovníkem ve funkci obchodního přidělence²³³, což značně komplikovalo chod

²²⁹ AMZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, karton 1, č. j. 0125/64. Zpráva o plnění koncepce propagačního působení, La Paz, 24. 10. 1964.

²³⁰ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 3, s. 16, č. j. 021.939/64-6. Hodnocení činnosti ZÚ za II. pol. 1963, Praha, 27. 2. 1964; AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 3, s. 157, č. j. 1004/64. Zpráva o činnosti Centra čs.-bolivijského přátelství, La Paz, 3. 1. 1964.

²³¹ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 4, s. 133, č. j. 1304/64. Zhodnocení vzpomínkových akcí k 25. výročí okupace Československa, La Paz, 30. 3. 1964.

²³² AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 368–369, č. 026/69. Praha, 5. 6. 1969.

²³³ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 293, č. j. 266/71. Poznámky k situaci v Bolívii a postavení čs. ZÚ, La Paz, 9. 8. 1971.

úřadu i jeho další činnost. Zpravodajství z této doby je tedy vzhledem k těmto obtížím velmi omezené a je zřejmé, že kulturní agenda nebyla tehdy prioritou. Jako první se v roce 1972 objevuje velmi kusá informace o uspořádání malého festivalu čs. filmů v La Pazu ve druhé polovině roku.²³⁴ Ani následující roky nebyly okolnosti v Bolívii pro prezentaci čs. filmů a kultury obecně příznivé. Kromě politické situace, kterou v letech 1971–1978 ovládal antikomunisticky orientovaný plukovník Hugo Bánzer Suárez, to byl stále trvajícím stav na čs. velvyslanectví. Jeho vedoucím byl i nadále pracovník ministerstva obchodu ve funkci obchodního rady, jehož činnost se tak soustředila výhradně na obchodní spolupráci. Vzhledem k tomu, že ministerstvo zahraničních věcí nemělo v té době v Bolívii ani jednoho pracovníka, musel také vyřizovat nejnужnější konzulární agendu. Opakované žádosti o vyslání dalších pracovníků sil, popřípadě jednoho pracovníka určeného jen pro kulturní aktivity, nebyly vyslyšeny. Velvyslanectví nemělo v té době ani funkční promítací přístroj, ani vhodné filmy k projekci.²³⁵ Za vše hovoří pravidelně se opakující věta v pololetních vztahových zprávách za rok 1973: „V kulturní oblasti nedošlo k žádné význačnější akci.“²³⁶ V následujícím roce se situace mírně zlepšila, když ministerstvo obchodu zaslalo požadovaný promítací přístroj a manželka obchodního rady si vzala na starost půjčování filmů zejména univerzitám, mládežnickým a sportovním organizacím. Promítání filmů pro krajany či na oficiálních společenských akcích se ujal technik firmy Skobol. Přetrvávajícím problémem byl však malý

²³⁴ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 25. Čtvrtletní přehled styků.

²³⁵ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 7, s. 59, č. j. 720/74. Hlášení o práci s filmem za obě pololetí roku 1973, La Paz, 2. 3. 1974.

²³⁶ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 7, s. 120–122. Republika Bolívie – vztahová zpráva za I. a II. pololetí 1973.

počet nových snímků a mnoho filmů již naopak zastaralých či snížené kvality.²³⁷

Na jaře roku 1977 byl pod vedením velvyslance Václava Malošíka (akreditovaný v Bolívii a Peru se sídlem v Limě) uspořádán ve spolupráci s Bolivijským kulturním institutem (*Instituto Boliviano de Cultura*) Týden čs. filmů. Vůbec první čs. filmový festival v Bolívii proběhl v jednom z největších kinosálů v centru La Pazu, který byl pořadatelem vybrán právě pro svou vhodnou polohu i kapacitu šesti set míst. Zahájení se zúčastnil ministr výchovy a kultury plk. Jaime Niño de Guzmán Quiroga, ředitelka Bolivijského kulturního institutu Julia Elena de Fortúnová, členové diplomatického sboru, státní činitelé z oblasti kulturní i hospodářské, krajané a další hosté. Jako premiérový film byl uveden válečný snímek slovenského režiséra Martina Ťapáka z roku 1974 *Deň, ktorý neumrie*. Kritikou i diváky byl přijat velmi pozitivně, stejně jako všechny ostatní uvedené snímky. O tom jistě svědčí i vyprodaný sál na každém představení a prodloužení festivalu o tři dny na výslovnou žádost veřejnosti. Každý film byl promítán třikrát denně a během prodloužení byly opětovně uvedeny snímky *Deň, ktorý neumrie*, *Milenci v roce jedna* (režie Jaroslav Balík a scénář Jan Otčenášek, 1973) a *Dvě věci pro život* (psychologické drama Jiřího Hanibala z roku 1972). Politický přesah festivalu se projevil i při jednáních velvyslance s vysokými státními představiteli Bolívie, kteří přivítali rozšíření dosavadních styků především z ekonomické oblasti také do sféry kulturní. Byl to jednoznačný úspěch, neboť ani sovětskému velvyslanectví se nepodařilo prosadit uspořádání filmového festivalu, a oslavy u příležitosti výročí Říjnové revoluce se tak musely omezit pouze na výstavu sovětské knihy.²³⁸ Úspěchem bylo také ekonomické

²³⁷ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 8, s. 95–97, č. j. 1158/75. Urgence zprávy o kulturních stycích, La Paz, 20. 1. 1975.

²³⁸ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 299–301, č. j. 1289/77. Bolívie – Týden čs. filmů, Lima, 11. 3. 1977.

zhodnocení celé akce, čistý zisk totiž činil asi 28 000,- bolivijských pesos, které byly věnovány ministerstvu školství na podporu výstavby kulturních středisek mimo hlavní město.²³⁹ Ředitelka Národního kulturního institutu požádala čs. velvyslance, zda by bylo možné uspořádat přehlídku čs. filmů i v dalších bolivijských městech, např. v Cochabambě, Santa Cruz, Sucre či Oruru, což jí bylo přislíbeno za předpokladu, že budou stanoveny přesné termíny, protože uvedené filmy měly být promítány na již naplánovaných festivalech v Peru.²⁴⁰ Po takto úspěšné akci se renomé čs. filmu v Bolívii významně rozšířilo a filmy pak byly pravidelně zapůjčovány univerzitám ve městech Santa Cruz, Tarija a Trinidad. Velmi oblíbené byly zejména následující krátkometrážní dokumenty: *Harmonie světa* režiséra Miro Bernata z roku 1971, *České baroko* režiséra Petra Ruttnera z roku 1971, *Na návštěvě u Hoffmeistera* režiséra Františka Lukáše z roku 1967, *Jiří Trnka* režiséra Jiřího Lehovce z roku 1967, *Karlovarské promenády* Františka Vláčila z roku 1973, *Antonín Dvořák* Rudolfa Adlera z roku 1974, *Slovenská filharmónia* slovenského režiséra Martina Slivky z roku 1967, *Československo včera a dnes* Jiřího Ployhara st. z roku 1975, v sérii *Potomci a předkové – Dny všední a sváteční* Kristiána Topiče a Karla Pixy z roku 1975, *Potomci a předkové – Zrození nového času* Drahoslava Holuba z roku 1977, *Už nikdy...* stejného autora z téhož roku. Dále také dramata *Pozdní doznání* režiséra Miloslava Zachaty z roku 1967 či *Kronika žhavého léta* Jiřího Sequense st. na motivy knihy Václava Řezáče z roku 1972.²⁴¹ O akci podobného rozsahu i

²³⁹ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 305, č. j. 4325/77. Zpráva o práci ZÚ La Paz v kulturní a osvětové činnosti, La Paz, 22. 11. 1977.

²⁴⁰ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 284. Záznam z rozhovoru s Dr. Juliou Elenou de Fortún, ředitelkou bolivijského Národního institutu kultury dne 28. 2. 1977.

²⁴¹ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 10, s. 149–153, č. j. 2879/78. Hodnotící zpráva o průběhu a výsledcích čs. kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických styků se zahraničím za rok 1978, La Paz, 30. 10. 1978.

významu, jakého dosáhl filmový festival z roku 1977, bohužel nemáme v následujících letech žádné zprávy. Příčinou byla jednak vnitropolitická situace v Bolívii, ale také stále nedostatečně personálně obsazený čs. ZÚ v La Pazu, jehož prioritou byla i nadále hospodářská a obchodní spolupráce. Kulturní aktivity byly vnímány jen jako doplňkové či okrajové, o čemž svědčí absence informací o kulturních vztazích v pravidelných hodnotících zprávách čs. ZÚ, na rozdíl od podrobně zpracovaných obchodních relací.

Z období 80. let je v případě Bolívie v hlavním informačním zdroji, tedy fondech Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR, k dispozici jen omezený počet zpráv, z nichž se pouze menšina věnuje kulturní spolupráci. Vzhledem k přetrvávající výše popsané situaci v zemi i na čs. velvyslanectví je to pochopitelné, ovšem v souvislosti s touto prací to znamená, že čs. aktivity z některých roků nejsou zaznamenány vůbec či velmi nedostatečně. Výjimečnou se v těchto podmínkách jeví oslava konaná u příležitosti 37. výročí konce druhé světové války s bohatým doprovodným programem, kterou se tehdejšímu vedoucímu ZÚ v La Pazu Vladimíru Píšovi podařilo uspořádat v květnu roku 1982. Kromě článků v tisku, reportáží v rozhlase a výstavy bylo také promítnuto několik filmů. V den zahájení oslav zhlédlo snímek *Suvenýr ze Slovenska* až dvě stě osmdesát diváků, následující dny pak byly ve výstavním sále Bolivijského kulturního institutu promítány krátké filmy *České hrady a zámky, Praha, hlavní město ČSSR, Praha Karla IV.* a na závěr pak celovečerní drama Františka Filipa z roku 1977 *Ikarův pád*. Pro velký zájem veřejnosti promítání pokračovalo ještě další dva dny.²⁴² Aby však akce mohla v tomto rozsahu proběhnout, byla bolivijské

²⁴² AMZV, TO – T Bolívie, 1980–1989, č. j. 0661/AM. Zpráva o zajištění oslav 37. výročí osvobození ČSSR sovětskou armádou, La Paz, 27. 5. 1982.

veřejnosti prezentována jako Týden československé kultury, jak o ní informovaly i některé bolivijské deníky.²⁴³

Z let 1983–1987 pak nemáme k dispozici ani jednu zprávu o prezentaci čs. filmů, ani o jiných kulturních aktivitách. Výjimku tvoří několik bodů v plánu práce ZÚ La Paz na rok 1986, ve kterém se hovoří o prohlubování spolupráce s Bolivijským kulturním institutem mimo jiné také v oblasti promítání filmů a dále pak o uspořádání Týdne čs. filmů u příležitosti 41. výročí osvobození Československa.²⁴⁴ V Praze byla v červnu roku 1985 podepsána kulturní dohoda, avšak až do roku 1988 nezaznamenaly kulturní styky výraznějšího rozvoje a „omezovaly se jen na menší akce jako výstavy či promítání filmů.“²⁴⁵ V roce 1988, tedy na samém sklonku sledovaného období, bolivijská vláda projevila zájem o prohloubení spolupráce i v této oblasti, a tak se ve spolupráci s několika kulturními institucemi, např. Bolivijským kulturním institutem, jeho pobočkou Domem knihy (*Banco del Libro*) či Filharmonickou společností města La Paz, podařilo zorganizovat celou řadu kulturních počinů.²⁴⁶ V oblasti filmu to byly i přes drobné komplikace s předáváním filmotéky z dosavadní správy obchodního rady do rukou nového chargé d'affaires celkem čtyři Týdny čs. filmů v několika městech Bolívie. Konkrétně od 1. do 6. února v La Paz, od 7. do 11. března v Cochabambě, od 18. do 27. března v Santa Cruz a od 4. do 14. dubna ve Floridě. Téměř tři tisíce diváků mohlo během těchto týdnů shlédnout následující filmy: dvoudílné historické drama *Putování Jana Amose* režiséra Otakara

²⁴³ Ibid., Přílohy: výstřižky z tisku – Jornada, 6. 5. 1982; Diario, 4. 5. 1982.

²⁴⁴ AMZV, TO – T Bolívie, 1980–1989, č. j. 283/86. Plán práce ZÚ La Paz na rok 1986, La Paz, 17. 2. 1986.

²⁴⁵ AMZV, TO – T Bolívie, 1980–1989, č. j. 014.123/87-9. Informace o současném vývoji v Bolivijské republice a perspektiva vzájemných Československo-Bolivijských vztahů, Praha, říjen 1987. (Pozn. Přesný přepis názvu zprávy)

²⁴⁶ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 12, č. j. 679/88. Zpráva o kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických stycích ČSSR s Bolívií v roce 1988, La Paz, 4. 12. 1988.

Vávry z roku 1983, drama *Skalpel, prosím* v režii Jiřího Svobody z roku 1985, *Medená veža* slovenského režiséra Martina Hollého ml. z roku 1970, *Prodloužený čas* Jaromila Jireše z roku 1984 a *Dvě věci pro život* Jiřího Hanibala z roku 1972. Ve spolupráci se společnostmi *Cinemateca Boliviana* a *Banco del Libro* se čs. velvyslanectví podařilo uspořádat promítání na dalších jedenácti místech Bolívie, kde bylo kromě výše uvedených celovečerních filmů možno shlédnout také šest dokumentárních a jedenáct animovaných snímků. Celkem bylo tedy během roku 1988 uskutečněno sedmdesát pět filmových projekcí, kterých se údajně zúčastnilo přes deset tisíc diváků.²⁴⁷ O přesnosti či věrohodnosti těchto čísel se dnes můžeme jen stěží přesvědčit, nicméně nasvědčují tomu, že v porovnání s předchozími lety došlo k výrazné změně v oblasti prezentace čs. filmové tvorby, která se i nadále těšila značné oblibě mezi bolivijskými diváky. Informace o dalších obdobných počinech z období, kterému je věnována tato práce, již nejsou k dispozici.

5.1.2 Československý film v Ekvádoru

Jedna z prvních zmínek o promítání československých filmů v zemích ve zkoumaném období je datována do roku 1956 a poněkud překvapivě se vztahuje k aktivitám čs. ZÚ v Quitu. Diplomatické vztahy s Ekvádorem byly v těchto letech komplikované a po vítězství antikomunisticky orientovaného prezidenta Camila Ponce Enríqueze v červnových volbách roku 1956 se dále zhoršovaly. I přes tyto nepříznivé okolnosti uspořádal vyslanecký tajemník Bohuslav Bohatý promítání filmů v prostorách

²⁴⁷ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 12, č. j. 689/88. Hodnotící zpráva práce s filmem a televizními pořady na čs. ZÚ La Paz – Bolívie v roce 1988, La Paz, 11. 12. 1988.

čs. vyslanectví pro velmi úzký okruh diváků s cílem zjistit, jaký typ snímků by byl vhodný pro širší distribuci. Filmové prezentace se zúčastnilo celkem sedm představitelů veřejného života, mezi nimiž byli přítomni například děkan filozofické fakulty univerzity v Quitu, zástupce Domu ekvádorské kultury – sochař, malíř a rovněž profesor umělecké školy, šéfredaktor deníku *El Diario del Ecuador*, ředitel městské knihovny a další. Během promítání měli možnost zhlédnout tři středo- či krátkometrážní dokumentární filmy (*Barevný svět Otakara Nejedlého* režiséra Jiřího Lehovce z roku 1954, *Hrály dudy* a *Vítězství života* režiséra Ladislava Rychmana z let 1953 a 1954) a jednu animovanou pohádku (*Jablůňka se zlatými jablky* v režii Eduarda Hofmana z roku 1952). Největší ohlas měl u přítomných diváků dokumentární film o českém malíři-krajináři Otakaru Nejedlém, ale shodli se též na pravděpodobném zájmu publika o kreslené filmy. Během tohoto večera bylo také dohodnuto zapůjčení zmíněných filmů několika vzdělávacím institucím, včetně univerzity a Domu ekvádorské kultury.²⁴⁸ Zastupitelský úřad v Quitu v té době disponoval celkem třinácti filmy (kromě čtyř výše zmíněných to byly krátkometrážní dokumenty *Poklad z hlubin století* a *Človíčkové* Karla Barocha z let 1947 a 1940, *Pražský hrad* Elmara Klose z roku 1947, *Jindřichův Hradec* Bohumila Vošahlíka z roku 1947, *Pod holým nebem* slovenského režiséra Paľa Bielika z roku 1942, *Rostlina a voda* a *Zelené rostliny* Jana Calábka z let 1952 a 1955, *Volba presidenta Kl. Gottwalda* a rovněž krátkometrážní animovaný film *Pan Prokouk v pokušení* Karla Zemana z roku 1940). Ze všech jmenovaných jich ovšem bylo v dobrém stavu pouze osm a zbylé byly natolik poškozené, že již nebylo možné

²⁴⁸ AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 1, č. j. 365/56. Promítání čs. filmů na ZÚ, Quito, 25. 6. 1956.

jejich užití k veřejnému promítání.²⁴⁹ Ještě během prezidentského období Josého Maríi Velasca Ibarry byla v roce 1955 navázána spolupráce mezi čs. Ministerstvem kultury/ asi by měl být celý oficiální název a jeho tehdeším ekvádorským protějškem, Domem ekvádorské kultury. Do Ekvádoru díky tomu putoval časopis *Panorama de la Cinematografía Checoslovaca* a u Čs. státního filmu bylo také zajištěno pravidelné zasílání osmi exemplářů časopisu *Cine checoslovaco* pro Dům ekvádorské kultury a jeho pobočky ve městech Guayaquil, Loja, Tungurahua, Ambato, Esmeraldas a Granada.²⁵⁰ Zdá se to téměř neuvěřitelné, ale v polovině 50. let se mohli filmoví nadšenci na několika, často odlehlých, místech Ekvádoru dočíst o novinkách čs. filmového průmyslu. O tom, zda bylo v těchto městech uspořádáno také promítání čs. snímků, případně kolik takových představení bylo či kolik diváků se jich zúčastnilo, nemáme z tohoto období žádné informace. Veškeré započaté aktivity bohužel neměly dlouhého trvání, neboť na podzim roku 1957 byla činnost čs. ZÚ v Quitu pozastavena a jeho personál vyhoštěn.

Také celá následující dekáda je poznamenána nízkou mírou informovanosti a všeobecně omezenou aktivitou v oblasti kulturní spolupráce. Hlavní příčinou tohoto stavu bylo jen velmi krátké období fungujících diplomatických vztahů od konce roku 1960 do jara roku 1962, kdy ovšem aktivity v oblasti filmové prezentace byly nulové, nebo o nich nebylo referováno. Jedinou zprávou z tohoto období je informace o plánovaném Festivalu čs. filmů v Quitu, který měl být pořádán společností *Ecuadorian Films* v březnu 1962. Dle místního tisku mělo být během festivalu promítnuto sedm

²⁴⁹ AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 1, č. j. 38/56. Propagační filmy u ZÚ, Quito, 15. 1. 1956; AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 1, č. j. 240/56. Revize filmotéky u ZÚ, Quito, 22. 5. 1956.

²⁵⁰ AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 1, č. j. 12.277/55-I/4/Puš. Filmy a filmový materiál, Praha, 11. 2. 1955.

čs. filmů v univerzitním kině Universitario.²⁵¹ S jakým úspěchem, či zda vůbec byla akce uskutečněna, není zdokumentováno, neboť již počátkem dubna téhož roku byly diplomatické styky mezi oběma zeměmi zcela přerušeny. Zpravodajství o kulturních aktivitách nebylo tedy v té době prioritní a z následujících let pak v prostudovaných fondech nejsou k dispozici zprávy žádné.

Ani v prvních letech po obnovení vzájemných vztahů v roce 1969, kdy ekvádorský velvyslanec v Praze Alberto Barriga Ledesma během předávání pověřovacích listin vyjádřil ve svém projevu zájem o rozvíjení nejen hospodářských, ale i kulturních styků, nebylo naplnění tohoto přání snadné.²⁵² Dělo se tak postupně v průběhu první poloviny 70. let, kdy se pracovníkům čs. velvyslanectví v Quitu podařilo rozšířit aktivity i v kulturní oblasti. V případě prezentace čs. filmové tvorby se však potýkali s obdobnými nesnázemi jako v minulosti. V první řadě to byl malý počet filmů vhodných k promítání, nefunkční promítací přístroj zasláný z čs. ZÚ v Chile a konečně také absence vhodného prostoru. Poslední komplikace byla vyřešena obnovením spolupráce s Domem ekvádorské kultury a navázáním nových možností práce s filmovým klubem Centrální ekvádorské univerzity se sídlem v Quitu. V průběhu let 1974–1975 byla postupně vytvořena filmotéka, jejímž základem byly pouze krátkometrážní dokumentární filmy o čs. zdravotnictví, zemědělství, výtvarném umění či přírodních krásách ČSSR. Během roku 1975 bylo uspořádáno několik filmových představení ve výše zmíněných institucích, během nichž mohli zájemci shlédnout dokumenty z trojdílného cyklu *Potomci a předkové* režiséra Josefa Šurana z roku 1973 a 1975, dále osmiminutový snímek *Růže z Lidic* Pravoslava Flaka z roku 1973 či

²⁵¹ AMZV, TO – O Ekvádor, 1960–1964, karton 1, č. j. 1157/62. Film. festival v Quitu, Quito, 26. 2. 1962.

²⁵² AMZV, TO – T Ekvádor, 1965–1969, karton 1, č. j. 026.132/69-6. ZÚ Quito – instrukční dopis, Praha, 2. 12. 1969.

Československo včera a dnes Jiřího Ployhara st. z roku 1975.²⁵³ Informace o počtu diváků či jejich ohlasu nejsou z roku 1975 k dispozici. Již následujícího roku se prezentace čs. filmové tvorby rozšířila z hlavního města také do provincií, a to díky spolupráci našeho velvyslanectví s Domem ekvádorské kultury, který se organizace tzv. „kulturních karavan“ do provincií ujal. Nadále však přetrvával problém v podobě nedostatečného repertoáru kvalitních snímků ve filmotéce čs. ZÚ. Ve zprávě o využití filmu v roce 1976 je doslova řečeno, že „obsahová stránka filmů je ve většině případech nesrozumitelná ekvádorskému divákovi nebo obsahově nezajímavá.“²⁵⁴ Tamtéž se uvádí, že ekvádorské instituce projevují zájem o odborné filmy, a to zejména z oboru zdravotnictví, zemědělství či sportu. Filmy v roce 1976 byly nejčastěji promítány v prostorách Domu ekvádorské kultury v hlavním městě i v provinciích a dále též nově na středních školách a univerzitách. Jedním ze snímků, které zaznamenaly největší divácký ohlas, byla *Československá spartakiáda 1975* v režii Rudolfa Krejčíka. Kromě tohoto a filmů již výše zmíněných byl v roce 1976 v Ekvádoru uveden výrazně vyšší počet snímků, jež dle hodnotící zprávy zhlédlo několik tisíc diváků. Mezi uvedenými filmy jmenujme např. dokumenty *Karlovarské promenády* Františka Vláčila z roku 1973, *Česká píseň* režiséra Rudolfa Adlera z téhož roku, *Československo v roce XXX* Jiřího Šusta z roku 1975 a dále *Lidové památky*, *Lidové soubory*, *Křišťálové slunce*, *Kynžvart*, *Proměny slohu*. Z celovečerních filmů bylo v tomto roce uvedeno pouze válečné drama *Velká noc a velký den* slovenského režiséra Štefana Uhera z roku 1974. A slovenská tvorba byla zastoupena také animovaným

²⁵³ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 5, s. 66–67, č. j. 2591/75. Zpráva o využití filmu na čs. ZÚ v Ekvádoru za rok 1975, Quito, 28. 11. 1975.

²⁵⁴ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 6, s. 71, č. j. 3571/76. Zpráva o využití filmu v roce 1976, Quito, 10. 11. 1976.

snímkem z dílny Viktora Kubala z roku 1971 *Peter na rybačce*.²⁵⁵ V následujícím roce byly aktivity v této oblasti ještě početnější. Kromě spolupráce s Domem ekvádorské kultury v hlavním městě i v provinciích se podařilo navázat vztahy také s ministerstvem školství, které se stalo pravidelným vypůjčovatelem. Čs. film o operaci srdce se například stal učební pomůckou lékařské fakulty. Nově se také naše filmy začaly promítat v rámci pořádaných výstav zejména v provinciích, kde se do této aktivity v roce 1977 aktivně zapojil také o dva roky dříve ustanovený Československo-ekvádorský kulturní institut a čs. afilace Ecuasigma se sídlem v Guayaquilu. Nejoblíbenějším snímkem zůstával i nadále dokument *Československá spartakiáda 1975* a zájem diváků také tradičně poutaly filmy odborné, populárně-vědecké, hudební a dětské. Jen za první pololetí bylo údajně promítnuto dvacet dva dlouhometrážních a šedesát čtyři krátkometrážních filmů včetně pohádek, odhadem pak za rok 1977 zhlédlo čs. filmy dvacet tisíc diváků.²⁵⁶ Kromě názvu divácky nejúspěšnějšího filmu se konkrétní tituly v relacích za tento rok neuvádějí.

V roce 1978 došlo na čs. ZÚ k výměně velvyslance a následně také ke změně charakteru zpráv. Podrobnější informace o připravovaném Týdnu čs. filmů v Ekvádoru se dozvídáme z korespondence ředitele odboru zahraničních styků Ústředního ředitelství československého filmu Jana Vaníčka, v níž souhlasí s výběrem filmů dle návrhu čs. tituláře v Ekvádoru Lubomíra Hrdličky. Z původně požadovaných snímků *Osvobození Prahy* v režii Otakara Vávry z roku 1975, *Stín létajícího ptáčka* Jaroslava Balíka z roku 1977, *Limonádový Joe* Oldřicha Lipského z roku 1964,

²⁵⁵ Ibid., s. 71–73.

²⁵⁶ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 107, č. j. 4412/77. Zpráva o využití filmu do 30. června 1977, Quito, 1. 7. 1977; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 118, č. j. 4696/77. Využití filmu v roce 1977, Quito, 26. 11. 1977.

Růžové sny slovenského režiséra Dušana Hanáka z roku 1976 a *Československá spartakiáda 1975* byl ovšem do Ekvádoru odeslán pouze poslední jmenovaný a dále snímky *Dým bramborové natě* Františka Vláčila z roku 1976, *Milenci v roce jedna* Jaroslava Balíka z roku 1973, *Krutá lúbosť* slovenského režiséra Martina Ťapáka z roku 1978, *Anna, sestra Jany* Jiřího Hanibala z roku 1975, *Můj brácha má prima bráchu* Stanislava Strnada z roku 1975 a také premiérový *Vítězný lid* Vojtěcha Trapla z roku 1977. Zmíněný Týden čs. filmů byl realizován v roce 1979 hned na dvou místech Ekvádoru, a to v Quitu a Guayaquilu.²⁵⁷ Žádné podrobnější informace o uvedených snímcích, účasti diváků či jejich ohlasu však nejsou k dispozici. V témže roce Čs. Filmexport prodal Ekvádoru výše jmenovaný snímek *Můj brácha má prima bráchu*, který byl promítnut také na mezinárodním filmovém festivalu v Quitu.²⁵⁸

To jsou poslední detailní zprávy, které se k propagaci čs. filmového průmyslu v Ekvádoru v prostudovaných archivních materiálech MZV nacházejí. Informace o následující dekádě jsou v porovnání s těmi předchozími velmi skromné. V podstatě se omezují na krátká konstatování v rámci několikastránkových dokumentů o celkové činnosti našeho velvyslanectví v Quitu, v nichž je zmíněno jen okrajově uspořádání Týdnů čs. filmů v Quitu a Guayaquilu²⁵⁹. Podrobná zpráva o těchto aktivitách ovšem k dispozici není. Podobně jako v Bolívii se v tomto období plně projevilo hlavní zaměření našich vzájemných vztahů na ekonomickou spolupráci, nedostatečné personální obsazení našeho

²⁵⁷ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 8, s. 129–130, 142; AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 011695/80-9. Hodnocení činnosti ZÚ Quito v roce 1979.

²⁵⁸ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 8, s. 158, č. j. 5566/78. Zpráva o průběhu a výsledcích čs. kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických styků za rok 1978, Quito, 29. 11. 1978.

²⁵⁹ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 016.537/80-9. Zameranie a hlavné úlohy československej zahraničej politiky voči Ekvádorskej republike, Praha.

ZÚ v Quitu a rovněž nestabilní politická situace v zemi. V roce 1983 dosáhlo Československo po dlouholetém usilování podpisu kulturní dohody, jejíž schválení ekvádorským Národním kongresem ovšem mělo trvat ještě několik let, a tak se i nadále „kulturní působení omezuje na promítání filmů“.²⁶⁰ To zůstalo konstantou našeho kulturního působení v Ekvádoru i nadále a z dokumentů MZV vyplývá, že čs. ZÚ dokázal zabezpečit pravidelnou účast na Mezinárodním filmovém festivalu v Quitu, kde se čs. pohádka Antonína Moskalyka na motivy Karla Jaromíra Erbena *Třetí princ* stala v roce 1984 vítězem u divácké i odborné poroty. Také „tradiční“ promítání v hlavním městě i v provinciích bylo divácky úspěšné.²⁶¹ Ani schválení Dohody o kulturní spolupráci 27. 2. 1987 ekvádorským kongresem neznamenal výrazné zlepšení v oblasti filmové prezentace a rovněž zprávy našeho ZÚ v Quitu z tohoto období nejsou k dispozici.

5.1.3 Československý film v Peru

Dokonce i v Peru, se kterým byly naše styky v 50. letech dosti omezené, se uskutečnilo několik filmových večerů a československý film tak měl možnost proniknout i k peruánským divákům. Bylo to v době, kdy slovy tehdejšího *chargé d`affaires* Josefa Rutty „bylo z veškerého obyvatelstva 50 % analfabetů, 89 % chudých, 60 % nepoužívalo bot ani mýdla, spalo na zemi a nemohlo si dovolit jíst chléb“.²⁶² V srpnu roku 1956 byl v budově čs. vyslanectví promítnut

²⁶⁰ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 015.951/84-9. Informace o plnění „Zaměření a hlavních úkolů zahraniční politiky ČSSR vůči Ekvádorské republice“, Praha, 29. 11. 1984.

²⁶¹ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 014.508/85-9. Zameranie a hlavné úlohy československej zahraničnej politiky voči Ekvádorskej republike, Praha.

²⁶² AMZV, TO – O Peru, 1945–1959, karton 1, č. j. 374/57. Mimořádná zpráva o kulturním životě v Peru a možnostech kulturní spolupráce s Peru, Lima, 22. 5. 1957.

komediální film Oldřicha Lipského z roku 1954 s celou plejádou vynikajících českých herců *Cirkus bude*. Představení pro užší okruh diváků (14 osob) se mohlo uskutečnit jen díky pomoci místní filmové distribuční společnosti Libertad, která zajistila promítací přístroj i jeho obsluhu. Další promítání tohoto i jiných celovečerních a krátkých filmů pak ve druhé polovině roku 1956 zorganizovali představitelé katolického spolku Cruzada Eucarística Nacional a uskutečnili je převážně v chudinských čtvrtích pro značný počet diváků. Ředitel společnosti *Libertad* Luis Bolaños Peralta projevil zájem o prohloubení spolupráce a nabídl čs. vyslanectví promítací místnost s kapacitou pro osmdesát diváků. Snaha čs. *chargé d'affaires* využít nabízených možností a zajistit pro tuto příležitost další kvalitní snímky byla bohužel zmařena přerušением diplomatických vztahů v říjnu 1957.²⁶³ V Peru se tak v období mezi roky 1957–1968 neuskutečnilo pravděpodobně ani jedno filmové představení iniciované ze strany Československa, nebo o tom nemáme k dispozici žádný záznam. Informace ve fondech AMZV jsou v tomto časovém rozmezí velmi skrovné a vyplývá z nich, že kulturní spolupráce byla minimální, zatímco obchodní a hospodářská oblast byla i nadále aktivní.

Po obnovení diplomatických styků se spolupráce v kulturní oblasti rozvíjela i přes oboustranný zájem velmi pomalu. Důvodem bylo, obdobně jako v případě Ekvádoru i Bolívie, nedostatečné personální obsazení našeho ZÚ v Limě i velmi malé množství filmů, které byly k dispozici. V roce 1970 filmotéka čs. velvyslanectví představovala celkem dva celovečerní a dva krátkometrážní snímky. Byly tu ale také zcela prozaické překážky, jako například chybějící promítací přístroj.²⁶⁴ Všechny tyto nedostatky byly postupně

²⁶³ AMZV, TO – O Peru, 1945–1959, karton 1, č. j. 205/57. Propagace filmem – ZÚ Lima, Lima, 21. 1. 1957.

²⁶⁴ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 4, s. 32, č. j. 018/70. Dopis velvyslance V. Vágnera vedoucímu 6. ter. odboru Stanislavu Svobodovi, Lima, 13. 6. 1970

odstraňovány a již během oslav 25. výročí osvobození Československa byly v limském biografu Roxy promítány dva snímky s válečnou tematikou z roku 1965. Prvním z nich byl *Obchod na korze*²⁶⁵ režisérského dua Ján Kadár – Elmar Klos natočený na motivy románu Ladislava Grosmana a druhým pak *Ať žije republika!* Karla Kachyni, jemuž byla předlohou kniha Jana Procházky. K těmto dvěma výjimečným filmovým počínům byl během konání výstavy u příležitosti 25. výročí konce 2. světové války připojen také dokument Jana Špáty z roku 1970 *Země a lidé*.²⁶⁶

Následujícího roku se pracovníkům našeho velvyslanectví ve spolupráci s filmovým klubem limské Univerzity San Marcos, ministerstvem práce a Národní knihovnou podařilo zorganizovat Měsíc československého filmu. Festival byl oficiálně zahájen 1. 5. 1971 koprodukčním čs.-sovětským filmem *Májové hvězdy* režiséra Stanislava Rostockého z roku 1959 a dokumentárním snímkem Drahošlava Holuba z roku 1951 *Lenin v Praze*. Výběr úvodních filmů je v porovnání s předchozím rokem velmi kontrastní, avšak příznačný pro oslavy konce 2. světové války a rovněž 50. výročí založení KSČ, u jejichž příležitosti byl festival uspořádán. Diváci měli během měsíce května možnost zhlédnout celou řadu dokumentárních a sedm celovečerních snímků, z nichž válečnému tématu byl věnován film Otakara Vávry z roku 1949 *Němá barikáda* natočený podle stejnojmenné literární předlohy Jana Drdy a snímek Vojtěcha Jasného z roku 1960 *Přežil jsem svou smrt*. Dále byly například promítány filmy: *Naše bláznivá rodina* Jana Valáška st. z roku 1968, rodinný snímek *Tony, tobě přeskočilo* z roku 1968 režisérského dua Věra Plívová-Šimková a Drahomíra Reňáková-

²⁶⁵ Snímek *Obchod na korze* získal v roce 1966 jako vůbec první čs. film ocenění Americké akademie filmového umění a věd Oscar za nejlepší cizojazyčný film.

²⁶⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 4, s. 108, č. j. 1207/70. ZÚ Lima – recepce k XXV. výročí osvobození ČSSR, Lima, 11. 5. 1970; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 4, s. 269, č. j. 1267/70. ZÚ Lima – výstava k XXV. výročí osvobození ČSSR.

Králová, *Flirt se slečnou Stříbrnou* – drama na motivy románu Josefa Škvoreckého v režii Václava Gajera z roku 1969 a *Ta třetí* – drama Jaroslava Balíka z roku 1968 natočené podle knihy Jaroslava Havlíčka. Dokumentární tvorba byla zastoupena následujícími snímky: *Vzducholodí k severnímu pólu* Vladimíra Kabelíka z roku 1968, *Země a lidé* Jana Špáty z roku 1970, *Krása pro život* Petra Kaňky z roku 1970, *Pražská neděle* Bruna Šefranky z roku 1963, *Česká filharmonie* Josefa Kořána z roku 1958, *Jan Amos Komenský* Vojtěcha Količe z roku 1957, *Vyšehradský kodex*, *Hanácké Atény* a jiné. Oficiálního zahájení festivalu dne 1. 5. 1971 se zúčastnili představitelé peruánského ministerstva zahraničí, celé řady kulturních institucí, diplomatického sboru a také Komunistické strany Peru. Pravděpodobně také díky rozsáhlé propagaci celé akce v tisku, rozhlase i televizi byl o všechna filmová představení mezi diváky opravdu velký zájem. Promítací sál v prostorách ministerstva práce s kapacitou 800 osob byl téměř při všech promítáních plný a v některých případech údajně zůstávali diváci stát v uličkách. Filmový festival spolu s uspořádanou výstavou měl tak veliký ohlas, že se v následujícím období různá kulturní centra z provincií obracela na čs. velvyslanectví s žádostí o uspořádání obdobných kulturních aktivit v jejich lokálních pobočkách. Pracovníci ZÚ tak mohli vybírat strategicky zajímavé oblasti, do kterých skrze propagační kulturní akce zamýšleli posléze proniknout také s obchodními záměry. Takovým místem bylo například město Jauja, které leží v úrodné oblasti údolí řeky Mantaro, důležitém místě zemědělské produkce považované za potenciálního odběratele traktorů, které ČSSR hodlalo do Peru vyvážet. Navzdory původnímu harmonogramu filmových přehlídek zde byl již v červnu 1971 uspořádán cyklus čs. filmů a rovněž výstava fotografií.²⁶⁷ Ve druhé

²⁶⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 97–100, č. j. 1222/71. ZÚ Lima – akce na oslavu 26. výročí osvobození a 50. výročí založení KSČ, Lima, 15. 5.

polovině roku 1971 se původně nahodilé promítání filmů stalo pravidelnějším, a to díky navázání spolupráce s několika veřejnými institucemi, školami a univerzitami. Jako nejdůležitější jsou jmenovány například: Národní technická univerzita (*Universidad Nacional de Ingeniería*), Centrum pedagogického vzdělávání (*Centro de Formación Magisterial*), muzeum umění (*Museo de Arte*), mládežnická organizace AOUNI či zájmový kroužek Nový člověk (*Hombre Nuevo*). Ty se ujaly organizování pravidelných filmových představení mimo jiné i v periferních čtvrtích, jejichž obyvatelé by jinak pravděpodobně neměli možnost se podobných kulturních akcí zúčastnit. Jako divácky nejúspěšnější filmy jsou uvedeny již výše zmíněné celovečerní snímky: *Němá barikáda*, *Májové hvězdy*, *Vzducholodí k severnímu pólu*, *Naše bláznivá rodina* a dále *Útěk Štěpána Skalského* z roku 1967. Z krátkometrážní tvorby to byly filmy: *Jubilejní výstava 70*, *Dny čs. kultury*, *Já člověk*, *Nové Slovensko*, *Lenin v Praze*, *České loutky*, *75 let české filharmonie* či *Jan Amos Komenský*. Celkem tedy bylo ve druhém pololetí 1971 uskutečněno čtyřicet devět promítání v Limě a čtrnáct v provinciích. Kromě toho čs. film pronikl v tomto období také do televizního vysílání (k tomu viz podkapitola 5.3.3), čímž se divácký okruh značně rozšířil. Přesný počet diváků nebylo vzhledem k rozsahu realizovaných aktivit možno vyčíslit, avšak odhadem pracovníků čs. velvyslanectví se jednotlivých filmových prezentací účastnilo od několika desítek po několik stovek diváků.²⁶⁸

Během uvedených akcí byly promítnuty všechny použitelné filmy z filmotéky čs. ZÚ v Limě, a proto žádal tehdejší velvyslanec Josef Mejstřík ústředí o zaslání nových materiálů. Výběr měl vyhovovat zejména snaze vykreslit Československo „po letech

1971; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 264, č. j. 1250/71. Záznam o propagační akci, Lima, 9. 6. 1971.

²⁶⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 6, s. 237–238, č. j. 1117/72. ZÚ Lima – zpráva o propagaci filmem za II. pol. 1971, Lima, 22. 2. 1972.

štvaní proti ČSSR a socialistickému táboru vůbec“ jako zemi s dlouhou revoluční tradicí, která vyústila ve zformování socialistického člověka a společnosti. Konkrétně byly požadovány filmy: *Husitská trilogie*, *Temno*, *Jánošík*, *Vstanou noví bojovníci*, *O ševci Matoušovi*, *Nástup*, *Král Šumavy*, *Černý prapor*, dokumentární filmy a rovněž alespoň jeden dětský snímek od Karla Zemana.²⁶⁹ I přesto, že velvyslanectví od svého založení do konce roku 1971 obdrželo celkem šedesát tři filmů, z toho sedmnáct celovečerních a čtyřicet šest krátkometrážních dokumentů, zůstával soustavný nedostatek vhodných snímků hlavní překážkou ve snaze prezentovat čs. kinematografii v Peru. Některé snímky musely být vyřazeny z ideologických důvodů na pokyn ústředí, jiné pak na základě rozhodnutí pracovníků ZÚ, protože „nejsou podle našeho názoru obsahově vhodné, a to buď proto, že nemají zdejšímu divákovi co říci, nebo říkají něco, co je v naprostém rozporu s linií naší propagace.“²⁷⁰ Tak byly vyřazeny například filmy *Údolí včel*, *Dialog 20-40-60*, *Hvězda*, *Respice finem*, *Česká věta* či *Nejkrásnější věk*.²⁷¹

V květnu 1972 byl pak opět u příležitosti konce 2. světové války v auditoriu ministerstva práce uspořádán dvoutýdenní filmový festival pod názvem Dny československého filmu. Kromě tohoto místa byly promítány filmy také v jiných veřejných institucích, např. v několika pobočkách Domu peruánské kultury v Limě mohli diváci zhlédnout výše zmíněný snímek *Májové hvězdy* či *Československo, země neznámá*.²⁷² V říjnu tohoto roku navštívila Peru delegace Československého filmu, jejíž členové (Jiří Purš – generální ředitel

²⁶⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 270–272, č. j. 1570/71. Zajištění materiálů k propagačním akcím 1972, Lima, 24. 12. 1971.

²⁷⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 6, s. 238, č. j. 1117/72. ZÚ Lima – zpráva o propagaci filmem za II. pol. 1971, Lima, 22. 2. 1972.

²⁷¹ Ibid.

²⁷² AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 6, s. 118–121, č. j. 1310/72. Oslava státního svátku ČSSR v Perú, Lima, 18. 5. 1972.

Čs. filmu, Robert Hardonyi – technický ředitel Slovenského filmu) během pouhých tří dní jednali kromě peruánské partnerské společnosti *Amauta* také se zástupci několika důležitých kulturních i jiných institucí v zemi (kulturním odborem peruánského MZV, Národním kulturním institutem, ministerstvem školství, Národní informační kanceláří či Generálním ředitelstvím cestovního ruchu). Výsledkem těchto jednání byla všeobecná shoda na podpoře nekomerční propagace čs. kinematografie v Peru a dále zájem obou stran na podepsání kulturní dohody a rovněž na pomoci ČSSR při budování peruánského státního filmového podniku např. poskytnutím stipendií pro vzdělávání technických a vedoucích pracovníků. Během této návštěvy byl jako ukázka čs. kinematografie promítán snímek Karla Kachyni z roku 1970 *Už zase skáču přes kaluže* natočený na motivy stejnojmenného románu Alana Marshalla, o rok později nominovaný do kategorie nejlepší film na Mezinárodním filmovém festivalu v San Sebastiánu a posléze oceněný Stříbrnou mušlí.²⁷³

Oslavy státních svátků, podobně jako již v předešlých letech, poskytovaly příležitost pořádání nejrůznějších kulturních aktivit, mezi nimiž nechybělo ani promítání filmů, nejlépe vždy tematicky laděných s příslušným výročím. V roce 1973 byla například u příležitosti oslav 25. výročí Vítězného února uspořádána celá řada aktivit. Kromě tiskové konference, na které velvyslanec Mejstřík „podal obšírný výklad o význame Februára 1948 v rámci daného historického kontextu ako víťazstva robotnickej triedy vedenej komunistickou stranou“, to byl také slavnostní večer s vystoupením místních umělců, v jehož závěru byl promítnut snímek Jiřího Sequense st. z roku 1971 *Konfrontace*.²⁷⁴ V roce 1975 uspořádaly

²⁷³ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 6, s. 255–261, č. j. 1638/72. Zpráva o návštěvě delegace ČSF v Limě, Lima, 28. 10. 1972.

²⁷⁴ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 7, s. 46–47, č. j. 1150/73. Oslavy 25. výročí Februára, Lima 1. 3. 1973.

zastupitelské úřady socialistických zemí v Limě filmový festival věnovaný 30. výročí vítězství nad fašismem, na němž byla čs. kinematografie zastoupena tematickým snímkem ze série *Potomci a předkové – Vzplanutí ohně* Josefa Šurana z roku 1973. Čs. velvyslanectví pak u příležitosti téhož výročí promítalo ve spolupráci s Univerzitou San Marcos další filmy převážně pro diváky z řad studentů. Válečné téma bylo vyobrazeno ve snímku Otakara Vávry *Němá barikáda*, dvoudílném velkofilmu *Dny zrady* stejného režiséra z roku 1973 a také ve filmu *Klíč* Vladimíra Čecha z roku 1971. Kromě toho bylo uvedeno také několik krátkometrážních dokumentů s rozličnou tematikou, např. *Jan Amos Komenský, Klement Gottwald, Antonín Zápotocký*. Pro tuto příležitost bylo využito kinosálu ministerstva práce s kapacitou osm set míst, v němž byl každý snímek promítnut dvakrát.²⁷⁵ Nakolik byl sál zaplněn se v příslušné zprávě neuvádí. Ještě v lednu následujícího roku uspořádalo peruánské ministerstvo školství a komise pro spolupráci s UNESCO filmový festival věnovaný 30. výročí konce 2. světové války, na němž byly zastoupeny kinematografie USA, Velké Británie, Itálie a blíže neuvedených socialistických zemí. Z čs. filmové produkce pořadatelé zvolili snímek Jiřího Krejčíka z roku 1960 *Vyšší princip* natočený podle stejnojmenné povídky Jana Drdy. Tento festival se konal v kinosále ministerstva školství s kapacitou sedm set míst a každý z uvedených filmů musel být pro velký zájem publika promítnut dvakrát. Promítání čs. snímku se zúčastnil také ministr školství Ramón Miranda Ampuero, na nějž údajně silně zapůsobil.²⁷⁶ Během celého roku 1975 pak byly filmy z filmotéky ZÚ

²⁷⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 10, s. 168, č. j. 1550/75. Oslavy 30 výročí oslobodenia Československa Sovietskou armádou – Peru, Lima, 11. 6. 1975; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 9, s. 212–213, č. j. 1945/75. Hodnotenie kultúrnych, školských, vedeckých a zdravotníckych stykov za rok 1975, Lima, 24. 10. 1975.

²⁷⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 335, č. j. 1076/76. Filmový festival venovaný 30. výročíu víťazstva nad fašizmom, Lima, 28. 1. 1976.

zapůjčovány prostřednictvím Společnosti čs.-peruánského přátelství různým kulturním a vzdělávacím organizacím.²⁷⁷

V průběhu roku 1976 byla prezentace naší kinematografie v Peru poznamenána zavedením nových administrativních opatření, která spočívala v striktním dodržování již existující směrnice Centrálního informačního úřadu (*Oficina Central de Información*), na jejímž základě musel být každý film oficiálně uváděný v Peru předložen ke schválení Sboru pro dozor nad filmy (*Junta de Supervigilancia de Películas*). Čs. ZÚ v Limě tak byl nucen pozastavit veškeré aktivity, při kterých byly filmy využívány, a předložit je tomuto cenzurnímu orgánu ke schválení.²⁷⁸ Ještě před zavedením těchto opatření, v dubnu roku 1976, uspořádalo čs. velvyslanectví ve spolupráci s Univerzitou San Antonio Abad v Cuzcu týdenní přehlídku naší kinematografie, během níž byly promítnuty snímky *Dny zrady*, *Cesty mužů*, *Československá spartakiáda 1975* a *Československo včera a dnes* Jiřího Ployhara st. z roku 1975. Všechny promítnuté filmy měly velký divácký ohlas, ovšem nejvíce pozornosti (diváci tleskali i během promítání) upoutal dokument o Spartakiádě, který byl na žádost organizátorů ponechán po skončení festivalu dalších deset dní pro jeho další nekomerční využití.²⁷⁹ V říjnu téhož roku, kdy již byly veškeré administrativní náležitosti v souvislosti s kontrolou promítaných filmů vyřešeny, přicestovala do Peru čs. filmová delegace, která „v rámci celkové koncepce rozvíjení našich kontaktů a ideového působení v zemích Latinské Ameriky“ navštívila kromě Peru také

²⁷⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 10, s. 212, č. j. 1945/75. Hodnotenie kultúrnych, školských, vedeckých a zdravotníckých stykov za rok 1975, Lima, 24. 10. 1975.

²⁷⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 448, č. j. 2168/76. Zpráva o práci s filmem na čs. ZÚ Lima v r. 1976, Lima, 11. 11. 1976.

²⁷⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 391, č. j. 1449/76. Dni čs. filmu v Cuzcu – informácia, Lima, 30. 4. 1976.

Kolumbii a Venezuelu.²⁸⁰ V hlavních městech těchto zemí zorganizovaly místní ZÚ v době návštěvy delegace vedené zástupci Čs. státního filmu a Filmexportu festival Týden čs. filmů. V Limě festival proběhl pod patronací Národního kulturního institutu a ministerstva školství, jež poskytlo vlastní promítací sál v centru města s kapacitou šest set míst²⁸¹ a propagaci v podobě plakátů, které nechalo vytisknout a vylepit v Limě. Během slavnostního zahájení, kterého se zúčastnili ministr školství Ramón Miranda Ampuero, ředitel Národního kulturního institutu Jorge Cornejo Polar, zástupci dalších ministerstev a kulturních institucí, členové diplomatického sboru a řada dalších hostů, byla uvedena veselohra Stanislava Strnada z roku 1975 *Můj brácha má prima bráchu* a krátkometrážní dokument *Československo včera a dnes*. Dále měli diváci možnost zhlédnout komedii Oldřicha Lipského z roku 1974 *Jáchyme, hod' ho do stroje!*, na jejímž scénáři se podíleli kromě režiséra také Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak; *Robinsonku* Karla Kachyni z roku 1974 natočenou podle románové předlohy Marie Majerové; snímek Jaroslava Balíka z roku 1973 *Milenci v roce jedna*; divácky velmi oblíbený dokument Rudolfa Krejčíka z roku 1975 *Československá spartakiáda 1975*; povídkový film Jaromila Jireše z roku 1974 *Lidé z metra* a také film pro děti *My tři a pes* z *Pětipes* Oty Kovala z roku 1971 na motivy stejnojmenné knihy Václava Čtvrťka. Všechna představení byla údajně plně obsazena, ministerstvo školství proto po skončení festivalu nabídlo čs. ZÚ možnost festival zopakovat. Počátkem listopadu filmová přehlídka proběhla ve stejných prostorách a se stejnými snímky ještě jednou, opět s velkým zájmem veřejnosti. Uvedené filmy tedy odhadem čs.

²⁸⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 425. Cestovní zpráva ze služební cesty čs. filmové delegace do Kolumbie, Venezuely a Peru u příležitosti Týdnů čs. filmů, ve dnech 5. října až 22. října 1976, Praha, 17. 12. 1976.

²⁸¹ Údaje o počtu míst se v jednotlivých zprávách liší. Je nepravděpodobné, že by ministerstvo disponovalo v této době více sály s tak velkou kapacitou, proto je třeba informace tohoto typu posuzovat s jistou obezřetností.

představitelů zhlédlo více než patnáct tisíc diváků. Ministerstvo školství proto navrhlo uspořádání Týdne čs. filmů také v hlavních městech jednotlivých regionů, což bylo možné jen díky tomu, že plánovaný filmový festival v Bolívii byl odložen na první či druhé čtvrtletí následujícího roku.²⁸² Tak měli diváci možnost zhlédnout čs. filmy v prosinci roku 1976 Arequipě a následujícího roku v dubnu a květnu ve městech Chiclayo a Piura, v září a říjnu pak také ve městech Iquitos, Pucallpa a San Martín, a konečně v listopadu ve městě Ica. Spolupráce čs. ZÚ a peruánského ministerstva školství se tak ukázala jako velmi plodná, zejména na regionální úrovni neměly uspořádané aktivity obdoby a obě instituce vyjádřily zájem na pokračování úspěšné součinnosti i v budoucnosti.²⁸³

Čs. filmová delegace odcestovala z Peru ještě před koncem úspěšné filmové přehlídky a její členové během krátkého pobytu stihli jednat se státními i soukromými filmovými institucemi. Zejména státní organizace *Cine Perú* a teprve nedávno ustanovená (15. 10. 1976) *Cinemateca Peruana* projevily velký zájem o spolupráci s Čs. státním filmem, a to nejen v oblasti výměny informací, filmů (z peruánské strany prozatím pouze krátkometrážních) či odborníků, ale též z hlediska technické pomoci, zařízení laboratoří či umožnění dokončovacích prací na peruánských filmech v čs. laboratořích. Během těchto jednání využila čs. strana možnost urgovat skrze výše zmíněné státní instituce ratifikaci kulturní dohody, která byla podepsána o dva roky dříve a peruánskou stranou dosud neschválena.²⁸⁴ V souvislosti

²⁸² AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 445–447, č. j. 2110/76. Zpráva o průběhu „Týdne čs. filmů“ v Peru, Lima, 29. 10. 1976; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 450, č. j. 2168/76. Zpráva o práci s filmem na čs. ZÚ Lima v r. 1976, Lima, 11. 11. 1976.

²⁸³ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 626–627, č. j. 2256/77. Zpráva o práci s filmem na čs. ZÚ Lima za rok 1977, Lima, 18. 11. 1977.

²⁸⁴ Dohoda nakonec vstoupila v platnost 20. 1. 1977. Podrobněji k tomu viz podkapitola 4.4 této práce.

s filmovým festivalem i návštěvou čs. delegace byla oběma aktivitám v peruánských sdělovacích prostředcích poskytnuta široká publicita.²⁸⁵

Kromě jednoznačně nejvýznamnějšího kinematografického počinu, kterým Týden čs. filmů jistě byl, se v roce 1976 promítaly čs. snímky i při jiných příležitostech. Bylo to např. během výstavy čs. poštovních známek a grafiky ve městech Trujillo a Tarapoto, kde zájem peruánských diváků vyvolal výše zmíněný dokumentární snímek *Československo včera a dnes* a komediálně laděný film *Kočky neberem* Josefa Pinkavy z roku 1966. Podobně jako v předchozích letech byla filmotéka našeho velvyslanectví k dispozici Společnosti československo-peruánského přátelství, kulturním a vzdělávacím organizacím i čs. krajanům. Největší zájem z filmotéky byl údajně o film Karla Steklého z roku 1947 *Siréna*, natočený podle stejnojmenného románu Marie Majerové. Ke komerčnímu uvádění byl na základě jednání čs. filmové delegace a peruánské společnosti *AMAUTA* poskytnut zahajovací snímek Týdne čs. filmů *Můj brácha má prima bráchu*.²⁸⁶

„Práce s filmem na čs. ZÚ Lima doznala v průběhu roku 1977 ve srovnání s rokem 1976 podstatného kvalitativního i kvantitativního rozmachu“. ²⁸⁷ Tak znělo hodnocení nového kulturního atašé Petra Sinkuly po čtrnácti měsících jeho působení ve funkci, během nichž se mimo jiné věnoval také revizi a reorganizaci filmotéky ZÚ, která v minulosti značně trpěla stěhováním úřadu do jiné budovy, střídáním pracovníků pověřených jejím vedením či neorganizovaným systémem výpůjček. I nadále přetrvávala absolutní státní kontrola ze strany Peru všech veřejně promítaných

²⁸⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 441–443, č. j. 2097/76. Informace o návštěvě oficiální čs. filmové delegace v Peru, Lima, 25. 10. 1976.

²⁸⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 449–451, č. j. 2168/76. Zpráva o práci s filmem na čs. ZÚ Lima v r. 1976, Lima, 11. 11. 1976.

²⁸⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 625, č. j. 2256/77. Zpráva o práci s filmem na čs. ZÚ Lima za rok 1977, Lima, 18. 11. 1977.

filmů skrze výše zmíněný Sbor pro dozor nad filmy. Ani jeden čs. snímek tomuto orgánu předložený nebyl zamítnut, pouze u některých byla určena věková hranice diváků na osmnáct či dvacet jedna let. Čs. ZÚ tak mohl i díky těmto skutečnostem nadále pokračovat ve spolupráci s peruánským ministerstvem školství na pořádání velmi úspěšných filmových přehlídek – Týdnech čs. filmu – v hlavním městě i provinciích. Odhadem pracovníků čs. velvyslanectví bylo těchto přehlídek v roce 1977 uspořádáno šedesát s průměrnou diváckou návštěvností šest set diváků. Podrobné informace o promítaných snímcích či další údaje z jednotlivých míst konání nejsou v prostudovaných archiváliích k dispozici.²⁸⁸

Významnou příležitostí pro prezentaci čs. kinematografie byly i nadále oslavy státních svátků a výročí nebo slavnostní večery u příležitosti konání výstav. Například během oslav 60. výročí Říjnové revoluce byly ve spolupráci se Společností československo-peruánského přátelství a Kulturní peruánsko-sovětské společnosti uvedeny filmy *Československo včera a dnes*, *Hudba v srdci Evropy* Jiřího Ployhara z roku 1967, *Československá spartakiáda 1975*, *Deset století české a slovenské kultury v Paříži*, *Dost dobrí chlapi* Jozefa Režucha z roku 1971 a *Československo v roce XXX* Jiřího Šusta z roku 1975.²⁸⁹ U příležitosti výročí konce 2. světové války uspořádal peruánský Národní kulturní institut v Národní knihovně samostatný Týden čs. filmu, v jehož průběhu byl uveden velkofilm Otakara Vávry *Dny zrady* a dále také několik snímků s uvedeným výročím tematicky nesouvisejících, mezi nimi *Kdyby tisíc klarinetů* režisérů Jána Roháče a Vladimíra Svitáčka z roku 1964, *Cesty mužů* Iva Tomana z roku 1972 a *Zatykač na královnu* Dušana Kleina z roku 1973. Pro Společnost peruánsko-československého přátelství

²⁸⁸ Ibid., s. 625–627.

²⁸⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 609, č. j. 2226/77. Oslavy 60. výročí VŘSR v Peru, Lima, 10. 11. 1977.

a pro krajany pak velvyslanectví v době svátků a výročí připravilo celou řadu filmových představení, na kterých byl mimo jiné uveden film *Kronika žhavého léta* Jiřího Sequense st. na motivy knihy Václava Řezáče z roku 1972 či krátkometrážní dokumenty slovenského režiséra Petera Solana z roku 1974 *Nemecká a Putování Jana Švermy* v režii Jaroslava Šikla z téhož roku.

Čs. velvyslanectví se také ujalo organizace Týdne socialistického filmu, který byl v Limě uspořádán v prosinci 1977 u příležitosti oslav 60. výročí Říjnové revoluce a jehož se kromě Rumunska a Jugoslávie (neměly k dispozici žádný film) zúčastnily všechny socialistické země se zastoupením v Peru, včetně Kuby. Festival se konal opět ve spolupráci s ministerstvem školství a výtěžek z něj mu byl po skončení věnován. Kinematografie participujících států byla reprezentována vždy jedním snímkem, jímž byl v případě Československa dvoudílný film Otakara Vávry z roku 1975 *Osvobození Prahy*. Ten byl promítnut během slavnostního zahájení s takovým diváckým ohlasem, že na vyžádání ministerstva školství byl znovu uveden i po skončení festivalu. Také ostatní snímky měly u peruánských diváků úspěch a sál s kapacitou šest set míst byl při všech promítáních plně zaplněn.²⁹⁰ Kromě festivalů i samostatných filmových přehlídek byly snímky z filmotéky ZÚ půjčovány během celého roku řadě kulturních a vzdělávacích organizací, které je pak využívaly dle vlastních možností. Podle záznamů z tohoto roku bylo touto cestou zapůjčeno přes dvě stě celovečerních i krátkometrážních snímků, které odhadem zhlédlo více než sto padesát tisíc diváků. Největší zájem byl o celovečerní filmy se sociální a dobrodružnou tematikou, z dokumentárních filmů jednoznačně vítězil snímek *Československá spartakiáda 1975*, úspěšné byly též krátkometrážní dokumenty

²⁹⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 650–652, č. j. 2376/77. Peru – Týden socialistického filmu k 60. výročí VŘSR, Lima, 22. 12. 1977.

vědecko-technického a turistického zaměření a tradičně také filmy pro děti.²⁹¹ Film *Československá spartakiáda 1975* byl na základě pokynů z ústředí věnován peruánské vládě jako dar vlády ČSSR. U této příležitosti uspořádal tehdejší čs. velvyslanec Václav Malošík slavnostní večer ve své rezidenci, kterého se za peruánskou stranu zúčastnil ministr školství, ředitel Peruánské filmotéky, ředitel Národního kulturního institutu a další představitelé ministerstva školství, kulturních a vzdělávacích institucí i zástupci sdělovacích prostředků. Ředitel Peruánské filmotéky při této příležitosti ocenil aktivity našeho velvyslanectví v této oblasti a zdůraznil, že věnovaný snímek je vůbec prvním zahraničním darem Peruánské filmotéce. Výsledkem toho aktu bylo potvrzení zájmu peruánské strany na brzkém uzavření prováděcího protokolu ke kulturní dohodě a také značný a pozitivní ohlas v médiích.²⁹² Společnost čs.-peruánského přátelství uspořádala s využitím filmotéky našeho ZÚ také celou řadu vlastních filmových večerů a očekávalo se, že po přestěhování do nového sídla převezme z větší části organizování prezentace čs. kinematografie mezi peruánskou veřejnost.²⁹³

V roce 1978 byla většina aktivit spojených s prezentací čs. kinematografie zorganizována opět u příležitosti oslav významných výročí či svátků. V únoru tak ve spolupráci s regionálním vedením Komunistické strany Peru proběhl v Cuzcu filmový festival na počest 30. výročí Únorového puče, během něhož byly promítnuty celovečerní snímky, jako například *Deň, ktorý neumrie, Milenci v roce jedna* (režie Jaroslav Balík a scénář Jan Otčenášek, 1973), *My tři a pes z Pětipes* či *Československá spartakiáda 1975* a dále také krátkometrážní dokument *Československo včera a dnes*.

²⁹¹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 625–630, č. j. 2256/77. Zpráva o práci s filmem na čs. ZÚ Lima za rok 1977, Lima, 18. 11. 1977.

²⁹² AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 591–592, č. j. 2225/76. Informace o předání filmu „Čs. spartakiáda 75“ peruánské vládě, Lima, 9. 11. 1977.

²⁹³ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 628, č. j. 2256/77. Zpráva o práci s filmem na čs. ZÚ Lima za rok 1977, Lima, 18. 11. 1977.

V Arequipě, kde byla počátkem února 1978 otevřena pobočka Kulturní společnosti peruánsko-československého přátelství, se kromě tematicky zaměřené výstavy a přednášek konalo také promítání krátkého filmu *Cesta k Únoru* a Vávrova dvojdílného velko filmu *Dny zrady*. Také v hlavním městě byla v průběhu února zorganizována celá řada aktivit, jejichž součástí bylo promítání filmů. K vidění byl například snímek Vojtěcha Trapala z roku 1977 *Vítězný lid* nebo tři díly ze seriálu celovečerních dokumentů Josefa Šurana *Potomci a předkové* (*Čas zrady, čas naděje a Vzplanutí ohně* z roku 1973 a *Čas rozhodnutí* z roku 1975).²⁹⁴

U příležitosti 33. výročí konce 2. světové války byly během celého měsíce května na různých místech Peru organizovány kulturní a společenské akce, jejichž součástí bylo také promítání filmů. Původně na duben plánovaný festival ve spolupráci se společností *Cine Arte Kunan* byl zakázán, avšak čs. ZÚ dokázal zajistit cyklus filmových představení v součinnosti s Peruánským přípravným výborem pro XI. světový festival mládeže a studentstva (pořádaný toho roku v Havaně). Filmy byly promítány v sále Společnosti přátel Peru-SSSR každou neděli v měsíci a diváci tak měli možnost zhlédnout dva díly z výše uvedeného seriálu *Potomci a předkové* (*Čas zrady, čas naděje a Čas rozhodnutí*), dále snímky *Dny zrady, Klíč, Praha v květnu 1945 a Jiskra, která zapálila oheň*. Žádosti čs. velvyslanectví o zaslání snímku Otakara Vávry *Sokolovo*, který měl být zařazen do programu tohoto i dalších festivalů, však nebylo vyhověno, jak vyplývá z výše uvedeného výčtu promítaných snímků.²⁹⁵ Ve městě Pucallpa byla u stejné příležitosti koncem

²⁹⁴ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 246–254, č. j. 1307/78. ZÚ Lima – informace o oslavách 30. výročí Vítězného února na území Peru, Lima, 24. 3. 1978.

²⁹⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 425, č. j. 1486/78. ZÚ Lima – Cyklus československých filmů, Lima, 11. 5. 1978; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 423, č. j. 1280/78. ZÚ Lima – žádost o zaslání filmu SOKOLOVO, Lima, 13. 3. 1978.

dubna uspořádána výstava o čs. družstevnictví, během níž bylo promítnuto několik odborných a krátkometrážních filmů. Ve spolupráci s Národním kulturním institutem a místní pobočkou KSP byly obě aktivity realizovány v sále městské knihovny, kde mohli diváci zhlédnout snímky *Družstevní zemědělství v ČSSR, Československé zemědělství, Výlet do Československa, Země pod křídly špačků* či *Československo včera a dnes*²⁹⁶. Kromě veřejného promítání během výstavy bylo také připraveno filmové představení pro zaměstnance místní nemocnice a členy místní pobočky Společnosti přátel Peru-NDR.²⁹⁷ V květnu byla také zahájena výstava poštovních známek v městské knihovně limské čtvrti San Isidro, která byla doplněna promítáním krátkých filmů o Československu, a během měsíce pak byly v sále ministerstva práce promítnuty snímky *Osvobození Prahy* v režii Otakara Vávry z roku 1975 a diváky velmi oblíbená *Spartakiáda*.²⁹⁸

V tomto roce byl také uspořádán filmový festival k 36. výročí vyhlazení Lidic, Festival socialistických filmů a dále též sedm „samostatných významnějších filmových představení v Limě a Arequipě“²⁹⁹, o nichž však nemáme k dispozici podrobnější informace. Filmy byly i nadále zapůjčovány Kulturní společnosti peruánsko-čs. přátelství k pořádání filmových večerů, pravidelně také pro schůze mládežnické organizace KSP (*Juventud Comunista*

²⁹⁶ Kromě posledně jmenovaného dokumentu Jiřího Ployhara st. se mi o ostatních uvedených snímcích nepodařilo dohledat žádné podrobnější informace. V roce 1937 byla vydána kniha Marie Majerové *Výlet do Československa*, která mohla sloužit jako předloha stejnojmennému snímku.

²⁹⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 426–7, č. j. 1485/78. ZÚ Lima – uspořádání výstavy a promítání filmů v městě Pucallpa, Lima, 11. 5. 1978.

²⁹⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 275–279, č. j. 1524/78. ZÚ Lima – zpráva o uspořádání oslav ke státnímu svátku ČSSR, Lima, 16. 5. 1978.

²⁹⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 444, č. j. 2036/78. Peru – hodnotící zpráva o průběhu a výsledcích kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických styků v Peru za rok 1978, Lima, 26. 9. 1978.

del Perú) a dále více než třem desítkám organizací a institucí, které si čs. snímky vypůjčily téměř dvě stě devadesátkrát.³⁰⁰

Rokem 1978 jsou datovány poslední podrobné zprávy vztahující se k prezentaci československé kinematografie v Peru. V hlavním informačním zdroji, fondu Teritoriální odbory z Archivu Ministerstva zahraničních věcí, je období následujících devíti let prakticky nezdokumentované.³⁰¹ Zprávy z fondu Dokumentace teritoriálních odborů se znovu objevují s datací 1987, ale v nich i v těch z následujících dvou let jsou informace o působení v oblasti filmu zaznamenány jen velmi okrajově, jako součást všeobecného zpravodajství o působení čs. velvyslanectví v Peru. Za rok 1987 jsou zde zmíněny dva cykly čs. filmů zorganizované ve spolupráci s Univerzitou San Marcos v Limě u příležitosti 42. výročí konce druhé světové války. V červnu téhož roku proběhla další prezentace čs. kinematografie spojená s výstavou fotografií o ČSSR, realizovaná v prostorách Kulturní peruánsko-sovětské společnosti a v srpnu pak beseda s peruánskými stipendisty, kteří se připravovali na odjezd do Československa, během níž byly též promítány filmy.³⁰² Jaké to byly snímky či kolik bylo přítomno diváků, není uvedeno.

V roce 1988 byl podepsán prováděcí protokol ke kulturní dohodě, v němž je filmu věnováno několik článků, které specifikují vzájemnou podporu spolupráce v této oblasti. Konkrétně je zmíněno reciproční pořádání filmových přehlídek tzv. Dnů filmu na území státu druhé strany, pozvání peruánské delegace a kinematografie na Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech, podpora

³⁰⁰ Ibid., s. 445; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 15, s. 647, č. j. 019.356/78-9. Informace o plnění „Zaměření a hlavních úkolů československé zahraniční politiky vůči Peru a Bolívii“

³⁰¹ Podrobnosti o rozsahu prostudovaných fondů viz podkapitola 1.1 této práce.

³⁰² AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 16. Přehled vztahových akcí s Peru za I. pololetí 1987, Lima, 6. 7. 1987; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 16. Přehled vztahových akcí s Peru za II. pololetí 1987, Lima, 15. 12. 1987.

spolupráce mezi Československým filmem a jeho protějškem na peruánské straně, jakož i mezi Československým filmovým ústavem a Peruánskou filmotékou v Limě.³⁰³ Do roku 1989 se pravděpodobně žádný z těchto plánovaných záměrů neuskutečnil, nebo nebyly v prostudovaných dokumentech zaznamenány. Filmovým a obecně kulturním aktivitám byla i nadále věnována velmi malá pozornost, v roce 1989 byly nicméně ve spolupráci s limskou Univerzitou San Marcos uspořádány dva cykly čs. filmů a průběžně byla také využívána filmotéky a nově i videotéka čs. ZÚ. Veškerý „propagační materiál“, včetně filmů byl však označen za značně neaktuální.³⁰⁴

5.2 VÝSTAVY

Druhou skupinou nejčastěji realizovaných a nejpodrobněji popsaných kulturních aktivit bývalého Československa ve výše zmíněných zemích byly různé druhy expozic. Z počátku sledovaného období to byly hojně zastoupené prezentace reprodukcí slavných českých i slovenských malířů a grafiků. V pozdějších letech pak byly uskutečněny výstavy knih, plakátů, poštovních známek, loutek, hraček, skla, výrobků uměleckých řemesel či folklorních předmětů. Expozice, které byly organizačně a také finančně náročné, například skla, uměleckých či lidových řemesel, byly realizovány až v průběhu 70. a 80. let. Nejčastěji vystavovanými objekty v průběhu celého zkoumaného období pak byly fotografie. Fotografické výstavy ve většině případů přibližující život v ČSSR tvořily jakousi konstantu v expozičních počinech pracovníků čs. zahraničních úřadů. Podobně jako

³⁰³ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 17. Prováděcí program o kulturní a školské spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Peruánské republiky na léta 1988–1990, Lima, 6. 5. 1988.

³⁰⁴ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 18, č. j. 2381/89. Hodnocení KŠVZS styků s Peru v r. 1989, Lima, 19. 12. 1989.

v případě pořádání filmových prezentací bylo nutno navázat spoluprací s místními kulturními a vzdělávacími institucemi, neboť to byly právě ony, které poskytovaly výstavní prostory. V menší míře pak byly expozice instalovány ve vhodných sálech městských radnic, hasičských zbrojnic či odborových organizací.

5.2.1 Výstavy v Bolívii

První zaznamenaná výstava ze zkoumaného období v Bolívii se uskutečnila v listopadu roku 1955, tedy necelý rok po otevření čs. zastupitelského úřadu v La Pazu. Ve spolupráci se Společností čs.-bolivijského přátelství a městské radnice v La Pazu byla v její výstavní síni instalována výstava fotografií s názvem *Děti v ČSR*. Kromě fotografického materiálu zasláného ministerstvem kultury zapůjčilo čs. vyslanectví několik reprodukcí obrazů Josefa Mánesa, Jana Slavíčka a Karla Karase, které byly umístěny u vchodu do hlavní síně. Denní návštěvnost byla odhadnuta na tisíc pět set až dva tisíce osob během celého týdenního trvání. Ve výstavních prostorách byly také k dispozici tištěné informační materiály o ČSR, o něž byl mezi návštěvníky velký zájem.³⁰⁵

O dalších výstavách v Bolívii máme k dispozici zprávy z roku 1958. V březnu byla opět ve výstavních sálech městské radnice v La Pazu zahájena výstava čs. folkloru, fotografií a knih o životě v ČSR. Jejím oficiálním pořadatelem byla Společnost československo-bolivijského přátelství, nyní ovšem fungující pod novým názvem Bolivijsko-československé kulturní centrum (podrobně o této společnosti viz podkapitola 4.2.2). Výstava měla opět velký úspěch a z původně plánovaného jednoho týdne bylo pro značný zájem veřejnosti její trvání prodlouženo na dva týdny. Denně ji dle zprávy

³⁰⁵ AMZV, TO – O Bolívii, 1945–1959, č. 1981/55. Uspořádání výstavky, La Paz, 21. 11. 1955.

čs. ZÚ navštívilo odhadem pět set osob a ani v době jejího prodloužení návštěvnost neklesala.³⁰⁶ K tomu jistě přispělo místo konání v centru města s přímým vstupem z frekventované ulice, což také umožnilo vstup zájemcům ze všech vrstev obyvatelstva. Poté byla výstava převezena do Orura, kde nad jejím pořádáním převzala záštitu místní pobočka Bolivijsko-československého kulturního centra spolu s technickou univerzitou, v jejíž prostorách byla expozice instalována. I zde byla během svého týdenního trvání hojně navštěvovaná nejen studenty, ale také širokou veřejností.³⁰⁷ Nejvýznamnější výstavou roku 1958 byla bezesporu prezentace čs. grafiky zorganizovaná v listopadu opět Bolivijsko-čs. kulturním centrem ve výstavní síni lapazské radnice, o jejímž uskutečnění se jednalo již od roku 1955.³⁰⁸ Vzhledem k omezeným prostorám nemohla být výstava instalována v celém objemu, a pracovníci čs. ZÚ proto vybrali „pouze“ padesát čtyři děl našich předních umělců, z nichž jsou jmenovitě uvedeni Max Švabinský, Cyril Bouda, Vojtěch Sedláček, Bohuslav Knobloch a Viktor Stretti (vlastním jménem Vítězslav Otakar). Patronaci nad touto aktivitou převzal starosta města Jorge Ríos Camarra spolu s ředitelem kulturního odboru města Efraínem Valdézem Olavem a slavnostního zahájení výstavy se zúčastnili zástupci z řad vysoce postavených politiků, veřejných činitelů, umělců, novinářů a diplomatického sboru. O přípravách expozice informovaly již několik dní předem místní deníky (*La Nación, El Diario, El Pueblo, Última Hora*), čímž zajistily její publicitu, a rovněž po jejím zahájení

³⁰⁶ Ve stejné době byla v prostorách Bolivijsko-německého institutu uspořádána výstava o Švýcarsku s průměrnou návštěvností tří až čtyř osob za den.

³⁰⁷ AMZV, TO – T Bolívie, 1955–1959, č. j. 303/58. Bolívie: výstava o ČSR v La Pazu, La Paz, 11. 4. 1958; AMZV, TO – T Bolívie, 1955–1959, č. j. 445/58. Bolívie-výstava čs. folkloru a fotografií v městě Oruro, La Paz, 30. 5. 1958.

³⁰⁸ Výstava čs. grafiky putovala po různých zemích Latinské Ameriky, před Bolívií byla umístěna v Mexiku, Brazílii a dalších zemích, v nichž byla často pozdržena. Podrobněji viz AMZV, TO – T Bolívie, 1955–1959, č. j. 67.726/55-KSZ-4-Puš. Plán kulturních styků 1956, Praha, 31. 11. 1955.

uveřejnily příznivé kritiky. Průměrná denní návštěvnost byla odhadnuta na sedm set osob a výstava byla na žádost lapazské veřejnosti i samotné radnice prodloužena z původně plánovaného týdne na dva. Vedoucí čs. vyslanectví *chargé d`affaires* Miloš Veselý vyzdvihl ve své zprávě o tomto kulturním počínu velký zájem bolivijského publika o čs. umění a život v Československu jako takový, a to i v době, kdy v Bolívii probíhala kampaň namířená proti SSSR v souvislosti s prodejem sovětského cínu a současně s druhým výročím Maďarského povstání.³⁰⁹

Následující dekáda byla v Bolívii zahájena počátkem roku 1960 velmi úspěšnou výstavou s názvem *Soudobé umění v ČSR*, která byla uspořádána čs. vyslanectvím opět ve spolupráci s Bolivijsko-československým kulturním centrem a radnicí hlavního města. Ve skutečnosti se jednalo o rozsáhlou expozici reprodukcí Národní obrazárny Orbis *České malířství v XIX. a XX. století*, která čítala padesát dva reprodukcí děl našich předních výtvarníků zaslano Ministerstvem školství a kultury již koncem roku 1959.³¹⁰ Pracovníci čs. vyslanectví se však z organizačních důvodů rozhodli rozdělit výstavu na dvě části (umění 19. století a současné umění) a obě pak doplnit reprodukcemi a několika originály z majetku ZÚ, takže každá část čítala kolem třiceti děl. Jedním z důvodů tohoto rozdělení byla nedostatečná plocha výstavních prostor v La Pazu, popřípadě dalších městech Bolívie, a také fakt, že rozdělením expozice vznikla další samostatná výstava. Jak již napovídá výše uvedený název, byla jako první vystavena díla českých malířů 20. století, kterou pracovníci ZÚ považovali za atraktivnější a předpokládali, že by mohla vzbudit zájem návštěvníků i o druhou část. Tato očekávání se naplnila a během devíti dnů jejího trvání ji

³⁰⁹ AMZV, TO – T Bolívie, 1955–1959, č. j. 1027. Bolívie – výstava čs. grafiky, La Paz, 18. 11. 1958.

³¹⁰ AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, č. j. 42006/59/VII/4. Výstava reprodukcí Národní obrazárny Orbis, Praha, 14. 9. 1959.

zhlédlo kolem pěti tisíc návštěvníků. Také řada umělců či milovníků umění výstavu vysoce ohodnotili a někteří dokonce projevíli zájem o zakoupení některých reprodukcí, jejichž kvalita byla považována za vynikající. Druhá část výstavy s názvem *České výtvarné umění v XIX. století* byla ještě téhož roku instalována v hlavním městě a obě části pak během roku 1961 v dalších městech, např. Santa Cruz, Sucre, Potosí a jiných.³¹¹

Na podzim roku 1960 uspořádalo čs. vyslanectví ve spolupráci s bolivijským ministerstvem školství a kultury výstavu nazvanou *Péče o dítě v Československu*, která byla rozdělena do dvou oddílů. Jeden tvořily hračky používané v čs. mateřských školách k pedagogickým účelům a druhý pak fotografie přibližující samotnou péči o děti. Během slavnostního zahájení v Národní obrazárně zdůraznil přítomný ministr školství a kultury, že šlo o první výstavu tohoto typu v Bolívii. Expozice byla velmi kladně hodnocena a na žádost ministerstva školství byla celá její první část věnována Průmyslové škole Pedra Dominga Murilla, kde měly jednotlivé exponáty vyrobené převážně ze dřeva sloužit jako předloha pro výrobu hraček pro bolivijské školy a rovněž pro vnitřní trh.³¹²

V dubnu 1962 byla u příležitosti návštěvy čs. kulturní delegace vedené ministrem školství a kultury Františkem Kahudou v Bolívii zahájena výstava loutek Jiřího Trnky v La Pazu. Prezentovaná díla byla doplněna promítáním loutkových a kreslených filmů, které atraktivitu celé expozice ještě zvýšily. Podle hodnocení odborných kruhů měla výstava „úspěch zcela ojedinělý, jaký doposud žádná podobná výstava nezaznamenala.“³¹³

³¹¹ AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959. Bolívie – výstava „Současné umění v ČSR“, La Paz, 15. 3. 1960. AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1954, č. j. 1312/60. Bolívie – Plán kulturních styků na rok 1961, La Paz, 23. 5. 1960.

³¹² AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, č. j. 1921/60. Bolívie – výstava hraček, La Paz, 30. 11. 1960.

³¹³ AMZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, kniha 1, č. j. 089/62. Zpráva o kulturní činnosti za I. pololetí 1962, La Paz, 22. 7. 1962.

V červenci pak byla přemístěna do Oruru, kde byla pod záštitou tamní technické univerzity otevřena nezvykle dlouho, a to celý měsíc. Vzhledem k tomu, že se jednalo o první výstavu tohoto typu v Oruru, měla u místního publika rovněž velký úspěch, k čemuž přispělo také promítání animovaných filmů v rámci expozice. Kvůli nejasnostem s úhradou za přepravu pak byla výstava v Oruru několik měsíců uložena a před jejím přemístěním do Kolumbie již nebyla na dalších místech v Bolívii vystavena.³¹⁴

Do přerušení diplomatických vztahů v roce 1964 byla výstava loutek Jiřího Trnky posledním významným počinem v této oblasti. Z dostupných dokumentů vyplývá, že se původně plodná spolupráce čs. vyslanectví s Bolivijsko-československým kulturním centrem v letech 1962–1963 výrazně zhoršila a obnovena byla až po nástupu nového vedení do čela společnosti.³¹⁵ V tomto období tak nebyly v Bolívii instalovány žádné rozsáhlejší expozice, pouze v prostorách kulturního centra se v 1. pololetí 1962 uskutečnila výstava fotografických materiálů připomínající události v Lidicích z druhé světové války a poté až počátkem roku 1964 výstava čs. sportovní fotografie.³¹⁶

Diplomatické styky byly znovu navázány, nyní již na úrovni velvyslanectví, v roce 1970. Čs. zastupitelský úřad v La Pazu byl ovšem až do konce roku 1987 veden pracovníkem ministerstva obchodu ve funkci *chargé d'affaires*, který zároveň vedl obchodní oddělení a jehož prioritou byly tedy především obchodní vztahy. Čs. velvyslanec akreditovaný v Bolívii po celou tuto dobu sídlil nejprve

³¹⁴ AMZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, kniha 1, č. j. 0145/62. Zpráva o kulturní činnosti za II. pololetí 1962, La Paz, 5. 12. 1962.

³¹⁵ AMZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, kniha 1, č. j. 052/64. Spolupráce s předsedou Centra bol.-čs. Přátelství – vyjádření, La Paz, 3. 5. 1964.

³¹⁶ AMZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, kniha 1, č. j. 088/62. Hodnocení činnosti Společnosti čs.-bol. přátelství v I. pololetí 1962, La Paz, 22. 7. 1962; AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, č. j.1283/64. Zpráva o činnosti Střediska čs.-bol. přátelství za I. čtvrtletí 1964, La Paz, 23. 3. 1964.

v Montevideu a posléze v geograficky bližší Limě, ovšem až do roku 1987 bylo velvyslanectví reprezentováno pouze jedním pracovníkem obchodního oddělení. Již počátkem 70. let upozorňoval tehdejší *chargé d'affaires* Telička na velmi dobré možnosti působení čs. mise nejen v obchodní sféře, tyto však vzhledem k nedostatku pracovních sil zůstaly nenaplněny. Ze všech socialistických zemí se zastoupením v Bolívii byl čs. úřad v této době nejhůře personálně vybaven.³¹⁷ Za těchto okolností tak byla kulturní spolupráci věnována minimální pozornost a v pravidelných zprávách o činnosti čs. ZÚ buď není zmíněna vůbec, nebo jen velmi okrajově. Je tedy pochopitelné, že v této době nebyla v Bolívii uspořádána žádná výstava. Výjimku v kulturní nečinnosti představují aktivity *chargé d'affaires* Karla Vozábala v letech 1973–1977 v oblasti filmu, kdy se z vlastní vůle i s pomocí své manželky snažil o využití filmotéky ZÚ prostřednictvím půjčování filmů zejména vzdělávacím institucím, sportovním a mládežnickým organizacím.³¹⁸ Tato situace trvala i nadále a v pravidelných zprávách o práci velvyslanectví jsou z oblasti kultury zmiňovány zejména aktivity spojené s promítáním filmů, popřípadě rozhovory se zástupci bolivijských institucí o možných formách spolupráce v ČSSR.³¹⁹ V Bolívii byla po dlouhé odmlce uspořádána významná výstava až v roce 1982, a to u příležitosti oslav 37. výročí konce druhé světové války. Kromě jiných aktivit spojených s tímto svátkem byla počátkem května v hlavním lapazském kulturním středisku *Casa de la Cultura Franz Tamayo* zahájena výstava pod názvem *Československá kultura a kniha*. Celá expozice, která kromě knih ve španělštině, kalendářů a

³¹⁷ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 293–294, č. j. 266/71. Poznámky k situaci v Bolívii a postavení čs. ZÚ, La Paz, 9. 8. 1971.

³¹⁸ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 6, s. 95–97, č. j. 1158/75. Urgence zprávy o kulturních stycích, La Paz, 20. 1. 1975.

³¹⁹ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 284; AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 305–306, č. j. 4325/77. Zpráva o práci ZÚ La Paz o práci v kulturní a osvětové oblasti, La Paz, 22. 11. 1977.

fotografií „s tematikou různých aspektů socialistického života v ČSSR“ zahrnovala také ukázky českého skla a bižuterie, byla připravena ve spolupráci s Bolivijským kulturním institutem a její pobočkou Domem knihy (*Banco del Libro*), jemuž byly po ukončení výstavy knihy věnovány. Vernisáže, doplněné promítáním krátkých filmů, se zúčastnilo více než devadesát osob, mezi nimiž byli také zástupci ministerstva kultury a školství, ředitel Národního ústavu historie a literatury a další představitelé kulturních a vzdělávacích institucí. O zahájení a průběhu výstavy informovalo několik bolivijských deníků (4. 5. 1982 *El Diario*, 6. 5. *La Jornada* a 12. 5. *Presencia*) a v krátkém příspěvku se záběry natočenými ve výstavní síni také program státní televize.³²⁰

V červnu roku 1985 byla sice v Praze podepsána dohoda o kulturní spolupráci, výrazný posun v realizaci kulturních aktivit tento krok ovšem nezajistil. Podobně jako čs. strana dlouho usilovala o samotné stvrzení tohoto dokumentu, musela také složitě prosazovat jednání o prováděcím plánu ke kulturní dohodě a jeho podpis. Největší komplikací ovšem zůstávala odkládaná ratifikace dohody bolivijskou stranou, ke které došlo až v roce 1990.³²¹ Z roku 1988 pak máme k dispozici zprávy, že bolivijská veřejnost, některé kulturní instituce (například výše jmenovaný Bolivijský kulturní institut, Dům knihy či Lapazská filharmonická společnost) a dokonce také viceprezident republiky Julio Garrett Ayllón a primátor hlavního města, kterým byl v tomto období významný novinář a spisovatel Raúl Salmón de la Barra, projevíly zájem o rozšíření a prohloubení kulturních styků s Československem, ovšem nepříznivá ekonomická situace a nedostatečné finanční prostředky byly hlavní překážkou v realizaci všech aktivit, o které měla čs. strana zájem. V tomto

³²⁰ AMZV, TO – T Bolívie, 1980–1989, č. j. 0661/82. Zpráva o zajištění oslav 37. výročí osvobození ČSSR sovětskou armádou, La Paz, 27. 5. 1982.

³²¹ Podrobněji o procesu jednání a uzavření kulturní dohody viz podkapitola 4.4 této práce.

roce bylo také po delší odmlce zorganizováno vícero významných kulturních akcí, z nichž dvě byly výstavy. V únoru byla za podpory města, Domu knihy a Kulturního domu v Cochabambě uspořádána výstava reprodukcí předních čs. malířů. V La Pazu se jako připomínka válečných událostí v Československu uskutečnila 16. mezinárodní výstava dětských kreseb s názvem *Lidice 88*.³²² Podrobnější informace o jejich průběhu nemáme k dispozici a ani o konání dalších výstav v Bolívii v následujícím roce, tedy posledním ze sledovaného období.

5.2.2 Výstavy v Ekvádoru

Po překonání překážek a komplikací, se kterými se čs. zahraniční mise v Ekvádoru musela potýkat počátkem námi sledovaného období,³²³ se počátkem druhé poloviny 50. let podařilo participovat na několika významných kulturních počinech. Jedním z nich byla mezinárodní výstava učebních osnov a učebnic pro střední školy, na níž byla spoluúčast Československa, jehož „vysoká úroveň ve školské výchově a ochota sloužit ideálům výměny dosažených poznatků je mezinárodně známa,“ vyžádána pořádající institucí *Colegio Nacional 24 de Mayo*. Tato střední škola byla založena tehdejším prezidentem Velaskem Ibarrou a byla jako první ekvádorská škola začleněna do mezinárodního vzdělávacího programu v rámci UNESCO. Výstava se konala v Quitu v červenci 1956 pod patronací ekvádorské vlády a byla doplněna přednáškami

³²² AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 12, č. j. 679/88. Zpráva o kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických stycích ČSSR s Bolívií v roce 1988. La Paz, 4. 12. 1988.

³²³ Podrobněji o peripetiích fungování čs. ZÚ v Quitu počátkem 50. let viz podkapitola 3.1.3 této práce.

významných ekvádorských osobností a rovněž komentářem profesorů pořádající instituce k jednotlivým exponátům.³²⁴

V následujícím roce byli čs. diplomaté z Ekvádoru vyhoštěni a ani v následujícím dvouletí 1960–1962, kdy byly diplomatické vztahy normalizovány, nebyly podmínky pro kulturní spolupráci vždy příznivé. Počátkem června roku 1961 odmítl vedoucí čs. ZÚ Stanislav Novotný přesun poměrně obsáhlé výstavy z Kuby, která se skládala z šesti samostatných celků (1. ČSSR ve fotografii – 30 panelů, 20 barevných velkoformátových fotografií; 2. Čs. školství – 20 panelů, 6 vitrín; 3. Orbis Pictus – fotografie s texty J. A. Komenského; 4. Výtvarné umění – 18 plastik, 40 obrazů, 40 grafických listů; 5. Čs. film loutkový a kreslený – loutky, fotografie, makety; 6. Knižní produkce a gramofonové desky) a nabízela široké možnosti využití. *Chargé d'affaires* Novotný ovšem vyhodnotil tehdejší situaci jako nevhodnou pro nápadnější prezentaci ČSSR a zmínil dokonce nebezpečí demonstrací či zničení expozice.³²⁵ Pravděpodobně tak usuzoval z negativních reakcí na uskutečňovanou výstavu čs. poštovních známek, která byla zahájena 24. 5. 1961 u příležitosti ekvádorského státního svátku za účasti vládních činitelů a diplomatického sboru.³²⁶ Jeho obavy se částečně potvrdily o několik měsíců později v případě fotografické výstavy s názvem *Dnešní Československo (Checoslovaquia de Hoy)*, která byla v listopadu 1961 se souhlasem primátora hlavního města instalována v jedné ze školních budov v Quitu. K jejímu zahájení však z důvodu rozpoutání kampaně v místním tisku žádající její zákaz vůbec nedošlo. Den před plánovanou vernisáží uveřejnil deník *El Comercio* otevřený dopis quitských žen z Národní demokratické

³²⁴ AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, č. j. 115/56. Quito – mezinárodní výstava učebních osnov a učebnic škol II. stupně, Quito, 2. 3. 1956.

³²⁵ AMZV, TO – O Ekvádor, 1960–1964, č. j. 21317/61-VII/2a. Ecuador – přenesení výstavy z Havany, Praha, 3. 5. 1961.

³²⁶ AMZV, TO – O Ekvádor, 1960–1964, č. j. 393/61. Výstava známek v Ekvádoru, Quito, 31. 5. 1961.

fronty (*Frente Democrático Nacional*) adresovaný primátorovi města s výmluvným titulkem – *No queremos propaganda comunista en las escuelas municipales* (Nechceme komunistickou propagandu v obecních školách). V den vernisáže pak stejný deník otiskl dopis zástupců Fronty národní obrany (*Frente de Defensa Nacional*), v němž byl „za všechny obyvatele města“ vyjádřen nesouhlas s výše uvedenou výstavou. Pod tlakem veřejnosti primátor Quita výstavu několik hodin před plánovaným zahájením skutečně zakázal a ta musela být nakonec demontována, aniž by byla zpřístupněna veřejnosti.³²⁷ O výstavě slovenského malíře, grafika a ilustrátora Vincenta Hložníka se dozvídáme pouze z dochovaného exempláře pozvánky,³²⁸ na němž je uvedeno datum vernisáže (24. 11. 1960) a místo konání (*Palacio de Bellas Artes* – Palác výtvarných umění), neuvádí ovšem město ani zemi. V jiných prostudovaných záznamech není její konání vůbec zmíněno, a proto není možné s jistotou říci, zda byla v Ekvádoru opravdu uskutečněna. Po výše zmíněných nepříznivých událostech situace vyvrcholila přerušением diplomatických vztahů v dubnu 1964, což s sebou přineslo také pozastavení kulturní spolupráce na dalších pět let.

Ani po normalizovaní vzájemných styků koncem 60. let nebyla kulturní agenda v popředí oboustranných zájmů. Toto místo podobně jako v případě Bolívie i Peru zaujímaly vztahy obchodní. Počátek následující dekády byl pak poznamenán jednak obvyklými nesnázemi spojenými s uvedením úřadu do provozu, nepříznivou politickou situací v zemi a také s nepředpokládanými personálními změnami, respektive emigrací vedoucího obchodního oddělení, později i jeho prozatímního nástupce a posléze také manželky

³²⁷ AMZV, TO – O Ekvádor, 1960–1964, č. j. 1161. Výstava „Checoslovaquia de hoy“. Příloha: výstřižky, Quito, 6. 11. 1961; AMZV, TO – O Ekvádor, 1960–1964, č. j. 1212/61. Výstava „ČSSR dneška“, Quito, 20. 11. 1961.

³²⁸ AMZV, TO – O Ekvádor, 1960–1964. Vincent Hložník.

vedoucího ZÚ Miroslava Štrosse.³²⁹ Postupně se všechny překážky dařilo překonávat a kulturní spolupráce, která v této době spočívala především ve společných aktivitách s ekvádorskými univerzitami, ve zprávách ZÚ ovšem blíže neupřesněných, se pomalu rozbíhala. Prvním významnějším expozičním počinem v tomto období je výstava s názvem *Expedice COTOPAXI* uspořádaná po ukončení stejnojmenné výpravy českých a polských geologů, vulkanologů a etnografů do oblasti vulkánu Cotopaxi. Koncem února 1973 byla zahájena v prostorách Domu ekvádorské kultury a ve spolupráci s touto institucí pak byla v následujících měsících přemístěna do vládního paláce ve městě Latacunga, které je výchozím bodem pro výstup na nedaleký vulkán. Tato expozice byla spojena s dříve neuskutečněnou výstavou *Checoslovaquia de Hoy* a celkem tak bylo prezentováno více než tři sta padesát velkoformátových fotografií. Jednalo se o vůbec první výstavu tohoto typu v Ekvádoru a spolu s působivou dekorační výzdobou zaznamenala u veřejnosti velký úspěch.³³⁰

V následujících letech pak byly organizovány výstavy menšího rozsahu především u příležitosti oslav některého z čs. státních svátků. O samostatných rozsáhlých expozicích nejsou v archivních dokumentech vedeny záznamy. Také o zmíněných výstavkách menšího rozsahu nemáme k dispozici podrobné informace, o jejich konání se dozvídáme ze souhrnných zpráv za delší časové období či průběhu oslav jednotlivých státních svátků. V roce 1974 tak byla u příležitosti oslav konce druhé světové války v prostorách Domu ekvádorské kultury uspořádána veřejností velmi oceňovaná výstava *Československé lidové umění*.³³¹ V následujícím roce 1975, kdy byla

³²⁹ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 1, s. 24. Hodnocení činnosti ZÚ v roce 1970.

³³⁰ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 3, s. 394. Republika Ecuador – vztahová zpráva za I. pololetí 1973.

³³¹ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 4, s. 298, č. j. 1468/74. Hodnocení KŠVZS za první pololetí 1974, Quito, 19. 7. 1974.

uzákoněna činnost Československo-ekvádorského kulturního institutu,³³² se v rámci oslav 30. výročí vítězství nad nacismem podařilo realizovat tři výstavy fotografií a plakátů o životě v ČSSR. Čs. velvyslanectví a výše zmíněný institut expozici instaloval nejprve v prostorách Domu ekvádorské kultury, poté v Muzeu koloniálního umění a posléze také na univerzitě v Quitu. O všech třech výstavách bylo referováno v místních sdělovacích prostředcích, byly hojně navštěvovány a publikum je hodnotilo pozitivně.³³³ Změna v ekvádorské vládě v roce 1976 se negativně odrazila na návštěvnosti aktivit pořádaných čs. velvyslanectvím, nicméně i v tomto roce byla zorganizována již tradiční výstava v květnových dnech. Výstava fotografií s názvem *Československo v roce 30* byla nejprve umístěna v budově Svazu ekvádorských novinářů, kde byla zahájena v rámci slavnostního večera, jehož součástí byl projev místopředsedkyně Československo-ekvádorského kulturního institutu a vystoupení místních hudebníků. O deset dní později pak byla expozice instalována na Katolické univerzitě v Quitu, kde ji odhadem zhlédlo neuvěřitelných tři tisíce studentů a profesorů.³³⁴ Koncem 70. let pak ke komplikované situaci ve vnitřních záležitostech Ekvádoru přibyla také protičeskoslovenská kampaň, která byla reakcí na události počátku roku 1977 v Československu, totiž zveřejnění Prohlášení Charty 77 a vlny represí, kterou tento dokument v naší zemi rozpoutal. Hlavním úkolem pracovníků čs. velvyslanectví byla v tomto období snaha o uzavření kulturní dohody, předložené čs. stranou v lednu 1977, které ovšem ekvádorská strana neustále odkládala. I přes tyto nepříliš příznivé podmínky se na podzim téhož roku, u

³³² Blíže o této instituci viz podkapitola 4.2.3 Společnosti v Ekvádoru.

³³³ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 5, s. 153–155, č. j. 2261/75. Zpráva o ohlasech a průběhu propagačních akcí pořádaných ZÚ – Quito, Quito, 16. 5. 1975.

³³⁴ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 6, s. 75–76, č. j. 3560/76. Hodnocení KŠVZS za rok 1976, Quito, 5. 11. 1976.

příležitosti 60. výročí Říjnové revoluce, podařilo uspořádat společnou výstavu socialistických zemí se zastoupením v Ekvádoru. Výstava fotografií s námětem „vymoženosti budování socialismu, mírová politika socialistických zemí atd.“ se konala v Muzeu koloniálního umění v Quitu a zúčastnilo se jí také čs. velvyslanectví.³³⁵ Podrobnější informace o jejím zahájení či průběhu nemáme k dispozici.

Po zbytek vlády vojenské junty vedené Alfredem Póvedou Burbanem (1976–1979), ani na počátku následujícího období demokraticky zvolených prezidentů, nezaznamenaly kulturní vztahy výrazné zlepšení. Kromě vnitropolitické situace to bylo zapříčiněno také nedostatečným personálním obsazením čs. velvyslanectví, kde ještě v roce 1978 zajišťoval činnost úřadu pouze jeden politický pracovník – velvyslanec.³³⁶ Ekvádor i jeho kulturní úroveň byly dle zprávy tehdejšího tituláře Lubomíra Hrdličky „negativně ovlivňovány závislostí na USA a dalších imperialistických státech. Film, rozhlas a televize uvádí především US materiály, filmy, články apod. Řada hodin televizního vysílání v barvě je věnována oslavě a propagaci imperialismu, především USA. Televize promítá americký brak oslavující společnost a život v USA idealizující kapitalismus a usilovně se snaží především překrucovat nebo pomlouvat všechno, co by mohlo pomoci informovat lid o tom, co se děje v SSSR a v dalších zemích reálného socialismu.“³³⁷ Kulturní spolupráce se tedy v tomto období omezila pouze na prezentaci čs. filmů, rozhlasové a televizní relace, a to zejména v období oslav čs.

³³⁵ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 109, č. j. 4641/77. Účast čs. ZÚ v Quitu na oslavách 60. výročí VŘSR, Quito, 8. 11. 1977; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 331, č. j. 4161/77. Záznam o rozhovoru ze schůzky na ZÚ NDR, Quito, 21. 2. 1977.

³³⁶ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 8, s. 159, č. j. 5566/78. Zpráva o průběhu a výsledcích čs. kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických styčích za rok 1978, Quito, 29. 11. 1978.

³³⁷ Ibid., s. 158.

státních svátků. Hlavním nosíkem vzájemných čs.-ekvádorských vztahů byla také v tomto období ekonomická oblast, především obchodní výměna. Ani po podepsání kulturní dohody v roce 1983 nedošlo k výraznému zlepšení, neboť její schválení ekvádorským parlamentem bylo opět oddalováno. Došlo k němu až v roce 1986, bylo ovšem třeba i souhlasu prezidenta, což bylo v tehdejší situaci dle příslušného odboru MZV „málo pravděpodobné“.³³⁸ V Ekvádoru se tak v této době čs. ZÚ snažil pořádat alespoň menší výstavy, konkrétně je s jistou pravidelností zmiňována pouze výstava dětských kreseb na téma Lidice, spojená se stejnojmennou soutěží. Z roku 1986 je rovněž zmínka o účasti Československa na VII. mezinárodní výstavě knih konané v Quitu a o přípravě výstavy uměleckého skla.³³⁹ Žádné podrobnější informace ovšem o zmíněných aktivitách nejsou v prostudovaných archivních materiálech k dispozici.³⁴⁰ Výše zmíněná *Výstava čs. uměleckého skla* se pod záštitou Centrální ekvádorské banky uskutečnila o dva roky později. Její vernisáže v hlavním městě v lednu 1988 se zúčastnil tehdejší ministr zahraničních věcí Rafael García Velasco a velký úspěch pak kromě Quita měla také ve městech Cuenca a Loja. V březnu téhož roku byla v prostorách Nadace Oswalda Guayasamína instalována výstava současné čs. grafiky, která u návštěvníků zaznamenala rovněž veliký ohlas.³⁴¹ Realizace obou posledně jmenovaných expozic byla možná také díky změnám ve

³³⁸ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 015.807/86-9. Informace o plnění „Zaměření a hlavních úkolů zahraniční politiky ČSSR vůči Ekvádorské republice“, Praha, 1986.

³³⁹ Ibid.

³⁴⁰ Na nedostatečnou zpravodajskou činnost ZÚ Quito poukazuje několik hodnotících zpráv MZV z posledního období. Viz AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 015.951/84-9. Informace o plnění „Zaměření a hlavních úkolů zahraniční politiky ČSSR vůči Ekvádorské republice“, Praha, 29. 11. 1984; AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 014.508/85-9. Zameranie a hlavné úkoly československej zahraničnej politiky voči Ekvádorskej republike, Praha, 1985.

³⁴¹ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 0100/89. Ekvádor – Plnenie Zamerania zahraničnej politiky ČSSR z r. 1985, Quito, 20. 2. 1989.

vedoucích pozicích v rámci ekvádorského ministerstva zahraničí, kde byl v roce 1987 do pozice vedoucího evropského odboru jmenován bývalý velvyslanec v Praze Horacio Sevilla Borja, který se mimo jiné velkou mírou zasloužil také o aktivizaci politického dialogu mezi oběma zeměmi.³⁴² I přes toto oživení v posledních letech, jimž se tato práce věnuje, o dalších výstavních počinech v Ekvádoru nemám k dispozici žádné informace.

5.2.3 Výstavy v Peru

Podobně jako v Ekvádoru byla pozice Československa v Peru v počátečním období našeho zájmu poměrně komplikovaná. Po relativní stabilizaci v polovině 50. let a obsazení našeho ZÚ v Limě diplomatickým pracovníkem i obchodním přidělcem zahájil tehdejší *chargé d'affaires* aktivitu také na poli kultury. První věty jeho zprávy o možnostech kulturní spolupráce však jasně vypovídají o limitech, se kterými bylo nutno se vypořádat. „Současné poměry v kultuře odrážejí plně život v Perú. Nízká životní úroveň a vysoké procento analfabetů vedou k tomu, že plody velmi skromné kulturní činnosti jsou výsadou pouze lépe situovaných vrstev.“³⁴³ Střediskem kulturního života byla v té době Lima a veškerá činnost byla z největší části odkázána na finanční pomoc soukromníků či obchodních společností. V oblasti výtvarného umění a pořádání výstav obecně navázal vedoucí ZÚ kontakty se zástupci Institutu moderního umění (*Instituto de Arte Contemporáneo*) založeného v roce 1955, jehož cílem bylo kromě vzdělávání domácího obecnstva a podpory místních tvůrců také pořádání výstav

³⁴² AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 0121/87. Dopis velvyslance J. Štanga vedoucímu 9. t. o. FMZV M. Masarikovi, Quito, 10. 10. 1978.

³⁴³ AMZV, TO – O Peru, 1945–1959, č. j. 374/57. Mimořádná zpráva o kulturním životě v Perú a možnostech kulturní spolupráce s Perú, Lima, 22. 5. 1957.

domácích i zahraničních umělců.³⁴⁴ Čs. ministerstvo kultury navrhovalo počátkem roku 1957 přenesení dvou výstav z Mexika do Peru, jednalo se o expozice čs. folkloru a grafiky Vincenta Hložníka.³⁴⁵ Ani jedna z nich se ovšem v Peru nerealizovala z důvodu přerušení diplomatických vztahů koncem téhož roku. Výstava čs. folkloru tak byla s velkým úspěchem instalována roku 1958 v Bolívii (blíže k tomu viz podkapitola 5.2.1 této práce) a výstava slovenského grafika Vincenta Hložníka pravděpodobně v Ekvádoru v roce 1960 (blíže k tomu viz podkapitola 5.2.2 této práce), o ní však nemáme k dispozici žádné bližší informace.

I přesto, že diplomatické styky byly v následující dekádě přerušeny, kontakty na různých úrovních fungovaly i nadále. Překvapivě, a na rozdíl od ostatních zemí, kterým se tato práce věnuje, to nebylo jen v obchodní a hospodářské sféře, ale také v oblasti kultury, školství a sportu. V průběhu roku 1962 byla vedena jednání mezi zástupci Československé společnosti pro mezinárodní styky a peruánského *Institutu Josého Carlose Mariáteguiho*, jehož představitelé navštívili v létě téhož roku Prahu a informovali zde o možnostech vzájemné kulturní spolupráce. Dle jejich referencí měl jmenovaný institut „poměrně dobré možnosti pořádat kulturní akce i ve vztahu k socialistickým zemím“, a to prostřednictvím pořádání výstav, kulturních večerů, filmových promítání či vlastních edičních možností.³⁴⁶ Institutu byly kromě jiného nabídnuty různé tematicky zaměřené fotografické výstavy o ČSSR, ovšem dle vyjádření příslušného teritoriálního odboru čs. ministerstva zahraničí bylo vzhledem k napjaté vnitropolitické situaci v Peru v souvislosti s probíhajícími prezidentskými volbami a

³⁴⁴ Ibid.

³⁴⁵ AMZV, TO – O Peru, 1945–1959, č. j. 9310/E/II/2/57. Návrh akcí v rámci kulturní spolupráci s perú, Praha, 7. 2. 1957.

³⁴⁶ AMZV, TO – T Peru, 1960–1964, karton 1, č. j. 027.982/62. Možnost spolupráce ČSMS s peruánským Institutem José Carlos Mariátegui – sondáž, Praha, 17. 7. 1962.

událostmi po nich následujícími třeba vyčkat navázání jakékoli spolupráce. K reálné spolupráci pravděpodobně nikdy nedošlo, neboť v prostudovaných fondech již není o této instituci veden žádný záznam.

Krátce po znovunavázání diplomatických styků mezi oběma zeměmi koncem roku 1968 navštívila Peru čs. Mise dobré vůle vedená státním tajemníkem Ministerstva zahraničních věcí Václavem Pleskotem, během níž byla kromě upevnění politických a hospodářských vztahů explicitně zmíněna také existence předpokladů pro prohloubení a rozšíření kulturních styků.³⁴⁷ V květnu 1970 zasáhlo Peru ničivé zemětřesení a mezi mnoha oběťmi byla i skupina čs. horolezců, která se v té době připravovala k výstupu na vrchol Huascarán. Jeden z horolezců, Viléma Heckel, byl rovněž renomovaným fotografem. Této okolnosti bylo využito k uspořádání fotografické výstavy doprovázené ukázkami čs. knih a dětských kreseb v rámci oslav 25. výročí konce druhé světové války. Výstava s názvem *Dnešní Československo, země, lidé a jejich práce* byla vzhledem ke zpožděnému dodání její hlavní části (fotografií V. Heckela) a nedostatečnému personálnímu i materiálnímu vybavení ZÚ zahájena 17. 6. 1970 v prostorách Domu peruánské kultury v Limě. Rozsáhlý soubor čítající asi sto fotografií zesnulého autora byl doplněn čtrnácti dětskými obrazy, padesáti knihami a zvláštní fotografickou přílohou s texty o současném životě v Československu. Expozice byla v tomto období (po obnovení diplomatických vztahů) první významnou kulturní aktivitou a její vernisáže, již předcházela tisková konference poskytnutá vedoucím čs. ZÚ Věroslavem Vágnerem, se zúčastnili zástupci peruánského ministerstva zahraničí i školství, příslušníci diplomatického sboru a představitelé kulturního a politického života Peru, odhadem to bylo

³⁴⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 3, s. 73. Návrh textu společného komuniké z pobytu Mise dobré vůle v Perú.

asi dvě stě padesát osob. Výstava byla doplněna promítáním čs. filmů a během prvních čtyř dnů byla její návštěvnost odhadnuta na pět tisíc osob. V Limě byla instalována po dobu dvou týdnů a po jejím ukončení přenesena ve spolupráci s Domem peruánské kultury do dalších měst.³⁴⁸ V červnu následujícího roku byla výstava pod pozměněným názvem *Československo – země a lidé* zahájena spolu s cyklem čs. filmů ve městě Jauja v souvislosti s oslavami 26. výročí osvobození Československa a 50. výročí založení KSČ. Na slavnostním otevření byli kromě zástupce čs. ZÚ přítomni představitelé města a místních vzdělávacích a kulturních institucí. S nimi byla dohodnuta vhodná publicita v místním tisku i rozhlasové stanici a rovněž zorganizována průběžná návštěva škol z města i okolí.³⁴⁹ V rámci oslav uvedených výročí byla kromě jiných aktivit v hlavním městě uspořádána také poněkud netradiční výstava s názvem *Umění všedního dne*, která byla „velmi atraktivní a v Peru ojedinělá.“³⁵⁰ Skládala se z několika grafických listů, které byly již dříve zaslány čs. velvyslanectví ministerstvem školství a kultury, ovšem pro nízký počet nebyly vhodné pro samostatnou výstavu. Shodou okolností se v tomto období ohlásil na čs. ZÚ peruánský stipendista Rodrigo Ramírez, který se vrátil ze studií v ČSSR a přivezl si odtud zajímavou sbírku plakátů z výstav pořádaných Národní galerií a několik reprodukcí obrazů z téže instituce. Vše přinesl ukázat na čs. ZÚ, což inspirovalo hospodáře ZÚ Parvoniče k využití těchto materiálů spolu s výše zmíněnými grafickými listy k uspořádání samostatné výstavy, na jejíž instalaci se podílel také tehdejší *chargé d'affaires*. Ředitel Domu peruánské kultury José Miguel Oviedo (významný spisovatel a literární kritik) po zhlédnutí

³⁴⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 4, s. 257–259, č. j. 1267/70. ZÚ Lima – výstava k XXV. výročí osvobození ČSSR, Lima, 22. 7. 1970.

³⁴⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 5, s. 264, č. j. 1250/71. Záznam o propagační akci, Lima, 9. 6. 1971.

³⁵⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 5, s. 98, č. j. 1222/71. ZÚ Lima – akce na oslavu 26. výročí osvobození a 50. výročí založení KSČ, Lima, 15. 5. 1971.

připravené sbírky neskrýval své nadšení a uvolnil pro čs. expozici prostory původně vyhrazené pro jiné aktivity. Výstava byla slavnostně zahájena za přítomnosti členů diplomatického sboru, představitelů peruánského ministerstva zahraničních věcí, Společnosti peruánsko-československého přátelství, kulturních a vzdělávacích institucí a Komunistické strany Peru dne 12. 5. 1971, tedy dva dny před samotným výročím založení KSČ. Trvala do konce měsíce a peruánským publikem byla přijata velmi kladně.³⁵¹ Ve stejný den následujícího roku proběhla vernisáž výstavy fotografií s názvem *Současné Československo*, která byla instalována v kulturním domě limské městské čtvrti Lince. Zahájení se zúčastnilo odhadem dvě stě padesát až tři sta osob, mezi nimiž nechyběli představitelé čs. ZÚ, města či diplomatického sboru. Vysoká úroveň výstavy, která byla hojně navštěvována zejména ve večerních hodinách a budila obdiv „svým pojetím i provedením“ i v odborných kruzích, byla dosažena díky mimořádné iniciativě odborného referenta čs. ZÚ Parvoniče, dalších spolupracovníků i jejich manželek, kteří „z nedostatečných a kusých podkladů z ústředí“ dokázali sestavit tuto vysoce oceňovanou expozici.³⁵²

Od roku 1973 se v souvislosti s nástupem nového diplomatického pracovníka Júlia Štanga ve funkci III. tajemníka pověřeného konzulární a kulturní agendou výrazně zvýšil celkový počet kulturních aktivit, včetně expozic a zpráv o jejich průběhu. V roce 1973 tady bylo uspořádáno několik výstav vždy v souvislosti s oslavami či připomínáním významných dní a státních svátků. První tematická výstavka byla umístěna ve foyer hlavního limského divadla Teatro Manuel Ascensio Segura u příležitosti slavnostního večera pořádaného ve dnech 25. výročí únorového puče roku 1948. Na organizaci se kromě čs. velvyslanectví podílela také nedávno

³⁵¹ Ibid., s. 98–99.

³⁵² AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 6, s. 120, č. j. 1310/72. Oslava státního svátku ČSSR v Peru, Lima, 18. 5. 1972.

ustanovená Společnost peruánsko-československého přátelství a tehdejší čs. velvyslanec Josef Mejstřík obohatil program o projev, v němž přítomnému publiku, tvořenému zejména studenty a členy odborových organizací, objasnil paralely mezi historickými událostmi v Československu v roce 1948 a v Peru v roce 1968.³⁵³ Toto výročí se promítlo i do další výstavy, jež byla součástí oslav státního svátku a nesla příznačný název *Československo, 25 let socialismu*. Byla instalována ve výstavních prostorách Svazu peruánských spisovatelů a umělců (*Asociación Nacional de Escritores y Artistas*) a na její vernisáži promluvil Július Štang na téma kontrarevoluce. S jeho osobou do agendy ZÚ přibyl slovenský prvek, a tak se v tomto roce poprvé setkáváme s připomenutím Slovenského národního povstání (dále jen SNP) prostřednictvím výstavy uspořádané v sídle odborového svazu přístavních dělníků ve městě Callao. A konečně v listopadu, u příležitosti Mezinárodního dne studentstva, byla na Národní technické univerzitě v Limě (*Universidad Nacional de Ingeniería*) umístěna výstava s názvem *Socialistické Československo*. Kromě vyzdvižení zejména hospodářských výsledků, kterých ČSSR dosáhlo za uplynulých dvacet pět let, zahrnovala tato expozice také materiály o čs. školství, vědě, kultuře a sportu a byla též doplněna promítáním dokumentárních snímků z filmotéky čs. ZÚ.³⁵⁴ V následujícím roce, kdy uplynulo třicet let od SNP, bylo uskutečněno několik připomínkových akcí, mezi nimiž nechyběly ani výstavy. V říjnu byla v Muzeu italského umění v Limě otevřena výstava kreseb čs. dětí, které vybrala komise Metodického centra lidových škol umění v Praze. Výstava byla zorganizována čs. ZÚ ve spolupráci se Společností peruánsko-československého přátelství a převzal nad ní

³⁵³ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 7, s. 46, č. j. 1150/73. Oslavy 25. výročia Februára, Lima, 1. 3. 1973.

³⁵⁴ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 8, s.127–128, č. j. 1113/74. Kultúrno-propagačná správa za rok 1973, Lima, 8. 2. 1974.

záštitu Ústav pro národní kulturu (*Instituto Nacional de Cultura*), který ohodnotil uměleckou úroveň vystavených kreseb jako velmi vysokou a nabídl čs. velvyslanectví možnost přenést v následujícím měsíci celou expozici do Arequipy. O zahájení výstavy informovaly všechny hlavní peruánské deníky, z nichž *La Prensa* a *La Crónica* uveřejnily obsáhlejší články s kladnou kritikou vystavovaných děl a oceněním úrovně čs. školství. V Peru v této době žádná obdoba čs. lidových škol neexistovala a ani v rámci školní výuky nebylo výtvarné výchově věnováno příliš prostoru. Na žádost Metodického centra lidových škol umění o zorganizování reciproční výstavy kreseb peruánských dětí v Praze přislíbili i přes tyto podmínky pracovníci Ústavu pro národní kulturu osobní angažovanost ve snaze sestavit kolekci vhodných děl.³⁵⁵ O konání takové výstavy však nejsou v prostudovaných archiváliích žádné informace. V Arequipě byla expozice kreseb čs. dětí opět za pozornosti místního tisku otevřena po dobu dvou týdnů koncem listopadu a začátkem prosince 1974. Na jejím zahájení byli přítomni kromě zástupců pořádajících institucí (čs. velvyslanectví, Ústav pro národní kulturu, Společnost per.-čs. přátelství) také regionální autority, odhadem celkem sto padesát osob. Zástupce Společnosti per.-čs. přátelství Pedro Martínez Castro přednesl během pobytu v Arequipě dvě přednášky o české a slovenské hudbě, které byly doplněny promítáním dokumentárního filmu *Hudba v srdci Evropy* Jiřího Ployhara st. z roku 1967. Obě aktivity byly kladně hodnoceny také z politického hlediska, neboť Arequipa byla „do nedávna v zajetí propagandy západoněmeckého, amerického a francouzského kulturního institutu.“³⁵⁶ Podle plánu kulturních aktivit na rok 1974 se u příležitosti 30. výročí SNP uskutečnila také fotografická výstava

³⁵⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 8, s.181, č. j. 1941/74. Výstava kreseb čs. dětí v Peru, Lima, 25. 10. 1974.

³⁵⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 8, s. 204–205, č. j. 2024/74. Výstava kreseb čs. dětí v Arequipě, Lima, 9. 12. 1974.

v Limě, o jejímž konání s mi nepodařilo dohledat samostatnou zprávu.

V následujícím roce byla velká pozornost věnována 30. výročí konce druhé světové války a u této příležitosti byl čs. velvyslanectvím ve spolupráci se Společností per.-čs. přátelství uspořádán celý cyklus výstav. Zahájen byl již v dubnu výstavou o sociální péči v ČSSR v sídle odborového svazu zaměstnanců v oblasti školství, během níž měli návštěvníci možnost zhlédnout také dva krátkometrážní dokumenty (*Jan Amos Komenský Vojtěcha Količe* z roku 1957 a *Cvičte s námi* Rudolfa Krejčíka z roku 1974) z filmotéky velvyslanectví. Při zahájení podal III. tajemník čs. ZÚ Július Štang přítomnému obecenstvu výklad o čs. školství. Koncem dubna 1975 byla za účasti čs. velvyslance Václava Malošíka a místního starosty Enrique Escudera v Městské knihovně v Callau otevřena výstava fotografií s názvem *Současné Československo*.³⁵⁷ Galerie umění Peruánské spořitelny v Limě poskytla u této příležitosti prostory pro výstavu současné čs. grafiky, jejíž vernisáže se dne 6. 5. 1975 zúčastnili kromě zástupců diplomatického sboru a uměleckých kruhů také představitelé KSP, včetně tehdejšího generálního tajemníka Raúla Acosty. Kromě publicity v hlavních peruánských denících a místních rozhlasových stanicích referovala o této výstavě také televizní stanice *Canal 7* v jednom ze svých pravidelných kulturních pořadů nazvaném *Perú 75*.³⁵⁸ Počátkem června téhož roku pak velvyslanec Václav Malošík během služební cesty do Cuzca, kde se setkal s místními autoritami, s nimiž jednal o rozšíření spolupráce zejména ve vědecko-technické a obchodní oblasti, zahájil výstavu čs. poštovních známek tematicky zaměřenou

³⁵⁷ Výstava se stejným názvem byla instalována o tři roky dříve v Limě. Je pravděpodobné, že pro nedostatek nových materiálů byly použity již vystavené fotografie.

³⁵⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 9, s. 168–169, č. j. 1550/75. Oslavy 30. výročí osvobození Československa sovětskou armádou, Lima, 11. 7. 1975.

na probíhající oslavy 30. výročí vítězství nad nacismem.³⁵⁹ V rámci oslav tohoto výročí se aktivity čs. ZÚ rozšířily i do méně obvyklých regionálních destinací. Koncem června 1975 byla ve spolupráci se Společností per.-čs. přátelství otevřena výstava fotografií ve městě Tumbes nedaleko ekvádorských hranic. Prostory pro výstavu poskytl místní Dům armády a záštitu nad ní převzal Výbor pro rozvoj provincie Tumbes a Velení I. motorizované divize operující v této oblasti. Vernisáže se v tomto případě vedle obvykle zvaných hostů z řad zástupců města, vzdělávacích a veřejných institucí zúčastnili také představitelé peruánských ozbrojených sil, např. vrchní velitel výše zmíněné divize, brigádní generál Víctor López Mendoza s chotí a další. Během deseti dnů, kdy byla výstava přístupná veřejnosti, byl mezi publikem zaznamenán velmi dobrý ohlas a rovněž Velení I. motorizované divize věnovalo výstavě i jejím pořadatelům velkou pozornost.³⁶⁰ V říjnu pak uspořádali stejní organizátoři výstavu v nedaleké Talaře, významném centru petrochemického průmyslu. Byla umístěna v sídle Jednotného odborového svazu zaměstnanců v tomto odvětví a tvořila součást celostátních oslav peruánského „Dne národní hrdosti“, které vyvrcholily 9. 10. 1975 návštěvou prezidenta republiky a členů vlády právě v Talaře. Ve večerních hodinách pak byly jako doprovodná aktivita promítány čs. filmy, mezi nimiž na publikum nejvíce zapůsobilo historické drama Vladimíra Čecha situované do období heydrichiády *Klíč*.³⁶¹ V Arequipě byla pod záštitou Národního kulturního institutu počátkem prosince zahájena výstava fotografií s názvem *30 let ČSSR*, jejíž součástí bylo promítání dvojdílného filmu Otakara Vávry *Dny zrady*. O jejím konání i

³⁵⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 9, s. 174, č. j. 1545/75. Informace o služební cestě do Cuzca, Lima, 13. 6. 1975.

³⁶⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 9, s. 181, č. j. 1609/75. Fotovýstava k 30. výročí osvobození Československa v Tumbes, Lima, 4. 7. 1975.

³⁶¹ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 9, s. 207, č. j. 1930/75. Výstava k 30. výročí osvobození Československa v městě Talara, Lima, 17. 10. 1975.

průběhu informovaly významné místní deníky *El Pueblo* a *Correo* a III. tajemník čs. ZÚ poskytl v předvečer vernisáže televizní stanici *Canal 6* rozhovor nejen o samotné výstavě, ale také o úrovni kulturních styků mezi ČSSR a Peru, který byl posléze odvysílán jako součást hlavního zpravodajství. Slavnostního zahájení se zúčastnili zástupci města, kulturních i politických institucí a také představitelé KSP a několika socialistických zemí.³⁶²

V následujícím roce 1976 byla vůbec poprvé v Peru uspořádána výstava věnovaná pouze slovenskému umění připravená MK SSR ve spolupráci se Slovenským národním muzeem. Výstava s názvem *Slovenské lidové umění* byla umístěna v Limě v galerii významného peněžního ústavu *Banco Continental*, který poskytl výstavní prostor na dobu téměř celého kalendářního měsíce, což bylo v tamních podmínkách poměrně neobvyklé. Výstavy nejčastěji trvaly pouze týden či dva. Výstava byla výjimečná i personálním zaopatřením, z peruánské strany ji organizačně zabezpečil ředitel zmíněné galerie a odborný asistent Univerzity San Marcos v jedné osobě, Alfonso Costrillón, z čs. strany pak slovenská kunsthistorička a kurátorka výstavy Irena Pišútová. Jejím pobytu se čs. ZÚ snažil využít také k navázání osobních kontaktů mezi odborníky v oblasti muzejnictví a seznámení peruánských protějšků se zkušenostmi a praxí v tomto oboru v ČSSR. Na vernisáži byli přítomni velvyslanec ČSSR Václav Malošík, ředitel *Banco Continental* Federico Chiappina, Irena Pišútová, členové limského diplomatického sboru, vedení Společnosti per.-čs. přátelství, zástupci KSP a mnozí další. Zprávu o konání výstavy přinesly všechny hlavní limské deníky, z nichž *El Comercio* věnoval události největší pozornost. Hosté vernisáže i další návštěvníci

³⁶² AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 9, s. 219–220, č. j. 2066/75. Výstava „30 let ČSSR“ v Arequipě, Lima, 4. 12. 1975.

hodnotili dle záznamů v knize návštěv expozici velmi pochvalně.³⁶³ Další zprávou tohoto roku je až informace o výstavě čs. grafiky a poštovních známek ve městě Trujillo z posledního červencového týdne. O období státního svátku spojeného s koncem druhé světové války, kdy bylo tradičně pořádáno více kulturních a společenských aktivit, nemáme tohoto roku k dispozici žádné informace. Bylo tomu tak pravděpodobně z důvodu výměny personálního obsazení čs. ZÚ, kdy právě v květnu 1976 III. tajemník J. Štang ukončil své působení v Peru a vystřídal ho jeho nástupce J. Votýpka.³⁶⁴ Výše zmíněná výstava v Trujillu se skládala ze sedmdesáti šesti panelů poštovních známek a dvaceti osmi grafik. Byla instalována v prostorách místní hasičské zbrojnice, u jejíhož vchodu umístila firma *Moto Andina* poutač a také dva motocykly značky ČZ čs. výroby, které se v Trujillu v této době montovaly. Každý den byl také promítnut jeden čs. film, např. dokumentární film Jiřího Ployhara st. *Československo včera a dnes* či celovečerní veselohra Josefa Pinkavy *Kočky neberem*. Slavnostního zahájení se zúčastnili představitelé města s manželkami, zástupci tisku, čs. ZÚ a další hosté v celkovém počtu šedesáti osob. O výstavu i prezentované snímky projevilo publikum velký zájem a J. Votýpka při této příležitosti předběžně dojednal uspořádání Týdne čs. filmů a rovněž obdržel nabídku na uspořádání výstavy grafik peruánského historika Pedra Puerta v ČSSR, jehož dílo bylo inspirováno dlouholetým výzkumem archeologické lokality Chan Chan.³⁶⁵ V srpnu pracovníci čs. velvyslanectví uspořádali výstavu fotografií ve středoperuánském městě Tingo María s názvem *Československo dnes*, kterou tvořilo padesát šest panelů s fotografiemi

³⁶³ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 11, s. 351–352, č. j. 1242/76. Otevření výstavy „Slovenské lidové umění“ v Limě, Lima, 17. 3. 1976.

³⁶⁴ DEJMEK, Jindřich a kol. *Diplomacie Československa. Díl II., Biografický slovník československých diplomatů (1918–1992)*. Praha: Academia, 2013, s. 612.

³⁶⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 11, s. 412–413, č. j. 1765/76. Zpráva o výstavě čs. grafiky a poštovních známek v Trujillu, Lima, 2. 8. 1976.

představujícími komplexní pohled na život v ČSSR. Výstava byla umístěna v hlavním sále městské radnice a na jejím zahájení byli přítomni všichni čelní představitelé města, zástupci místního tisku, rozhlasové stanice i dalších veřejných institucí, ve většině případů v doprovodu manželek. Odhadem se vernisáže zúčastnilo padesát osob a mezi přítomnými vzbudila veliký zájem. Zástupci čs. ZÚ Votýpka a Zamarský byli po tradičních úvodních projevech nuceni podávat komentář k vystaveným fotografiím, o nichž se spontánně otevřela široká diskuze, a také odpovídat na dotazy z řad přítomných novinářů i publika. Díky velkému ohlasu veřejnosti projevíli představitelé města Tingo María zájem o uspořádání dalších výstav, popřípadě filmových představení či jiných kulturních akcí.³⁶⁶

V roce 1977 byla u příležitosti květnového výročí konce druhé světové války zorganizována celá řada kulturních počinů, mezi nimiž nechybělo několik výstav. První z nich proběhla již v druhé polovině dubna v Městské knihovně limské čtvrti San Isidro, kde se stala součástí místních oslav, čímž automaticky získala větší publicitu i návštěvnost. Šlo o výstavu s názvem *Dojmy z Československa*, jež byla tvořena barevnými i černobílými fotografiemi představujícími „různé aspekty čs. průmyslu, zemědělství, kultury a vědy.“³⁶⁷ Výstava byla slavnostně zahájena starostou městské čtvrti San Isidro a čs. Velvyslancem, přítomni byli také členové městské rady, diplomatický sbor socialistických zemí, zástupci místního i zahraničního tisku, členové Kulturní společnosti peruánsko-československého přátelství³⁶⁸ a široká veřejnost. Úspěch výstavy

³⁶⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 11, s. 415, č. j. 1865/76. Zpráva o výstavě fotografií v Tingo María, Lima, 18. 8. 1976.

³⁶⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 13, s. 471, č. j. 1575/77. Uspořádání kulturních akcí v Limě u příležitosti státního svátku ČSSR – informace, Lima, 12. 5. 1977.

³⁶⁸ Od roku 1977 se v některých dokumentech objevuje i tento pozměněný název Společnosti peruánsko-československého přátelství, šlo nicméně o tutéž organizaci.

byl posléze potvrzen žádostí městské rady San Isidro o další spolupráci v kulturní oblasti a ještě v průběhu konání výstavy byla zvažována možnost uspořádání obdobné aktivity ve druhé polovině kalendářního roku. Druhou výstavou v tomto období byla expozice čs. známek uspořádaná opět ve spolupráci s Kulturní společností per.-čs. přátelství a instalovaná v prostorách Národní knihovny. Záštitu nad jejím konáním převzal Národní kulturní institut a také Generální ředitelství pošt a telegrafů. Slavnostního otevření výstavy se zúčastnili představitelé všech výše jmenovaných institucí, členové diplomatického sboru socialistických zemí, zástupci tisku a sdělovacích prostředků, Svazu filatelistů a široká veřejnost. Výstavu během jejího týdenního konání navštívilo dle odhadu vedení Národní knihovny přibližně pět tisíc lidí, což bylo čs. ZÚ vyhodnoceno jako velmi zdařilé, i přesto, že z Československa nedorazila část expozice včas, zejména ukázky nové produkce, včetně známky s portrétem prezidenta Husáka. Pracovníci ZÚ na poslední chvíli svépomocí z vlastních zdrojů doplnili tento nedostatek, aby bylo možno panely věnované čs. prezidentům vystavit. K atraktivitě výstavy jistě přispěly i krátkometrážní tematické dokumenty, které byly během jejího konání promítnuty. Za všechny jmenujme např. snímek Jiřího Lehovce z roku 1974 *Nejskromnější umění*. Generální ředitelství pošt a telegrafů nabídlo čs. velvyslanectví možnost přenést tuto expozici i do dalších měst v regionech a naopak čs. strana zvažovala po vzoru ZÚ NDR věnování celé kolekce po ukončení cyklu výstav peruánskému Poštovnímu muzeu.³⁶⁹ V rámci politicko-obchodní cesty čs. velvyslance do severní části země koncem dubna 1977 byly ve městech Piura a Chiclayo uspořádány přehlídky čs. filmů spojené s výstavou fotografií o životě v ČSSR a taktéž poštovních známek. Na podzim téhož roku se podařilo zorganizovat obdobnou

³⁶⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 13, s. 471–473, č. j. 1575/77. Uspořádání kulturních akcí v Limě u příležitosti státního svátku ČSSR – informace, Lima, 12. 5. 1977.

prezentaci čs. kultury také ve městech Iquitos, Pucallpa, San Martín a Ica. O těchto aktivitách se kromě krátké zmínky v souhrnných zprávách nedochovaly podrobnější záznamy. Snad jen opět stručné konstatování, že v amazonské oblasti se jednalo o první významné kulturní akce, které se setkaly s velmi dobrým ohlasem a jichž bylo posléze „využito k navázání užitečných obchodních a politických kontaktů.“³⁷⁰ Na tento rok také připadlo 35. výročí vyhlazení Lidic, k jehož připomenutí připravoval čs. ZÚ vzpomínkový akt u památníku lidických obětí v Callau. Ten byl ovšem z vnitropolitických důvodů zakázán, a tak v den výročí této tragické události čs. historie proběhl u památníku neoficiální akt kladení květin, a to za účasti pracovníků čs. velvyslanectví, zástupců Společnosti per.-čs. přátelství a také delegace ÚV KSP. Lidická tragédie byla nicméně připomenuta v rámci oslav 32. výročí osvobození ČSSR od nacizmu, a to v rámci fotografické výstavy *Lidice žijí a varují*, která byla umístěna v předsálí Divadla Felipe Parda y Aliagy, kde byl promítán slovenský válečný snímek Martina Ťapáka z roku 1974 *Deň, ktorý neumrie*. Filmové představení i výstavu zhlédlo odhadem čtyři sta diváků.³⁷¹ K sérii oslav významných výročí byly ke konci roku 1977 připojeny další, a to v rámci oslav 60. výročí Říjnové revoluce. Kulturní společnost peruánsko-československého přátelství uspořádala v prostorách Per.-sovětské kulturní společnosti počátkem října cyklus akcí věnovaný „vlivu VŘSR na vznik Československa a na čs.-sovětské vztahy.“ Zahájen byl fotografickou výstavou o ČSSR, kterou

³⁷⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 13, s. 568, č. j. 2053/77. Informace o služební cestě s. velvyslance do Iquitos, Lima, 27. 9. 1977; AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 13, s. 563, č. j. 1584/77. ZÚ Lima – zpráva o uspořádání recepce a oslav ke státnímu svátku ČSSR, Lima 13. 5. 1977; AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 13, s. 641, č. j. 122.426/77. Hodnotící zpráva o průběhu a výsledcích kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických styků s Perú za rok 1977, Lima 25. 11. 1977.

³⁷¹ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 13, s. 474, č. j. 1705/77. ZÚ Lima – vzpomínkový akt k 35. výročí vyhlazení Lidic, 15. 6. 1977.

otevřely projevy představitelů obou pořádajících společností a také příspěvkem kulturního přídělence čs. ZÚ Petra Sinkuly s příznačným názvem *Svaz čs.-sovětského přátelství a VŘSR*. Výstava byla jako obvykle doplněna promítáním krátkých i celovečerních filmů. Koncem října pak čs. a východoněmecký ZÚ uspořádaly výstavu dětských kreseb v soukromé instituci *Museo de Arte* v Limě, která se setkala s nečekaně vřelým přijetím široké veřejnosti. Počet návštěvníků expozice překročil během jejího týdenního konání předpokládaný zájem a původně navržený termín ukončení byl na žádost ředitele muzea prodloužen o další dva týdny. Atraktivitu výstavy jistě zajistila také účast peruánských dětí z Ateliéru mladých umělců spadajícího pod pořádající instituci. Na přelomu října a listopadu se čs. velvyslanectví podílelo také na společné výstavě knih, pořádané zastupitelskými úřady socialistických zemí v Limě spolu s nakladatelstvím *Siglo XX*. Slavnostního zahájení výstavy se zúčastnili kromě představitelů diplomatických misí také kulturní osobnosti včetně prezidenta Národního svazu spisovatelů a umělců, dále též členové KSP a široká veřejnost.³⁷²

Podobně jako tomu bylo v předchozích letech, i v roce 1978 byla většina kulturních aktivit spojena s oslavami významných výročí či státních svátků. Již od počátku roku byly zahájeny přípravy k oslavě 30 let, které uplynuly od únorového puče roku 1948. Během celého měsíce února a ještě počátkem března probíhaly v několika peruánských městech různé aktivity v rámci těchto oslav. Jednou z nich bylo zahájení činnosti pobočky Kulturní společnosti per.-čs. přátelství v Arequipě, kde byla u této příležitosti zahájena výstava fotografií *Dojmy z Československa*, která byla s velkým úspěchem prezentována již předchozího roku v Limě. O zajištění celé akce se postaral III. tajemník ZÚ Jiří Votýpka spolu

³⁷² AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 13, s. 609–610, č. j. 2226/77. Oslavy 60. výročí VŘSR v Perú, Lima, 10. 11. 1977.

s předsedou limské pobočky Společnosti Carlosem Ferdinandem Cuadrose. Výstavu tvořilo sedmdesát panelů s fotografiemi, které byly instalovány v prostorách Federace pracujících departamentu Arequipa (*Federación Departamental de Trabajadores de Arequipa*, FDTA), a také v tomto městě vzbudily velký zájem veřejnosti. V Limě uspořádal čs. velvyslanec Stanislav Novotný společenský večer pro členy vedení Kulturní společnosti per.-čs. přátelství a pro komunitu čs. krajanů v Peru. Jeho součástí byla kromě dokumentárního filmu *Čas rozhodnutí* ze série *Potomci a předkové* a nezbytného proslovu o „významu Února 1948 pro budování socialismu v Československu a o současném životě v ČSSR“³⁷³ také tematicky zaměřená výstava fotografií doplněná texty v českém a španělském jazyce. Ve dnech 22.–24. 2. byl obdobný program připraven v prostorách sídla Společnosti peruánsko-sovětského přátelství, kde se každý večer střídali řečníci z řad pořádajících institucí a kde byly uváděny jednotlivé díly filmové trilogie *Čas rozhodnutí*. Jednotlivé večery s průměrným počtem diváků okolo sta osob, doplněné výstavou fotografií o vývoji Československa od r. 1948, hodnotili všichni zúčastnění velmi kladně. Počátkem března byla témuž výročí věnována společná výstava plakátů připravená čs. ZÚ ve spolupráci se ZÚ SSSR, NDR, Bulharska, Maďarska, Polska a Kuby. Výstavní prostory pro tuto velmi oceňovanou expozici poskytla Národní knihovna, jejíž vedení i další představitelé kulturních institucí, kteří byli přítomni na slavnostním zahájení hodnotili kromě umělecké úrovně plakátů také její přínos jako nového dosud neznámého prvku umělecké tvorby zemí socialistického společenství. O výstavě také pozitivně referoval obvykle antisocialisticky zaměřený deník *La Crónica*.³⁷⁴

³⁷³ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 14, s. 249, č. j. 1307/78. ZÚ Lima – informace o oslavách 30. výročí Vítězného února na území Peru, Lima, 24. 3. 1978.

³⁷⁴ Ibid., s. 246–254.

Pro připomenutí 33. výročí konce druhé světové války měla být znovu použita výstava čs. poštovních známek, která měla být nejprve instalována v prostorách Univerzity San Marcos v Limě. Koncem dubna ovšem rektorát univerzity její konání zakázal a expozice byla nakonec umístěna po dobu dvou týdnů v Městské knihovně limské čtvrti San Isidro. Zahájena byla 3. 5. 1978 tehdeším velvyslancem Stanislavem Novotným za přítomnosti starosty San Isidra, představitelů místních kulturních institucí, ZÚ socialistických zemí, čs. krajanů a dalšího publika. Součástí výstavy, která byla rozdělena do tří částí – politické, sociální a kulturní – bylo také promítání čs. krátkometrážních dokumentů.³⁷⁵ V rámci oslav téhož svátku zahájil již koncem dubna ve městě Pucallpa III. tajemník čs. velvyslanectví Jiří Votýpka výstavu *Československé družstevnictví* spojenou s promítáním odborných a krátkých dokumentů, o které místní publikum projevilo velký zájem. Instalace výstavy v tomto městě byla spojena s inspekční cestou pracovníků obchodního oddělení při čs. ZÚ, kteří v tomto regionu navštívili elektrárny, na jejichž výstavbě se podílela také čs. strana. Zahájení výstavy v sále městské knihovny se zúčastnili představitelé kulturního a veřejného života Pucallpy, KSP, zástupce Národního kulturního institutu a rovněž předseda Společnosti přátel Peru-NDR. Během pobytu v Pucallpě navštívili čs. představitelé celou řadu místních autorit, poskytli téměř dvouhodinový rozhovor šéfredaktorovi místního deníku *Ímpetu* a rovněž místní rozhlasová stanice *Radio Pucallpa* přinášela během jejich pobytu krátké relace o Československu.³⁷⁶ Stejná výstava byla koncem července přenesena do významného průmyslového města Chimbote

³⁷⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 14, s. 271–272, č. j. 1489/78 ZÚ. Lima – oslavy 33. výročí osvobození – uspořádání výstavy čs. poštovních známek, Lima, 13. 5. 1978.

³⁷⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 14, s. 426–427, č. j. 1485/78. ZÚ, Lima – uspořádání výstavy a promítání filmů ve městě Pucallpa, Lima, 11. 5. 1978.

v pobřežní provincii Ancash, kde byla instalována v prostorách místního spotřebního družstva *Cooperativa de Consumo*. Během slavnostních proslovů při zahájení výstavy byl zdůrazněn také fakt, že se jednalo o vůbec první prezentaci uspořádanou zastupitelstvem socialistické země v tomto městě. Součástí vernisáže bylo také promítání dokumentárních snímků o Československu, kterého se zúčastnilo odhadem dvě stě diváků. Na základě této aktivity byla navázána spolupráce s dalšími družstvy v Chimbote a předběžně projednána organizace filmového festivalu socialistických zemí.³⁷⁷

Dalším významným výročím tohoto roku bylo 60. jubileum vzniku Československé republiky opět připomínané mnoha kulturními počiny, mezi nimiž zaujímaly výstavy již tradičně důležité místo. Ve spolupráci s Kulturní společností per.-čs. přátelství byla v Limě dne 27. 10. v rámci slavnostního večera zahájena fotografická výstava *60 let Československa*, která byla později instalována také v provincii Junín v elektrárně Mantaro, na přehradě Tablachaca a v několika zemědělských družstvech. Ve všech těchto místech mělo Československo kontakty z předchozího období, a to v podobě obchodní či vědecko-technické spolupráce.³⁷⁸ V provincii Lambayeque ve městě Chiclayo pak na přelomu října a listopadu proběhly ve spolupráci čs. ZÚ a peněžní instituce *Cooperativa de Ahorro y Crédito* výstavy *Československo včera a dnes* a *Čs. družstevnictví*, které byly dopněny promítáním filmů. Kulturní tajemník čs. velvyslanectví František Komorous využil této příležitosti a předběžně zde projednal uspořádání filmového festivalu, který mě být uspořádán ještě před koncem roku 1978. O kulturních aktivitách, o čs. státním svátku a také o „budování

³⁷⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 14, s. 432–433, č. j. 1846/78. ZÚ Lima – informace o uspořádání výstavy Československé družstevnictví v městě Chimbote, Lima, 3. 8. 1978.

³⁷⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 14, s. 291–293, č. j. 2173/78. ZÚ, Lima – informace o zajištění oslav 60. výročí vzniku Československé republiky a Dne federace, Lima, 31. 10. 1978

reálného socialismu v ČSSR“ informoval místní tisk a rovněž rádiová stanice *Delcar*.³⁷⁹

Nejvýznamnějším počinem a zároveň opravdu výjimečnou expozicí uspořádanou v tomto období v Peru byla výstava *Československé umělecké řemeslo*, připravená v gesci slovenského ministerstva kultury pracovníky Ústředí uměleckých řemesel. Obsáhlá expozice byla umístěna ve dvou prostorných sálech v *Museo de Arte Italiano* v Limě ve dnech 29. 11. – 13. 12. 1978. Výjimečná byla jednak svým rozsahem a rovněž uměleckou hodnotou, skládala se z více než tří set exponátů – skla, keramiky, klasické i experimentální tapiserie, dřevěných i kovových artefaktů, ve většině případů unikátních autorských originálů od šedesáti tří předních českých a slovenských výtvarníků (v celkové hodnotě 926.000 Kčs). Její součástí bylo také padesát panelů s fotografiemi významných realizací umělecké řemeslné práce v oblasti monumentálního umění, architektury či restaurování historických památek v ČSSR. K instalaci výstavy byl do Limy vyslán slovenský architekt Viktor Holubár, kterému se i přes nedostatek času podařilo vhodně rozmístit barevné i tvarové dominanty výstavy tak, aby vynikla estetická kvalita této expozice a zároveň na diváky náležitě umělecky zapůsobila. Také demontáž výstavy zajišťoval za tímto účelem vyslaný pracovník Ústředí uměleckých řemesel, který během své práce zaznamenal rozbití či poškození deseti skleněných nebo keramických exponátů.³⁸⁰ Tímto významným kulturním počinem v podstatě končí období, o kterém jsou v prostudovaných fondech k dispozici podrobné informace. Na čtvrté čtvrtletí roku 1978 byla údajně na základě návrhu Národního kulturního institutu

³⁷⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 14, s. 396–397, č. j. 2185/78. ZÚ Lima – informace o uspořádání výstavy „Československo včera a dnes“ a výstavy „Československé družstevnictví“ v městě Chiclayo, Lima, 2. 11. 1978.

³⁸⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 14, s. 402–409, č. j. 18174. Zpráva o služební cestě do Limy (Peru) ve dnech 13.–22. 12. 1978, Praha, 29. 12. 1978.

pro Peru připravována společná výstava české a slovenské malby z rozmezí let 1919–1941, o jejím konání ale chybí jakékoli zprávy.³⁸¹

Z období následujících devíti let jsou aktivity ČSSR v Peru ve fondu Dokumentace teritoriálních odborů prakticky nezdokumentované. Ani fond Teritoriální odbory z rozmezí let 1980–1989 vedený v režimu Tajné není v případě Peru zpracován, a tudíž není veřejnosti přístupný. Informace o posledních třech letech sledovaného období jsou znovu k dispozici ve fondu DTO Peru, nicméně pořádání výstav i jiných kulturních aktivit je v nich zaznamenáno jen okrajově, nejčastěji jako součást souhrnných zpráv o působení čs. zahraniční mise v Peru. V těchto relacích je v roce 1987 u příležitosti výročí lidické tragédie zmíněna mezinárodní výstava dětských kreseb s názvem *Lidice 86*, které se zúčastnily také peruánské děti, a dále také výstava fotografií o ČSSR spojená s cyklem čs. filmů. Obě posledně jmenované aktivity byly uskutečněny v průběhu června 1987 v Kulturní peruánsko-sovětské společnosti.³⁸² V Prováděcím programu o kulturní a školské spolupráci mezi vládou ČSSR a vládou Peru na léta 1988–1990 se obě strany zavázaly vyslat jednu až dvě umělecké výstavy, do Peru tak měla doputovat výstava výtvarného umění, fotografií či grafiky.³⁸³ Pokud byly uskutečněny, nemáme o nich v pramenné základně dochovány žádné informace. Ze všeobecných hodnocení vyplývá, že v posledních letech sledovaného období se pravidelně realizovala pouze výše zmíněná výstava dětských kreseb s názvem *Lidice*. Poslední, pravděpodobně 17. ročník, se uskutečnil v roce

³⁸¹ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 14, s. 434, č. j. 30.475/78. Prováděcí plán ke KD 1978–1979, Praha, 6. 9. 1978.

³⁸² AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 16. Přehled vztahových akcí s Peru za I. pololetí 1987, Lima, 6. 7. 1987.

³⁸³ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 17. Prováděcí program o kulturní a školské spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Peruánské republiky na léta 1988–1990, Lima, 6. 3. 1988.

1989. Jedna z vůbec posledních zpráv, která se vztahuje k tématu této práce, datovaná do samého závěru roku 1989 upozorňuje na fakt, že většina propagačních materiálů (tiskovin, filmů, fotovýstav), „kterými ZÚ disponuje, ztratila z velké části svoji aktuálnost a je nutná její radikální obnova.“³⁸⁴ To už ovšem v Československu probíhaly zásadní politické přeměny, a zda byla učiněna zmíněná, nyní logicky nutná, radikální obnova, není vzhledem ke konci sledovaného období zřejmé.

5.3 ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ

Umístování příspěvků či celých programů do rozhlasového (od poloviny 50. let) a později také televizního vysílání (od počátku 70. let) v zemích a období, kterými se zabývá tato práce, byla čs. představiteli věnována velká pozornost. Vzhledem k přetrvávajícím problémům s mírou gramotnosti obyvatelstva byla tato média chápána jako optimální pro šíření informací o čs. kultuře a Československu vůbec. Zejména od 70. let se pak k těmto cílům přidala také snaha o propagaci socialistického zřízení, což s sebou přinášelo komplikace v závislosti na aktuálním politickém směřování v jednotlivých zkoumaných zemích. Programy pro rozhlasové vysílání ve španělském znění byly již od počátku připravovány v Československu, v zahraniční sekci Čs. rozhlasu, a předávány jednotlivým stanicím prostřednictvím čs. zastupitelských úřadů. Tyto pořady se nejčastěji skládaly z ukázek české a slovenské lidové, klasické i moderní hudby a doplňujících informací o kulturním životě v Československu. Postupně se k těmto údajům připojovaly komentáře o významných historických událostech či údobích, novinky ze světa, a pokud to aktuální situace

³⁸⁴ AMZV, DTO Peru, 1945–1954, kniha 18, č. j. 2381/89. Hodnocení KŠVZS styků s Peru v r. 1989, Lima, 19. 12. 1989.

v přijímajících zemích dovozovala, také zprávy o fungování socialistického hospodářství a zřízení obecně. Druhou možností spolupráce s rozhlasovými stanicemi bylo zapůjčování gramofonových desek, kterými jednotlivé zahraniční úřady disponovaly, a příprava textu, který byl předán pracovníkům jednotlivých stanic k volnému nakládání. Poslední formou spolupráce bylo v případě rozhlasu poskytování rozhovorů, nebo přenos projevů čs. titulářů zpravidla u příležitosti oslav významných čs. svátků a výročí. Spolupráce s televizními stanicemi byla ze všech zde popisovaných nejmenšího rozsahu, neboť byla započata v podstatě až v průběhu 70. let, nicméně i do tohoto média se podařilo čs. zastupitelům v daných zemích proniknout. Do televizního vysílání byly umísťovány zejména dokumentární snímky, v Peru pak také sporadicky celovečerní snímky a rozhovory s čs. představiteli.

5.3.1 Rozhlasové a televizní vysílání v Bolívii

Vůbec první dokument v rámci tématu této práce vztahující se k rozhlasovému vysílání byl návrh amerického odboru čs. MZV z roku 1955 určený pro oddělení zahraničního vysílání Československého rozhlasu. Z něj vyplývá, že na požádání pracovníků Čs. rozhlasu o zjištění možností krátkovlnného vysílání pro Latinskou Ameriku se aktivně zapojilo nedávno ustanovené vyslanectví v Bolívii (1954) a zaslalo informace o možnostech realizace vysílání v této zemi. Přijímače, kterými by v Bolívii bylo možné zachytit rozhlasové vysílání z Prahy, vlastnilo nebo k nim měl v té době přístup pouze malý okruh majetného obyvatelstva, z nichž nejzajímavější skupinou z ideologického hlediska byli pro tehdejší čs. představitele univerzitní profesori a studenti. Případný vysílací program se měl skládat z hudební části, v níž by bylo

možno využít klasické i lidové hudby, a dále z části naučné, neboť míra informovanosti bolivijských posluchačů o Československu byla až na výjimky z řad návštěvníků ČSR velmi nízká. Pro naučnou část byl s důrazem na odborné zpracování navržen celý seznam přednášek na témata zahrnující historické, kulturní, politické, hospodářské a sociální aspekty života v tehdejší Československu. Texty přednášek měly být zasílány rovněž v písemné podobě, aby mohly být umístěny také v tisku či jinak vhodně využity, například v rámci Komitétu čs.-bolivijského přátelství. U hudební části bylo zvláště poukázáno na nevhodné umístění reklam v rozhlasovém vysílání Spojených států amerických, které takto milovníky hudby doslova odpuzovalo, a na možnost dobře sestaveným hudebním programem československé hudby získat větší počet posluchačů zamýšlených přednáškových programů.³⁸⁵ Další průběh tohoto záměru se mi bohužel v prostudovaných materiálech nepodařilo zjistit a také z několika následujících let pak informace o rozhlasovém vysílání zcela chybí. Nově se zprávy o tomto typu spolupráce objevují až v závěru 50. let, konkrétně ze dne 13. 4. 1959, kdy bolivijská státní stanice Radio Illimani nabídla svým posluchačům v hlavním vysílacím čase třicetiminutový pořad o Československu. V něm byly obsaženy základní geografické a demografické údaje, stručný historický vývoj od příchodu Slovanů do roku 1945 a informace o kulturním bohatství Prahy. Celý pořad byl doplněn několika českými a slovenskými lidovými písněmi. Podklady pro konečnou podobu dodali rozhlasové stanici zaměstnanci čs. ZÚ a ihned po úspěšném odvysílání byla započata jednání o přípravě dalších relací.³⁸⁶ Zpráva o plánovaných kulturních stycích z následujícího roku uvádí, že mezi Čs. rozhlasem a Radio

³⁸⁵ AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, karton 1, č. j. 120.797/55-ABO/2. Návrh na zaměření čs. krátkovlnného vysílání pro Bolívii, Praha, 23. 6. 1955.

³⁸⁶ AMZV, TO – O Bolívie, 1945–1959, karton 1, č. j. 308/59. Bolívie – Čs. relace v „Radio Illimani“, La Paz, 14. 4. 1959.

Illimani byla uzavřena „mezirozhlasová“ dohoda, která byla hodnocena jako základní kámen pro další úspěšný rozvoj vzájemné spolupráce na oficiální úrovni. Při slavnostním podpisu tohoto dokumentu vedoucí evropského odboru bolivijského MZV Evert Mendoza prohlásil, že může posloužit jako výchozí bod pro jednání o budoucí kulturní dohodě. Současně zpráva přináší informaci o plánovaném uzavření smluvní spolupráce „s jednou z nejvýznamnějších bolivijských stanic Radio Altiplano.“³⁸⁷ Tohoto cíle pravděpodobně nebylo dosaženo, neboť v dalších zprávách již tato stanice zmiňována není. Naopak v obvyklé hodnotící zprávě z roku 1962 je kromě Radia Illimani jmenována jako spolupracující stanice také Radio Nueva América, přičemž obě zmíněné stanice pravidelně vysílaly kulturní pořady připravené Čs. rozhlasem a zasílané prostřednictvím čs. ZÚ. Náplň programů byla dle hodnocení tehdejšího *chargé d'affaires* Josefa Rutty velmi dobrá, zároveň však tvůrcům doporučil zapojit do přípravy také bolivijské stipendisty na studijním pobytu v Praze. Jeden z odvysílaných programů tohoto typu měl mezi bolivijskými posluchači takový ohlas, „že na ZÚ docházeli rodiče a příbuzní stipendistů s žádostí o zapůjčení magnetofonové pásky, aby si mohli pořad znovu přehrát nebo přetočit.“³⁸⁸ U příležitosti konání výstavy loutek Jiřího Trnky v Oruru v červenci téhož roku byla navázána spolupráce s rozhlasovou stanicí tamní univerzity, která nad zmíněnou výstavou převzala záštitu.³⁸⁹ V následujících letech tato spolupráce pravděpodobně pokračovala, i když o ní v prostudovaných dokumentech nemáme k dispozici žádné konkrétní zprávy. Lze tak usuzovat z informace z března a dubna roku 1964, která v rámci souhrnné měsíční zprávy

³⁸⁷ AMZV, TO – O Bolívie, 1960–1964, č. j. 1312/60 Bolívie – Plán kulturních styků na rok 1961, La Paz, 23. 5. 1960.

³⁸⁸ AMZV, TO – T Bolívie, 1960–1964, karton 1, č. j. 0145/62. Zpráva o kulturní (takto zapsáno v originálu, pozn.) činnosti za II. pololetí 1962. La Paz, 5. 12. 1962.

³⁸⁹ Ibid.

o informovanosti o ČSSR v bolivijském tisku uvádí, že rozhlasové stanice Radio Illimani a Radio Oruro Universidad pravidelně uveřejňovaly rozhlasové nahrávky, které jim čs. ZÚ zprostředkoval. Otázkou zůstává frekvence vysílání těchto relací, neboť v případě prvně jmenované stanice se v jednom dokumentu uvádí periodicita čtrnáctidenní a v jiném týdenní. Radio Illimani kromě této relace začalo v únoru 1964 dvakrát denně vysílat na pokračování rozhlasovou adaptaci románu Jaroslava Haška *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, která měla údajně u posluchačů velmi dobrý, ba dokonce stále vzrůstající ohlas. S jistotou můžeme říci, že toto úspěšné počínání pokračovalo pouze do dubna téhož roku, do kdy je datována poslední zpráva informující mimo jiné také o působení čs. představitelů v oblasti rozhlasového vysílání.³⁹⁰ O dalších osudech Haškova hrdiny v bolivijském rozhlase a spolu s ním o veškerých pořadech připravených ve spolupráci s ČSSR jsou v prostudovaných archivních materiálech z následujících měsíců a let k dispozici pouze velmi stručné nebo dokonce žádné údaje.

Absence jakýchkoli zpráv se vztahuje na období přerušených diplomatických vztahů mezi koncem roku 1964 a začátkem roku 1970, z dalších dvou dekad, kterým se tato práce věnuje, pak nacházíme jen sporadické zmínky. Důvody této situace byly pravděpodobně dvojí povahy. Jednak byl čs. ZÚ až do roku 1987 obsazen pouze pracovníkem MZO, těžištěm jehož práce tedy byla především obchodní a hospodářská oblast. Druhou překážkou v rozvíjení činnosti na poli rozhlasového vysílání byla bezesporu složitá a nestabilní vnitropolitická situace v Bolívii, ne vždy nakloněná spolupráci se zeměmi východního bloku. Dokladem tohoto přístupu může být například dokument z roku 1971, tzv.

³⁹⁰ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 4, s. 137, č. j. 1305/64. Měsíční zpráva o psaní zahraničního tisku o ČSSR – březen 1964, La Paz, 31. 3. 1964; AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 4, s. 158, č. j. 1407/64. Měsíční zpráva o psaní zahraničního tisku o ČSSR – duben 1964, La Paz, 29. 4. 1964.

plán hlavních úkolů v čs.-bolivijských vztazích, v němž je konkrétně uvedena potřeba zaměřit pozornost na využití podmínek ke zveřejňování rozhlasových komentářů o ČSSR s dovětkem, že ZÚ bude muset čelit protikomunistické propagandě³⁹¹. V tomto roce se také uskutečnilo setkání čs. *chargé d'affaires* Teličky s ředitelem bolivijské televize Eduardem Tedem Córdovou, s nímž se Telička seznámil během svého působení na ZÚ ve Washingtonu, kde Córdova zastával funkci rady na bolivijském velvyslanectví. Předmětem jejich rozhovoru ovšem nebylo umístění čs. filmové produkce do televizního vysílání v Bolívii, nýbrž „prohloubení osobních kontaktů a výměna názorů na současnou situaci.“³⁹² Další zprávou o již realizované spolupráci v oblasti rozhlasového vysílání je stručná zmínka z roku 1973, kdy byly v rámci oslav 28. výročí konce 2. světové války na rozhlasové stanici El Progreso odvysílány dva pořady, které bolivijským posluchačům přinesly rozhovory s tehdejším vedoucím čs. ZÚ Karlem Vozábalem a jeho manželkou, informace o historii ČSSR a také ukázky české a slovenské lidové i populární hudby.³⁹³ Pokud se i v následujících letech dařilo do vysílacího programu bolivijských rozhlasových stanic umísťovat příspěvky s čs. tematikou připravené ve spolupráci s představiteli ČSSR působícími v Bolívii, nemáme o nich záznamy. Je však možné, že tomu tak bylo, neboť i když v tomto období stály v centru oboustranného zájmu obchodní aktivity, dařilo se, byť sporadicky, realizovat také kulturní akce. Příkladem může být Týden čs. filmů uspořádaný čs. ZÚ a Národním kulturním institutem na jaře roku 1977, během něhož premiérový snímek i všechny ostatní uvedené

³⁹¹ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 2–3. Plán hlavních úkolů v čs.-bolivijských vztazích v roce 1971.

³⁹² AMZV, TO – T, Belgie, Bolívie, 1970–1974, karton 3, č. j. 0305/71. příloha č. 10. Záznam o rozhovoru s. Teličky s ředitelem bolivijské televize Tedem Córdovou, La Paz, 28. 7. 1971.

³⁹³ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 5, s. 83, č. j. 210/73. Bolívie – průběh oslav 28. výročí osvobození ČSSR, La Paz, 14. 5. 1973.

filmy sklídily pozitivní kritiku v bolivijských masových sdělovacích prostředcích.³⁹⁴ Úspěch filmového festivalu u veřejnosti podnítl zájem bolivijských představitelů o rozšíření kulturní spolupráce s ČSSR i na vládní úrovni, což se záhy projevilo během jednání čs. velvyslance s bolivijským ministrem školství a kultury či ředitelkou Národního kulturního institutu. V návaznosti na tyto události byl zaznamenán zvýšený zájem o čs. filmovou tvorbu, zejména krátkometrážních a dokumentárních snímků. Kromě obvyklých půjčovatelů z řad kulturních a vzdělávacích institucí projevila zájem o uvedení filmů také televizní stanice v oblasti Tarija, které byly dlouhodobě zapůjčeny následující snímky: *Československá spartakiáda 1975*, *Karlovarské promenády*, *Rok české hudby*, *Věci pro radost*, *Růže z Lidic*, *Pověst o Muráni*, *Jiří Trnka* či *Harmonie světa*. V průběhu oslav konce druhé světové války v témže roce promítla bolivijská televize ze čtyř zapůjčených snímků dokumenty *Československo v roce XXX* a *Zámky a paláce Jižních Čech* (posledně jmenovaný se mi nepodařilo v žádné filmové databázi dohledat).³⁹⁵ Informace o reálném využití těchto výpůjček však nebyly v dostupných fondech k dispozici.

Dalším dokumentem po několikaleté odmlce je zpráva z roku 1982 o rozhlasovém vysílání rozhovorů s pracovníky obchodního oddělení čs. ZÚ, které bylo připraveno u příležitosti 37. výročí konce druhé světové války. Vedoucí redaktor politického a hospodářského zpravodajství rozhlasové stanice Panamericana natočil devadesátiminutový pořad s představiteli ČSSR, který byl následně rozdělen do tří samostatných částí a ty pak několikrát odvysílány v odpoledních relacích. Hlavní body tohoto rozsáhlého programu, ve kterém „byl zdůrazněn význam osvobození ČSSR sovětskou

³⁹⁴ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 299, č. j. 1289/77. Bolívie – Týden čs. filmů, Lima, 11. 3. 1977.

³⁹⁵ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 9, s. 365, č. j. 4325/77. Zpráva o práci ZÚ La Paz v kulturní a osvětové oblasti, La Paz, 22. 11. 1977.

armádou a spojenci. Dále hospodářská síla čs. socialistické ekonomiky, prvořadý význam spolupráce socialistických zemí v rámci RVHP s důrazem na socialistickou specializaci a kooperaci jako hlavního činitele růstu produktivity a efektivity práce, zájem ČSSR o rozšiřování své účasti na mezinárodní dělbu práce, ekonomická pomoc a hospodářská spolupráce s rozvojovými zeměmi a zejména pak byl podrobně rozebrán současný stav obchodní a ekonomické spolupráce mezi ČSSR a Bolívií s důrazem na další a budoucí možnosti jejího rozšiřování“, byly uvedeny jako součást hlavního večerního politického zpravodajství.³⁹⁶ Z následujících let nemáme k dispozici podrobnější informace o konkrétní spolupráci ani s bolivijskými rozhlasovými, ani televizními stanicemi. V několika všeobecných či hodnotících zprávách jsou však obě média zmiňována jako důležitá platforma pro zveřejňování jak kulturních, tak i politických informací o ČSSR. Zastupitelský úřad v La Pazu tedy pravidelně žádal o větší přísun vhodných materiálů z oblasti kultury, vědy či sportu, které by následně mohly být uplatněny ve zmíněných sdělovacích prostředcích.³⁹⁷ Z poslední velmi podrobné hodnotící zprávy o práci s filmem a televizními pořady z roku 1988 však vyplývá, že jakkoli byla propagace čs. filmové tvorby v rámci samostatných aktivit pořádaných čs. ZÚ ve spolupráci s Národním kulturním institutem v hlavním městě i mimo něj velmi úspěšná (celkem sedmdesát pět akcí s účastí přes deset tisíc diváků), umístění čs. snímků v televizních kanálech nebylo možné v tomto období realizovat. Tehdejší *chargé d'affaires*

³⁹⁶ AMZV, TO – T, Bolívie, 1980–1989, č. j. 0661/AM. Zpráva o zajištění oslav 37. výročí osvobození ČSSR sovětskou armádou, La Paz, 27. 5. 1982.

³⁹⁷ AMZV, TO – T, Bolívie, 1980–1989, č. j. 283/86. Plán práce ZÚ La Paz na rok 1986, La Paz, 17. 2. 1986; AMZV, TO – T, Bolívie, 1980–1989, č. j. 011.286/88-9. Hodnocení činnosti ZÚ La Paz za rok 1987, Praha, 22. 3. 1988; AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 12, č. j. 180/88. Návrh plánu práce ZÚ La Paz na rok 1988, La Paz, 4. 4. 1988; AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 11, č. j. 013260/89-7. Zameranie a hlavné úlohy československej zahraničnej politiky voči Bolívijskej republike.

Miroslav Šindelka si tento nezdar vysvětloval jednak krátkou dobou možnosti prosazování těchto zájmů (do listopadu roku 1987 byl čs. ZÚ veden obchodním radou a rozvoj jiných než hospodářských vztahů byl tímto velmi limitovaný) a rovněž blížícími se prezidentskými volbami v Bolívii, jimž většina televizních stanic věnovala hlavní pozornost. Situaci také komplikovalo soukromé vlastnictví většiny televizních kanálů, kdy bylo nutno jednat s vedením každého z nich jednotlivě a současně zohlednit jejich postoj k zemím se socialistickým zřízením. Jediným příspěvkem, který se podařilo čs. tituláři prosadit do televizního vysílání v roce 1988 u příležitosti sedmdesátého výročí vzniku samostatného Československa, byla videokazeta s názvem *70. léta v nejlepších letech*. Ve vysílání bolivijského televizního kanálu 2 a 7 se pak objevil ve dnech 27. a 28. 10. 1988. O umístění pořadů do rozhlasového vysílání se tato zpráva nezmiňuje, nicméně její součástí je stručné konstatování, že čs. ZÚ disponuje dvaceti dvěma kusy magnetofonových pásek, které v roce 1988 nebyly využity k žádnému vysílání.³⁹⁸

5.3.2 Rozhlasové a televizní vysílání v Ekvádoru

V Ekvádoru byla v počátcích zkoumaného období pozice československého zastoupení poněkud odlišná od situace v Bolívii, ale i přes nedostatečné personální obsazení vyslanectví a také nepříznivé politické ovzduší se i zde čs. představitelé snažili o rozvinutí kulturní činnosti. V případě rozhlasového vysílání je první zmínka datována do počátku roku 1956 a z výroku, že „do pravidelných měsíčních programů vysílaček kulturních domů je také

³⁹⁸ AMZV, DTO Bolívie, 1945–1989, kniha 11, č. j. 689/88. Hodnotící zpráva práce s filmem a televizními pořady na čs. ZÚ La Paz – Bolívie v roce 1988, La Paz, 11. 12. 1988.

zařazována také čtvrtodinka čs. lidové hudby“, ³⁹⁹ můžeme usuzovat na delší trvání této skutečnosti. Zároveň je v této zprávě zmíněn nedostatek kvalitních nahrávek lidové či klasické hudby a také čs. státní hymny v hudební knihovně ZÚ a žádost o zaslání reprezentativní sady gramofonových desek. V poměrně krátké době zaslalo čs. ministerstvo kultury v návaznosti na tuto žádost do Ekvádoru šestnáct gramofonových desek, šest z nich s nahrávkami klasických českých autorů (Dvořáka, Smetany, Fibicha, Janáčka atd.) a zbylé s českými, moravskými a slovenskými lidovými písněmi. Nosiče byly primárně určeny k půjčování veřejným kulturním institucím, průvodní zpráva ovšem nevyklučovala ani příležitostné darování, v takovém případě pak žádala o průběžném poskytování informací o jednotlivých darech, aby bylo možné hudební archiv doplnit.⁴⁰⁰ Nakolik bylo těchto nahrávek využito, zůstává opět otázkou, neboť po volbě nového prezidenta, kterým se stal v srpnu roku 1956 Camilo Ponce Eríquez, se podmínky pro veškerou kulturní spolupráci výrazně zhoršily. A to do té míry, že tehdejší *chargé d'affaires a. i.* Ludvík Horák ve své zprávě z května 1957 doporučuje v zájmu zachování existence čs. vyslanectví v Ekvádoru a rozvíjení hospodářské spolupráce, kterou považoval za stávajících podmínek za jedinou vhodnou, upustit v „dohledné době“ od jakékoli plánované kulturní spolupráce.⁴⁰¹ I přes tuto obezřetnost došlo koncem září téhož roku k vyhoštění všech představitelů Československa z Ekvádoru.

Vzájemné vztahy pak byly normalizovány o tři roky později, konkrétně v závěru roku 1960, ovšem pouze do dubna roku 1962, kdy byly na nátlak USA z ekvádorské strany přerušeny. V krátkém

³⁹⁹ AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 1, č. j. 99/56. Zpráva o stavu kulturních styků ČSR – Ecuador, Quito, 18. 2. 1956.

⁴⁰⁰ AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 1, č. j. 26.015/56-KSZ-4-Puš. Žádost o zaslání příložených gramodesek, Praha, 18. 5. 1956.

⁴⁰¹ AMZV, TO – O Ekvádor, 1945–1959, karton 2, č. j. 222/57-LH. Ecuador – kulturní plán, Quito, 16. 5. 1957.

mezidobí obnovených styků najdeme zprávy mimo jiné také o zájmu ekvádorské strany o spolupráci rozhlasové stanice Domu ekvádorské kultury (*Casa de la Cultura Ecuatoriana*) s Čs. rozhlasem přednesené jejím předsedou čs. představitelům během návštěvy mise dobré vůle vedené náměstkem ministra zahraničních věcí Jiřím Hájkem, která v roce 1961 zavítala kromě jiných latinskoamerických států také do Ekvádoru.⁴⁰² Tato spolupráce, pokud tak můžeme nazývat jednostranné dodávání v Československu připravených pořadů či materiálů k jejich přípravě, opravdu úspěšně, byť krátce, fungovala. Ve zprávě vypracované v červnu roku 1961 máme k dispozici podrobnější informace o podobě a frekvenci vysílaných pořadů. V programu rozhlasové stanice Domu ekvádorské kultury byl pořadu s názvem *Poselství z Československa* vyhrazen každý čtvrtek čas mezi 12:30 a 12:45 hodin a kromě toho byly ve večerních programech nepravidelně, nicméně velmi často vysílány ukázky české hudby. Od srpna téhož roku pak měly být již pravidelně zařazovány do programu této stanice také celé koncerty čs. hudebních tvůrců. Dříve tato možnost pro nedostatek vhodných gramofonových desek na čs. ZÚ v Quitu nebyla uskutečnitelná. Během jednání s dalšími rozhlasovými stanicemi projeví jejich zástupci o pořady připravované v Československu takový zájem, že nebylo možno všem žádostem vyhovět. Jako prioritní mezi ostatními žadateli byly vybrány rozhlasové stanice v Guayaquilu.⁴⁰³ Ze záznamu o rozhovoru ředitele Čs. rozhlasu Karla Hoffmana a *chargé d'affaires a. i.* Ekvádorské republiky v Praze Teodora Bustamente, který se uskutečnil v září roku 1961, vyplývá, že čs. strana zasílala tyto materiály celé řadě dalších ekvádorských rozhlasových stanic,

⁴⁰² AMZV, TO – O Ecuador, 1960–1964, karton 1, č. j. 147/61. Zpráva o pobytu mise dobré vůle v Ecuadoru 12.–18. února 1961, Quito, 24. 2. 1961.

⁴⁰³ AMZV, TO – T Ecuador, 1960–1964, karton 1, č. j. 028.302/61-6. Zpráva o plnění úkolů ve vztazích ČSSR – Ecuador, Praha, 25. 7. 1961.

konkrétní jména či lokality ovšem nejsou zmíněny. *Chargé d'affaires* Bustamante se zajímal rovněž o možnost vysílání ekvádorské hudby v Československu i přesto, že Ekvádor neměl v té době dostatečné technické a finanční možnosti na výrobu rozhlasových materiálů pro zahraničí. Ředitel Čs. rozhlasu mu obratem nabídl možnost vyslání „zkušeného pracovníka, aby zjistil na místě potřeby rozhlasu Domu ekvádorské kultury a vypracoval příslušné návrhy.“⁴⁰⁴ Tuto nabídku ekvádorská strana uvítala, ovšem vzhledem k výše uvedeným událostem na poli diplomatických vztahů využita nebyla.

Archiválie z následujícího období dokládají, že nová etapa, v tomto případě již oboustranné spolupráce, byla započata v roce 1973, tedy několik let po znovunavázání diplomatických vztahů v roce 1969. Hlavním důvodem této prodlevy bylo obsazení nově zřízeného čs. ZÚ pouze jedním pracovníkem v hodnosti *chargé d'affaires*, který „se musel zabývat každou maličkostí a na plnění hlavních politických úkolů mu nezbyval čas.“⁴⁰⁵ Zaměření pozornosti na prohloubení spolupráce s hromadnými sdělovacími prostředky, nově i s televizními stanicemi, bylo součástí plánu práce čs. ZÚ v Quitu právě od prvního pololetí 1973.⁴⁰⁶ Ten byl tentokrát úspěšně splněn, mezi televizními stanicemi se podařilo navázat kontakt se stanicí Canal 8 a v oblasti rozhlasového vysílání byla obnovena „již tradiční“ spolupráce se stanicí Domu ekvádorské kultury. Ředitel zahraničního oddělení Čs. rozhlasu Oldřich Pokorný v dopise adresovaném řediteli rozhlasového vysílání Domu ekvádorské kultury, kterým byl v tomto období Francisco Granizo Ribadeneira,

⁴⁰⁴ AMZV, TO – O Ekvádor, 1960–1964, karton 1, č. j. 1868/61. Ecuador – rozhlasové styky, Praha, 20. 9. 1961.

⁴⁰⁵ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 1, s. 387, č. j. 132/7. Zpráva o oslavách čs. státního svátku v r. 1971 v Ecuadoru, Quito, 12. 5. 1971.

⁴⁰⁶ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 1, s. 262, č. j. 95/73. Návrh plánu práce ZÚ Quito na I. pololetí 1973, Quito, 10. 2. 1973; MZV, TO – T Ekvádor, Etiopie 1970–1974, karton 1, č. j. 038/74. Podíl ZÚ na plnění závěrů kolegia ze dne 26. 6. 1973 (hlavní úkoly v čs.-ekvádorských vztazích), Quito, 25. 7. 1974.

vyjadřuje díky za „zájem o navázání kontaktu jako prvního kroku k rozvoji budoucí spolupráce.“ Zároveň informoval svůj protějšek o přípravě programové série s informacemi o Československu a ukázkami české hudby určené pro vysílání v Ekvádoru. Tyto materiály společně s dalšími, věnovanými pouze hudební produkci lidové, klasické i moderní, pak měly být zasílány prostřednictvím čs. ZÚ v Quitu. Z dopisu též vyplývá, že ekvádorská stanice odvysílala u příležitosti čs. státního svátku připomínajícího konec druhé světové války vlastní program a novým prvkem bylo také zaslání magnetofonového pásku s připraveným pořadem o ekvádorské hudbě, který byl určen pro československé posluchače.⁴⁰⁷ Vzájemná spolupráce se tedy z roviny zamýšlených či navrhovaných aktivit přesunula k jejich realizaci. Dalším krokem čs. zastoupení v Ekvádoru, které bylo v roce 1973 posíleno o několik dalších pracovníků, byl záměr rozšířit stávající činnost v této oblasti také do provincií, neboť „veškerý tisk, rozhlas i televize v hlavním městě je v rukou několika soukromníků, kteří jsou příslušníky ecuadorské oligarchie, což prakticky znemožňuje plodnější spolupráci.“⁴⁰⁸ I tohoto cíle se postupně podařilo dosáhnout a současně také pokračovat v součinnosti s dalšími médii v ekvádorské metropoli, přičemž nejdůležitějším partnerem nejen v otázce rozhlasového vysílání zůstal i nadále Dům ekvádorské kultury. Rozhlasové materiály připravované Čs. rozhlasem byly podobně jako během krátké spolupráce na počátku 60. let předávány řediteli rádiové stanice této instituce, avšak nyní byly na rozdíl od předchozího období do vysílání zařazovány nepravidelně, přesněji řečeno

⁴⁰⁷ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 1, s. 172–173. Dopis ředitele zahraničního oddělení Čs. rozhlasu Oldřicha Pokorného řediteli rozhlasového vysílání Domu ekvádorské kultury Francisco Granizo Ribadeneirovi, Praha 6. 6. 1973.

⁴⁰⁸ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 3, s. 238, č. j. 091/73. Návrh plánu práce na I. pololetí 1974, Quito, 10. 12. 1973; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 5, s. 63, č. j. 2202/75. Čtvrtletní zpráva o ohlasech ekvádorských sdělovacích prostředků na vývoj v ČSSR, Quito, 23. 4. 1975.

neexistoval žádný pořad věnovaný výhradně Československu. Tato skutečnost pak ztěžovala soustavnější sledování přenosů čs. pořadů či podávání podrobných zpráv o jejich ohlasu.⁴⁰⁹ Poněkud odlišná byla situace v případě umístění příspěvků připravených u příležitosti oslav významných svátků či výročí. Nejčastěji byly takové relace vysílány v době oslav konce druhé světové války, které se čs. ZÚ snažil doprovodit dalšími kulturními počiny, zejména v podobě výstav, o kterých pak rozhlas přinášel informace také ve svých pravidelných zpravodajských pořadech. Například v roce 1975, u příležitosti oslav třicátého výročí konce druhé světové války, vysílaly pořad připravený v Československu rozdělený do několika relací hned tři rádiové stanice, kromě již výše zmiňovaného Domu ekvádorské kultury také stanice Radio Nacional a Radio Atahualpa. První dvě jmenované kromě toho nabídly v den státního svátku svým posluchačům také projev čs. velvyslance Bedřicha Pištory a přenos vzpomínkového večera, který byl uspořádán Československo-ekvádorským kulturním institutem ve spolupráci s Domem ekvádorské kultury 7. května v aule Benjamín Carrión, jednom z veřejných prostorů tvořícím součást posledně zmíněné instituce. Postupné rozšiřování úspěšného pronikání do vysílání ekvádorských rozhlasových domů bylo hodnoceno jako velmi významné, neboť v tomto období představoval rozhlas nejsledovanější sdělovací prostředek, který pokrýval v podstatě všechny vrstvy obyvatelstva.⁴¹⁰ V případě televizního vysílání pokračovala spolupráce pouze se soukromou stanicí Canal 8, která byla ochotna zařadit do svého programu výhradně filmy dokumentární a odborné z oblasti zdravotnictví, zemědělství či techniky. Ekvádorští diváci tak v roce 1975 a 1976 mohli zhlédnout

⁴⁰⁹ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 4, s. 242, č. j. 037/74. Plán práce na II. pololetí 1974, Quito, 24. 7. 1974.

⁴¹⁰ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 5, s. 153, č. j. 2261/75. Zpráva o ohlasech průběhu propagačních akcí pořádaných ZÚ Quito, 16. 5. 1975.

následující snímky: *Karlovarské promenády*, *Československo včera a dnes*, *Z Československa pro vás*, *Dětské nemocnice*, *Československé zemědělství*, *Lidové památky* či *Lidové soubory*.⁴¹¹ Podobně, jako tomu bylo v rozhlasovém vysílání, také do televizního zpravodajství byly zařazovány informace o aktivitách čs. ZÚ u příležitosti oslav květnového státního svátku, například záběry z tiskových konferencí či zahájení výstav. Vzhledem k dohodě majitelů televizních stanic z roku 1975 o nezveřejňování projevů titulářů u příležitosti státních svátků jejich zemí se takový přenos podařilo do televizního vysílání prosadit pouze v roce 1974.⁴¹² V roce 1977 se do televizního vysílání, opět na stanici Canal 8, podařilo „prosadit několik kulturně propagačních filmů“, jejichž tituly ale nejsou ve zprávě uvedeny. Zmíněn je naopak nedostatek vhodných snímků, a to zejména z odborných oblastí výše zmíněných, o které byl v Ekvádoru i ostatních zkoumaných zemích velký zájem.⁴¹³ Zda televizní zpravodajství tohoto roku, stejně jako v letech minulých, přineslo informace o oslavách čs. státního svátku z prostudovaných dokumentů, není zřejmé.

Do rozhlasového vysílání Radia Nacional byl 9. 5. v odpoledních a večerních hodinách zařazen speciální šedesátiminutový pořad věnovaný Československu, který pro tuto příležitost připravili pracovníci Čs. rozhlasu. Nově byly také tyto materiály poskytnuty quitské rozhlasové stanici Tarqui, jež je ve stejný den využila pro vysílání dvou třicetiminutových relací

⁴¹¹ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 5, s. 67, č. j. 2591/75. Zpráva o využití filmu na čs. ZÚ v Ekvádoru za rok 1975, Quito, 28. 11. 1975; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 6, s. 72, č. j. 3571/76. Zpráva o využití filmu v roce 1976, Quito, 10. 11. 1976; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 6, s. 171, č. j. nečitelné. Ekvádor – zhodnocení propagačních akcí ZÚ Quito za rok 1976, Quito, 5. 11. 1976.

⁴¹² AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 5, s. 154, č. j. 2261/75. Zpráva o ohlasech průběhu propagačních akcí pořádaných ZÚ Quito, 16. 5. 1975.

⁴¹³ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 104, č. j. 4412/77. Zpráva o využití filmu do 30. června 1977, Quito, 1. 7. 1977.

uvedených v poledne a večer. Kromě toho měli posluchači této stanice možnost vyslechnout projev čs. velvyslance Bedřicha Pištory. Magnetofonové pásky připravované v Československu byly v souladu s plánovanými aktivitami na rok 1977 předávány pracovníky čs. velvyslanectví rozhlasové stanici Domu ekvádorské kultury a nově také Radiu Nacional, které je zařazovaly do svého programu. Jak často, popřípadě v jakých vysílacích časech či zda tvořily samostatný program, není uvedeno.⁴¹⁴ V tomto roce byla také zahájena spolupráce s televizní stanicí Canal 3 se sídlem v Cuenca, hlavním městě provincie Azuay na jihu Ekvádoru. Nakolik se však podařilo uskutečnit původně plánované zasílání krátkých dokumentárních snímků, není zdokumentováno.⁴¹⁵

Velmi obecné zásady spolupráce v oblasti rozhlasového i televizního vysílání obsahoval také návrh kulturní dohody, kterou čs. strana předložila ekvádorskému protějšku v lednu roku 1977 a která byla ovšem podepsána až o šest let později a vstoupila v platnost dokonce až v roce 1987.⁴¹⁶ Počínaje rokem 1978, kdy na post čs. velvyslance v Ekvádoru nastoupil Lubomír Hrdlička, se rozsah i frekvence zpráv referujících o kulturní spolupráci obecně velmi snížily. Tento stav pokračoval i během působení jeho nástupců v podstatě až do konce sledovaného období a vzhledem ke komplikované vnitropolitické situaci byla v této době hlavní část spolupráce ekvádorskou stranou směřována především do obchodní oblasti. Nicméně Československo i nadále usilovalo jednak o podpis předloženého dokumentu, a dále dokonce o uzavření dohod mezi

⁴¹⁴ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, č. j. 4279/77. Zpráva o průběhu oslav čs. státního svátku, Quito, 12. 5. 1977; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 107, č. j. 4413/77. Zpráva o práci s HSP za I. čtvrtletí 1977, Quito, 1. 7. 1977; AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 177. Plán ZU v oblasti KŠVZS, Quito, 10. 11. 1976.

⁴¹⁵ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 7, s. 118, č. j. 4696/77. Využití filmu v roce 1977, Quito, 26. 11. 1977.

⁴¹⁶ Podrobnosti o peripetiích uzavírání a ratifikaci kulturní dohody v Ekvádoru viz podkapitola 4.4 této práce.

rozhlasovými a televizními stanicemi, zároveň ale také o udržení a prohloubení dosavadní spolupráce s nimi. Nově se do této činnosti zapojili také pracovníci čs. obchodní společnosti Ecuasigma se sídlem v Guayaquilu, kterým se u příležitosti oslav 33. výročí konce druhé světové války podařilo umístit příspěvky do místní rozhlasové i televizní stanice.⁴¹⁷ Ve zprávě hodnotící kulturní styky za rok 1978 je naposledy konkrétně uvedena jména dvou rozhlasových stanic, se kterými čs. ZÚ pravidelně spolupracoval, tedy Radio Nacional a vysílání Domu ekvádorské kultury. Magnetofonové pásky připravované v ČSSR seznamovaly ekvádorské posluchače nejen s českou a slovenskou hudbou, ale také s kulturou, vědou, hospodářskou situací a s „výsledky práce čs. pracujících.“⁴¹⁸ Z prostudovaných materiálů je však více než zřejmé, že vojenský režim v Ekvádoru neposkytoval tomuto typu spolupráce příliš prostoru a ani po ukončení periody vojenských vlád v roce 1979 nebyl na poli kulturních vztahů zaznamenán výrazný vzestup. O zájmu Ekvádoru na prohloubení či zintenzivnění tohoto druhu aktivit jasně vypovídá také výše zmíněný přístup k navrhované kulturní dohodě. Poslední dekáda sledovaného období se nesla v duchu snah ČSSR o podepsání a ratifikaci kulturní dohody a rozšíření dosavadní spolupráce, která byla vnímána jako spíše nedostatečná. Nejen prostřednictvím rozhlasu a televize, ale také promítání filmů a pořádání výstav měla čs. strana zájem „seznamovat ekvádorskou společnost s bohatstvím české a slovenské kultury, se způsobem

⁴¹⁷ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 8, s. 330, č. j. 46/78. Plán práce ZÚ na rok 1978, Quito, 13. 7. 1978, AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 8, s. 127. Zpráva o oslavách 33. výročí osvobození Československa sovětskou armádou, Quito, 12. 5. 1978.

⁴¹⁸ AMZV, DTO Ekvádor, 1945–1989, kniha 8, s. 158, č. j. 5566/78. Zpráva o průběhu a výsledcích čs. kulturních, školských, vědeckých a zdravotnických stycích za rok 1978, Quito, 29. 11. 1978.

života v ČSSR, životní úrovní našeho lidu a výsledky budování reálného socialismu v ČSSR.“⁴¹⁹

V roce 1981 se podařilo dosáhnout podpisu dohody o spolupráci mezi Čs. svazem novinářů a jeho ekvádorským protějškem a zároveň zahájit jednání o podpisu smlouvy mezi Čs. rozhlasem a rozhlasovou stanicí Ekvádorského svazu novinářů (*Federación Nacional de Periodistas del Ecuador*), která měla být brzy uvedena do provozu.⁴²⁰ Podobně jako v mnoha jiných případech o navázané ani o plánované spolupráci nemáme k dispozici žádné další informace. I přesto, že kulturní dohoda byla podepsána v roce 1983 a posléze ratifikována v roce 1987, o prohloubení spolupráce v oblasti rozhlasového a televizního vysílání již v dostupných archivních dokumentech nejsou prakticky žádné zmínky. Ve všeobecných zprávách o plnění hlavních cílů zahraniční politiky ČSSR vůči Ekvádoru, které jsou hlavním dostupným zdrojem informací k dekadě 80. let, je obecně kulturním vztahům věnováno velmi málo pozornosti. Pokud se podařilo realizovat významnější kulturní počín, bývá stručně zmíněn, nicméně podrobné zprávy o jeho přípravě či průběhu nejsou k dispozici. Informace o možné spolupráci s hromadnými sdělovacími prostředky, jak jsme je znali z předchozích období, se v těchto zprávách vůbec neobjevují, a tak se o její existenci můžeme pouze dohadovat.

5.3.3 Rozhlasové a televizní vysílání v Peru

Vzhledem ke komplikované situaci, která panovala na poli diplomatických styků mezi Československem a Peru na počátku

⁴¹⁹ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 016.537/80-9. Zameranie a hlavné úlohy československej zahraničnej politiky voči Ekvádorskej republike, Praha.

⁴²⁰ AMZV, TO – T Ekvádor, 1980–1989, č. j. 104/82. Zpráva o činnosti ZÚ v roce 1981, Quito.

sledovaného období, je téma spolupráce v oblasti rozhlasového vysílání i ostatních kulturních aktivit všeobecně zmiňováno v archivních dokumentech spíše okrajově. Ve velmi krátkém mezidobí mezi roky 1956–1957, kdy se podařilo normalizovat diplomatické vztahy, se o postupném rozvoji kulturních styků začalo hovořit na počátku roku 1957.⁴²¹ Ve zprávě tehdejšího *chargé d'affaires* Josefa Ruty o kulturním životě v Peru a možnostech spolupráce v této oblasti jsou rozhlasové relace uvedeny jako jedna z mála možných, snadno realizovatelných aktivit. Vhodnou stanicí mohlo být dle jeho názoru Radio Nacional, kterému by byly zapůjčovány gramofonové desky s nahrávkami klasické a lidové hudby. Aby však mohla být zahájena jednání o tomto typu spolupráce, bylo nejprve potřeba vybavit čs. vyslanectví dostatečným množstvím hudebního materiálu, neboť prozatím nebylo „co do vysílání nabídnout.“⁴²² Tohoto cíle se ve velmi krátké době podařilo dosáhnout a již v průběhu roku 1957 měl čs. ZÚ obdržet gramofonové desky s nahrávkami české a slovenské hudby a spolu s nimi také informační brožury ve španělském jazyce, které měly posloužit jako podkladový materiál k průvodním textům případných rozhlasových pořadů. Kromě této jednorázové zásilky mělo čs. vyslanectví v Limě pravidelně dostávat také několik časopisů o kulturním životě v Československu ve španělštině (*Cine Checoslovaco*), francouzštině (*La Vie Tchecoslovaque*) a angličtině (*Prague New`s Letter*).⁴²³ O využití těchto materiálů však nemáme k dispozici žádné informace, neboť v říjnu téhož roku byly diplomatické styky přerušeny a obnoveny až o jedenáct let později. Během tohoto období ale nikdy nedošlo k úplnému pozastavení

⁴²¹ AMZV, TO – O Peru, 1945–1959, karton 1, č. j. 106024/57-ABO/2. Návrh akcí v rámci kulturní spolupráce s Perú, Praha 21. 2. 1957.

⁴²² AMZV, TO – O Peru, 1945–1959, karton 1, č. j. 374/57. Mimořádná zpráva o kulturním životě v Perú a možnostech spolupráce s Perú, Lima, 22. 5. 1957.

⁴²³ AMZV, TO – O Peru, 1945–1959, karton 1, č. j. 496/57-D I/3. Latinská Amerika-Perú-1 – kulturní styky – náměty k výměně, Praha 29. 6. 1957.

společných aktivit, zejména v obchodní a v menší míře také v kulturní sféře spolupráce nadále pokračovala, ovšem míra informovanosti o tomto období je velmi nízká a zprávy z této doby jsou vedle politických styků zaměřeny převážně na ty hospodářské.

Nová a na kulturní aktivity bohatá etapa vzájemných vztahů byla zahájena s krátkým časovým odstupem po znovunavázání diplomatických styků v roce 1968. Počátek tohoto období, časově se shodující s vládou Juana Velasca Alvarada, považovala čs. strana za příhodný pro „permanentní kulturní propagaci“, a proto jedním z úkolů čs. ZÚ v Peru bylo této situace maximálně využívat. První zmínky o snaze zahájit spolupráci s peruánskými rozhlasovými a televizními stanicemi se objevují ve zprávách z poloviny roku 1970.⁴²⁴ Koncem tohoto roku pak přicestoval do Peru vedoucí zahraničního vysílání Československého rozhlasu Vladimír Landovský a během své návštěvy se vedle dalších osobností veřejného života setkal také s ředitelem Domu peruánské kultury Josém Miguelem Oviedem, náměstkem ředitele rozhlasové stanice Radio Nacional Eduardem Lindleyem, či ředitelem televizní stanice Canal 7 (ve zprávě označovaným jako „vládní vysílačka“) Fernandem Samillanem. Jednání s dvěma posledně jmenovanými představiteli se zúčastnil také tehdejší *chargé d'affaires* Věroslav Vágner a výsledkem byly návrhy na možnou budoucí spolupráci ve formě výměny pořadů, zařazování čs. filmů do vysílání stanice Canal 7 či přípravě příspěvků do zpravodajských pořadů.⁴²⁵ Posledně jmenovaná televizní stanice projevila zájem o nabízenou spolupráci a několikrát nabídla čs. ZÚ, aby společně s Československou televizí připravil třicetiminutový pořad věnovaný

⁴²⁴ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 4, s. 33, č. j. 018/70. Dopis Věroslava Vágnera vedoucímu 6. t. o. MZV, Lima, 13. 6. 1970.

⁴²⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 4, s. 109–110, č. j. 1501/70. Vladimír Landovský, šéf zahraničního vysílání čs. Rozhlasu, zpráva o pobytu v Peru, Lima, 2. 12. 1970.

rozvoji kultury, vědy, výchovy či techniky v ČSSR, který by byl jednou týdně zařazován do vysílání. Spolupráce byla podmíněna přípravou pořadů na minimálně šest měsíců, což čs. velvyslanectví muselo opakovaně odmítnout, neboť jeho filmotéka nebyla snímky tohoto typu vybavena a čs. strana tak nebyla schopna „pokrýt ani jednu půlhodinu.“⁴²⁶ Pracovníci čs. ZÚ využili jiné nabídky této televizní stanice a zúčastnili se natáčení rozhovoru pro pořad *Peru a svět*, který měl prostřednictvím rozhovorů se zástupci všech zahraničních úřadů akreditovaných v Limě poskytnout divákům obrázek o dotyčných státech. Díl o Československu byl natočen s hospodářem ZÚ Parvoničem a obchodním přidělcem Žaludem a měl být doprovázen ilustračními fotografiemi. V samotném vysílání byl však značně okleštěn a „cenzurou byly vyloučeny všechny odpovědi, které vyzvedávaly přednosti socialistického systému před kapitalistickým. Byly to především otázky týkající se sociálního zabezpečení pracujících v ČSSR, rovnoprávného postavení žen, zaměstnanosti atd.“⁴²⁷ Na závěr šedesátiminutového pořadu byla zařazena ukázka z dokumentárního snímku *Země a lidé* režiséra Jana Špáty z roku 1970. Vysílání údajně vzbudilo velký zájem u peruánských diváků, kteří se po jeho skončení telefonicky dožadovali opakování či rozšíření pořadu.⁴²⁸ Z prostudovaných zpráv z následujících let je zřejmé, že spolupráce byla úspěšně započata i s dalšími sdělovacími prostředky. V roce 1971 například o přípravách a průběhu oslav čs. státního svátku u příležitosti konce druhé světové války informovaly kromě tisku také rozhlasové stanice Radio Nacional a Radio Unión a dále pak televizní kanály Canal 4 a Canal 7. Hlavní zásluhu na zdárném umístění odvysíláních relací do sdělovacích prostředků připisoval tehdejší

⁴²⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 259, č. j. 1145/71. Beseda s pracovníky čs. ZÚ v peruánské televizi. Lima, 29. 3. 1971.

⁴²⁷ Ibid.

⁴²⁸ Ibid.

chargé d'affaires Věroslav Vágner výše zmíněnému hospodáři ZÚ Parvoničovi, jehož jméno zaznělo v příslušné podkapitole této práce také v souvislosti s osobní iniciativou při přípravách několika výstav.⁴²⁹ V dubnu téhož roku byla v Limě založena Společnost peruánsko-československého přátelství a jednou z jejích hlavních činností mělo být „šíření informací o ČSSR prostřednictvím tisku, rozhlasu a televize.“⁴³⁰ Významnou akcí v roce 1971 bylo bezesporu uspořádání Festivalu čs. filmu v peruánské televizi, který se uskutečnil v rámci celoročních oslav 50. výročí založení KSČ v průběhu měsíce září a v jehož rámci byl na stanici Canal 7 uveden například dokumentární snímek *Vzducholodí k severnímu pólu* Vladimíra Kabelíka z roku 1968 nebo komediálně laděný film *Naše bláznivá rodina* Karla Kachyni a Jana Valáška st. z téhož roku. Dle údajů poskytnutých pracovníky peruánské televize měl festival mezi diváky velký úspěch, a dokonce bylo požadováno jeho opakování jako celku, ale i jednotlivých odvysílaných snímků.⁴³¹ V listopadu 1971 byla v Peru uzákoněna částečná intervence státu jak v televizním, tak i rozhlasovém vysílání, což spolu se zlepšujícím se stavem filmotéky na čs. velvyslanectví vedlo k dalšímu úspěšnému prosazování dokumentárních i celovečerních snímků do vysílání stanice Canal 7. Kromě dvou výše zmíněných filmů zapůjčil čs. ZÚ v posledním čtvrtletí téhož roku do vysílání následující snímky: koprodukční čs.-sovětský film *Májové hvězdy* režiséra Stanislava Rostockého z roku 1959; *Tony, tobě přeskočilo* z roku 1968 režisérského dua Věra Plívová-Šímková a Drahomíra Reňáková-Králová; *Přísně tajné premiéry, Nové Slovensko, ČSSR, země neznámá, Hudba v srdci Evropy, Hermína Týrlová, Podzim v Loretě,*

⁴²⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 95–96, č. j. 1196/71. ZÚ Lima – oslava státního svátku ČSSR, Lima, 10. 5. 1971.

⁴³⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 124, č. j. 042/71. Společnost peruánsko-československého přátelství, Lima, 11. 12. 1971.

⁴³¹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 5, s. 268, č. j. 1329/71. ZÚ Lima – akce k 50. výročí založení KSČ, Lima, 23. 9. 1971.

Útěk, Znojemské historické slavnosti, Holky z Edenu a některé další. Ředitel této stanice spolupráci velmi ocenil a v děkovném dopise uvedl, že „zásluhou čs. pořadů se podstatně zvedla programová úroveň a rapidně vzrostl i počet diváků, a to především z řad mládeže.“⁴³²

V části plánu práce čs. ZÚ na následující rok 1972 vyhrazené kulturní oblasti se spolupráce se sdělovacími prostředky ocitla na prvním místě a jejím hlavním cílem bylo poskytnout informace o „socialistickém zřízení ČSSR“ co největšímu počtu peruánských diváků a zároveň touto cestou „neutralizovat nepřátelskou část peruánských sdělovacích prostředků.“⁴³³ Vedoucí čs. ZÚ Věroslav Vágnér ve snaze plnit tyto závazky uspořádal počátkem února 1972 setkání pro zástupce peruánské televizní stanice Canal 7 (pozdání přijal ředitel Fernando Samillán, jeho náměstek Rómulo Rubaro a vedoucí odboru pro práci s filmem Michail Roi), rozhlasové stanice Radio Nacional (účastníky byli ředitel Juan Ureta Mille a jeho náměstek Enrique Victoria) a také pro několik zástupců ZÚ SSSR a PLR. Výsledkem neformálního setkání bylo důležité zjištění o aktuálním stavu fungování sdělovacích prostředků v Peru. Obě zmíněné vysílací stanice měly zájem na další spolupráci s čs. protějšky, nicméně obě podléhaly nadřízenému orgánu, tj. Národní informační kanceláři (*Oficina Nacional de Información*), jejímž ředitelem byl v té době Augusto Zimmermann, který takové spolupráci nebyl příliš nakloněn. Čs. zastupitelé se při této příležitosti dozvěděli také o plánovaných změnách v peruánské televizi, kdy dosavadní hlavní partner Canal 7 měl být brzy převeden do pravomoci peruánského ministerstva školství a

⁴³² AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 6, s. 231–233, č. j. 1548/71. Informace pro Čs. filmexport a Čs. televizi, Lima, 14. 1. 1971.

⁴³³ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 6, s. 7, č. j. 025.921/71-6. Peru – průvodní dopis a návrh plánu práce na I. pololetí 1972 pro ZÚ Lima, Praha, 3. 12. 1971.

zaměřen pouze na výuku. Nově údajně mohla být zahájena spolupráce se státní stanicí Canal 2, kterou nyní spravoval Národní kulturní institut, s nímž čs. ZÚ udržoval vztahy na velmi dobré úrovni.⁴³⁴ K avizovaným změnám v peruánské televizi patrně nedošlo, neboť Canal 7 zůstával i nadále hlavní a jedinou televizní stanicí, která zařazovala čs. filmy do svého programu. Během oslav květnového státního svátku to byl například snímek *Májové hvězdy* a Radio Nacional zařadilo při této příležitosti do svého programu dvacetiminutový pořad o ČSSR.⁴³⁵ Spolupráce ovšem postrádala jakoukoli pravidelnost či systematičnost, což bylo zapříčiněno také chybějícími smluvními dokumenty, doposud nebyla podepsána kulturní dohoda a ani dohoda o spolupráci mezi televizními společnostmi. Naději na změnu této situace přinesl ředitel TV stanice Canal 7 Fernando Samillán, který během své návštěvy v Praze v září 1973 naznačil možnost podpisu smluvního dokumentu s Čs. televizí v následujícím roce. Do Prahy přijel na doporučení čs. ZÚ v Limě a s Čs. televizí projednával možnosti spolupráce, která však vzhledem k omezeným technickým možnostem peruánské stanice byla možná pouze v oblasti zpravodajství a dokumentární tvorby. Připravené pořady či snímky měly být z celních důvodů peruánské stanici dodávány i nadále prostřednictvím čs. velvyslanectví v Limě, jehož činnost v tomto ohledu Fernando Samillán vysoce ocenil, jakož i samotnou filmovou tvorbu z ČSSR. Z opačné strany měly být (po zřízení příslušné instituce) realizovány zpravodajské dokumenty, které měly být měsíčně zasílány zahraničním televizním partnerům.⁴³⁶

⁴³⁴ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 6, s. 62. Záznam o společenském podniku uspořádaném s. Věroslavem Vágnerem, Lima, 11. 2. 1972.

⁴³⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 6, s. 118, č. j. 1310/72. Oslava státního svátku ČSSR v Perú, Lima, 18. 5. 1972.

⁴³⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 7, s. 112–113. Záznam o zahraniční návštěvě Československé televizi, Praha, 26. 9. 1973.

S rozhlasovými stanicemi byla kromě již déle trvající spolupráce s Radiem Nacional v roce 1973 započata spolupráce také se soukromou stanicí Radio Luz, která díky osobní iniciativě profesora Pedra Martíneze Castra do svého vysílání zařadila hudební program připravený Čs. rozhlasem.⁴³⁷ V březnu následujícího roku přijela do Limy delegace Čs. rozhlasu vedená jeho tehdejším ředitelem Jánem Riškem. V Peru její účastníky čekalo přijetí osobnostmi na nejvyšších příslušných místech státní správy, za všechny jmenujme ředitele Národní informační kanceláře Augusta Zimmermanna, ředitele rozhlasové stanice Radio Nacional Juana Urretu či ředitele kulturního odboru peruánského MZV Guiellerna Gerberdinga. Všichni peruánští představitelé při této příležitosti vyjádřili zájem o další rozvoj spolupráce v oblasti rozhlasového vysílání, avšak smluvní ujednání nemohlo být v době pobytu delegace vzhledem k probíhajícím změnám ve fungování sdělovacích prostředků v souvislosti s nově přijatým zákonem podepsáno. Důležitým bodem jednání byl také zájem zástupců peruánských sdělovacích prostředků (rozhlasu i televize) o nákup technického zařízení v Československu, vyslání čs. rozhlasových techniků do Peru a naopak zaškolení peruánských pracovníků v ČSSR. Delegace se setkala také se zástupci soukromých rozhlasových stanic Radio Luz, Radio Santa Rosa a Radio Unión, kteří souhlasili se zařazením čs. rozhlasových příspěvků do svých vysílacích programů či v případě posledně jmenované stanice s výměnou rozhlasových materiálů. V návaznosti na návštěvu zástupců Čs. rozhlasu projevíli zájem o spolupráci také představitelé dvou regionálních stanic, a to ředitel Radia Sudamericana z Trujilla Egberto Longaray Silva a ředitel Radi Quillabamba z Cuzca Aurelio

⁴³⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 7, s. 59, č. j. 1243/73. Peruánské sdělovací prostředky – situace, Lima, 10. 4. 1973.

Centeno González.⁴³⁸ Během květnových oslav čs. státního svátku spojeného s koncem druhé světové války přinášely některé výše zmíněné stanice programy připravené Čs. rozhlasem, ukázky čs. hudby i projev čs. velvyslance u této příležitosti. Radio Luz informovalo své posluchače také o hudebním festivalu Pražské jaro či Roku české hudby. Mezi televizními stanicemi se kromě tradičně dobré spolupráce se stanicí Canal 7, která v tomto období pravidelně zařazovala do svého zpravodajství nahrávky připravené Čs. televizí, se ve větším rozsahu a pozitivním tónu objevily také zprávy o ČSSR na stanici Canal 4 a Canal 5.⁴³⁹

V říjnu roku 1974 byla v Limě, během návštěvy tehdejšího ministra zahraničních věcí ČSSR Bohuslava Chňoupka, podepsána kulturní dohoda, v níž byla spolupráce v oblasti televizního a rozhlasového vysílání ve velmi obecných mezích zakotvena (konkrétně v Článku II a III, viz příloha č. 4 s celým zněním dokumentu). Podpisem smluvního dokumentu došlo k mírnému zlepšení rozsahu a intenzity spolupráce, což kromě jiných zpráv dokládá také celoroční hodnocení práce ZÚ, v němž je konstatována stálá programová spolupráce, i když převážně z čs. strany, a výrazný zájem peruánské strany v tomto duchu i nadále pokračovat.⁴⁴⁰ V měsíci květnu, v souvislosti s oslavami čs. státního svátku, které v roce 1975 připomínalo 30. výročí konce druhé světové války, přinášely peruánské sdělovací prostředky tradičně více příspěvků k tomuto tématu i obecně o ČSSR. Kromě pořadů připravených Čs. rozhlasem speciálně k této příležitosti zařadily rozhlasové stanice Radio Nacional, Radio Aeropuerto, Radio Callao a Radio 1160 do svého vysílání také projev čs. velvyslance Václava

⁴³⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 8, s. 155–156, č. j. 1211/74. Pobyt delegace Čs. rozhlasu v Limě, Lima, 14. 3. 1974.

⁴³⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 8, s. 166–167, č. j. 1441/74. Ohlasy MSP v Perú k 9. 5. 1974, Lima 17. 5. 1974.

⁴⁴⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 9, s. 489–490, č. j. 0008/76. Hodnocení činnosti ZÚ Lima v r. 1975, Lima, 19. 1. 1976.

Malošíka doplněný ukázkami čs. klasické i moderní hudby. Televizní stanice Canal 7 s čs. velvyslancem natočila patnáctiminutový rozhovor, který dne 9. 5. zařadila do zpravodajského programu, a v rámci publicistického programu *Hermanos del Mundo* (Bratři světa) nabídla svým divákům hodinový pořad o ČSSR připravený pracovníky ZÚ a Obchodní komory, v němž Václav Malošík obsáhle pohovořil o „úspěších ČSSR“. ⁴⁴¹ V předvánočním období byl ve spolupráci se stejnou televizní stanicí připraven další hodinový pořad, na němž se podíleli opět představitelé Československa v Limě a v němž velvyslanec Malošík a obchodní rada Valenta pohovořili o životní úrovni v ČSSR, výsledcích čs. hospodářství či vzájemných čs.-peruánských vztazích. Další pracovníci pak přiblížili peruánským divákům čs. vánoční tradice a někteří osobně přispěli hudební ukázkou (kytara, zpěv, klarinet). ⁴⁴² Tato stanice a také, dle názoru velvyslance Malošíka nejsledovanější stanice na celém peruánském území, Canal 4 projevíly zájem o přímou spolupráci s Čs. televizí, což však nebylo vzhledem k dosud neratifikované kulturní dohodě možné. ⁴⁴³ Sdělovací prostředky začaly také pravidelně informovat o čs. kulturních či sportovních počinech uskutečněných v Peru. Peruánští diváci a posluchači tak mohli zaznamenat například úspěšný výstup čs. horolezecké expedice na horu Huascarán či konání výstavy *30 let ČSSR v Arequipě*. ⁴⁴⁴ Pracovníci čs. ZÚ se rovněž snažili rozšířit dosavadní řady peruánských partnerských stanic o další, zejména soukromé

⁴⁴¹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 9, s. 171–172, č. j. 1549/75. Zpráva o publicitě v per. mas. kom. prostřed. k 30. výr. osvoboz. Československa Sovětskou armádou, Lima, 12. 6. 1975.

⁴⁴² AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 9, s. 221–222, č. j. 1228/75. ZÚ Lima – spolupráce s peruánskou televizí, Lima, 27. 12. 1975.

⁴⁴³ Ibid., s. 222.

⁴⁴⁴ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 9, s. 180, č. j. 1570/75. Zpráva o pobytu čs. horolezecké výpravy v Peru, Lima, 19. 6. 1975; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 9, s. 211, č. j. 2066/75. Výstava „30 roků ČSSR“ v Arequipě, Lima, 4. 12. 1975.

subjekty. V červenci 1975 navštívil na základě doporučení zahraničního odboru Čs. rozhlasu I. tajemník čs. ZÚ Jaroslav Novák výše zmíněnou stanici Radio 1160, jejíž ředitel Augusto Lanatta projevil zájem o výměnu hudebních pořadů na magnetofonových páscích či gramofonových deskách. Peruánská strana nabízela tradiční lidovou či moderní hudbu a z opačné strany by uvítala jakýkoli druh hudební produkce, nejlépe bez slovního doprovodu. V takovém případě by totiž zahraniční materiály nepodléhaly kontrole Centrálního informačního úřadu a nemusely by být nejprve předkládány ke schválení. Ředitel stanice rovněž nabídl prostor k vysílání oficiálních projevů čs. velvyslance u příležitosti významných výročí či svátků ČSSR.⁴⁴⁵ V následujícím roce navázal Jaroslav Novák spolupráci se stanicí Radio Tigre R. B. C., v níž jednal s jejím ředitelem Salvadorem Otoyou Silvou a také s programovým ředitelem Franciskem Gamerem. I zde obě strany souhlasily s výměnou připravených hudebních materiálů a zařazením projevů čs. představitelů.⁴⁴⁶ O konkrétních případech programové spolupráce však nejsou v prostudovaných archivních dokumentech vedeny záznamy. U některých významných kulturních počínů organizovaných čs. velvyslanectvím je zmíněn zájem místních sdělovacích prostředků včetně rozhlasu a televize, opět ale chybí jakékoli další upřesnění.⁴⁴⁷ Vzhledem k cenzurním opatřením, která byla v roce 1976 v Peru uplatněna (podrobnosti k tomu viz podkapitola 5.1.3 této práce věnovaná prezentaci čs. filmové produkce v Peru), došlo ke ztížení spolupráce s televizními

⁴⁴⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 9, s. 442. Záznam o rozhovoru s ředitelem Radio 1160 panem Augusto Lanattou, Lima, 21. 7. 1975.

⁴⁴⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 341. Záznam z jednání I. tajemníka ZÚ s. J. Nováka s vedoucími pracovníky „Radio Tigre R. B. C.“, Lima, 6. 2. 1976.

⁴⁴⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 441, č. j. 2097/76. Informace o návštěvě oficiální čs. filmové delegace v Perú, Lima, 25. 10. 1976; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 445, č. j. 2110/76. Zpráva o průběhu „Týdne čs. filmu v Perú“, Lima, 29. 10. 1976.

stanicemi při umístování čs. snímků do jejich vysílání. I přes to zařadila v souvislosti s návštěvou čs. filmové delegace v Peru v roce 1976 soukromá TV stanice Canal 5 krátký dokumentární film Jiřího Ployhara st. *Československo včera a dnes* z roku 1975. Státní televizní stanice Canal 7 pak umožnila uvedení dokumentárních filmů vědecko-technického charakteru, které nepodléhaly cenzurním nařízením, a to v rámci hodinového pořadu, v němž každou sobotu jednotlivé ZÚ sídlící v Limě mohly využít této příležitosti k prezentaci své vlasti. Pracovníci čs. velvyslanectví také očekávali, že po podrobení filmotéky nezbytné cenzurní kontrole, budou nastaveny další možnosti spolupráce s uvedenými stanicemi a nově také se stanicí Canal 4.⁴⁴⁸

Koncem roku 1976 byla ratifikována kulturní dohoda a v polovině roku následujícího pak podepsán první prováděcí protokol na léta 1977–1979. Ani v tomto dokumentu však spolupráce v oblasti rozhlasového a televizního vysílání nebyla přesněji vymezena a zůstávala pouze v rovině obecných vyjádření.⁴⁴⁹ Ani reálně nedoznala výraznějších změn a podobně jako v předchozích letech přinášely rozhlasové a televizní stanice informace o kulturních akcích pořádaných čs. Velvyslanectvím, například u příležitosti státního svátku a dalších významných dnů či zcela nezávisle na nich, ve většině případů doplněné o ukázky z čs. filmové a hudební tvorby.⁴⁵⁰ Diváci televizního vysílání stanic Canal

⁴⁴⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 11, s. 450–451, č. j. 2168/76. Zpráva o práci s filmem na čs. ZÚ Lima v r. 1976, Lima, 11. 11. 1976.

⁴⁴⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 514. Plan ejecutivo sobre colaboración cultural entre la República Socialista de Checoslovaquia y la República del Perú para los años 1977/1978/1979 (Prováděcí program pro kulturní spolupráci mezi ČSSR s Peruánskou republikou na roky 1977/1978/1979).

⁴⁵⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 471, č. j. 1575/77. Uspořádání kulturních akcí v Limě u příležitosti státního svátku ČSSR – informace, Lima, 12. 5. 1977; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 568, č. j. 2053/77. Informace o služební cestě s. velvyslance do Iquitos, Lima, 27. 9. 1977; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 613, č. j. 2231/77. Informace o zájezdu pantomimy L. Fialky do Peru, Lima, 11. 11. 1977.

4, Canal 5 a Canal 7 tak měli možnost v květnových dnech roku 1977 kromě projevu čs. velvyslance zhlédnout také ukázky z dokumentárních snímků o ČSSR. Poslední ze jmenovaných stanic pak v rámci pořadu *Hermanos del Mundo* uvedla několik dokumentárních filmů, např. hudebně laděný dokument z roku 1973 *Československem s písničkou* nebo *Československo, země setkávání* z roku 1970, oba v režii Jiřího Ployhara st.⁴⁵¹ V roce 1977 byla také navázána spolupráce s další rozhlasovou stanicí. Tiskový pracovník čs. ZÚ Jiří Votýpka v rámci vyhledávání možných partnerských institucí kontaktoval ředitelku hudebního vysílání limské rozhlasové stanice Radio Union paní Marthu Barronovou, s níž byla dohodnuta možnost zařazení připravených programů či celých cyklů zaměřených na čs. klasickou i moderní hudební tvorbu do vysílání zmíněné stanice. Z rozhovoru též vyplynulo, že jiný typ informací než z oblasti hudby nebyla schopna tato stanice do svého programu zařadit.⁴⁵²

Počátkem roku 1978 přicestoval do Peru nový velvyslanec Stanislav Novotný, s jehož nástupem došlo v kulturní oblasti k jistým změnám v realizaci samotných kulturních aktivit i ve způsobu referování o nich. O rozhlasovém a televizním vysílání se v dochovaných dokumentech již nehovoří samostatně, poměrně stručné zmínky o něm jsou většinou součástí obsáhlejších zpráv o jednotlivých aktivitách čs. ZÚ. Nově se objevují také v referencích o ohlasu peruánských sdělovacích prostředků na události spojené s ČSSR, v nichž ovšem převažují odkazy na články v místním tisku. V porovnání s předchozím obdobím jsou v mnohonásobně vyšší míře zmiňovány také negativně laděné zprávy, ať už v souvislosti

⁴⁵¹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 625, č. j. 2256/77. Zpráva o práci s filmem na čs. ZÚ Lima za rok 1977, Lima, 18. 11. 1977.

⁴⁵² AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 13, s. 595, č. j. 10137/77. Záznam o rozhovoru pí. Marthy Barron ředitelky hudebního vysílání Radio unión a Jiřího Votýpky tiskového pracovníka ZÚ, Lima, 3. 10. 1977.

s výročním srpnového vstupu vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR, či aktuálními událostmi v ČSSR, jako bylo například zatčení Václava Havla a Pavla Landovského.⁴⁵³ Významným faktorem ve spolupráci se sdělovacími prostředky byla také komplikovaná vnitropolitická i ekonomická situace v Peru, jejímž důsledkem bylo postupné omezování možností působnosti čs. ZÚ na tomto poli. I přesto se však v rámci spolupráce zakotvené v kulturní dohodě a aktuálním prováděcím plánu a zejména na základě osobních kontaktů mezi pracovníky čs. velvyslanectví a peruánského rozhlasu i televize podařilo umístit do jejich vysílání programy spojené s informacemi o Československu. V roce 1978 tak bylo v rámci televizního vysílání uvedeno čtrnáct dokumentárních filmů (např. o čs. horolezcích⁴⁵⁴, o slovenském tanečním souboru Lúčnica či filatelii) a dvě interview velvyslance Stanislava Novotného, v rozhlasovém vysílání pak tři interview a přesně neurčený počet hudebních programů.⁴⁵⁵ Již tradičně se pracovníci ZÚ snažili posílit spolupráci v období oslav státních svátků nebo významných výročí. Za jedno z nejdůležitějších v roce 1978 bylo považováno připomenutí únorových událostí v Československu před třiceti lety, v souvislosti s nímž televizní stanice Canal 4 a Canal 5 přinesly vystoupení čs. velvyslance doplněné krátkým dokumentárním filmem. Během květnových oslav konce druhé světové války pak stejné stanice další projev čs. tituláře odmítly přenášet s odůvodněním, že v nedávné době bylo čs. velvyslanectví poskytnuto více vysílacího času než jiným zahraničním úřadům. Na tento rok připadlo také 60.

⁴⁵³ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 353, č. j. 1234/78. ZÚ Lima – ohlas sdělovacích prostředků na vývoj v ČSSR, bohemika za měsíc únor 1978, 3. 3. 1978.

⁴⁵⁴ Tentokrát se jednalo o úspěšnou expedici, jejímž cílem bylo mimo jiné uctít památku zesnulých čs. horolezců během zemětřesení roku 1970.

⁴⁵⁵ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 15, s. 647, č. j. 019.356/78-9. Informace o plnění „Zaměření a hlavních úkolů československé zahraniční politiky vůči Peru a Bolívii“.

výročí od vzniku Československa a u této příležitosti odvysílala rozhlasová stanice Radio Santa Rosa hodinový hudebně-informační pořad připravený pracovníky čs. ZÚ výhradně pro tuto událost.⁴⁵⁶ Také rozhlasové stanice Radio Americana a Radio Panamericana přinesly v únoru projev čs. velvyslance u příležitosti výše zmíněného výročí, Radio Unión pak nabídlo divákům v prvním pololetí roku tři samostatné pořady věnované tvorbě Bohuslava Martinů a Josefa Suka.⁴⁵⁷ V rámci snahy o rozšíření kulturních aktivit, ve větší míře i mimo hlavní město, navštívil čs. velvyslanec v září 1978 Cuzco, kde se zúčastnil slavnostního zahájení činnosti tamní pobočky Kulturní společnosti peruánsko-čs. přátelství a navštívil zde rovněž univerzitu. O této události informovala své posluchače místní rozhlasová stanice Radio Cuzco, které Stanislav Novotný poskytl rozhovor. Táž stanice již v předchozím období zařazovala do svého vysílání pořady s ukázkami čs. hudby a příslušným komentářem. Také regionální rozhlasová stanice Radio Pucallpa přinášela svým posluchačům během pobytu čs. delegace ve městě Pucallpa krátké relace o kulturním životě v ČSSR.⁴⁵⁸

V souvislosti s obtížemi při spolupráci s peruánskými sdělovacími prostředky je v jedné z pravidelných zpráv z roku 1978 zmíněn také silný vliv „antikomunistické ideologie“ šířené kromě

⁴⁵⁶ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 251, č. j. 1307/78. ZÚ Lima – informace o oslavách 30. výročí Vítězného února na území Peru, Lima, 23. 3. 1978; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 279, č. j. 1524/78. ZÚ Lima – zpráva o uspořádání oslav ke státnímu svátku ČSSR, Lima, 16. 5. 1978; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 292, č. j. 2173/78. ZÚ Lima – informace o zajištění oslav 60. výročí vzniku Československé republiky a Dne federace, Lima, 31. 10. 1978.

⁴⁵⁷ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 372, č. j. 1798/78. Plnění plánu propagační komise za I. pololetí 1978, Lima, 18. 7. 1978.

⁴⁵⁸ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 286, č. j. 2040/78. Informace o služební cestě velvyslance do Cuzca ve dnech 30. 8.-3. 9. 1978, Lima, 26. 9. 1978, AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 387, č. j. 1967/78. ZÚ Lima – ohlas sdělovacích prostředků na vývoj v ČSSR, bohemika za měsíc srpen 1978, Lima, 31. 8. 1978; AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 427, č. j. 1485/78. ZÚ Lima – uspořádání výstavy a promítání filmů ve městě Pucallpa, Lima, 11. 5. 1978.

jiných zdrojů také zastupitelskými úřady některých zemí, zejména USA, NSR, Francie, Itálie a Izraele. Vliv USA byl v této oblasti logicky nejsilnější a rozhlasové i televizní stanice odebíraly mnoho předem připravených programů, hudebních nahrávek či filmů právě odtud. Některé soukromé rozhlasové stanice měly dokonce severoamerické vlastníky, čímž bylo jejich ideologické směřování jasně dáno.⁴⁵⁹ Jakým způsobem probíhala spolupráce s rozhlasovými a televizními stanicemi v Peru v následujících letech, není možné vzhledem k nedostupnosti archiválií ve fondech Archivu MZV ČR (podrobněji k této problematice viz podkapitolu 1.1 této práce) přesněji popsat. S jistotou můžeme říci, že i přes výše naznačené zhoršení podmínek pro kulturní vztahy obecně, někteří oficiální zástupci peruánské strany i nadále podporovali další rozvoj a prohloubení dosavadních aktivit, a to zejména s odkazem na platné smluvní dokumenty.⁴⁶⁰ Další konkrétní informace k tématu této podkapitoly se v dostupných archivních dokumentech vztahují až k roku 1988, tedy k samému závěru sledovaného období. V tomto roce byl podepsán prováděcí plán ke kulturní dohodě na léta 1988–1990, v němž bylo spolupráci mezi rozhlasovými a televizními společnostmi vyjádřena oboustranná podpora, nicméně podrobnější či konkrétní návrhy uvedeny nebyly.⁴⁶¹ Do roku 1988 jsou také datovány vůbec poslední informace k tomuto tématu, z nichž vyplývá, že fungující spolupráce s výše uvedenými stanicemi v průběhu nezdokumentovaného období pravděpodobně zanikla.

⁴⁵⁹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 14, s. 8–9, č. j. 011.034/78. Zpráva o hlavních směrech antikomunistického působení čs. emigrace a jejich organizací za rok 1977, Lima, 23. 1. 1978.

⁴⁶⁰ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, k. 15, s. 762, č. j. 1029/78. Zápis o rozhovoru Petra Sinkuly (kulturního předáce) a Jiřího Votýpky (tiskového předáce) se zástupcem vedoucího odboru kulturních styků peruánského MZV Augustem Salamankou, Lima, 23. 2. 1978.

⁴⁶¹ AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 17. Prováděcí program o kulturní a školské spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Peruánské republiky na léta 1988–1990, s. 5.

Pouze v případě rozhlasového vysílání byla navázána nová spolupráce se společností Radio Sol Armonía, která je ve zprávách z roku 1988 označována za tradičně dobrou, tudíž pravděpodobně déle trvající. Čs. rozhlas této stanici v roce 1988 zaslal připravené hudební pořady v délce osmi hodin a dále nahrávky vážné hudby v délce dvaceti sedmi hodin. Stanice Radio Sol Armonía projevovala zájem zejména o pořady zaměřené na kulturní život v ČSSR (například festivalu Pražské jaro vždy věnovala celý pořad) nebo o portréty čs. hudebních osobností. V tomto období již spolupráce nebyla jednostranná a také zmíněná peruánská stanice zaslala do ČSSR padesát dlouhohrajících desek s peruánskou lidovou hudbou.⁴⁶² O další spolupráci mezi rozhlasovými a televizními stanicemi již nemáme z následného zkoumaného období, plného významných mezinárodních politických změn, žádné zprávy.

⁴⁶² AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 18. Hodnocení spolupráce se zeměmi Latinské Ameriky za rok 1988, AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 18. Přehled vztahových akcí mezi ČSSR a Peru za I. pololetí 1988.

6. ZÁVĚR

Kultura sblízuje. I v dnešní době, kdy díky technologickému pokroku žijeme ve světě bez pomyslných hranic, kdy můžeme být díky informačním technologiím zdánlivě přítomni na druhém konci světa a dozvídat se o dění z těch nejvzdálenějších koutů planety prakticky obratem, víme, že ani nejdokonalejší virtuální prostředí nemůže nahradit osobní prožitek. Na začátku, ani koncem zkoumaného období, tedy v rozmezí let 1945–1989, nebyly tyto dnes hojně využívané metody známé, neřkuli dostupné širokým vrstvám společnosti. Také míra cestovního ruchu byla v té době nesrovnatelně nižší než dnes a obyvatelé Československa, Bolívie, Ekvádoru i Peru, tedy států, kterým se tato práce věnuje, měli velmi omezené možnosti cestování, ať už to bylo z politických nebo ekonomických důvodů. Osobní prožitek poznávání jiných kontinentů, zemí, národů a jejich kultur byl tedy vyhrazen jen velmi malému počtu jednotlivců, a proto býval nezřídka zprostředkováván mimo jiné také aktivitami, kterým se podrobně věnuji v hlavní části této práce.

V ní jsem si vzhledem k rozsahu informací v pramenné základně zvolila pouze tři oblasti kulturních počinů pořádaných československými zastupitelskými úřady ve vybraných zemích – jsou jimi filmová představení, výstavy, rozhlasová a televizní vysílání. Nejpočetnější, a tudíž první popisovanou skupinu tvořila filmová představení, která byla zpočátku organizována pro užší okruhy diváků, nejčastěji ve spolupráci s místními kulturními či vzdělávacími institucemi. V pozdějších letech, zejména v posledních dvou zkoumaných dekádách pak byla čs. kinematografie představována v rámci více či méně pravidelných filmových přehlídek, tzv. Dnů nebo Týdnů čs. filmu, popřípadě Festivalů socialistického filmu, během nichž byla divácká účast vyšší. V mnoha případech jsou u jednotlivých filmových představení i

celých přehlídek uváděna tak vysoká čísla přítomných osob v publiku, že je třeba posuzovat tato data s jistou mírou obezřetnosti. Zejména v průběhu 70. a 80. let, kdy byl charakter veškerých aktivit poznamenán nezbytnou ideologickou propagandou, bylo zapotřebí plnit vytyčené plány na pověstných 110 %. Ověřit tyto údaje z jiných zdrojů a případně je uvést na pravou míru je však velmi obtížné, v případě využívání pouze pramenů dostupných v České republice pak v podstatě nemožné. Snímky byly také velmi často zapůjčovány kulturním, vzdělávacím, odborovým či mládežnickým institucím a organizacím, které pak samy pořádaly promítání pro příslušný okruh diváků, jejichž počet však byl jen výjimečně zaznamenán. Filmová tvorba bývalého Československa byla vždy zastoupena relativně aktuálními snímky, ať už celovečerními, krátkometrážními dokumenty či animovanými pohádkami. I přesto si pracovníci čs. zastupitelských úřadů často stěžovali na nevhodný výběr filmů, které jim byly z ústředí zasílány, jejich malý počet a v počátečním období také na chybějící španělské titulky, bez nichž byly mluvené snímky pro veřejné prezentace prakticky nepoužitelné. Velmi žádané byly zejména dokumentární snímky se zemědělskou a sportovní tematikou, nebo filmy odborně zaměřené, např. z oblasti zdravotnictví, které pak byly využívány i jako učební materiály na vysokých školách. U převážné většiny celovečerních filmů se mi podařilo z jiných zdrojů dohledat rok vzniku a jména tvůrců, respektive ověřit jejich existenci, naopak u mnoha zmíněných dokumentů jsem podobné informace nenašla. Ve zkoumaných zemích byly v rozmezí let 1945–1989 uvedeny desítky čs. snímků, které publikum dle dochovaných zpráv vždy hodnotilo pozitivně, v některých případech bylo dokonce žádáno opakované promítání jednotlivých filmů či v případě vícedenních festivalů i celého programu. Případné neúspěchy však nebyly v dokumentaci jednotlivých zastupitelských úřadů z pochopitelných důvodů zaznamenány.

Druhou skupinou nejčastěji zmiňovaných a podrobněji popsaných kulturních aktivit bývalého Československa ve výše zmíněných zemích byly různé druhy expozic. Z počátku sledovaného období to byly nejčastěji prezentace reprodukcí slavných českých i slovenských malířů a grafiků. V pozdějších letech pak byly uskutečněny výstavy knih, plakátů, poštovních známek, loutek, hraček, skla, výrobků uměleckých řemesel či folklorních předmětů. Expozice, které byly organizačně a také finančně náročné, například skla, uměleckých či lidových řemesel, byly realizovány až v průběhu 70. a 80. let. Nejčastěji vystavovanými objekty v průběhu celého zkoumaného období pak byly fotografie. Fotografické výstavy ve většině případů přibližující život v ČSSR tvořily jakousi konstantu v expozičních počinech pracovníků čs. zahraničních úřadů. Podobně jako v případě pořádání filmových prezentací bylo nutno navázat spoluprací s místními kulturními a vzdělávacími institucemi, neboť to byly právě ony, které poskytovaly výstavní prostory. V menší míře pak byly expozice instalovány ve vhodných sálech městských radnic, hasičských zbrojnic či odborových organizací. Také v tomto případě se setkáváme s těžko uvěřitelnými statistickými údaji o počtech návštěvníků v řádu stovek za den či tisíců během celého trvání výstavy. Pokud vezmeme v úvahu poměrně krátká, nejčastěji týdenní časová rozmezí, která byla jednotlivým expozicím poskytována, nejeví se tato data jako zcela věrohodná. Prodlužování doby, po kterou byly výstavy přístupné veřejnosti, nebylo příliš obvyklé (zaznamenala jsem jen dva takové případy u výstav konaných v Bolívii) a rovněž delší, například měsíční trvání bylo zcela ojedinělé. Jednotlivé výstavní počiny byly velmi často doplňovány doprovodným programem v podobě promítání filmů a pracovníci čs. zastupitelských úřadů se také snažili jejich konání oznamovat prostřednictvím sdělovacích prostředků, v případě

zájmu také poskytovat rozhovory místním rozhlasovým a televizním stanicím.

Spolupráce s těmito dvěma médii pak tvoří třetí a poslední podrobně zpracovanou skupinu kulturních aktivit bývalého Československa ve vybraných zemích. Podobně jako u předchozích dvou skupin, bylo i této spolupráci věnováno hodně pozornosti, neboť její dosah byl čs. představiteli považován za nezměrný. Pokrýval pravděpodobně nejširší vrstvy obyvatel, bez ohledu na jejich společenský status či vzdělání. Vezmeme-li v potaz vysokou míru negramotnosti ve všech třech státech prakticky po celé zkoumané období, byl rozhlas a později také televize kanálem, kterým mohly informace proudit i do vzdálenějších koutů země a nebyly vyhrazeny pouze pro obyvatele hlavních měst či významných regionálních center. Programy pro rozhlasové vysílání ve španělském znění byly připravovány v Československu, v zahraniční sekci Čs. rozhlasu, a předávány jednotlivým stanicím prostřednictvím čs. zastupitelských úřadů. Tyto pořady se nejčastěji skládaly z ukázek české a slovenské lidové, klasické i moderní hudby a doplňujících informací o kulturním životě v Československu. Postupně se k těmto údajům připojovaly komentáře o významných historických událostech či údobích, novinky ze světa sportu, a pokud to aktuální situace v přijímajících zemích dovozovala, také zprávy o fungování socialistického hospodářství a zřízení obecně. Druhou možností spolupráce s rozhlasovými stanicemi bylo zapůjčování gramofonových desek, kterými jednotlivé zahraniční úřady disponovaly, a příprava textu, který byl předán pracovníkům jednotlivých stanic k volnému nakládání. Poslední formou spolupráce bylo v případě rozhlasu poskytování rozhovorů, nebo přenos projevů čs. titulářů nejčastěji u příležitosti oslav významných čs. svátků a výročí. Spolupráce s televizními stanicemi byla ze všech zde popisovaných nejmenšího rozsahu, neboť byla započata v podstatě až v průběhu 70. let,

nicméně i do tohoto média se podařilo čs. zástupitelům v daných zemích proniknout. Ve většině případů byl navázán kontakt se státními televizními stanicemi, pouze v Peru jsem zaznamenala spolupráci také se soukromými stanicemi. Většina privátních subjektů v tomto sektoru byla zcela či částečně vlastněna severoamerickými majiteli, což prakticky vylučovalo jakoukoli formu součinnosti se zeměmi jako Československo. Do televizního vysílání byly umísťovány zejména dokumentární snímky, v Peru pak také sporadicky celovečerní snímky a rozhovory s čs. představiteli.

Vzhledem k nezbytné participaci zástupců Československa ve všech výše popsaných formách spolupráce byla jejich realizace možná pouze v obdobích korektních diplomatických vztahů. Ty ovšem byly v případě Bolívie, Ekvádoru i Peru v průběhu zkoumaného časového rozmezí několikrát narušeny (zde mám na mysli vypovězení čs. diplomatických pracovníků z Ekvádoru), nebo dokonce zcela přerušeny⁴⁶³. Popudy k těmto krokům vycházely vždy ze strany latinskoamerických zemí a je za nimi možno vypočítat souvislosti s událostmi na mezinárodní politické úrovni (respektive tlaky severoamerické administrativy na místní vlády v reakci na události v Maďarsku roku 1956, nebo na Kubě o tři roky později), i když čs. zástupcům byly vždy předkládány důvody čistě vnitropolitické. S ohledem na přístup USA k událostem v Československu v srpnu 1968 si můžeme vysvětlit fakt, že k obnovení diplomatických vztahů se všemi třemi zkoumanými státy došlo shodou okolností po několikaleté, v případě Peru jedenáctileté, pauze právě mezi roky 1968–1970. V 70. a 80. letech již k dalším komplikacím na diplomatické úrovni nedocházelo, a kulturní vztahy se tak mohly znovu rozvíjet, ovšem

⁴⁶³ Bolívie: 1964–1970, Ekvádor: 1957–1960, 1962–1968, Peru: 1957–1968

ani v tomto období nebyly prosty vlivů vnitropolitické i ekonomické situace v jednotlivých zemích.

Na personálním obsazení jednotlivých zastupitelských úřadů také velkou měrou záviselo množství realizovaných kulturních počínů i jejich úroveň. Zde výrazně ovlivňovaly celou situaci také faktory jako osobní schopnosti vedoucích misí i jejich podřízených navázat vhodné kontakty a přizpůsobit jednotlivé prezentace čs. kultury aktuálním podmínkám v dané zemi. Nebylo výjimkou, že do příprav jednotlivých aktivit se zapojovaly také manželky čs. představitelů, nebo zástupci obchodních oddělení. V prvních dvou zkoumaných dekádách byly realizovány především aktivity, které byli zaměstnanci zastupitelských úřadů schopni připravit sami, či za pomoci místních spřátelených institucí. Větší počiny jako například rozsáhlejší výstavy, které vyžadovaly odbornou supervizi, byly uskutečněny až v pozdější době, nejvíce v 70. letech, tedy v průběhu jednání o kulturních dohodách, nebo až po jejich podpisu. Tomu se představitelé všech tří zemí poměrně dlouhou dobu bránili a uzavření takových dokumentů neustále oddalovali. Domnívám se, že je k tomu vedly jednak ekonomické závazky ze smluv vyplývající v podobě hrazení některých projektů či finanční spoluúčasti na nich. Druhým důvodem byla jistě otázka politická, zda se zavázat k takové formě spolupráce se socialistickým státem. A z toho pak možné plynoucí důsledky v jejich mezinárodních relacích, zejména směrem k USA.

Vůbec první zaznamenané čs. kulturní aktivity v daných zemích jsou datovány až do průběhu 50. let, kdy byla postupně započata realizace kulturní politiky nově ustanoveného politického zřízení v Československu v roce 1948. Z trojice států, kterým se tato práce věnuje, se v 50. letech nejpříznivěji rozvíjela spolupráce s Bolívií, kde se v roce 1952 stal prezidentem představitel tzv. bolivijské revoluce Víctor Paz Estenssoro. V Ekvádoru a Peru byla situace komplikována jednak nedostatečným obsazením čs.

zastupitelských úřadů a také nepříznivou vnitropolitickou situací. I přesto se v závislosti na podmínkách v dané zemi dařilo čs. představitelům pořádat kulturní akce, na jejichž přípravách se velmi často podíleli také zástupci místních kulturních či vzdělávacích institucí a organizací. V Bolívii byla například již v roce 1953 založena Společnost československo-bolivijského přátelství, v Ekvádoru se zapojil do těchto aktivit Dům ekvádorské kultury, pouze v Peru byla dlouhodobější spolupráce s obdobnými subjekty započata až mnohem později. Z hlediska možnosti rozvoje kulturního působení ve všech třech zemích se následující dekáda 60. let jeví jako nejkomplicovanější. Bylo to v důsledku výše zmíněných přerušení diplomatických vztahů. Nejvíce aktivit se opět podařilo uskutečnit v Bolívii, kde se na nich až do roku 1964 významnou měrou podílela Společnost čs.-bolivijského přátelství. V Ekvádoru to pak bylo zejména několik výstavních počinů v krátkém rozmezí let 1960–1962, neboť po obnovení diplomatických styků na konci dekády věnovali čs. reprezentanti větší pozornost jiným oblastem. Také v Peru byla kulturní spolupráce zahájena až počátkem 70. let. V této dekádě se pak poměr uskutečněných kulturních aktivit v jednotlivých zemích výrazně změnil. Vzájemné vztahy mezi ČSSR a Bolivijskou republikou byly v 70. letech založeny zejména na spolupráci v ekonomické oblasti. Pravicová vláda generála Huga Bánzera Suáreze (1971–1978) a rovněž orientace v zahraniční oblasti na USA a země Latinské Ameriky tak neposkytovala mnoho prostoru pro rozvoj politické či kulturní spolupráce. Čs. zahraniční úřad byl v této době obsazen pouze pracovníkem ministerstva obchodu, který se věnoval zejména hospodářským záležitostem, a kulturní spolupráci tak byla věnována jen velmi malá pozornost. Omezovala se v podstatě jen na promítání filmů či jejich zapůjčování kulturním a vzdělávacím institucím. Ani v Ekvádoru nebyla situace v 70. letech zcela příhodná pro rozvoj kulturních vztahů. Téměř po celé desetiletí

byl Ekvádor ovládán diktátorskými a vojenskými režimy (Guillermo Rodríguez Lara 1972–1976, Alfredo Poveda Burbano 1976–1979), které se potýkaly s vnitropolitickými a ekonomickými záležitostmi země. Krátkodobě se situace zlepšila po roce 1975, kdy byla uzákoněna činnost Československo-ekvádorského kulturního institutu, který měl převzít část kulturní agendy ZÚ a zintenzivnit tak aktivity v této oblasti. S pomocí této instituce a také Domu ekvádorské kultury se dařilo v následujících letech pořádat zejména filmová představení v hlavním městě i v provinciích a v menším rozsahu také výstavy. Spolupráce, i když převážně jednostranná ze strany ČSSR, probíhala také mezi televizními a rozhlasovými stanicemi. Koncem dekády se však intenzita kulturní výměny opět ocitla na velmi nízké úrovni. Vzhledem k vnitropolitickým změnám v Peru, které započaly v roce 1968 s nástupem generála Juana Velasca Alvarada k moci, se tato země dostala do popředí zájmu čs. zahraniční politiky. Počátek 70. let byl tedy v Peru v porovnání s Bolívií a Ekvádorem daleko příhodnější pro realizaci čs. kulturní politiky, což se projevilo v počtu uskutečněných aktivit či rychlém dosažení podpisu kulturní dohody (1974). Čs. velvyslanectví bylo také v průběhu první poloviny této dekády obsazeno dostatečným počtem pracovníků, kteří se mimo jiné mohli plně věnovat organizování kulturních počinů a navazování nezbytných kontaktů. V samém závěru této dekády pak vnitropolitické změny, prohlubující se ekonomická krize a také zlepšování vztahů s USA vedlo naopak k postupnému zhoršování podmínek pro realizaci čs. kulturních aktivit v Peru. Čs. velvyslanectví odpovědělo na vzniklou situaci obnovením spolupráce s Kulturní společností peruánsko-československého přátelství, která byla založena již v roce 1971, a nyní svou činnost směřovala nově také mimo hlavní město, konkrétně do Arequipy a Cuzca, kde byly založeny její pobočky. Ani poslední mapovaná dekáda nepřinesla na poli kulturní spolupráce výrazné zlepšení. Všechny tři sledované země se potýkaly

s přetrvávajícími vnitropolitickými a ekonomickými problémy a kulturní spolupráce s Československem tedy nepatřila mezi jejich prioritní zájmy. V Bolívii byl čs. zastupitelský úřad obsazen představitelem ministerstva zahraničí až v roce 1987, ale ani poté, ani po předchozím dosažení podpisu kulturní dohody v roce 1985, nedošlo k výraznějšímu nárůstu kulturních počínů. Velmi podobný scénář se odehrával též v Ekvádoru, kde se také podařilo čs. představitelům po dlouhém usilování dosáhnout podpisu kulturní dohody (roku 1983), ale ani v tomto případě nepřinesl tento akt očekávané zlepšení spolupráce. Jednotlivé kulturní počiny byly spíše sporadické a jistou konstantu v tomto směru, podobně jako v Bolívii, představovalo zejména promítání filmů. Významná část archivní dokumentace vztahující se situaci k Peru v 80. letech není doposud zpracovaná, tudíž přístupná veřejnosti. V prostudovaných fondech Archivu MZV jsou k dispozici pouze informace o posledních třech letech sledovaného období, v nichž ovšem kulturní spolupráce nezaujímá přednostní místo. Naopak, realizované kulturní aktivity jsou zde zmiňovány jen okrajově, nicméně je zřejmé, že i přes opravdu složitou vnitropolitickou situaci do jisté míry spolupráce v oblasti kinematografie a rozhlasového vysílání pokračovala. Velmi zajímavým zjištěním právě v případě Peru byl fakt, že i z období přerušovaných diplomatických vztahů byly v prostudovaných fondech k dispozici informace o jisté formě spolupráce. Týkaly se například poskytování stipendií peruánským studentům na čs. vysokých školách, návštěv kulturních delegací i jednotlivců v Československu či vyslání čs. trenéra stolního tenisu do Peru. V případě ostatních zemí takové informace nejsou k dispozici, i když poskytování stipendií bolivijským studentům pokračovalo i v období bez diplomatických styků, jak zpětně dokládají zprávy z pozdějších let.

U všech tří zkoumaných států je zřejmé, že během prvních dvou dekad byly kulturní aktivity organizovány a uskutečňovány na základě aktuálních možností jednotlivých zastupitelských úřadů a

schopností jejich představitelů. Nejprve to bylo převážně v rámci metropolí, což ovšem neplatilo pro prezentace čs. filmografie, která za pomoci místních institucí pronikla i do menších a odlehlějších měst. V pozdějším období, zejména po znovunavázání diplomatických vztahů bylo třeba spolupráci programově rozšiřovat i do regionálních center, neboť politické klima v hlavních městech nebylo vždy nakloněno aktivitám čs. zastupitelských úřadů. V průběhu 70. let totiž byla zcela v souladu s čs. kulturní politikou u většiny kulturních počinů zřejmá sílící politická a ideologická propaganda. Také v následující dekádě byl tento trend stále patrnější, což se projevilo i ve stylu a obsahu dochovaných dokumentů, v nichž se k původní věcnosti a přesnosti postupně připojil balast nicneříkajících floskulí o úspěších dosažených díky socialistickému zřízení a podobně. Z původně kulturní spolupráce se tak stala kulturně-propagační. K tomuto charakteru práce neodmyslitelně patřila také snaha spojovat většinu popisovaných kulturních aktivit jak časově, tak po obsahové stránce s významnými čs. svátky a výročími, ty se proto odehrávaly především v únoru, květnu a říjnu.

Československo bylo po celé sledované období ve všech třech zemích iniciátorem kulturních styků a později také celého procesu uzavírání smluvních dokumentů v této oblasti, zatímco vybrané andské státy zaujímaly více roli příjemce. Není třeba zastírat, že obchodní a hospodářská spolupráce byla oběma stranami považována za důležitější, a proto čs. představitelé nejednou zdůrazňovali význam kulturní spolupráce i v těchto souvislostech. Zejména v regionech předchozí seznámení s čs. prostředím díky kulturním aktivitám usnadňovalo i následná obchodní jednání. Míra ochoty přijímat kulturní aktivity, které byly s postupem doby stále více poplatné socialistickému zřízení, se proměňovala v závislosti na aktuálním vnitropolitickém rozložení sil v jednotlivých zemích. Posuzovat kvalitu prezentovaných děl nebylo mým cílem, nicméně

z konkrétních jmen a názvů uvedených v hlavní části této práce je patrné, že v některých případech to byla vynikající tvorba, v jiných naopak ideologický obsah a jemu odpovídající forma ubíraly dílu na umělecké hodnotě.

Reprezentace oficiální kulturní politiky v jakémkoli totalitním režimu je problematičká, neboť umělec se mění v nástroj propagandy. Umělecká tvorba by měla být svobodným projevem, což ovšem v popisovaném období bylo v rozporu s komunistickým pojetím hodnot a chápáním kulturních aktivit jako propagandy socialistického zřízení v západním světě. V tomto směru tedy spatřuji další možné rozpracování tématu, nejen z čistě historického, ale také například z pohledu umělecko-kritického či sociologického. Vzhledem k velmi konkrétnímu výseku kulturních aktivit, byť nejpodrobněji zdokumentovaných, kterým je tato práce věnována, se další možnosti bádání naskýtají také v rozšíření pohledu i na jiné umělecké oblasti – hudbu, divadlo, tanec, případně vědu a školství. Archivních materiálů k tématu je obrovské množství a mnoho informací se jistě skrývá také v dosud nezpracovaných fondech.

Téma kulturní spolupráce by si podle mého názoru zasloužilo větší pozornost, než jaká mu byla doposud věnována, neboť kulturní výměna od nepaměti tvořila nedílnou součást obchodních i politických jednání. Na rozdíl od těchto dvou nezřídka problematičkých oblastí, kultura sbližuje.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny:

Archiv Ministerstva zahraničních věcí – fondy:

Dokumentace teritoriálních odborů, Bolívie, 1945–89, knihy č. 1–12.

Dokumentace teritoriálních odborů, Ekvádor, 1945–89, knihy č. 1–9.

Dokumentace teritoriálních odborů, Peru, 1945–89, Peru, knihy č. 1–18.

Porady kolegia, kniha č. 29, 1957.

Porady kolegia, kniha č. 55, 1960.

Porady kolegia, kniha č. 123, 1968.

Porady kolegia, kniha č. 215, 1980.

Porady kolegia, kniha č. 230, 1982.

Porady kolegia, kniha č. 252, 1985.

Teritoriální odbor – obyčejný, Bolívie, 1945–1959, karton 1, 2.

Teritoriální odbor – obyčejný, Bolívie, 1960–1964, karton 1.

Teritoriální odbor – obyčejný, Bolívie, 1965–1968.

Teritoriální odbor – obyčejný, Ekvádor, 1945–1959, karton 1, 2.

Teritoriální odbor – obyčejný, Ekvádor, 1960–1964, karton 1.

Teritoriální odbor – obyčejný, Peru, 1945–1959, karton 1.

Teritoriální odbor – obyčejný, Peru, 1960–1964, karton 2.

Teritoriální odbor – tajný, Bolívie, 1955–1959, karton 1.

Teritoriální odbor – tajný, Bolívie, 1960–1964, karton 1, 2.

Teritoriální odbor – tajný, Bolívie, 1970–1974, karton 3.

Teritoriální odbor – tajný, Bolívie, 1980–1989.

Teritoriální odbor – tajný, Ekvádor, 1955–1959, karton 1.

Teritoriální odbor – tajný, Ekvádor, 1960–1964.

Teritoriální odbor – tajný, Ekvádor, 1965–1969, karton 1.

Teritoriální odbor – tajný, Ekvádor, 1970–1974, karton 1.

Teritoriální odbor – tajný, Ekvádor, 1980–1989.

Teritoriální odbor – tajný, Peru, 1960–1964, karton 1.

Teritoriální odbor – tajný, Peru, 1965–1969.

Teritoriální odbor – tajný, Peru, 1970–1974, karton 1.

Národní archiv – fondy:

Ministerstvo kultury, karton 266.

Ministerstvo kultury, karton 359.

Ministerstvo školství a kultury, karton 99, desky 35, Ekvádor.

Ministerstvo školství a kultury, karton 110, desky 35, Peru.

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv III, karton 1765.

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv III, karton 5147.

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv III, karton, 5176.

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv III, karton 6670.

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv III, karton, 6672.

Sekundární literatura:

Monografie a kolektivní monografie:

AGEE, Philip. *Byl jsem agentem CIA*. Praha: Panorama, 1980.

BAĎUROVÁ, Monika a kol. *Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur*. Praha: Národní muzeum, 1999. ISBN 80-7036-050-X.

BARTEČEK, Ivo. *Jezuité zemí koruny české v Latinské Americe*. Ostrava: Scholaforum, 1997. ISBN 80-86058-35-2.

BETHELL, Leslie. *The Cambridge History of Latin America*. Vol. VIII. *Latin America since 1930. Spanish South America*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991. ISBN 0-521-26652-1.

BINKOVÁ, Simona; POLIŠENSKÝ, Josef. *Česká touha cestovatelská: cestopisy, deníky a listy ze 17. století*. Praha: Odeon, 1989. Klub čtenářů; Sv. 603.

BUBEN, Radek; SOMOGYI, Petr. *Bolívie*. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-423-4.

BÜSCHGES, Christian; KALTMEIER, Olaf; THIES, Sebastian (eds.). *Culturas políticas en la región andina*. Frankfurt am Main: Vervuert, 2011. ISBN 978-3-86527-678-0.

BURKE, Peter. *Co je kulturní historie?* Praha: Dokořán, 2011. ISBN 978-80-7363-302-8.

DEL POZO, José. *Historia de América Latina y del Caribe. Desde la independencia hasta hoy*. Santiago de Chile: Editorial LOM, 2009. ISBN 978-956-00-0081-1.

DEJMEK, Jindřich: *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992)*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. ISBN 80-86547-07-8.

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2210-3.

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa. Díl II., Biografický slovník československých diplomatů. (1918-1992)*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2285-1.

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha, Portál, 2003. ISBN 80-7178-725-6.

HRDLIČKA, Jaroslav. *Vlastimil Kybal doma a v exilu*. Praha: Seriprint, 2001. ISBN 80-238-7597-3.

CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile*. Praha: NLN, 1999. ISBN 80-7106-323-1.

JAKEŠ, Petr; JENÍK, Jan. *Cesty za Hefaistem*. Praha: Panorama, 1989. ISBN 80-7038-060-8.

KALISTA, Zdeněk. *Cesty ve znamení kříže: dopisy a zprávy českých misionářů XVII.-XVIII. věku ze zámořských krajů*. 1. vydání. Praha: Evropský literární klub, 1941. Národní klenotnice; sv. 16.

KAŠPAR, Oldřich: *Nový svět v české a světové literatuře 16. – 19. století*. Praha, Univerzita Karlova, 1980. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica. Monographia; 84/1980

KNAPÍK, Jiří. *Únor a kultura*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-212-0.

KNAPÍK, Jiří. *V zajetí moci. Kulturní politika, její systém a aktéři 1948-1956*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-316-X.

KUNSKÝ, Josef. *Čeští cestovatelé II*. Praha: Orbis, 1961. Poznání světa.

KUSÁK, Alexej. *Kultura a politika v Československu 1945-1956*. Praha: Torst, 1998. ISBN 80-7215-055-3.

KVASNIČKOVÁ, Adela. *Kultúra verzus civilizácia ako príbeh*. Šubrt, Jiří; ÁRNASSON, Jóhann Páll (eds.). In: *Kultury, civilizace, světový systém*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1822-7.

KYBAL, Vlastimil: *Jižní Amerika a Československo s přehledem obchodní, finanční a emigrační činnosti jiných národů*. Praha: Merkur, 1928. Obchodní knihovna Merkur; č. 23.

KYBAL, Vlastimil. *Po československých stopách v Latinské Americe*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0507-5.

LARA, Jorge Salvador. *Breve historia contemporánea del Ecuador*. México: Fondo de Cultura Económica, 2000. ISBN 968-16-6115-X.

LEGRÁ HERNÁNDEZ, William. *América Latina siglo XX: breve análisis hasta 1970*. Santiago de Cuba: Oriente, 1979.

LEHMANNOVÁ, Zuzana. *Kulturní dimenze mezinárodních vztahů*. Praha: VŠE. 1999. ISBN 80-7079-850-5.

NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha: Universita Karlova, 1972. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica. Monographia; XL-1971.

NYE, Jr., Joseph Samuel. *Soft power. The Means of Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004. ISBN 1-58648-306-4.

OPATRŇY, Josef. *Amerika v proměnách století*. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-42-7.

OPATRŇY, Josef (ed.). *La expedición de Alejandro de Malaspina y Tadeo Haenke*. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2005. Ibero-Americana Pragensia. Supplementum 14. ISBN 80-246-0962-2.

OPATRŇY, Josef; ZOUŘEK Michal; MAJLÁTOVÁ Lucia; PELANT, Matyáš. *Las relaciones entre Checoslovaquia y América Latina 1945–1989 en los archivos de la República Checa*. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2015. Ibero-Americana Pragensia. Supplementum, 38. ISBN 978-80-246-2862-2.

POLIŠENSKÝ, Josef a kol. *Dějiny Latinské Ameriky*. Praha: Svoboda, 1979.

PUŠOVÁ, Jitka. *Encuentros con la América Latina*. Praha: Orbis, 1967.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2. vyd. Voznice: Leda, 2012. ISBN 978-80-7335-296-7.

ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: LN, 2007. ISBN 978-80-7106-839-6.

ROEDL, Bohumír. *Peru*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-205-8.

ROUČ, Vít. *České a československé aktivity ve vybraných oblastech Latinské Ameriky do roku 1989*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, 2016. ISBN 978-80-86747-38-5.

ROUČ, Vít. *Ekonomicko-politické vztahy Československa a andských států Latinské Ameriky v letech 1918–1975 v československé diplomatické korespondenci*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů, 2008. ISBN 978-80-86747-29-3.

SCRUTON, Roger. *Průvodce inteligentního člověka po moderní kultuře*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-1076-9.

SOUKUP, Martin: *Kultura. Biokulturologická perspektiva*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011. ISBN 978-80-87378-96-0.

ŠTĚPÁNEK, Pavel: *Čechy a Peru. Historie a umění. Dějiny vzájemných kulturních vztahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3453-7.

ŠTĚRBA, Francisco Carlos. *Češi a Slováci v Latinské Americe*. Olomouc: Erbum, 2008. ISBN 978-80-244-2080-6.

TAMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. ISBN 978-80-86506-73-9.

VESELÝ, Zdeněk. *Československá zahraniční politika 1945-1989 (Dokumenty)*. Praha: VŠE, 2001. ISBN 80-245-0315-8.

VRÁZ, Enrique Stanko. *Napříč rovníkovou Amerikou*. (k vydání připravila a literárně upravila Olga Kandertová). Praha: Panorama, 1984.

WITTMAN, Tibor. *Historia de América Latina*. Budapest: Gondolat, 1971. ISBN 963-13-3060-5.

ZBOŘIL, František. *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-38-7.

Sborníky a příspěvky v nich:

COTLER, Julio. La crisis política (1930–1968). In: *Nueva Historia General del Perú*. Lima: Mosca Azul Editores, 1979, s. 161–191.

Československo a Latinská Amerika po druhé světové válce: sborník materiálových studií. Praha: Orientální ústav ČSAV, 1977. Československo a Latinská Amerika; sv. 4.

OPATRŇÝ, Josef. Constantes y cambios en las relaciones entre Checoslovaquia y los países latinoamericanos en el contexto de la tradición anterior (1945–1989). In: *Las relaciones entre Europa Oriental y América Latina 1945–1989*. Praga: Universidad Carolina de Praga, Editorial Karolinum, 2015, s. 33–45. Ibero-Americana Pragensia, Supplementum 40. ISBN 978-80-246-3089-2.

PALAU, Mercedes; SOLER, Emilio; OPATRŇÝ, Josef (eds). *El Paraíso Ilustrado. Malaspina y Haenke en el Nuevo Mundo*, Madrid: Lunweg, 2006. ISBN 9788497852586.

Periodika a příspěvky v nich:

KÁZECKÝ, Stanislav. Películas documentales checas con temática latinoamericana rodadas antes del año 1989. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXXVIII. Praga: Karolinum, 2004, s. 175–179. ISBN 80-246-1140-6.

NÁLEVKA, Vladimír. Restablecimiento de relaciones diplomáticas entre el gobierno checoslovaco en el exilio y los países de América Latina. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. II. Praga: Karolinum, 1968, s. 93–113. ISSN 0536-2520.

POLIŠENSKÝ, Josef. La obra americanista de Tadeo Haenke y su Memoria sobre los ríos navegables. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. IV. Praga: Karolinum, 1970, s. 199-208.

PUŠOVÁ, Jitka. Los lazos culturales entre Checoslovaquia y América Latina en los años 1945–1968. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXVIII. Praga: Karolinum, 1994, s. 174–184. ISBN 80-7066-885-7.

VYDROVÁ, Hedvika; GRAUOVÁ, Šárka. Literaturas ibero-americanas en la traducción checa. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXVI. Praga: Karolinum, 1992, s. 243–256. ISBN 80-7066-644-7.

Internetové zdroje:

Casa de la Cultura Ecuatoriana. *Breve Historia de la Casa de la Cultura Ecuatoriana Benjamín Carrión* [online]. [cit. 9.3.2017]. Dostupné z: http://www.casadelacultura.gob.ec/?ar_id=10&ge_id=18&title=Historia%20de%20la%20Casa%20de%20la%20Cultura%20Ecuatoriana&palabrasclaves=Historia%20de%20la%20Casa%20de%20la%20Cultura%20Ecuatoriana.

COLOMA PORCARI, César. Treinta años del Instituto Nacional de Cultura. In: *El Perú y su historia*. Lima: El Comercio, 26.3.2001 [online]. [cit. 9.3.2017]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/elperuysuhistoria/el-instituto-nacional-de-cultura-del-peru>.

COLOMA PORCARI, César. ¿Una casa de la cultura? In: *El Perú y su historia*. Lima: El Comercio, 22.7.2001 [online]. [cit. 9.3.2017]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/elperuysuhistoria/la-casa-de-la-cultura-del-peru>.

Česká iberoamerická společnost [online]. [cit.8.3.2017]. Dostupné z: <http://www.iberospol.com/o-nas/>.

El Centro Regional para la Salvaguardia del Patrimonio Cultural Inmaterial de América Latina. *Ecuador. Instituciones gubernamentales*. [online]. Cusco: CRESPIAL, ©2014 [cit. 9.3.2017]. Dostupné z: <http://www.crespial.org/Es/Content2/index/0010/NF/1/ecuador-enlaces-interes>.

Encyclopaedia Britannica. *Leslie A. White*. [online] Britannica: ©1998. Poslední změna 12.12.2007 [cit. 19.4.2016]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/biography/Leslie-A-White>.

Evidence mezinárodních smluv mezinárodněprávního odboru MZV. *Peru. Seznam platných mezinárodních smluv s Českou republikou* [online]. MZV ČR. [cit. 16.12.2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/peru/smlouvy/index.html.

Lineamientos de Política Cultural 2013–2016. Versión preliminar [online]. Lima: Ministerio de Cultura, 2012. Dostupné z: <http://www.cultura.gob.pe/sites/default/files/pagbasica/tablaarchivos/11/lineamientomc.pdf>.

LLOSA, Luis Gonzalo; PANIZZA, Ugo. La gran depresión de la economía peruana: ¿Unatormenta perfecta? *Revista Estudios Económicos* [online]. Lima, Banco Central de Reserva del Perú, 30, s. 91–117 [cit. 19.12.2017]. ISSN 1028-6438. Dostupné z: <http://www.bcrp.gob.pe/docs/Publicaciones/Revista-Estudios-Economicos/30/ree-30-llosa-panizza.pdf>.

Ministerio de Cultura. *¿Quiénes somos? Historia* [online]. Gobierno del Perú. [cit. 1.3.2017]. Dostupné z: <http://www.cultura.gob.pe/es/informacioninstitucional/quienessomos>.

Ministerio de Culturas y Turismo. *Plan Estratégico Institucional 2011–2015* [online]. Minculturas: Dirección General de Planificación, 2011 [cit. 01.03.2017]. Dostupné z: <http://www.minculturas.gob.bo/index.php/template/lorem-ipsa/pei>.

Ministerstvo kultury. *Historie ministerstva*. [online]. MK ČR: ©2007 [cit. 26.01.2017]. Dostupné z <http://www-old.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1839>.

MZV. Historie diplomatických styků ČR s Peru a Ekvádorem. *Ekvádor. Velvyslanci a vedoucí mise* [online]. MZV ČR. Poslední změna 11.2.2016. [cit. 25.7.2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/lima/cz/o_velvyslanectvi/historie_diplomatickych_styku/historie_diplomatickych_styku_mezi_cr_a.html.

MZV. Historie diplomatických vztahů mezi ČR a Bolívií [online]. MZV ČR. Poslední změna, 4.11.2015. [cit. 19.1.2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/santiago/cz/vzajemne_vztahy/bolovie/vzajemne_vztahy/historie_diplomatickych_vztahu_mezi_cr_a.html.

OPATRŇY, Josef. Tradice české iberoamerikanistiky. *Kdo byl kdo. Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté* [online]. Praha: Libri, 1999, [cit. 10.11.2016]. Dostupné z: <http://www.libri.cz/databaze/orient/iberoam.php>.

PÉREZ PIMENTEL, Rodolfo. Tadeo Haenke. *Diccionario Biográfico del Ecuador* [online]. Tomo 10. [cit. 18.4.2017]. Dostupné z: <http://www.diccionariobiograficoecuador.com/tomos/tomo10/h1.htm>.

POLÁČKOVÁ, Barbora. *Propagace českého filmu v zahraničí*. Brno, 2014. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta [online]. [cit. 26.7.2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/397755/fss_b/Propagace_ceskeho_filmu_v_zahranici_final.pdf.

POLIŠENSKÝ, Josef. Tadeo Haenke y la guerra de la Independencia. *Estudios Latinoamericanos*. [online]. Varsovia: Academia de Ciencias de Polonia, 1981, 8, 103–107 [cit. 18.4.2017]. ISSN 0137-3080. Dostupné z: http://www.ikl.org.pl/Estudios/EL8/EL8_4.pdf.

Portal de la Cultura de América Latina y el Caribe. *Instituto Nacional de Cultura de Perú* [online]. UNESCO, ©2016. [cit. 9.3.2017]. Dostupné z www.lacult.unesco.org/docc/estInstNacPeru.doc.

TINAJERO, Fernando. Las políticas culturales del Estado (1944-2010). *Estado del país. Informe cero. Ecuador 1950-2010*. [online]. Quito: 2011, s. 29-41 [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: <http://www.flacsoandes.edu.ec/libros/digital/39587.pdf>.

Ústav pro jazyk český. Internetová jazyková příručka [online]. AV ČR. [cit. 21.4.2016]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kultura>

Ústav etnologie. *Kulturologie* [online] Praha: FFUK, ©2011. [cit. 19.4.2016]. Dostupné z: <http://etnologie.ff.cuni.cz/node/197>.

Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé 1946-1948, *Stenoprotokol z 94. schůze* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [cit. 2. 6. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/094schuz/s094002.htm>

Viceministerio de Desarrollo de las Culturas. *Breve historia*. [online]. Bolivia.com: ©2002 [cit. 28.2.2017]. Dostupné z: http://www.bolivia.com/empresas/cultura/Breve_historia/index.asp.

VŠEOBECNÁ DEKLARACE UNESCO O KULTURNÍ DIVERZITĚ, s. 1. [online]. MKCR: [cit. 28.4.2016]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/rozmanitost-kulturnich-projevu-a-dokumenty-tykajici-se-umeni-a-umelcu-744.html>.

SEZNAM ZKRATEK

ANEA	<i>Asociación Nacional de Escritores y Artistas</i> – Národní asociacie spisovatelů a umělců, Peru
AMZV	Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR, v jeho rámci fondy:
DTO	Dokumentace teritoriálních odborů
TO – O	Teritoriální odbory – obyčejné
TO – T	Teritoriální odbory – tajné
CCE	<i>Casa de la Cultura Ecuatoriana</i> – Dům ekvádorské kultury
ČSAV	Československá akademie věd
ČSF	Československý státní film
ČSMS	Československá společnost pro mezinárodní styky
ČSSR	Československá socialistická republika
FMZV	Federální ministerstvo zahraničních věcí ČSSR
INC	<i>Instituto Nacional de Cultura</i> – Národní kulturní institut, Peru
KSČ	Komunistická strana Československa
KSP	Komunistická strana Peru
LŠU	Lidová škola umění
MON	Mezinárodní organizace novinářů
MŠK	Ministerstvo školství a kultury ČSR, později ČSSR
MZO	Ministerstvo zahraničního obchodu ČSR, později ČSSR
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí ČSR, později ČSSR
NA ČR	Národní archiv České republiky
OAS	<i>Organization of American States</i> – Organizace amerických států
SNP	Slovenské národní povstání

UNESCO *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* – Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu

USA Spojené státy americké

ZÚ zahraniční/zastupitelský úřad

PŘÍLOHY

Příloha 1.

Ministři školství a lidové osvěty 1945-1948

19. 1. 1942 – 5. 5. 1945 Emanuel Moravec

5. 5. 1945 – 2. 7. 1946 Zdeněk Nejedlý

2. 7. 1946 – 2. 3. 1948 Jaroslav Stránský

Ministři školství/kultury 1948-1989

25. 2. 1948 – 28. 2. 1953 Zdeněk Nejedlý (ministr školství, věd a umění)

1. 2. 1953 – 1. 10. 1953 Ernest Sýkora (ministr školství)

14. 9. 1953 – 15. 12. 1954 Václav Kopecký (ministr kultury)

15. 12. 1954 – 16. 6. 1956 Ladislav Štoll (ministr kultury)

16. 6. 1956 – 19. 9. 1963 František Kahuda (ministr školství a kultury)

20. 9. 1963 – 10. 11. 1965 Čestmír Císař (ministr školství a kultury)

10. 11. 1965 – 19. 1. 1967 Jiří Hájek (ministr školství a kultury)

20. 1. 1967 – 7. 4. 1968 Karel Hoffman (ministr kultury a informací)

8. 4. 1968 – 10. 7. 1969 Miroslav Galuška (ministr kultury)

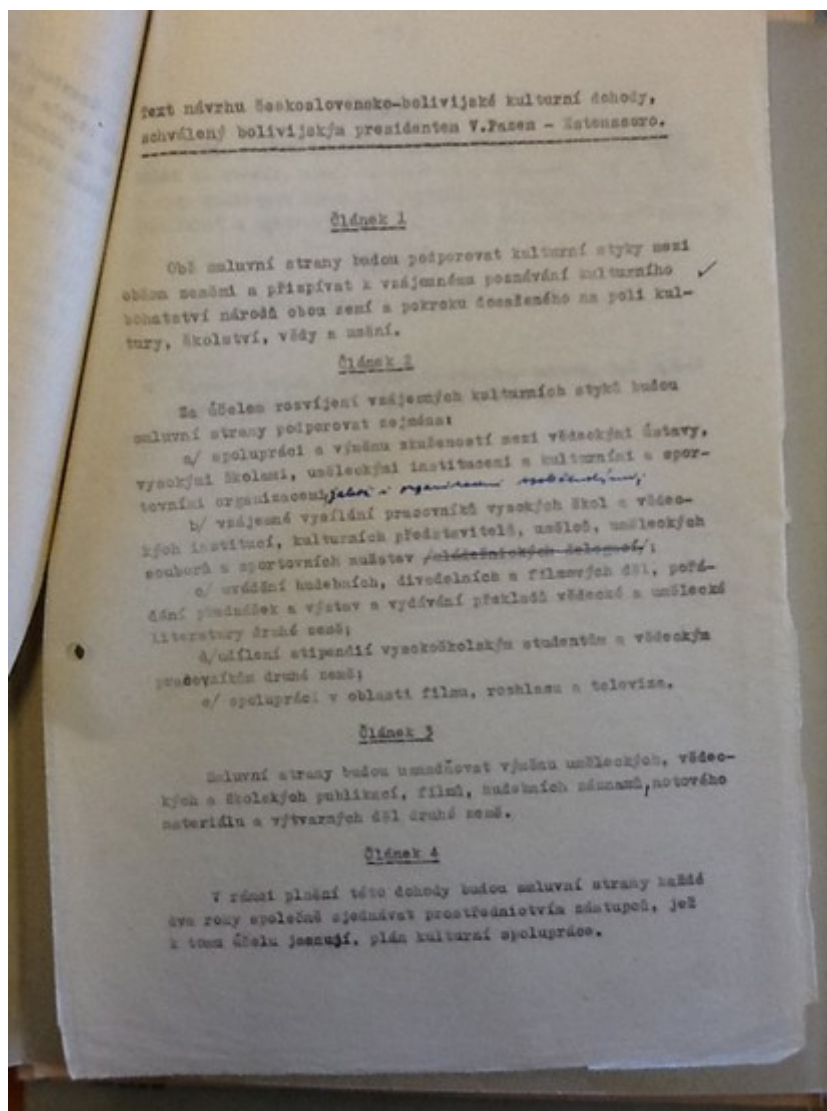
10. 7. 1969 – 8. 5. 1973 Miloslav Brůžek (ministr kultury)

8. 5. 1973 – 21. 4. 1988 Milan Klusák (ministr kultury)

21. 4. 1988 – 4. 12. 1989 Milan Kymlička (ministr kultury)

(Ministerstvo kultury. *Historie ministerstva*. [online]. MK ČR: ©2007 [cit. 26.01.2017]. Dostupné z <http://www-old.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1839>.)

Příloha 2.

Článek 5

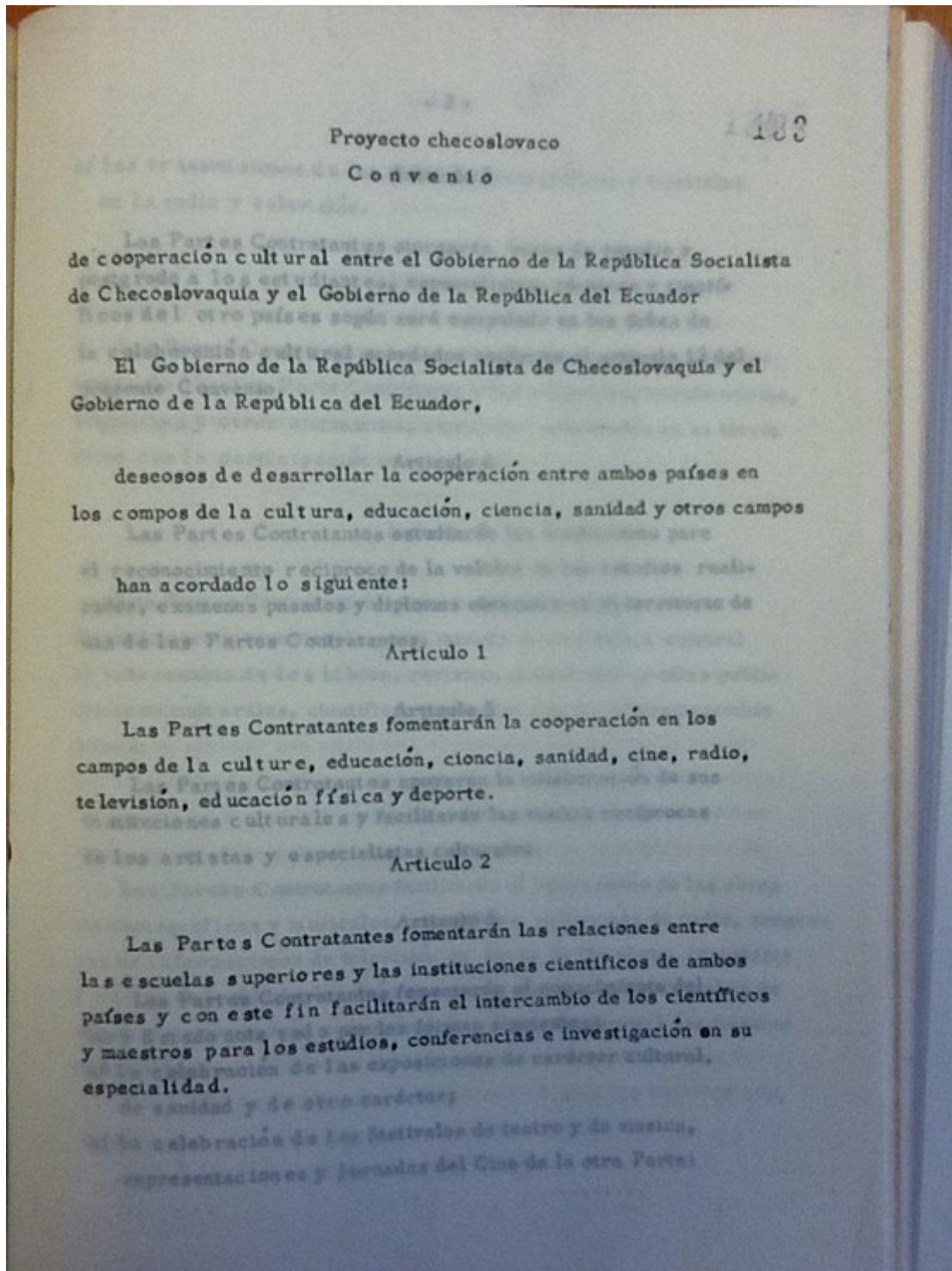
Plán, o němž hovoří předchozí článek, bude nutně být
sleď na rozdíl, který existuje mezi možnostmi, jak se
s obou smluvních stran pro provádění vzájemné výměny osob,
publikací a užitečných děl, při zachování rovnosti podmínek. x

Článek 6

Tato smlouva vstoupí v platnost atd.

x Článek 5 nebyl v původním šv. verzorově návrhu. Byl patrně
při jednání doplněn bolivijskou stranou.

(AMZV, TO -O Bolívie, 1960-1964, karton 1)

c/ las transmisiones de las Articulo 3 cinematográficas y musicales en la radio y televisión. Artículo 3

Las Partes Contratantes otorgarán becas de estudio y postgrado a los estudiantes, especialistas, técnicos y científicos del otro país es según será estipulado en los planes de la colaboración cultural acordados conforme al artículo 12 del presente Convenio. Parte Contratante a los congresos, conferencias, seminarios y otros encuentros, especiales celebrados en su territorio con la participación. Artículo 4.

Las Partes Contratantes estudiarán las condiciones para el reconocimiento recíproco de la validez de los estudios realizados, exámenes pasados y diplomas obtenidos en el territorio de una de las Partes Contratantes. Interés de su política cultural el intercambio de los libros, revistas, documentos y otras publicaciones culturales, científico. Artículo 5 as que se refieren a ambos países, se obtienen sus respectivos, el período del presente convenio.

Las Partes Contratantes apoyarán la colaboración de sus instituciones culturales y facilitarán las visitas recíprocas de los artistas y especialistas culturales.

Las Partes Contratantes facilitarán el intercambio de las obras cinematográficas y musicales. Artículo 6 es, programas de radio, programas de informaciones de televisión en forma de los shots, reportajes y medios. Las Partes Contratantes fomentarán el conocimiento del otro Estado ante todo por las formas siguientes:

- a/ la celebración de las exposiciones de carácter cultural, de sanidad y de otro carácter;
- b/ la celebración de los festivales de teatro y de música, representaciones y Jornadas del Cine de la otra Parte;

c/ las transmisiones de las obras cinematográficas y musicales en la radio y televisión. Artículo 10

Las Partes Contratantes Artículo 7

Contenido garantizarán recíprocamente la protección de los derechos

Las Partes Contratantes invitarán a los representantes competentes de la otra Parte Contratante a los congresos, conferencias, seminarios y otros encuentros, especiales celebrados en su territorio con la participación internacional.

Artículo 8

Las personas invitadas por las instituciones educacionales, Las Partes Contratantes apoyarán en concordancia con sus disposiciones interestatales y con interés de su política cultural el intercambio de los libros, revistas, documentos y otras publicaciones culturales, científicas y técnicas que se refieren a ambos países.

Para obtener esa exención, el portador del pasaporte presentará al jefe de la Misión diplomática o consular que debe extender el visado el documento que comprueba el fin de la visita de la institución con el

Artículo 9 Las autoridades competentes comprobando este que se trata de la visita de la institución con el fin Las Partes Contratantes facilitarán el intercambio de las obras cinematográficas y musicales, microfílmes, programas de radio, programas de informaciones de televisión en forma de los shots, reportajes y medios de la reproducción que serán exentos de los derechos de aduana de exportación e importación en caso de servir a los fines no comerciales. Los períodos que también contendrán las condiciones del seguro financiero de los intercambios y de las acciones culturales.

Artículo 10

Las Partes Contratantes durante la ejecución del presente Convenio garantizarán recíprocamente la protección de los derechos del autor según sus respectivas disposiciones internacionales y en armonía con los convenios internacionales por los cuales ambas partes están comprometidas.

Artículo 11

Las personas invitadas por las instituciones educacionales, científicas, culturales o deportivas de una parte para dictar cursos, para las conferencias o para la investigación o estudio en sus instituciones nacionales, estarán exentas de pago de las tasas de visación.

Para obtener esta exención, el portador del pasaporte presentará al Jefe de la Misión diplomática o consular que debe extender el visado el documento extendido por las autoridades competentes comprobando éste que se trata de la visita de la institución con el fin mencionado en este artículo.

Artículo 12

Para la realización del presente Convenio, las Partes Contratantes acordarán los planes de la colaboración cultural para unos determinados períodos que también contendrán las condiciones del aseguramiento financiero de los intercambios y de las acciones culturales.

Artículo 13

El presente Convenio entrará en vigor en la fecha en que las Partes Contratantes se notifiquen por escrito haber cumplido con sus respectivas disposiciones interestatales y permanecerá en vigencia a menos que una de las Partes Contratantes lo revoque en plazo de revocación de seis meses.

Hecho en.....el día.....en dos ejemplares, en los idiomas checo y español que son igualmente auténticos.

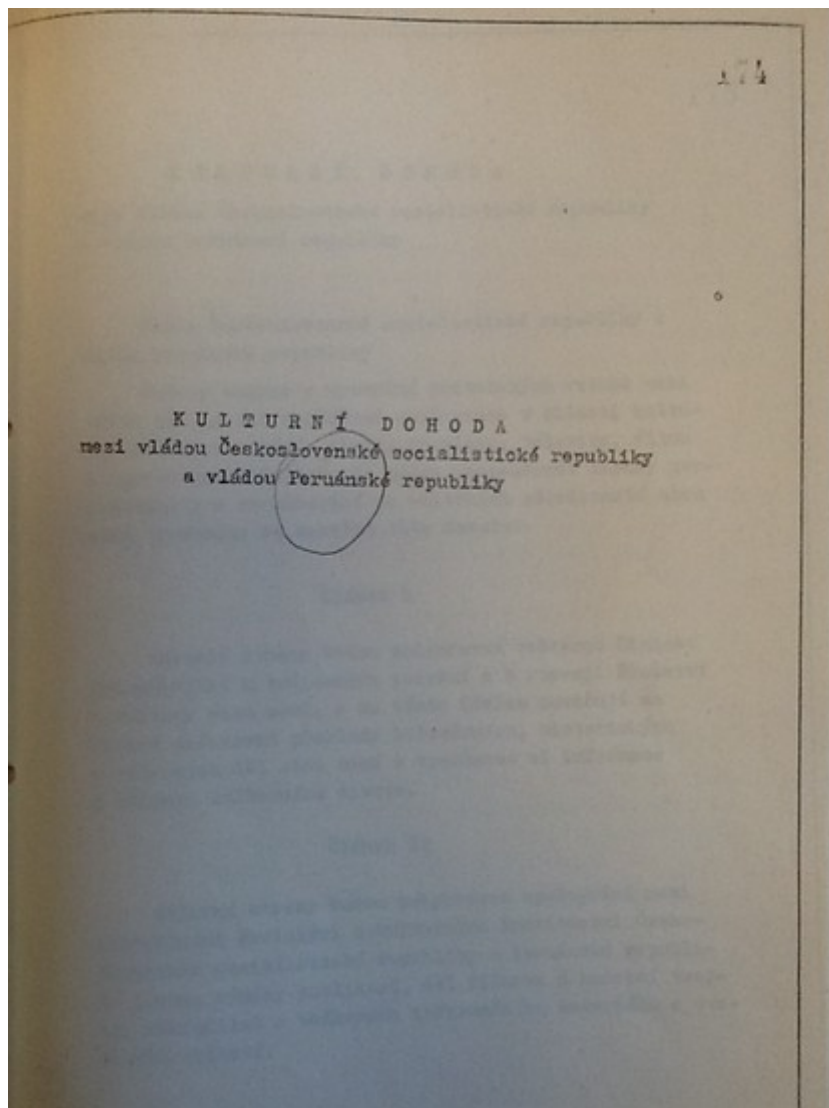
Por el Gobierno de la República Socialista de Checoslovaquia

Por el Gobierno de la República del Ecuador

[Handwritten signature]

(AMZV, DTO Ekvádor, 1945-1989, kniha 8, s. 133-137.)

Příloha 4.

K U L T U R N Í D O H O D A

mezi vládou Československé socialistické republiky
a vládou Peruánské republiky

Vláda Československé socialistické republiky a
vláda Peruánské republiky

vedeny snahou o upevnění přátelských vztahů mezi
svými národy a o rozšíření spolupráce v oblasti kultu-
ry, školství, umění, tisku, rozhlasu, televize, filmu
a sportu prohlašující, že budou respektovat zásady svr-
chovanosti a nevmešování do vnitřních záležitostí obou
zemí, rozhodly se uzavřít tuto dohodu:

Článek I

Smluvní strany budou podporovat veškerou činnost
přispívající k vzájemnému poznání a k rozvoji školství
a kultury obou zemí, a za tímto účelem považují za
vhodné pořizovat překlady literárních, historických
a vědeckých děl obou zemí a vyměňovat si informace
z oblasti kulturního života.

Článek II

Smluvní strany budou podporovat spolupráci mezi
oficiálními školskými a kulturními institucemi Česko-
slovenské socialistické republiky a Peruánské republi-
ky formou výměny publikací, děl filmové a hudební tvor-
by, mikrofilmů a veškerého informačního materiálu z uve-
dených oblastí.

Handwritten signature

Článek III

Smluvní strany budou podporovat výměnu vědeckých pracovníků, tvůrčích a reprodukčních umělců, muzikolůgů, dirigentů, divadelních režisérů, vysokoškolských profesorů, spisovatelů, pracovníků filmu, novinářů, pracovníků televize a rozhlasu a ostatních představitelů v oblasti školství, kultury a vědy v zájmu výměny informací z uvedených oblastí.

Článek IV

Obě smluvní strany budou podporovat pořádání výstav s uměleckou a školskou tematikou, divadelních představení, koncertů, filmových festivalů a všech akcí, které přispějí k lepšímu poznání kultury a školství obou zemí, zvláště pořídá-li druhá smluvní strana, aby některé ze státních institucí, spolu s příslušným velvyslanectvím převzala nad těmito akcemi záštitu.

Článek V

V souladu se svými možnostmi a platnými právními předpisy budou obě smluvní strany poskytovat oficiální cestou občanům druhého státu stipendia z oblasti vědeckého výzkumu, kultury, školství a sportu.

Smluvní strany kromě toho usnadní vědcům a kulturním pracovníkům přístup do svých knihoven, archivů, muzejí, galerií a jiných kulturních a vědeckých institucí.

Handwritten signature

Článek VI

Smluvní strany budou v souladu se svými vnitrostátními předpisy uznávat diplomy, tituly, vysvědčení a vědecké hodnosti udělené příslušnými orgány druhé smluvní strany.

Článek VII

Vysílání a přijímání studentů na školy obou zemí bude podmíněno předložením vysvědčení o dosaženém studiu ze strany zájemce, řádně uznaném a ověřeném vysílající stranou.

Studium bude uznáváno v souladu s platnými právními předpisy přijímající strany.

V každém případě bude přijetí studentů ke studiu podmíněno předběžným souhlasem školské instituce přijímající země.

Článek VIII

Smluvní strany budou podporovat spolupráci mezi sportovními institucemi obou zemí a pořádání sportovních soutěží za účasti svých sportovních družstev a sportovců.

Článek IX

Každá ze smluvních stran umožní pozvání vědců, školských a kulturních pracovníků druhé země na kongresy, konference, festivaly a další mezinárodní setkání pořádaná na jejím území.

Smluvní strany budou ve své dvoustranné spolupráci pokračovat také v rámci mezinárodních vědeckých vzdělávacích a kulturních organizací.

Článek I

Každá ze smluvních stran bude na svém území chránit autorská práva příslušníků druhé smluvní strany, která poskytne tytéž výhody, které platí pro domácí autory, pokud jde o autorské honoráře.

Článek II

Každá z vlád umožní na základě reciprocity a po vzájemné dohodě dočasné zapůjčení předmětů, jež jsou součástí archeologických a uměleckých pokladů Československa a Perú, a určení pro kulturní výstavy pořádané pod vládni záštitou a v souladu s právními předpisy upravujícími takové zapůjčení.

Země, v níž budou umělecké předměty vystavovány, zajistí jejich ochranu a navrácení.

Článek III

Smluvní strany se vynasnaží vyhovět žádostem, které vznesou o poskytnutí školské a kulturní spolupráce za účasti odborníků, kteří by pracovali v přijímací zemi, v souladu s platnými právními předpisy obou zemí.

Podmínky spolupráce budou dohodnuty v protokolech uzavřených mezi příslušnými institucemi obou zemí.

SEL
WPK

Článek XIII

S cílem usměrnit plnění této dohody a uspokojit potřebu dalšího rozvoje kulturních styků mezi oběma zeměmi, bude vytvořena smíšená komise, složená ze zástupců obou vlád.

Smíšená komise se bude scházet střídavě v Límě a v Praze vždy, kdy to obě strany uznají za vhodné.

Článek XIV

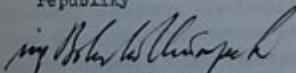
Tato dohoda vstoupí v platnost poté, kdy si obě strany oznámí její schválení podle platných právních předpisů.

Tato dohoda se sjednává na dobu pěti let a bude se prodlužovat vždy na dalších pět let, jestliže ji žádná ze smluvních stran nevyproví šest měsíců před uplynutím doby platnosti.

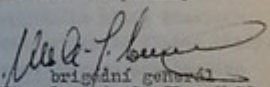
Vypovězení platnosti této dohody nebude mít vliv na realizaci probíhajících akcí a programů, pokud se obě strany nedohodnou na opak.

Sepsáno v Límě dne 14. října 1974 ve dvou vyhotoveních, každé v jazyce českém a španělském, přičemž obě znění mají stejnou platnost.

Za vládu
Československé socialistické
republiky

Ing. Bohuslav Chmoupek
ministr zahraničních věcí

Za vládu
Peruánské republiky

brigádní generál
Miguel A. de la Flor Valle
ministr zahraničních věcí

(AMZV, DTO Peru, 1945–1989, kniha 8, 174–179.)